701486

79.

701486

RMK. I. 1486

APPROBATÆ CONSTITUTIONES REGNI TRANSILVANIÆ & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM.

Ex Articulis ab Anno Milleſimo Quingenteſimo Quadrageſimo, ad præſentem huncuſque Milleſimum Sexcenteſimum Quinquageſimum tertium concluſis, compilatæ;

Ac primùm quidem per Dominos Conſiliarios reviſæ, tandemque in Generali Dominorum Regnicolarum, ex edicto Celſiſſimi Principis, D. D. GEORGII RAKOCZI II. Dei Gratiâ Principis Tranſilvaniæ, Partium regni Hungariæ Domini, & Siculorum Comitis, &c. Domini eorum Clementiſſimi, *in Civitatem Albam Juliam ad diem decimumquintum menſis Januarii Anni præſentis* 1653. *congregatorum, conventu, publicè relectæ, intermixtis etiam Conſtitutionibus ſub eadem Diæta editis.*

CLAUDIOPOLI,
Ex Officina NICOLAI KIS de MISZT-TÓTFALU,
Anno M. DC. XCVI.

DEBRECEN EGYETEMI KÖNYVTÁR

Fogyatéki napló: 10/332-1955. sz.

ORSZÁGOS SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
Átengedett főtöspéldány

NAGY IVÁN

ORSZ. SZÉCHÉNYI-KÖNYVTÁR
Növedéknapló
1950. év 20417 sz.

PRÆFATIO & APPROBATIO Constitutionum regni nostri Transilvaniæ, & annexarum Partium Hungariæ.

NOS GEORGIUS RAKOCZI II, DEI GRATIA PRINCEPS TRANSILVANIÆ, PARTIUM REGNI HUNGARIÆ DOMINUS, & SICULORUM COMES, &c.

Memoriæ commendamus tenore præsentium, significantes, quibus expedit, universis; Quòd cùm inter præcipua rectè regendi & regnandi requisita, justitiæ tropheum erigere, & Astræam terris revocare haud minimum esse, & hoc nonnisi beneficiò legum pro renata elaboratarum & rectè dispositarum obtinere posse noverimus; sollicitè eam ob rem, & à Dominis Regnicolis sollicitati, studio tam utili, & cum primis Principi & Magistratui Christiano competenti, ab ipsis Principatûs nostri auspiciis nonnihil intenti fuimus, in id consiliorum nostrorum vela extendentes,

dentes, quo pacto justa & necessaria hæc sollicitudo ad Numinis Divini gloriam, & publicam Ditionum nostrarum quietem & emolumentum, optato terminaretur colophone: si quidem minùs nos fugiat, rectè dispositas, & bono ac usui communi accommodatas leges instar animæ esse; ùt enim hæc corpori virorem & nitorem, imò ipsum esse suppeditat; ita illæ rebus publicis, & dominantium thronis stabilimen, & robur afferre solent, Principes fidelibus suis reciprocô amoris vinculô connectunt, instillantes & ingenerantes cordibus eorum observantiæ mutuæ zelum, in unum corpus coagulant: unde & pacis amœnitatem, & Imperiorum incrementa scaturire, experientia testis est. Nec mirum, authore enim Deo natæ, à Mose Protonotario excerptæ, & sub sequentib⁹ seculis, secundum diversas Nationes, Regna & Urbes, per viros ingeniô plurimùm valentes acquisitæ, variatæ, & moribus hominum applicatæ, progressum sumsêre: quorum altos titulos & nomina clara, si quidem nûl nisi extrema mundi periodus delere posit, recensere minus necessarium ducentes, unius Justiniani, magni illius Imperatoris meminisse juvat, qui Arte ac Marte potens, tantum operæ in methodica legum dispositione impendit, ut totum Juris Civilis Syntagma, à nomine ej⁹ hodie Justinianũ audiat.

Nec defuit hoc in gente nostra legum studium, ùt Decreta Regum antiquorum attestantur, maximè sub Vladislao Rege collaboratore Magistro Stephano Verböczi *(qui authoris Juris Tripartiti nomen illo apud nos labore meruit:) In eundem scopum magni illi Viri Operis Quadripartiti compilatores vigiliis suis collimârunt; & postmodum* Ferdinando I. *&* Johanne *Regibus, de summa rerum infœlici eventu concertantibus gens nostra diu victoriosissima, intestini, & externi belli fluctibus miserandum in modum obruta, & ad incitas redacta; hæc verò patriæ pars, quæ hodie regni Transilvaniæ titulum obtinet, sub peculiari Principatu sibi salutem quærere, non sine furore Martiali coacta, quamvis inter arma sileant leges, nihilominus earum curæ deditissimam se fuisse multis consvetudinibus & Decretis pro re nata ingeniosè adin-*

adinventis declaravit. Hac autem nostra tempestate Celsissimus etiam Princeps, Dominus Pater & prædecessor noster, excelsi nominis, eadem legum componendarum propensione ductus, sancita avitica ex publicis Comitatuum & Civitatum Archivis & Protocolis colligi & erui procuraverat, nisi gravia regnanti negotia, otia ei rei sufficientia subtraxissent, & rebus pacatis triumphanti vitæ fila abrupta fuissent. Consimili etiam votô & conamine, ante eum laudatissimus Princeps, GABRIEL BETHLEN, *in Anno* 1619. *legibus ordinandis manu & consiliô admotô, non contemnendum juridici processûs specimen ediderat, cujus ductus in dicendis juribus & hodie plerumque observari selet; verùm ùt illud necessitate fatali interruptum; ita hoc pro præsenti rerum statu, justô compêdiosius esse, nec priscorum statutorum succum plenè exhausisse, nec sat distincta methodo rerum momenta discriminâsse videtur: plenius itaque & distinctius aliquod juris Enchiridion meditati, quo semotâ confusionum caligine, & Judicum & litigantium, sed & juris dicendi studiosorum commodo consuleremus, in Comitiis superioris anni (qui nobis obitu Fratris charissimi, & nostro, ac nostrûm morbo desperato nonnihil novercatus est:) certum antiquorum & recentium Decretorum ab Anno videlicet* 1540. *ad hunc præsentem in unum Systema colligendi modum, virtute publicæ constitutionis præscripsimus, nominatis ad id idoneis, & jurium ac cõsvetudinum patriarum peritis Viris, quorum industria laudabili propositum istud eodem ipso anno suum etiam sortitum est finem. Angoribus tandem Deo propitio anni illius superatis, ùt primum præsens Millesimus sexcentesimus quinquagesimus tertius affulsit, actutùm ad* 15. *Januarii Mensis, Dominis Regnicolis trium Nationum Regni nostri Transilvaniæ, & annexarum partium Hungariæ, Diætam anniversariam, in hanc Civitatem nostram Albam Juliam, tractandis rebus publicis, & examini ac dispositioni collectorum Articulorum indicere, è re esse visum est. Quibus congregatis, & præcedaneis Comitiorum solennitatibus more modoq; consveto peractis, inter cætera negotia publica,*

blica, revisioni collectorum Articulorum opera multa impensa est, ac primùm etiam privatim in senatu examinati, & in convenientem ordinẽ redacti, formam libelli accepêre: qui ut elimatior prodiret, eum iterato Dominorũ Consiliariorum examine trutinatum, tandem in consessu etiam Dominorum Regnicolarum publicè lectum & relectum, & ad amussim jurium rerumque patriarum recognitum, in tales sectiones, non Logico quidem, sed usuali ordine partiri visum est. Primô *etiam cura rerum Ecclesiasticarum disponitur.* Secundô *negotia Principum Statum & Fiscum concernentia pertractantur.* Tertiô *Dominos Regnicolas tangentia rerum momenta indigitantur.* Quartô *Causæ forenses in suum ordinem rediguntur.* Quintô *Edictorum publicorum series subjicitur.* Quibus ea etiam, *quæ juxta propositiones nostras, in præsenti hoc Conventu in Articulos concludenda fuerant, ùt rerum occasio jubebat, inserere placuit, totumque opus in forma libelli purè conscriptum, Domini Status & Ordines trium Nationum Regni Transilvaniæ, & annexarum partium Hungariæ nobis obtulêre, demissè supplicantes, cùm ipsi libellum illum publicô calculô toties examinatum, jurium suorum & justitiæ administrationi proficuum, & in omnibus clausulis consonum agnovissent, Nos etiam idem & omnia in eo contenta admittere & approbare, eisdemque & eorum hæredibus ac posteritatibus, pro legibus & consvetudinibus valiturum, authoritate nostra Principali roborare & confirmare dignaremur: Cujus quidem libelli tenor sequitur in hunc modum:*

APPRO-

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM

PRIMA PARS.

TITULUS PRIMUS.

Religiókra nézendö dolgokról.

ARTICULUS I.

IGen helyes és követésre méltó tselekedeti vólt eleitöl fogva ez Hazának, hogy a' közönséges jóról akarván *concludálni* Országos Gyülésekben, mindeneknek elötte az Istennek tiszteletire nézendö dolgokon kezdették-el elmélkedéseket. Most-is azért illendönek itéltetett, hogy minden egyéb világi dolgoknak igazgatási elött azon Isteni tiszteletröl való végezések *præmittáltassanak.*

ARTICULUS II.

A' Négy *recepta Religiók* az Országnak ezen megegyezett közönséges végezései szerint, ennekutánna-is *in perpetuum pro receptis* tartassanak, bóldog emlekezetü eleinknek dicséretes példájok szerint; holott az Hazának közönséges megmaradása-is azt kivánnya, hasonlóképen az Ország *Constitutiói*, és néhány rendben lött *uniók*-is. Ezen négy *recepta*, úgymint *Evangelica Reformata*, (*vulgò Calviniana*) *Lutherana sive Augustana*, *Romano-Catholica*, *Unitaria vel Antitrinitaria religiók*nak szabados *exercitiumok*, *in locis juxta Constitutiones regni solitis*, ezután-is megengedtessék.

Ex Art. An. 1588. 1595. 1600. 1630. 1629. 1564. 1572. 1584. 1588. 1607.

AR-

ARTICULUS III.

Ex Art. An. 1576. A' Négy *recepta Religió*kon kivül *in Articulis fidei vel Religionis*, se *privatus* akarmi rendbéli emberek, se pedig Gyülekezetek *innovatiót*, se pedig szakadozásokat béhozni vagy tselekedni ne mérészellyenek, *sub pœna notæ infidelitatis.*

Az Ekkléſiai *directió*kban és *ritus*okban pedig *reformál*niok, vagy *variál*niok az Ekkléſiáknak eleitöl fogva szabados
1572. vólt, melly keresztyéni szabadság ezután-is el nem rekesztetik,
1573. és tiltatik; de úgy, a' mint más keresztyén országokban, 's ez
1579. miénkben-is éltenek, és élnek moſtan-is; tudnillik, hogy *in*
1584. *minoribus*, és a' mellyek tsak az Egyházi rendeket illetik, ma-
1595. gok az Egyházi rendek-is *concludál*hatnak, és *conſtitutió*kat tsinálhatnak; de azokat-is közönséges *Generalis* gyülésekben. Az hallgatókkal és külsö rendekkel köz, avagy azokra-is nézendö dolgokban pedig, nem külömben, hanem azokkal-is köz értelemböl, úgymint kiki magok *Religió*ján lévö fö *Magiſtratus*oknak, és *Patronus*oknak egyenlö tetszésekböl.

Ki nem rekesztetvén mindazáltal az-is, ha mikor, és miben valakik az Ekkléſiáknak épületire nézendö szent Irás szerint való tetszéseket *communicál*ni akarják, melly illy móddal engedtetik, hogy a' közönséges Egyházi gyülekezetben tartozzanak *proponál*ni, és mind magokat, 's mind pedig *opinió*jokat a' közönséges gyülekezetnek *cenſurá*ja alá *ſubmittál*ni, mellyet azok a' szent Irásnak serpenyöjében igaſságoson megfontolván, minden *privatus reſpectus*ok kivül, vallásokon lévö külsö fö, és utánna lévö *Magiſtrátus*okkal, 's *Patronus*okkal *communicál*ván, ha mind haſznosnak, 's mind pedig szükségesnek itéltetik, közönséges megegyezett végezésböl vétetsék
1573. *uſus*ba-is; és ekképen *in externis ritibus directioneque Eccleſiaſtica* leheſſen a' *reformatio* avagy *variatio* (semmiben meg nem illetvén a' hitnek és vallásnak *fundamentum*iban, 's *articulus*iban való dolgokat,) ellenben pedig a' dolog nem jóvaltatván sem *acceptál*tatván, afféle *opiniók interdictum*ban legyenek, ez

meg-

megírtt módon kivül semmi rendek magokat afféle dolgokba ne elegyítsék. Egyébaránt ha hol, és kik, 's akarminémü rendbéli emberek felöl ollyan dolog hallattatnék, azon Vármegyéknek, vagy Székeknek Tiſztei azon *religión* lévö Püſpökök, *Vicarius*ok, Eſpereſtek, Dékánok, a' kiknek tudnillik *inſpectió*jok alatt az ollyan emberek *reſideá*lnának, egymást tudósítván *confluá*llyanak mind két rendböl álló értelmes, elégséges ſzámú emberekkel, *certificá*lván a' vádoltatott ſzemélyeket-is, akar Egyházi, 's akar külsö rendek legyenek, és a' dolgot ſzorgalmatoson *examiná*llyák-meg: 's ha *comperiá*ltatik igaznak lenni a' megírtt tilalmas dolgokból lött vádoltatások, elsöben megintetteſſenek ſzorgalmatoson, és ha mindjárt *deſiſtá*lnak, 's magokat az intésnek engedelmesen *ſubmittá*llyák, meg ne bántaſſanak; ha pedig ugyan *contumaciter* abban *perſeverá*lnak, annál inkább abbéli *opinió*kat *praxis*ba vennék, vagy valamelly Ekkléſiában *privata authoritate* a' közönséges megegyezés kivül *introducá*lnák, *citati per Directorem*, ha *Seculares* emberek léſznek, *immediatè*, ha Egyházi rendek, *degradá*ltaſſanak elsöben, és azok-is a' ſzerint *citá*ltatván, mind két rendbéliek, *comperta rei veritate*, *legitimoque juris proceſſu in talibus obſervari ſolito*, *in notam perpetuæ infidelitatis incurrá*ljanak, *id eſt*, *amiſſionem omnium bonorum ipſos ſolos præcisè concernentium*, *caput tamen redemptibiliter*; Ha kik pedig efféle dologért *convincá*ltatott embereknek párt-tartói találkoznának tudva, *rei veritate comperta* ezen mód és *proceſſus* ſzerint *convincá*ltatván, haſonló *pœná*ba *incurrá*ljanak; *interim* a' *convictus*ok *perſeverá*lván azon vétekben, *binaria gratia* életeknek-is ne adaſsék. Ide nem értvén az Oláh, vagy Görögök *ſectá*ján lévöket, kik *pro tempore* ſzenvedtetnek, *uſque beneplacitum Principum & Regnicolarum*. 1573.

ARTICULUS IV.

A' *Judaiſmus*, a' mint régi idöktöl fogva nem hogy a' négy *recepta religió*k közzé ſzámláltatott vólna, de söt *publicis*

regni Conſtitutionibus ſub animadverſione ac ſevera pœna interdi-
*cá*ltatott, 's annak idejében a' kik vakmeröképen azon tévelygésben találtattanak, a' *Conſtitutiók* ſzerint meg-is büntettettek; ezután-is *in perpetuum* mint azoknak büntetések, úgy a' következendöknek-is *vigore eorundem Articulorum, ac etiam præſentium* végeztetik, *ſub eadem pœna proceſſuque in Articulis expreſſo*, mellyröl bövebb irás találtatik annak *ſeries*sében.

ARTICULUS V.

A' *Jeſuita* ſzerzetbélieken kivül, egyéb rendbéli Papokat vagy Barátokat, Magyar nemzetböl állókat, avagy ha más nemzetböl állók lennének-is, a' Fejedelmek hirével és nem titkon jövén-bé, a' Fejedelmek hüségére és orſzág javára, ſzabadságára, az ö Egyházi rendekben ſzokott *juramentum*oknak formájok ſzerint köteleseket tarthaſſanak, magoknak a' Haza fiai egyet-egyet házoknál, és a' ſzokott helyeken való Megyékben és templomokban-is, valahol *uſque ad an.* 1649. *exercitium*ok vólt, ezután-is azon *modalitás*sal *obſerv*áltaſsék. Haſonlóképen a' melly derekas templomok a' *Romano-Catholicus*oknak az elötti végezések ſzerint-is meghagyattattanak, moſt-is meghagyattatnak, nevezet ſzerint a' *Kolos-Monoſtori*, *Udvarhelyi*, *Somlyai* templomok; a' Claſtromok és *Collegium*ok, noha még *in an.* 1610. *interdic*áltattak, és a' Fejedelmek-is köteleſségeknek ſérelme nélkül meg nem ſzabadíthatnák az Orſzágnak *conſenſus*a kivül; mindazáltal moſt, *conſentientibus Statibus regni* a' két Claſtromok, úgymint a' *Tsíki* és *Mikházi*, azokhoz eleitöl fogva tartozó *Parochialis* helyekkel (valamellyeket *contra Conſtitutiones regni* nem *applic*áltanak; vagy *Fiſcus*nak, akar pedig valamelly *privata perſon*ának *præjudicium*jával nem *apprehend*áltak) helyben hagyatnak; a' Töviſi templomhoz való *prætenſió*joknak, ha mi lehetett vólna-is, (noha eddig-is *uſus*sában nem vóltanak, a' *Conſtitutiók* pedig effélékre mútatnak) a' *Catholicus*ok-is *renunci*áltanak.

ARTI-

ARTICULUS VI.

KOlosvár városában az *Orthodoxa Evangelica religion* kivül lévö Papoknak bévitetések, *etiam publicô ſtatutô* végeztetett, melly moſtan-is *confirmál*tatik, és azon *Reformata Evangelica religión* lévöknek *inter cætera* Kolosváratt az O Várban lévö puſzta templom *conferál*tatik *in an.* 1612. arról *emanált* *Donatió*joknak *conditioi* ſzerint, melly az Orſzágtól-is *confirmál*tatott; Annakutánna pedig ugyan azon Kolosvári Farkas útzai templom-is hozzá való *Collegium* helyével, és minden *pertinentiá*jával, *proventus*ival; és a' Déſi öreg puſzta templomnak-is megépítése, azon *religión* lévöknek birására engedtetett, mellyek moſtan-is helyben hagyattatnak, és *confirmál*tat: *Ex Art. An.* 1608. 1622. 1638.

ARTICULUS VII.

A' Külömbözö *religión* lévö helyekben, a' hol tsak egy vólt a' templom, a' régi végezések ſzerint, a' *major pars*nak *per Commiſſarios* mindenik *recepta religió*kból *æquè idoneos, ad id deputatos* ſzokott igazításba vétetni, és a' mellyik *religión* lévök több ſzámúakon találtatnak lenni, azoknak adattatni a' templom: közönségesen pedig a' több *religió*kon lévöknek, mind ſzámok, mind a' közös templomnak *proportió*jok ſzerint, el-*limitál*tt más templomot építtetni. Moſt-is annakokáért az eddig lött igazítások helyben hagyattatván, jövendö idökre-is a' hol ollyan hely találtatik, azon mód végeztetik *obſervál*tatásra: ha mellyik réſz *reluctál*na, vagy a' *Commiſſarius* októl *præfigál*andó *terminus*ra, réſze ſzerint, az építéſt nem *continuál*ná, *admoneál*tatván a' Tiſztektöl, ha ugyan *contumaciter prætermittál*nák, *toties quoties*, a' Tiſztek *fl.* 200. *exequál*lyanak rajtok: mellynek két réſze azon helybéli Ekkléſiához *convertál*taſsék; harmada pedig az *executor*oké légyen. *An.* 1615. 1630.

ARTICULUS VIII.

VÉgeztetett, hogy ſenki alatta lévö köſséget, jobbágyokat, házoknépét, ſe ſemminémü rendeket, erőſzak, avagy akarminémü büntetésnek-is fenyítékje alatt maga *religió*jára ne *An.* 1591.

kénſzerítse, ſe pedig a' földes Ur, más *religion* lévén, a' Falunak vagy Városnak templomát el ne foglallya, más *religion* lévö Papokat reájok ne vigyen, ſe *imponál*lyon, maga vallásán lévö Papokkal ſemminémü alkalmatoſságokban való Egyházi ſzolgálatokat ne *celebrál*taſſon, *ſub pœna flor.* 200.

ARTICULUS IX.

A' Négy *recepta religion* lévök közzül a' fellyül megnevezett *Reformata Evangelica*, *Lutherana* vagy *Auguſtana*, *Unitaria* vagy *Antitrinitaria religion* lévöknek tulajdon Püſpökjök magok vallásán lévök legyenek; a' *Catholicus*oknak vagy Pápiſtáknak pedig *Vicarius*ok, kik az ö *religio*jok és *inſpectio*jok alatt az Egyházi rendekre vigyázzanak, mindazonáltal az eleitöl fogván *obſerva*ltatott *uſus* ſzerint, a' kik a' Püſpökségre, vagy *Vicarius*ságra válaſztatnak, az ö közönséges Egyházi gyülekezeteknek tetſzésekböl és végezésekböl, azok a' Fejedelmektöl *confirma*ltaſſanak, (*non obſtantibus tamen regni legibus ac uſu roboratis conſvetudinibus*,) mellyek ſzerint mind a' Püſpökök, mind Eſperestek a' *Viſitatio*k állapattyában *procedal*janak, kiki a' maga *inſpectio*ja alá bizattatott, és ez ideig *obſerva*ltatott *uſus* ſzerint.

ARTICULUS X.

AZ Ekkléſiai jövedelmek, *Parochialis* régi örökségek, azokról iratott végezések ſzerint, a' mellyek vóltanak és meghagyattattanak, ezután-is helyben hagyattaſſanak; ha mellyek pedig *contra jura regni præjudiciumque Fiſci*, *juris Regii*, *vel legitimorum hæredum* löttenek, vagy ezután-is lennének, mind azok *invalida*ltaſſanak, és Egyházhoz vagy valamelly Ekkléſiához ſemminémü *immobile bonum*ok, a' régi *Parochialis* örökségeken kivül, ne *applica*ltaſſanak; söt ha mik vólnának ollyanok, *adima*ltaſſanak, *obſerva*ltatván ezen dologról az *Eccleſiaſticum bonum*ok felöl irott *Conſtitutio*k-is.

ARTICULUS XI.

A' *Catholicus* Papoknak Kolosvárrá, mivel többire hoſtátyokban laknak, és Városokban-is *promiſcuè* azon *religion* lévök

lévök közzül vannak, betegeknek (kik súlyos nyavalyákban vannak, *juxta Articulum anni* 1607.) látogatására, gyontatására, kereſztelésre, halottaknak ki-kíséréſére, bémenniek ſzabados légyen; ezeken kivül való ſemmi *ceremoniákot* ne *peragál*haſſanak: mellyeket elvégezvén, iſmét helyekre *recedal*lyanak. Egyéb helyekben-is pedig *exceptis Várad, Boros-Jenö, & Debreczen*a' megirtt *caſus*okban való *exercitium*ok *admittál*taſſanak, *obſerválta*tván mindazonáltal az 1630. és 1649. eſzt: *Articulus*ok, mind haſonló, 's mind egyéb *exercitium*ok dolgából.

ARTICULUS XII.

A' Vasárnapi vagy hetedſzakai innepek, (úgymint Iſtentöl rendeltetett hetedik napok, mellyek akkori idöben ſzombatoknak neveztettenek, és melly helyett az új Teſtámentomban már Vasárnapok tartatnak a' kereſztyéni Ekkléſiákban,) megſzenteltteſſenek, és illetteſſenek; haſonlóképen az Ekkléſiában bévétetett három nevezetes innep napok-is megtartaſſanak, és azokban való Iſteni ſzolgálatokkal illetteſſenek.

TITULUS SECUNDUS.

A' Jeſuitai Szerzetnek kirekeſztetésének Módgyáról és Okáról.

ARTICULUS I.

A' Jeſuitai ſzerzetnek állapattyáról eleitöl fogván az Orſzágnak ſok rendbéli *Conſtitutioi* vóltanak, 's igen változó karban-is forgott állapattyok: mert néha magok viſelések *circumſcribál*tatott, és *Scholá*ban való tanításon kivül, minden egyéb *exercitium*ok tölök megtilalmaztattak. Néha bizonyos, és tsak két vagy három helyekre engedtetett bémenetelekre való ſzabadság; de olly *conditio*kkal, hogy az egyéb rendbéli régi tanítóknak békeséges állapattyoknak megbántódására ne légyen, és ſemmi eſz-veſzésre, egyenetlenségre okot ne adgyának. *Ex Art. An.* 1579. 1581. 1595.

Néha pedig ez Országnak, és hozzá való birodalomnak
1588. minden részeiből tellyességgel *exulál*tattanak mind személyekben, 's mind pedig mindennémü jóknak birodalmitól *privál*tattanak *in perpetuum*; még Pápista Fejedelmeknek 's akkori tekintetes nagy embereknek idejekben-is.

Ezek után való idökben pedig, a' mint az Ország és Fejedelmek közönséges végezésekben *recognosc*áltt *declaratio*jokból nyilván kitetzik, a' fenn megírtt *condition*okhoz magokát
1607. nem tsak nem tartván azon Jesuitai szerzetbéliek; söt Fejede-
1610. delmek ellen való *practic*álásokban, 's a' Haza békeségének felháborítására, 's veszedelmére nézendö dolgokban elegyítvén magokat; ezekre és több akkor *declarál*tt okokra nézve, az Ország Fejedelminek, és minden *Status*inak megegyezett tetzésékből, tellyességesen nem tsak jószágoktól *privál*tattanak; de személyekben-is *proscribál*tattanak és *exulál*tattanak *in perpetuum*. Járúlván pedig ehez mind a' példák, (holott némelly helyeken azon Pápistai *religion* lévö Fejedelmek, és birodalmok-is, magok károkkal megtapasztaltt okokból, öket nem szenvedik; a' hol pedig állapattyok virágzik, és nevekedik, azokban a' helyekben-is nagy részént az egyenetlenség; egyéb *religio*knak üldözések, lelki-ismereteken való uralkodások nevekednek, és a' birodalmok romlásra, pusztúlásra, és tsak nem egész *ruinár*a jutottanak,) mind pedig egyéb kiváltképen való újúltt nagy okok. Mostan-is annakokáért a' felölök *emanál*tt régi *Constitution*i az Országnak, azoknak pedig külömbözésére nézve, *signanter Art. ann.* 1588. 1607. 1610. helyekben ha-
1610. gyattatván, újíttatnak és *confirmál*tatnak: a' Jésuitai szerzet
1588. pedig mostan-is e' Hazának minden részeiből, a' fellyebb meg-
1607. írt *Articulus*ok tartása szerint kirekesztetett, és azoknak *emanál*ásától fogva nem *recipiál*tatott: ez után-is sem titkon sem nyilván nem *admittál*andó szerzetnek tartassék *in perpetuum*, mind magok, javok és azoknak *sautor*i felöl azon *Articulus*okban *specific*áltt *pœna* alatt.

TITU-

TITULUS TERTIUS.

A' Jesuitáknak kirekesztetésekről, és azoknak *Fautor*iról.

ARTICULUS I.

A' Jesuitai szerzet ennekelőtte sok idöktöl fogva ez Hazából *in perpetuum exclud*áltatott és *proscrib*áltatott, minden névvel nevezendö jóknak birodalmitól-is *priv*áltatott, hasonlóképen azoknak *Fautor*i-is; szabadság adatván minden rendeknek, hogy ha a' végezések ellen béjöni mérészelnének, mindenütt *persequ*álhassák, és minden javokban sákmánt vessenek, és soha ez Hazában az a' szerzet ne hallattassék, és ne-is *admitt*áltassék semminémü idöben, és semminémü tekintetböl, a' mint *signanter* többek között világosabban vagyon emlekezet azokról az 1588. 1607. 1610. esztendöbéli *Articulus*okban; mostan-is annakokáért azon *Articulus*ok *confirm*áltatván újobban-is végeztetett, hogy a' Jésuitai szerzet, és azon szerzetnek követöi, a' fellyebb megirtt mód szerint *in perpetuum* kirekesztessenek, es minden javoktól *priv*áltattaknak tartassanak, és soha semmi idöben ez Hazába bé ne hivattassanak, vétessenek, se ne botsáttassanak semmi rendbéli emberektöl: melly ellen hogy ha vakmeröképen béjönének, vagy nyilván, vagy titkon *latit*álnának, *comperta rei veritate*; és nem tsak valami *suspicio*ra, vagy *simplex* vádlásra, mint *proscriptus*ok és *notorius*ok, mind Fejedelmektöl, 's mind akarmelly rendbéli Tiszt viselöktöl, kiknek *inspectio*jok alatt találtatnak, szabadoson megfogattatván, a' végezésekben *specific*áltt *pœn*ával büntettessenek. Hasonlóképen ha kik az Országnak illyen erös *Constitutio*i ellen, vagy titkon, vagy nyilván, afféle szerzetbélieknek *vocatio*t adnának a' béjövetelre, avagy ittben létéket tudva meg nem jelentenék, annál inkább öket *fove*álnák, azok *citati ad Generalem Diætam, in notam infidelitatis incurr*állyanak.

Ex Art. An. 1588. 1607. 1610.

ARTI-

ARTICULUS II.

SE Fejedelmek, se Urak, Fö és Nemes rendek, se egyebek Jesuitai szerzeten lévö Papokat, Mestereket és Deákokat, sem egyéb rendbéli embereket, kik *re ipsa* abban a' szerzetben vóltak, 's vannak *etiam de facto*, és tsak Katonai vagy egyébféle embereknek köntösökben *latit*álnak, egyebek *sub pœna præcedenti Articulô specificata*, a' Fejedelmek pedig magok *Conditio*joknak, az Ország *Statutum*inak *observ*álására tartozó kötelességek alatt, ne tartsanak.

TITULUS QVARTUS.

Judaizánsok felöl.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1618. 1622. 1635. 1638.

NOha a' *Judaizans*ok felöl az országnak sok végezési vóltanak, mellyek szerint dolgok nagy részént *executió*ba-is vétetett, az 1635. és 1638. est *Articulus*ok szerint, mellyek mostan-is *in omnibus eorundem continentiis, processibus, ac Executionibus* helyben hagyattatnak, jövendö idökre-is pedig azon *Articulus*ok mostani végezések által újíttatnak: úgy hogy ha kik ennek utánna-is effélék találtatnak, az 1622. estendöbéli elsö *Articulus*ban irott *processus* szerint, minden ingó és ingatlan javokat magok személyekre nézendöket, fejeket pedig *redemptibiliter amitt*állyák; melly *processus* az, hogy a' *Fiscalis Director* által *cit*áltassanak *ante Octavam* a' Táblára; ha pedig a' rend szerint való *Octavalis Terminus*ok nem *celebr*áltathatnának, a' *Diæta* alatt lévö Táblán-is *revide*áltathassék dolgok.

TITULVS QVINTUS.

Papok avagy Prédikátori rendekről.

AR-

ARTICULUS I.

A' Melly helyeken az Egyházi Tanítóknak Dézmájok, *Quarta*jok, avagy egyéb eleitöl fogva rend szerint járni szokott jövedelmek vólt és vagyon, azt senki tölök elvenni, és eltartani ne merészellye (hanemha valamelly rend kivül való *casus*tól kénszeríttetvén a' Vármegye, vagy a' Szék az Esperestekkel egyenlö értelemböl vennék igazításba, és más karba állatásba:) *alioquin* ha Nemes ember tselekedné, és a' Tisztteknek *admonitio*jára nem *restitua*lná, a' Tisztek *cita*ltassák, és két Szék napján *finaliter decida*llyák, 's *comperta rei veritate flor.* 100-ra büntettessenek, és az eltartott jövedelmet-is *restitua*llyák, minden tovább való *processus*okon és *remedium*okon kivül; ha pedig parasztt emberek tselekednék, három forinttal büntettessenek, *toties quoties*; ha pedig falu tselekedné, *flor.* 12-vel: (ide nem értvén az esztendönként szokott szegödés által hol többülö, hol kevesebbülö fizetéseket, sem pedig a' *Patronus*oknak szabad akarattyoktól függö *beneficium*okat; hanem tsak a' rendszerint régtöl fogva való *parochialis proventus*okat.) *An.* 1578.

Az hol pedig *vacantia* esnék, az ollyan jövedelmek-is másuvá ne *convert*áltassanak, ha az Esperestek *substitua*lnak másokat addig, míg bizonyos Prédikátorok vagy Mesterek rendeltethetnek.

A' kik pedig az *Ecclesiasticum bonum*okat *in proprios usus converterent, vel dilapidarent*, és nem tsak bizonyos valami okokból, mint fellyebb irva vagyon, akadékoskodnának az Egyházi rendeknek jövedelmek felett, hanem ugyan *abalienál*ni akarnák, és elfoglalnák, az eleitöl fogva Ekklésiához birattatott, Orszag *Constitutioi* szerint azoktól nem *abalien*áltatott Ekklésiai *bonum*okat, *requir*áltatván azon helybéli Tisztek az Egyházi rendektöl, vagy Esperestektöl, azok *admone*állyák, hogy *restitua*llya: *alioquin* ha *contumaciter intra quindenam* nē *restitua*lná, hiteles *documentum*okat *produc*álván a' *Fiscalis Director*oknak kezekhez, az ollyan *Ecclesiasticum bonum*oknak elfoglalásáról, a' Tisztteknek *admonitio*járól, és a' *terminus*ra nē *An.* 15[illegible]8.

*effectu*áltt *restitutió*ról, abból következett kárnak-is *refusio*jával együtt, *comperta rei veritate*, a' *Director vigore præsentis Articuli* azon helybéli Tiſztek által, ezer forintot *exequ*áltaſſon a' *contumax violens* emberen; és az elfoglaltt *bonum*okat-is *restitu*áltaſſa.

ARTICULUS II.

Ex Art. An. 1607. MInd *Visitation*ak idején, 's mind egyébkor az Egyházi rendek a' ſzegénységet ne *tax*állyák, *mulct*állyák; egyébiránt-is efféle külsö büntetéseknek rendi nem az ö kegyelmek hivatallyát illetvén.

ARTICULUS III.

An. 1609. 1614. A' Külömbözö *religio*kon való Papok egymás hivatallyába magokat ne elegyítsék a' *Visit*álásokban, az eddig *obser*váltatott *usus*t köveſsék.

A' Székelységen lévö Egyházi rendek, kik magok ſzemélyekre nézendö külsö jóſzágokat és örökségeket birnak, azokról a' faluval értsenek egyet, a' közönséges ſzedés, vévés, és *1625.* egyéb ſzükséges köz dolgokból; de egyébaránt valamíg Papi hivatalban vannak, ha ſzintén megyéjek nintsen-is, egyéb tereh viſeléſſel ne bántaſſanak.

ARTICULUS IV.

EGyik *religion* lévö Pap-is, más *religion* lévö ſzemélyeket, ſem *copul*álni, ſem *divorti*álni, ſem Ekkléſiai *reconciliatio*ra *admitt*álni ne méréſzellye; ha ſzintén olly idöben vallását változtatni akarná-is, mikor más vétkes tselekedeti avagy igyekezeti elválásra, vagy *copul*áltatásra, vagy Ekkléſiai *reconciliatio*ra, nyilván valókká löttenek; hanem elsöben azon *religio*n *An. 1626. 1641.* lévö Egyházi rendek elött (mellyen vólt akkor, midön a' dolog indíttatott) *decid*áltaſsék, és azután ha akarja *religio*ját változtatni, ſzabadságában léſzen; *alioquin* valamelly Egyházi ember ezek ellen *imping*álna, *in amiſſionem honoris & officii incurr*állyon, és *poſt degradationem*, a' külsö *Magiſtratus* hatalma alá vettetett légyen, és azok elött, *ad inſtantiam querulantum*, érdemek ſzerint való büntetések légyen; ſöt azon egy

reli-

religion való Papok-is magok Ekkléſiáján kivül valókat külömben ne *admitt*állyanak, a' fellyebb megirtt, és egyéb hivatallyokat illetö dolgokban; hanem azoknak igaſságokat, vagy *Teſtimonialis* levelekböl, vagy bizonyos hiteles *relatio*kból megértsék, bizonyos és a' dolgokat tudó helyekröl: idegen és jövevény, 's bizonyos Ekkléſia nélkül való ſzemélyeket-is ſzorgalmatosan megviſgállyanak.

ARTICULUS V.

HA kik minden igaz ok és mód nélkül *vel per ſe, vel per alios*, Prédikátort, és Schóla Meſtert vernének, vagdalnának, vagy tsak megkergetnének-is, két vagy három jámbor által megbizonyoſodván, az ollyanok, *per Comites, vel Sedium Officiales, excluſis omnibus juridicis remediis, mox & de facto* két ſzáz forinttal büntetteſſenek, és azon fellyül, ſérelmekröl azokat *content*állyák: a' *mulctalis pœn*ának haſon-fele a' panaſzló félé, fele az *Executor*oké légyen. *Ex Art. An. 1615.*

Ellenben, ha a' Prédikátorok és Meſterek tselekednék, magok vagy mások által, azok-is haſonló *pœn*ába *incurr*állyanak, és azon Tiſztek *exequ*állyanak, minden azért való büntetések félelme nélkül; mellyet ha a' Tiſztek *prætermitt*álnának, ö rajtok *exequ*áltaſsék.

TITVLVS SEXTVS.
Ekkléſiai ſzemélyekröl.

ARTICULUS I.

A' Prédikátorok és Schólák Meſterei, 's Deákoknak állapattyokról, annak rendiben vagyon emlekezet bövebben: de azokon kivül vannak ollyanok, kik az Ekkléſiához való ſzolgálatnak ſzíne és *titulus*ſa alatt, a' Jobbágyság, avagy hadi *expedition*k alól akarják magokat *abſtrah*álni: melly ſemmiképen meg nem engedtetik. Mindazonáltal a' kik valóságos igaſsággal Prédikátori, 's Meſteri hivatalokban, avagy a' Deáki tudomány-

mánynak tanúlásában forgolódnak, azoknak megakadályoztatások, háboríttatások hogy semmi rendtöl ne légyen, az 1624. eſztendöbéli *Articulus* ſzerint, *ſub pœna flor.* 300. ez után-is *obſerv*áltaſsék, illyen *declaratio*val: hogy ha kiknek jobbágyból álló ſzemélyek tsak here módon élnének, 's lappanganának Schólákban, vagy egyéb Egyházi rendek környül, és tsak paláſtúl tartanák a' jobbágyságnak, avagy hadi 's egyéb külsö ſzolgálatnak kerülésére az Egyházi nevezetet; affélék ellen illyen *proceſſus* tartaſsék: hogy a' *Prætendens inquir*áltaſſon az ollyan ſzín alatt lappángó Jobbágya vagy ſzolgája felöl, 's azon *collateralis atteſtatio*kat *produc*állya az Eſpereſt eleibe, kinek *inſpectio*ja alatt *latit*álna az ollyan ember, 's az Eſpereſt látván igaſságát a' *Prætendens*nek, *committ*állyon mindgyárt annak a' helynek Papjának vagy Meſterének, kinek birtoka alatt vagyö, megadása felöl; ki hogyha maga mentségével akarna élni, tartozzék elötte-járója felelni felöle, avagy *areſtum* alá vetni, és *intra quindenam*, hogy a' *repetitus* ember-is maga mentségére vallathaſſon, engedteſsék *dilatio*; de *ad quindenam* mind két félnek igaſságát *revide*álni tartozzék az Eſpereſt, és *comperi*áltatván a' *Prætendens*nek igaſsága, mindgyárt kezébe adattassék; ha pedig vagy az Eſpereſt, vagy a' Papok és Meſterek tennék a' fogyatkozást, avagy hogy azzal az itélettel *contentus* nem lenne a' *Prætendens*, egy emberséges Nemes ember, avagy Szolgabiró által az Eſpereſtet *certific*állya abbéli akarattya felöl, és bizonyságit, mellyeket *produc*ált vólt, *report*állya a' Vármegyére avagy Székre: a' holott *revide*áltatván, ha *compare*ál-is, ha nem-is, az *adverſa pars*, *finaliter pronunci*áltaſsék *ſententiá*ja, mellyel azon helybéli külsö Tiſztek ki-menni és *executio*t tenni tartozzanak; akar hol találtaſsék: söt a' *Prætendens*-is *vigore ejusdem ſententiæ extra limites Eccleſiæ* ſzabadoſon megfoghaſſa; az Eſpereſt pedig ha *ſtudiò prætermitt*állya a' kézbe adatáſt, avagy azok nem *obtemper*álnának, kiknek *committ*állya, értéſekre adván a' Püſpököknek, *ſeverè animadvert*állyanak ellenek.

Ex Art. An. 1624.

1635.

A R-

ARTICULUS II.

NOha az idvességre magánoson semmit sem haſznál, söt sokakban az a' *superſtitio* kárhozatos vétkeket nemz, halálokra, vagy hóltok utánra halaſztván adakozó alamisnálkodáſokat; e' világ ſzerint-is ſokſzor *præjudicál* véreknek, és igaz *Succeſſor*oknak, 's a' *Fiſcus*nak-is, hogy némellyek jóſzágokat, vagy egyéb örökségeket *leg*állyák az Ekkléſiákhoz, avagy Egyházi rendeknek, úgy hogy egyröl másra, és *in perpetuum* a' ſzerint az Egyházi rendekre maradjon. Melly noha eñekelötte-is az Orſzágnak végezése ellen vólt, mindazonáltal moſtã-is újjobban *pro perpetuo Decreto conclud*áltatott, hogy ſoha ſenki egy *privatus* ember-is ingatlan ſemminémü jókat, Ekkléſiákhoz ſem éltében örökösképen ne adhaſſon, ſem pedig *Teſtamentum*ban ne *leg*álhaſſon: és az ollyan adás, *leg*álás, tellyeſséggel erötlen légyen, valamelly *Succeſſor*oknak, vagy pedig a' *Fiſcus*nak *præjudicál*; egyébiránt ingó javaiból kinek-kinek ſzabados *dispenſatio*ja vagyon, ha az-is maga *acquiſituma*:

Ha melly *Eccleſiaſtica perſon*áknak Öſtül maradott, vagy maga *acquir*áltt javai vólnának, és *in ſemine defici*álna, úgy hogy ſem ſenki attyafia, kit *de jure* illethetne, nem találtatnék, ſem pedig *Legatarius*ſa *quoad bona acquiſita*; az ollyannak ingatlan javai a' Székelységben a' közelebb való ſzomſzédoké legyenek, *perennalis æſtimatio*ja ſzerint való ſummáját letévén a' *Vicinus* az Ekkléſia ſzámára. A' Vármegyéken pedig azon helynek *Patronus*ira maradgyanak, a' nagyobb réſzt biró *Patronus* letévén igazán való árrát az ott való Ekkléſia ſzámára, *absque tamen præjudicio Dominorum terreſtrium*. A' Városokon pedig a' Város Birái ezen módot tartsák. A' *defici*áltt Egyházi embernek ingó javai pedig, *non exiſtente legatario*, azon helybéli Ekkléſia ſzámára maradgyanak. De ha az Egyházi ſzemély, Nemeſi *prærogativ*ával bír magára és *poſteritas*ira, és nem Ekléſiára *devolv*álandó jóſzágokat, vagy örökségeket, azoknak állapattyok a' közönséges Haza törvényéhez *accommod*áltaſsék.

TITVLVS SEPTIMVS.

Vicáriusságról.

ARTICULUS I.

A' *Vicarius*ságról Néhai Idvezült Rákóczi György Fejedelemtöl akkori *Vicarius*nak adatott levele szerint, hogy tiztiben eljárhasson; és hogy nötelen Pap-is lehessen Espereſt, ha a' nös Papok-is válaſztyák, végeztetett.

TITVLVS OCTAVVS.

Oláh Papokról.

ARTICULUS I.

NOha az Oláh *Natio* az Hazában sem a' *Status*ok közzé nem számláltatott, sem Vallások nem a' *recepta religio*k közzül való; mindazáltal, *propter regni emolumentum*, míglen *patiáltatnak*, az Oláh Egyházi rendek ehez tartsák magokat.

I. Püspököt a' Fejedelemtöl kérjenek, ollyat, a'kit egyenlö tetszésekből az Oláh Papok alkalmatosnak ismérnek; kit ha a' Fejedelmek illendönek itélnek lenni, úgy adgyanak *confirmatio*t reá, mind a' Fejedelmek hüségére, 's mind az Ország javára, és egyéb szükséges dolgokra nézendö *conditio*k és módok szerint.

Ex Art. An. 1579.

II. Az Oláh Püspökök, Espereſtek, és Papok a' *visitá*lásnak idején a' külsö Tiszteknek hivatallyokba magokat ne elegyítsék; a' szegénységet ne sanczoltaſsák; külsö dolgokat ne igazgaſſanak, *executio*kat affélékröl ne tegyenek; hanem *visitá*llyák tsak a' magok Papjait, és Deákjait, Beszerikájokat, Czimteremjeket, Temetöjöket; házasúlandó személyeknek vagy *copulatio*jokat, vagy elválaſztásokat, az ö módgyok szerint való Egyházi szolgálattyokat, Ekkléſia követéseket, és több hasonló tsak az ö tiszteket, és állapattyokat illetö dolgokat;

1593. 1626. 1647.

kat; azokban-is mindazáltal az Orſzágnak végezéséhez alkalmaztatván magokat; külsö büntetésekbe, birságlásokba magokat ne elegyítsék.

ARTICULUS II.

MÁs Orſzágból ide béjövö Oláh Papok tartozzanak magokat az Eſtpereſtnek *præſent*álni; azok viſzont magok vagy Püſpökjök által azon Vármegyebéli, Székbéli, avagy közelebb várakbéli Tiſzteknek eleikbe vinni *examen*re: kik megviſgálván, ha olly dolgot tapaſztalnak, köteleſségek ſzerint a' Fejedelmeknek hirré tenni tartozzanak. *Ex Art. An. 1600.*

ARTICULUS III.

FÖldes Uroknak *proprietas*ſa hogy jövendöre nézve annál inkább ne *periclit*állyon, az Oláh Papok *annuatim* bizonyos *honorarium*mal, de tsak állapattyokhoz és értekekhez illendövel tartozzanak: Kiben ha a' Földes Urnak képtelen kivánsága lenne, a' Vármegyét *requir*álván, *conſcientiosè limit*állyák-el; ennek nem haſznát, úgy, mint örökſégének rendtartását *ponder*álván. 1639.

Az Oláh Papoknak pedig fiait, mihelyt megházaſodnak, avagy külön kenyéren laknak, ha nem Papok, *repet*áltaſsák a' ſzerint, mint az egyéb Jobbágyokat: söt ha gyermekek, vagy ha egyébiránt nötelen legények-is, akarhol találtaſſanak Apjok mellett, megfogathaſsák, és kezeſség alá vetheſsék: Apjokō kivül valókat pedig *repet*álhaſsák akarmi idös korokbā.

ARTICULUS IV.

A' Melly Oláh Pap igaz ok nélkül *divorti*álna valakit, avagy más valláson valókat *copul*álna, vagy tudva, két feleségü embert, vagy pedig elragadott, 's nem pedig rendesen megkértt ſzemélyeket; vagy ollyanokat, kik az Orſzág végezési ſzerint való úton és módon nem ſzabadíttattak egymás mellé állani; vagy elsöbē a' külsö büntetéſt véghez nèm vitték; vagy ha kikkel Ekkléſiát kellene követtetni, 's elmulatnák, mind az illyen Papokat ha az Eſpereſtek meg nem büntetnék érdemek *An. 1639. 1640.*

mek szerint, megértvén a' Tiztek, *admone*állyák az Esperesteket: ha még-is *posthabe*álnák, *intra quindenam* meg nem büntetnék, az Espereſtek *priv*áltaſſanak tiztektől; a' Papokra pedig a' külsö Tiztek láttaſſanak törvényt, és büntesék magok érdeme, és az Ország végezési szerint, külsö büntetéſſel, *fl.* 200.
An. 1646. Az Oláh Püſpök pedig Papságától-is *priv*állya, ha úgy fogják érdemleni.

TITVLVS NONVS.
Az Oláhokról.

ARTICULUS I.

NOha az Oláh nemzet *propter bonum publicum admitt*áltatott ez Hazában; mindazáltal nem vévén eszébe állapattyának alatson vóltát, némelly Nemes atyánkfiait *impedi*álták, hogy az ö innepeken ne légyen szabad munkálkodni. Végeztetett azért azok ellen, hogy a' Magyar *Natio*nak ne *præſcrib*állyanak, és ennekutánna ſenkit-is a' fellyebb megirtt okból meg ne háboríttsanak.

TITVLVS DECIMVS.
Collegium állapattyáról.

ARTICULUS I.

An. 1636. A' Néhai nagy emlekezetü Bethlen Gábor Fejedelemtöl a' Fejérvári *Collegium* számára, avagy annak épitésére, *leg*áltatott husz ezer forint ſummának állapattya-is, több dolgok között *controvert*áltatván az 1636. esztendöbéli *diſturbium* alatt való *tractatus*ban, annak eligazítása ugyan akkor *releg*áltatott a' Püſpökre, az Ekkléſiával együtt; moſtan-is azon szerint helyben hagyatott az Országnak azon ſummáról való *aſſecuratio*ja-is.

ARTICULUS II.

*Collegium*nak legalkalmatosabb hely Kolosváratt itéltetett vólt az elötti idökben-is, ennekutánna-is azért az *Evangelicus*

licus Orthodoxus Fejedelmeknek szabados *dispositio*jára hagyattatik, akar a' Kolosvári Farkas útszai *Templom* körül *erig*áltassanak *Collegium*ot, vagy derekas *Schol*át; akar pedig Fejérváratt: vagy ha mind két helyet akarják-is, azon móddal és *jus*sal akarmellyik helyet, és ahoz való *proventus*okat, a' mint 1622. esztendöben, *mense Majo* végeztetett. *Ex Art. An.1622.*

ARTICULUS III.

MElly igen szükséges és megbetsülhetetlen haszonra való dolog légyen pedig, hogy nem tsak közönséges jó *Schol*ák, de ugyan nevezetes *Collegium*ok, ha lehetne, többek, de vagy tsak egy-is állattassék jó alkalmatossággal Hazánkban, azt elégségesképen minden keresztyén nemzetnek példájából, magunk fogyatkozásával-is esmérjük; holott mind értéktelenség, és egyéb sok alkalmatlanságok-is arra szegény Hazánknak lakosit nem igen botsáttyák, hogy idegen országi *Academia*kba, *Collegium*okba küldhessék és taníttathassák gyermekeket; mellyröl mint igaz *Pater Patriæ*, Néhai BETHLEN GABOR Fejedelem, istenesen és tanátsoson gondolkodván, kezdette vólt plántálni a' Fejérvári *Collegium*ot, azt mind *Professor*okkal, 's egyéb tudós emberekkel kezdvén megékesíteni, 's mind pedig külsö *beneficium*mal (melly nélkül meg sem állhatna) megerösíteni, illendö jövedelmet mind pénzül, 's mind pedig jószágúl rendelvén hozzája, (melly *Testamentum*át azon Fejedelemnek a' Nemes Ország-is helyben hagyta,) *Statu*áltatott annakokáért, hogy azon *Collegium*, vagy azon helyben, vagy Kolosváratt, mind külsö és belsö épületiben, nem tsak *continu*áltassék, sötinkább *renov*áltassék, a' mennyiben Isten a' Fejedelmeknek-is arra való elégségeket engedi, és a' *Collegium*nak-is *proventus*a *extend*áltathatik. Mivel pedig a' megnevezett Méltóságos Fejedelemtöl, azok a' *confer*áltt *proventus*ok, és jószág, a' végre rendeltettenek, hogy tudós *Professor* emberek, 's azon kivül-is jó Mesterek tartassanak a' *Collegium*ban; annakokáért haladék nélkül helly re állattassanak abbéli fogyat- *An. 1630. 1631.*

kozások, és tudós, hasznoson tanító *Professor*ok hozattassanak, és Mesterek-is jók állattassanak a' *Collegium*ban.

És hogy azok-is bátorságosabban méréssellyenek eljöni az hivatalra, újobban *præsentium vigore assecur*állyuk mind mostani, 's mind jövendöbéli *Professor*okat 's Mestereket, a' *Collegium*nak minden tagjait, Püspököket, keresztyén Fejedelmek után a' *Collegium*nak minden *Inspector*it, hogy az ekkédiglen *manutene*ált jószágokban, és egyéb *legatum*okban *in perpetuum* öket megtarttyuk, és a' mennyiben *Fiscalitas*nak nevezeti alá irattattanak, azt illyen *declaratio*val érttyük és tarttyuk: hogy ha valamikor a' *Collegium* keze és nevezeti alól annak hasznával és épületivel, valami más alkalmatosb hely *concambi*áltatnék, *communi intereſſantium conſenſu*, avagy Istennek Hazánkra botsátott tsapásából a' *Collegium* tellyességgel *ruin*áltatnék, és vagy ideig, vagy akarmint-is a' *Fiscus*, vagy mások kezekre *deveni*álnának azon *bonum*ok, *in tali caſu* tartassanak *Fiscalis*oknak, azon módon, mint egyéb *Fiscalis*ok, és *perennali jure* ne birattassanak, se ne *confer*áltassanak, *excipi*álván mindazáltal azokat a' jószágokat, a' mellyek *donatione mediante* valamelly summában *confer*áltattanak a' Fejedelmektöl a' *Collegium*hoz, *ſalvis aliorum juribus permanentibus*.

Szükségesképen pedig megkivántatik az-is, hogy azon *Collegium*nak mind külsö és belsö állapattyára, mind az Ekklésiai *Status*ból, 's mind pedig külsö rendekböl bizonyos fö *Inſpector*ok állattassanak, kik az *Orthodoxus* Fejedelmek után vigyázzanak a' *Collegium*nak derekasb állapattyára, kiváltképen arra, mitsoda renddel és hasznonnal *progredi*álnak a' tanításban, és a' fogyatkozásokat *animadvert*állyák egyenlö tetszésekböl; köztök történhetö nagy akadályokat jó igazításba-is vegyenek; és tudgyák azt-is, mitsoda *bonum*i legyenek a' *Collegium*nak, hol, és kik által *conſerv*áltatnak, és *erog*áltatnak, hogy valami módon azok vagy ne *diſsip*áltassanak, vagy in *profanum uſum* ne *convert*áltassanak.

APPRO-

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM.

PARS SECUNDA.

TITULUS PRIMUS.

Fejedelmek és Gubernátorok állapattyáról.

ARTICULUS I.

NOha ez Hazának eleitöl fogván való szokása szerint, a' Fejedelmek választásában a' *Regnicoláknak libera electio*jok mind ez ideig megtartatott, mellyhez képest a' választandó Fejedelmeknek személyek, és az idönek kivánsága szerint szoktanak a' Fejedelmeknek *Conditio*kat *præscrib*álni, és azoknak *pro ratione temporis* vagy változtatását, vagy helyben hagyatását az idönek mivólta hordozza magával; mindazonáltal hogy az eddig választott Fejedelmeknek *præscrib*ált *condition* mindeneknél nyilván legyenek, némellyeket azok közzül az *Articulus*okba *inser*álni szükségesnek itéltetett. Leg-elsöben-is azért az 1607. esztendöben *conclud*ált akkori *Articulus*okból a' Néhai RAKÓCZI SIGMOND Fejedelem *condition* maga Fejedelemségére való *juramentum*ában vannak *inser*álva: Mellyek így következnek:

EN RAKÓCZI SIGMOND Erdélynek választott Fejedelme, Magyar Ország részeinek Ura, a' Székelyeknek Ispánnya; Esküszöm az élö Istenre, Atyára, Fiúra és Szent Lélek Istenre, tellyes Szent Háromságra, hogy az én megmondott birodal-

momban lévöket, és ez Országban lévö Nagyságos Urakat, Nemeseket, Székelyeket, kerített Városokat, és Mezö Városokat, és *in genere* minden Nemzetségeket, Rendeket, és *Status*okat *Religio*jokban, Fejedelemségre való *libera electio*jokban, *Suffragium*ok és *vox*oknak *pronunciatio*jokban, szabadságokban, törvényekben és *approbata consvetudo*jokban megtartok: Sz. András Király *Decretum*át, és Magyar Országkiírtt *Decretum*át, és elöttem való Fejedelmeknek *Donatio*it, *Inscriptio*it, *Privilegium*it, *Annuentiá*it, *Assecuratoriá*it, és *Consensus*it, *salvo jure alieno*, *Articulus*it, az elött valókat, mostaniakat, és ezután valókat, *in quantum per contrarias Constitutiones* nem *cassá*ltattak, *vel in posterum* nem *cassá*ltatnak, erejében tartok, és mással-is megtartatok; a' *Decretum* és *Articulus*ok tartása szerint mindennek személy-válogatás nélkül az én tehetségem szerint igaz törvényt szolgáltatok, és méltó *executio*kat tétetek; senkit sem személyében, sem jószágában, sem marhájában törvény nélkül meg nem bántok, mással sem bántatok, másnak sem engedek bántatni, és semmi újítást ez Országnak szokása és régi szabadsága ellen, bé nem hozok; söt mindeneket, valamiket a' szegény Hazának, és mindē benne valóknak közönséges javára, hasznára, és törvény szerint való szabadságára mivelhetek, az én eröm szerint azon lészek; Isten engem úgy segéljen.

ARTICULUS II.

BÁTHORI GABORNAK az Erdélyi Fejedelemségre való választásakor iratott *Conditio*k, és ugyan akkori *juramentum*ának formája, melly *in anno* 1608. irattatott:

Forma juramenti Principis.

Ex Art. An. 1608.

EN BATHORI GABOR, Erdély Országának választott Fejedelme, Magyar Ország részeinek Ura, és Székelyeknek Ispánnya, &c. Esküszöm az élö Istenre, Atyára, Fiúra és Sz. Lélek Istenre, tellyes Sz. Háromságra, hogy a' megmondott birodalomban, és Országban lévö Nagos Urakat. Nemeseket, és

Vitéz-

Vitézlöket, Székelységet, Kerített és Mezö Városokat, és *in genere* minden Nemzetségeket, Rendeket, *Status*okat, a' *recepta religio*kban Fejedelemségre való *libera electio*jokban, *suffragium*okban, *vox*oknak *libera pronunciatio*jokban, szabadságokban, törvényekben, és *approbata consvetudo*jokban megtartok; Sz. András Király *Decretum*át, és Magyar Országnak kiírtt *Decretum*át és elöttem való Fejedelmeknek *Donatio*it, *Inscriptio*it, *Privilegium*it, *Annuentiá*it, *Assecuratoriá*it, *Consensus*it, *salvo jure alieno*, *Articulus*it, ez elött valókat's mostaniakat, (és ez mostani Etsedbe küldött végezett *Articulus*okat-is) és ez után valókat, *in quantum per contrarias Constitutiones* nem *cassáltattak*, *vel in posterum* nem *cassáltatnak*, erejében tartok, és mással-is megtartatok, a' *Decretum*nak és *Articulus*oknak tartása szerint; mindeneknek személy válogatás nélkül az én tehetségem szerint igaz törvényt szolgáltatok, és méltó *executio*kat tészek, senkit sem meg nem bántok, sem mással meg nem bántatok, se személyében, se jószágában, se marhájában, törvény nélkül, másnak sem engedek bántani tehetségem szerint, és semmi újítást ez Országnak régi jó szokása és szabadsága ellen bé nem hozok; söt mindeneket, valamiket a' szegény Hazának és benne való minden rendeknek közönséges javára és hasznára, és törvény szerint való szabadságára mivelhetek, az én eröm szerint, azon lészek, a' míg az UR Isten ö Kegyelmek között tart; Isten engem úgy segéllyen.

Conditiones ejusdem Principis Gabrielis Báthori.

I. HOgy a' *Religio* szabadságára magát megkötelezze, és abban személy válogatás nélkül minden rendeket megtartson, 's óltalmazzon, *in liberis eorum exercitiis*, mint Sigmond Fejedelem idejében.

II. Minthogy az elmúlt sok háború idöben, mind vérünk hullásával, 's mind Hazánkon kivül való bujdosásunkkal az egy fö szabadságunkat a' *libera electio*t megtartottuk, és a'

két Csáſzártól-is, valamint 's valahogy lehetett, *extorque*áltuk: Kivánnyuk ö Nágától, hogy köteles légyen arra, hogy tellyes életében, akarmelly ſzerentséjében minket abban mególtalmaz, és meg-tart, és ſemmi ſzín és tsere alatt, vagy *teſtamentum* tételével, vagy külömben, ſzabadságunk ellen el nem áll, és e' moſtani Hajdúságnak ö Nágához való kötelezéſével, *jus armorum, aut concambii in regno* ſemmiképen nem *prætend*ál.

III. Abban-is ö Nága hitivel *quiet*állyon bennünket igéreti ſzerint, hogy a' Hajdú vitézekkel való *transactio*val minket Orſzágúl, három Nemzetül, Magyar Orſzágnak ide tartozó réſzeivel egyetemben, ſem Hitünknek, ſem Törvényünknek ſzabadságában, ſem birodalminkban és határinkban, ſem ſzemélyünkben, ſem ſemminémü javainkban, jóſzágunkban, kitsínytöl fogva nagyig meg nem ſért ſemmi idöben; hanem inkább az Orſzág javára és óltalmára igyekezik ö Nága, azokat-is kötelezi.

IV. Kivánnyuk azt-is, hogy a' Hajdú vitézeket ö Nága hittel kötelezze arra kitsínytöl fogva nagyig, hogy ſemmi változáſokban, (kit Iſten távoztaſſon) és *interregnum*okban ſemmi támadozáſſal, és párt-ütéſſel a' *libera electio*t nem *turb*állyák; hanem az *Unio* ſzerint, valakit *communibus ſuffragiis* az három Nemzet válaſzt, ök-is annak, és az Orſzágnak, fejek fenn állásáig híven ſzolgálnak.

V. Ez felháborodott állapatban ö Nága, mind a' két Csáſzár között Hazánkat békeſséges állapatbã megtartani igyekezzék, mivel mi a' hadakozásra akarmellyik ellen-is elégteleneknek iſmérjük magunkat; kiváltképẽ a' Törökkel a' ſzegény Hazának régi ſzokáſa ſzerint, *inſtar prædeceſſorũ Principum* frigyet tartsõ. A' két Oláh Orſzággal-is a' jó ſzomſzédságot mególtalmazza.

VI. A' Hajdú vitézeknek, mind *Generalis*oknak, Kapitányoknak, Hadnagyoknak, és egyéb Tiſztviſelöknek állapattyokat, Tiſzteket úgy igyekezze rendelni ö Nága, hogy a' Hazának régi jó rendtartásának, és abban lévö Tiſztviſelöknek ſemmiben ne *præjudic*állyon, ſe ártalmára ne légyen. Tiſzteket

ket *bene meritis ſine diſcretione religionis* adgyon a'Haza-fiainak.

VII. Ez Orſzágban minden rendeket, Nemeſeket, Vitézlöket, Kerített és Mezö Városokat ſzabadságokban, törvényekben, igaſságokban megtartson, elötte való Fejedelmeknek *Donatioit*, *Privilegiumit*, *Inſcriptioit*, *Diplomáit* megtartsa.

VIII. Az egéſz Székelyſéget régi ſzabadságokban, mellyben ennekelötte való Fejedelmek, azólta miólta Sigmond Fejedelem újabban a' ſzabadságot megadta nékik, megtartották, minden rendben ö Nagysága is megtartsa.

ARTICULUS III.

Conditiones Principis Gabrielis Bethlen.

I. HOgy minden rendeket, ſzemély válogatás nélkül ſzabadoson megtart a' *Religio*ban, és annak ſzokott *exercitium*ában az *Articulus*ok ſzerint. *Ex Art. An. 1613.*

II. Hazánknak moſtani romlott állapattyát, és a' régi jó emlekezetü Fejedelmeknek ditséretes példájokat ſzeme elött viſelvén, minden úton elsöben-is a' Fényes Portához viſellye olly engedelmeſséggel magát, hogy onnat romláſa ne következzék a' ſzegény Orſzágnak. A' kereſztyénſséggel-is, Római Csáſzárral ö Felſségével, és Magyar Orſzággal, a' jó ſzomſzédságot és békeſséget ſzorgalmatoson megörizze.

III. Móldovai és Havaſali Vajdákkal ugyan moſt az Orſzágban létekben végezzen ollyképen, hogy bátorságoſsá tégye azoknak ſzomſzédságokkal az Orſzág állapattyát.

IV. Tanátsokat maga mellé mind az három Nemzetböl válaſzſzon, törvény, igaſság, békeſség ſzeretö jó lelki-iſméretü embereket: kiknek tanáts-adáſokhoz olly köteles légyē, hogy belsö és külsö orſzágos dolgokat, a' két Csáſzárhoz, vagy több ſzomſzéd orſzágokhoz való *conſœderatio*kat; derekas *Donatiók*at, és fö Tiſzteket ezeknek hirek nélkül ne tselekedgyék, ſe oſzſzon. Ha pedig a' Tanátsok közzül Orſzágunk törvénye, ſzabadsága, *Decretumi* ellen valamellyik lelki-iſméretit

nem

nem tekintvén, veszedelmes és ártalmas tanátsra indíta á ö Nágát, *comperta rei veritate*, kedvezés nélkül afféle tanátsadót *proscriptio*val, és *notorius*sággal büntessen.

V. Urak, Nemesek, Kerített és Mezö Városok, Székelység, Szászság, régi és *legitimè eman*ált *Privilegium*okban, *Donatio*jokban, mellyek helyben hagyattattanak, *Annuentiá*jokban, *Inscriptio*jokban megtartatnak.

VI. Az Országnak közönséges és egyenlö akaratból való végezésit, *Articulus*it, maga-is megtarttya, másokkal-is megtartattya; szegénynek bóldognak személy válogatás nélkül igaz törvényt szolgáltat; a' *sententiá*knak *executió*jokat nẽ *impedi*álja.

VII. Minthogy mostan ennyi hadaknak ez Országban létele alatt kelletett Fejedelmet választanunk: köteles légyen reá, hogy a' *libera electio*t tellyes életében, semmi úton nem *impedi*állya, az Országnak azt nem tsak *integrè* megtarttya, hanem a' Fényes *Porta*val újolag mennél jobb móddal, a' Császártól ö hatalmasságától szerzett *Athnámé* levéllel *confirmá*ltattya.

VIII. Tanáts rendeknek, és Ország Gyülésében-is mindeneknek *libera vox*ot enged, mindenféle panaszolkodásoknak, és igasságoknak elöszámlálására.

IX. Idölévén hozzá, *omnia Fiscalia bona, & alios proventus Fiscales recuperá*lni igyekezik illendö módok alatt: és az Ország határit, Vég-házait, tehetsége szerint, kiváltképen Tanáts és Ország híre nélkül nem *abalienál*lya.

X. A' minémü *Titulus*t mostan Országúl a' Fejedelemségnek adunk, azt Ország híre nélkül nem *augeá*llya, sem változtattya, hanem épen *contentus* légzen véle.

ARTICULUS IV.

Catharina Fejedelem Aszszony Conditioi.

I. MInthogy a' mi Kegyelmes Aszszonyunkat Országúl Fejedelmünkké addig választottuk, míg ö Felsége a' mi Kegyelmes Urunknak nevét viseli, mi-is Országúl addig igérjük és kö-

Ex Art. An. 1626.

és kötelezzük magunkat az ö Felsége hüségére, nem tovább, sem külömben.

II. Erdély Országhoz, és Magyar Országnak ahoz tartozó részeihez semmi több *jus*t a' szabad választásnál ö Felsége ne *prætend*állyõ; azt pedig sem titkon sem nyilván semmi szükségében más Fejedelmekre ne *transfer*állya, sem arról ne *tract*állyon senkivel.

III. *Dotalitium*ban mindazáltal, a' mint a' mi Kegyelmes Urunk ö Felsége *inscrib*álta, épen ö Felségének megtartassék.

IV. Hogy minden *Gubernatio* és gondviselés mostani és következendö *Gubernator* Uramon ö Nagyságán légyen és Tanátsokon, és semmit ö Felsége az Ország közönséges dolgaibã, ö Nagyságának és Tanátsoknak akarattyok és hírek nélkül ne tselekedgyék.

V. Hogy senkit idegen nemzetet azon kivül, ha kit ö Felsége *benemerita person*át *Gubernator* Urunk, és Tanáts, és ország közönséges *suffragium*ából *recipi*áltatna, a' Tanátsba bé ne végyen a' Haza fiain kivül, és idegen nemzetnek Tiszteket, föképen Várakba ne adgyon, idegen nemzetböl álló *præsidium*ot, se Várakban, se maga mellett ne tartson, körülötte lévö belsö udvara népén kivül, kiknek *numerus*a, 200. *person*át *omnibus computatis* ne *exced*állyon.

VI. Ezeknek pedig megtartásokra köteles légyen *Gubernator* Uram ö Nãga, az Országnak minden *Status*ival együtt, mellynek *observ*áltatására *plena authoritas*a légyen.

VII. Hogy semmi követségeket, valamellyek az Országot és közönséges dolgot illetik, *Gubernator* Urunk ö Nãga, és Tanátsok híre nélkül ö Felsége meg ne halljon, és választ semmi külsö Fejedelmeknek ne adgyon, se követséget ne *instituál*lyon, ö Nagyságok híre nélkül.

VIII. Hogyha (kit Isten távoztasson) *Gubernator* Urunknak ö Nãgának hólta történnék, köteles légyen ö Felsége arra, hogy egy hólnap alatt más *Gubernator*t választ assón; addig an-

nak *authoritas*sa a' Tanáts mellett légyen és maradgyon, melly válaſztás az egéſz Tanáts tetſzéséből légyen.

IX. Ha pedig (kit Iſten eltávoztaſſon) az Orſzágban olly *diſturbium*ok támadnának, meljek miatt ö Felſégének, attyafiainak tetſzéſekből és tanátsokból ki kellene ez Orſzágból menni, tehát *in eo caſu* hiſzük, hogy a' mi Kegyelmes Urunknak ſzegény Hazánkra kegyelmes tekinteti léſzen; azt ö Felſége a' mi Kegyelmes Aſzszonyunk az Orſzágnak *intacte* meghadgya.

X. Fejedelem Aſzszonyunk ö Felſége az Orſzágnak *Gubernatio*ját kezébe vévén, egy *Theſaurarius*t *Guberuator* Urūk, és az egéſz Tanáts tetſzéséből válaſzſzon, kinek az Orſzág *proventus*i kezébe ſzolgáltatván, az Orſzág ſzükſégére való *erogatió*jokban mitsoda *modalitas*t köveſſen, ugyan akkor ö Felſége, *Gubernator* Urunk és az egéſz Tanáts tetſzéséből, *deliberál*jō.

XI. A' négy *recepta religió*kban minden bántás nélkül, minden rendeket megtartson ö Felſége.

XII. Urakat, Nemeſeket, Kerített és Mezö Városokat, Székelyſéget, Száſzságot, régi és *legitimè eman*áltt *Privilegium*okban, *Donatio*kban, mellyek helyben maradtanak, *Annuenti*ákban, *Inſcriptio*kban megtartaſſon.

XIII. Mivel ſzegény Hazánknak megmaradása Iſten után a' Fényes Portától függ, ö Felſége a' Portától el ne ſzakadjon, hanem annak kedvét kereſſe.

ARTICULUS V.

Conditiones Principis Georgii Rakoczi I.

Ex Art. An. 1630.

I. MIvel Bethlen István az elöbbeni Kegyelmes Urunk, tsak tellyeſséggel a' mi megmaradáſunkért, és ſzegény Hazánknak veſzedelmének eltávoztatáſáért, igaz kereſztyéni indúlattyából (magát igen megalázván) tselekedte azt, hogy Fejedelmi méltóságát *reſign*álná, és újobban való *electio*ra ſzabados *vox*ot engedne; ez nagy ſzeretetiért, 's indúlattyáért, ö Nāga a' moſtani újonnan válaſztott Kēlmes Urunk, ö Nāgát elöb-

elébbeni uraságában, javaiban, jószágiban, minden *illegitimus impetitor*ok ellen mególtalmazza, és *manutene*állya; és sem a' mostani Kēlmes Urunk, sem ö Nāgának alatta valói, ö Nāgának méltóságát, betsületit meg nem sértik.

II. Mivel ö Nāga igaz *legitimè eli*gáltatott, 's *inaugur*áltatott Fejedelem vólt, ö Nāgának minden *Collatio*it, *Donatio*it, *Inscriptio*it, *Annuentia*it, valamellyek *legitimè eman*áltanak, ha kik ollyak vannak, *intactè & illibatè* megtarttya, és meghadgya azokban.

III. Hogy a' Fényes Portától soha semmi idöben el nem szakad, sem az Országot elszakasztani nem igyekezik; hanem mindenekben kedvét keresi, és ahoz illendö *obsequium*át *praestá*llya; Erdélynek a' Török Császárral való régi frigyét *intactè* megtarttya, és a' Portára járandó követeket-is, az elébbeni ditséretes Fejedelmeknek szokások szerint *expedi*állya.

IV. Hogy sem Római Császár ö Felsége, sem egyéb keresztyén Fejedelmek, és szomszéd Országok ellen, hadat ö Nāga *offensivè*, ha okot nem adnak reá, nem indít, hanem azon békeséget minden tehetségével óltalmazza.

V. Hogy mindeneket személy válogatás nélkül a' négy *recepta religio*kban, és azoknak szabados *exercitium*iban ö Nāga megtart, és másokkal-is megtartat, és egyik *religio*n való Ekkléziákra-is hatalmason nem küld, és el nem foglaltattya ö Nāga, *religio*knak *respectus*áért-is senkit-is a' Haza fiai közzül meg nem vét, hanem ebböl minden személy-válogatás és *discretio* nélkül a' bóldog emlekezetü Fejedelemnek ditséretes példáját követi; tudván azt, minémü hasznos megmaradása vólt, mind ö Felségének, mind pedig Hazánknak ebbéli tselekedeti.

VI. Hogy Hazánknak mostani elsö rēdeit, tanátsit, érdemes Tisztviselöit, állapattyokbā, tisztekbē, hivatallyokbā, a' kik megakarnak maradni, ö Nāga megtarttya; és semmi idöben a' hasznos Haza fiait, más idegenért, hátra nem veti, hanem azoknak tanátsokkal és szolgálattyokkal él, kinek-kinek az ö

állapattya szerint való betsületit illendőképen megadván, és hogy alatta valói közzül-is a' Haza fiait senkinek betstelenséggel illetni nem engedi. Annakfelette, hogy belső és külső Országos dolgokat a' két Császárhoz, vagy több szomszéd Országokkal való *Confœderatio*kat Tanáts híre nélkül nem tselekezik, sem az Országban, sem az Országhoz tartozó birodalmokban, semminémü erősségeket *fortalitium*okat Vég-házakat, azoknak határit, semminémü *prætextus*ok alatt, el nem igéri, sem idegeníti; hanem a'Vég-házakban-is hasznos Haza fiait tart.

VII. Hogy Urakat, Nemeseket, Kerített és Mezö Városokat, Szászságot és Székelységet, régi és minden *legitimè eman*áltt *Privilegium*okban, *Donatio*jokban, *Annuentiá*jokban, *Inscriptio*kban megtart, a' Szent András Király *Decretum*ának *continentiá*ja szerint.

VIII. Hogy soha senkinek vádlására, Uri, Nemes, és egyéb szabadsággal élö rendek közzül, törvény elött nem *arestál*tatt, semmi szín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine convictum & aggravatum*, és semmi *violentiát*, akar kiktöl-is alatta valói közzül, senkin *exerce*álni nem enged; hanem ebböl az utólszori Fejérvári Gyülésben, és az idvezült Fejedelem *inauguratio*jakor *eman*áltt erröl való *Articulus observ*áltassék, *Anni* 1613.

IX. Hogy az Országnak *libera electio*ját tellyes életében semmi úton nem *impedi*állya, hanem azt az Országnak *integre* megtarttya, és senkire a' Fejedelemséget nem *transfer*állya, és arról Ország híre nélkül senkivel nem *tract*ál.

X. Hogy a' Tanáts rendeknek, és Országos Gyülésekben-is mindeneknek szabados *vox*ot enged, mindenféle panaszolkodásoknak, és igasságoknak elö-számlálására.

XI. Hogy az elmúlt Fejérvári Gyülésben végezett *Unio*nak *conditio*it minden czikkelyében fogyatkozás nélkül megtarttya.

XII. Hogy

XII. Hogy valakik egyebek veszedelmére, 's Hazánk szabadságának romlására ártalmas tanátsot adnának ö Nágának, azok ellen az elébbeni *Articulus observ*váltassék, t. i. *Art.* 1613.

XIII. Az Országnak közönséges és egyenlö akaratból való végezésit, *Articulus*it, maga-is megtarttya, másokkal-is megtartattya; szegénynek, bóldognak igaz törvényt szolgáltat; a' *sententi*áknak *executio*jokat nem *impedi*állya, és *terminus*kor semminémü törvénynek *discussio*jában ben nem ül, holott *ad suam præsentiam appell*álják a' törvényt, mint *Summus Justitiarius* eleibe.

XIV. Minthogy minda' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száz Uraink, 's atyánkfiai, magok *Natio*jokból szoktanak magoknak Tiszteket, Ispánokat választani; a' Székelység nem utólsó tagjá lévén e' Hazának, ö Nága Kapitányokat, Király-Birákat, *Generalis*okat, magok nemzetéből állókat, és köztök lakókat adgyon elejekbe, megmaradván mindazonáltal mindenekből az ö Nága *jurisdictio*ja és méltósága; a' Király-Bíráknak pedig választások *specificè* tsak ugyan ö Kegyelmek Székinek szabadságán állyon. Fö Ispánokat-is a' magok Vármegyéjekből valókat adgyon ö Nága.

XV. Udvarhely Várának állapattyát ö Nága az Országnak *propon*áltatván, a' mit egy akaratból a' magok javára és megmaradására valót, a' közönséges igasságnak módgya szerint, arról az Ország végez, azt követi.

ARTICULUS VI.

Conditiones moderni Celsissimi Principis D. D. Georgii Rákóczi Junioris.

I. MIvel a' Nemes Ország ö Nágát a' mi mostani Kegyelmes Urunk Fejedelmünk, ö Nágának, úgymint az ö Nága szerelmes Attyának (mellyet az Ur Isten ö Felsége messze halasszon) hólta után való Fejedelemnek *eligá*lta és választotta; hogy a' míg az Ur Isten ö Nágát élteti, úgymint mostani Kegyel- *Ex Art. An.* 1642.

gyelmes Urunkat Fejedelmünket ö Nágát, addig e' moſtani újonnan válaſztott Ifjú Kegyelmes Urunk ö Nága az Orſzágnak ſemminémü *gubernálásában*, *directio*jában, és akarmiben-is a' mi az ö Nága ſzerelmes Attyának moſtani Kegyelmes Urunknak, Fejedelmünknek ö Nágának betsületit, méltóságát, *authoritas*sát megbántaná, ſértené, és ellene lenne, magát az ö Nága kegyelmes *conſenſus*ſa, akarattya 's parantsolattya nélkül, nem *immiſce*állya, 's nem *inger*állya, és valamíg az Ur Iſten ö Nágát a' moſtani Kegyelmes Urunkat, Fejedelmünket élteti, ehez tarttya magát, és ez ellen-is nem vét ſemmiben-is ö Nága,

II. Mivel Bethlen István Uram ö Nága igaz *legitimè eligáltatott*, és *inaugur*áltatott Fejedelem vólt, ö Nágának minden *Collatio*it, *Donatio*it, *Inſcriptio*it, *Annuentiá*it, valamellyek *legitimè eman*áltak, ha kik ollyak vannak, *intactè & illibatè* megtarttya és meghadgya azokban.

III. Hogy a' Fényes *Port*ától ſoha ſemmi idöben el nem ſzakad, ſem az Orſzágot elſzakaſztani nem igyekezik; hanem mindenekböl kedvét keresi, és ahoz illendö *obſequium*át *præſt*állya; Erdélynek a' Török Csáſzárral való régi frigyét *intactè* megtarttya, és a' *Port*ára járandó Követeket-is az elébbi ditséretes Fejedelmeknek ſzokások ſzerint *expedi*állya.

IV. Hogy ſem a' Római Csáſzár ö Felſége, ſem egyéb keresztyén Fejedelmek és ſzomſzéd Orſzágok ellen, hadat ö Nága *offenſivè*, ha okot nem adnak reá, nem indít; hanem a' jó békeſséget minden tehetségével óltalmazza.

V. Hogy mindeneket ſzemély-válogatás nélkül a' négy *recepta Religio*kban, és azoknak ſzabados *exercitium*ban megtart, és máſokkal-is megtartat, és egyik *Religio*n lévö Ekkléſiákra-is hatalmasúl nem küld, és el nem foglaltattya ö Nága: *Religio*knak *reſpectus*áért-is ſenkit-is meg nem vét Haza fiai közzül; hanem ebböl minden ſzemély-válogatás és *discretio* nélkül, a' bóldog emlekezetü Fejedelemnek ditséretes példáját követi; tudván azt, minémü haſznos megmaradására vólt,

mind

mind ö Felſégének, mind pedig Hazánknak, ebbéli tselekedete.

VI. Hogy Hazánknak moſtani elsö Rendeit, Tanátsit, érdemes Tiſztviſelöit, állapattyokban, tiſztekben, hivatallyokban, a' kik megakarnak maradni, ö Nāga megtarttya, és ſemmi idöben a' haſznos Haza fiait más idegenért hátra nem veti; hanem azoknak tanátsokkal és ſzolgálattyokkal él, kinek-kinek az ö állapattya ſzerint való betsületit megadgya illendöképen, és hogy alatta valói közzül-is a' Haza fiait ſenkinek betstelenſéggel illetni nem engedi. Annakfelette, hogy belsö és külsö Orſzágos dolgokat, a' két Csáſzárhoz, vagy több ſzomſzéd Orſzágokkal való *Conſœderatio*kat, Tanáts híre nélkül nem tselekeſzik, ſem az Orſzághoz tartozó birodalmokban ſemminémü eröſſégeket, *fortalitium*okat, Vég-házakat, azoknak határit, ſemminémü *prætextus*ok alatt el nem igéri, ſem idegeníti, hanem a' Vég-házakban-is haſznos Haza fiait tart.

VII. Hogy Urakat, Nemeſeket, Kerített, és Mezö Városokat, Száſzságot és Székelyſéget, régi és minden *legitimè eman*áltt *Privilegium*okban, *Donatio*jokban, *Annuentiá*jokban, *Inſcriptio*kban megtart, a' Sz. András Király *Decretum*ának *continentiá*ja ſzerint.

VIII. Hogy ſoha ſenkit ſenkinek vádlására, Uri, Nemes, és egyéb ſzabadsággal élö rendek közzül, törvény elött nem *areſtá*ltat, ſemmi ſzín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine convictum & aggravatum*; és ſemmi *violentiá*kat akar kiktöl-is alatta valói közzül ſenkin *exerce*álni nē enged; hanem ebben az utólſzori Fejérvári Gyülésben, és az idvezült Fejedelem *inauguratio*jakor *eman*áltt erröl való *Articulus obſerv*áltaſsék, *Anni* 1613.

IX. Hogy az Orſzágnak *libera electio*ját tellyes életében ſemmi úton nem *impedi*állya, hanem azt az Orſzágnak *integre* megtarttya, és ſenkire a' Fejedelemſéget nem *tranſfer*állya, ſem arról Orſzág híre nélkül ſenkivel nem *tract*ál.

X. Hogy

X. Hogy a' Tanátsi rendeknek, és Országos Gyüléſekben-is mindeneknek, ſzabados *vox*ot enged, mindenféle panaſzolkodásoknak és igaſságoknak elöſzámlálására.

XI. Hogy a' Fejérvári Gyülésben vegeztetett *Unio*nak *Conditio*it, minden czikkelyiben, ö Nãga fogyatkozás nélkül megtarttya.

XII. Hogy valakik egyebek veſzedelmére, 's Hazánk ſzabadságának romlására ártalmas tanátsokat adnának ö Nãgának, azok ellen az elébbeni *Articulus obſerv*áltaſsék, *An.* 1613.

XIII. Az Országnak közönſéges egyenlö akaratból való végezéſit, *Articulus*it maga-is megtarttya, 's máſokkal-is megtartattya, ſzegénynek, bóldognak, ſzemély-válogatás nélkül igaz törvényt ſzolgáltat, a' *ſententi*áknak *executio*jokat nem *impedi*állya, és *terminus*kor ſemminémü *cauſa*iban a' *Fiſcus*nak ben nem ül; egyéb *caus*ákban mindazáltal ben ülhet ö Nãga, de úgy hogy az ö Nãga Méltóságos ſzemélye eleibe való *appellatio*k ezzel ne *interturb*áltaſſanak.

XIV. Minthogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száſzság, magok *Natio*jokból ſzoktanak magoknak fö Tiſzteket Iſpánokat válaſztani; a' Székelyſég-is nem utólsó tagja lévén a' ſzegény Hazának; ö Nãga Kapitányokat, Király-Birákat, *Generali*sokat; magok nemzetéből állókat, és köztök lakókat adgyon közikbe; megmaradván mindazáltal mindenekben az ö Nãga *jurisdictio*ja és méltósága. A' Király Biráknak pedig válaſztások *ſpecificè* tsak ugyan ö Kegyelmek ſzabadságán állyon: Fö Iſpánokat-is a' magok Vármegyéjekből adgyon ö Nãga.

ARTICULUS VII.

Ex Art. An. 1607. VÉgeztetett vólt ennekelötte-is bóldog emlekezetü eleinktöl, minden bizonnyal ez Hazának nagy romlásáról vett *experienti*ájából, hogy ſoha a' mint Eleink e' végezés után, úgy magunk és *poſteritas*ink-is *immaturus* gyermek Fejedelmeket ne válaſzſzanak, söt ha *propon*áltatnék-is, ahoz hozzá ne ſzóllyanak; melly végezés a' jövendö idökre, moſtan-is örökös állandó-

landóságra *confirm*áltatik, mindazonáltal moſtani Kegyelmes Urunknak édes Attyának nem régen történt halála után édes Hazánknak javára nagy reménſégéből nevekedett ſzerelmes Öttsének éretlen és váratlan történt halála, magának-is moſtani Kegyelmes Urunknak azon nyavalyában lévö félelmes betegſége kénſzerítvén beñünket, válaſztottuk ſzabad akaratunkból ö Nãga ſzerelmes Fiát Fejedelmünknek, a' Tekint. és Mélt. Rákóczi Ferencz Urunkat ö Nãgát, bizonyos módok és *Condition*k alatt, mellyek az 1652. eſztẽdöbéli Orſzágos Gyülésünkbẽ végeztetett *Articulus*inkban világoſabb *declaration*val megvannak: De mivel ö Nãga moſtani *ætas*ſa azt nem engedi, hogy azokra a' *Condition*kra, és Hazánknak mindennémü ſzabadságinak, törvényinek megtartására, a' ſzokott mód ſzerint, *juramentum*át ö Nãga *depon*álhaſſa; eleitöl fogva pedig ez Hazában a' Fejedelmek válaſztásában *obſerv*áltatott mód és rend ſzerint, a' *Regnicol*ák-is, *homagium*okat nem *depon*álhattyák mind addig, míglen ö Nãga-is a' *Regnicol*áknak tartozó *juramentum*át a' *præſcrib*áltt *Condition*k, és Haza ſzabadságának kívánsága ſzerint nẽ *depon*álhattya; de hogy a' *Regnicol*áknak *homagium*ának jövendöben léjendö *depoſition*ja, és minden hüſégek felöl bizonyosabb leheſſen ö Nãga, *vigore Articuli aſſecur*áltatott, hogy mind addig-is, míglen az ö Nãga *juramentum*ának *depoſition*ára rendeltt *terminus* eljö, és míg ö Nãga *juramentum*át akkori ideig nem *depon*állya-is, de mind addig-is ö Nãgát ez Haza *legitimè* válaſztott Fejedelmének *agnoſc*állya; a' *juramentum*nak *depon*álására rendeltt *terminus*ban *depon*álván ö Nãga az Orſzágnak-is *juramentum*át, a' *Condition*knak kívánsága ſzerint, az Orſzág-is *ordinarium fidelitatis ſuæ homagium præſt*álni el nem múlattya: és ha ö Nãga *medio tempore*-is ez Hazának ſzabadságát, és ö Nãga eleibe *præſcrib*áltt *Condition*kat nem *impedi*állya és *viol*állya, az Orſzág-is ö Nãgát urallya, és Fejedelmének tartozó *obedientiá*ját és hüſégét *præſt*állya, és *juramentum*ának *depoſition*ának idején az Orſzágnak *gubernium*ját-is ö Nãgának kezébe *aſsign*állya:

Ex Art. An. 1652.

és ha kik az ö Nāga Fejedelemſége ellen magokat *opponál*lyák, minden tehetségével és erejével ö Nāgát affélék ellen mególtalmazni igyekezi; ha pediglen a' *Regnicol*ák közzül találkoznának lenni, a' *Decretum*ban és Orſzág *Conſtitutio*iban *ſpecificált* módok és *proceſſus*ok ſzerint, ugyan azonokban megírtt *pœna*ba *incurr*állyanak: úgy mindazonáltal, hogy ö Nāga-is a' *præſcrib*áltt *Conditio*khoz tartván magát, az Orſzágot, és annak minden lakoſsit, ſzabadságiban megtartsa, és törvénytelenül azokat ne bántsa.

Annakfelette, míglen a' rendeltt *terminus*nak idején *juramentum*át nem *depon*állya, és az Orſzág-is a' *Regiment* ö Nāgának kezéhez nem *aſsign*állya, mind addig-is az Orſzágnak *gubernium*jához ſemmiben és ſemmiképen nem nyúl, magát abba nem elegyíti, nem tsak addig, míg Iſten a' moſtani Kegyelmes Urunkat ö Nāgát életben megtarttya, söt azontúl-is az Orſzágtól *termin*áltt idöig: és addig a' mi Kegyelmes Urunktól *denomin*áltatott, és az Orſzágtól *accept*áltatott *Gubernator*tól *depende*állyon; a' ki-is nem tsak maga *authoritas*sával, hanem a' Tanáts egyezö tetſzéſéböl *gubern*állyon és *dirig*állyon, minden ez Orſzág javára nézendö közönſéges, és a' Fejedelmi Méltóságnak *conſervatio*jára, 's annak óltalmazására tartozandó dolgokat; a' *Gubernator* és Tanáts-is pedig az eleikbe *præſcrib*áltt *Conditio*khoz, és Orſzág *Conſtitutio*ihoz alkalmaztatván magokat, mellyek e' ſzerint következnek:

Conditiones Celſiſsimi D. D. Franciſci Rákoczi.

I. HOgy *occaſione hujus electionis*, a' mint a' Nemes Orſzág *propter evitandum majus periculum* tsak ezen egy *caſus*ban követte-el, de egyébiránt az 1607. eſztendöbéli Koloſváratt *Februarius*ban *eman*áltt elsö *Articulus*t nem *toll*álta, söt *confirm*álta; úgyhogy, ſem ezen *electio*nak alkalmatoſságával, ſem ſemmi egyéb *prætextus*ból ſemminémü *ſucceſsio*ját *præter liberam regni electionem* nem tarttya, és a' Fejedelemſégnek *translatio-*

Ex Art. An. 1652.

*latio*ja, vagy ahoz való egyéb *prætenſio*ja felöl ſenkivel nem *tract*ál, annál inkább nem *concludá*l, *Gubernator* és az egéſz Tanáts hírek, tetſzéſek, és az egéſz Orſzágnak *conſenſus*ſa nélkül: az Orſzágnak *libera electio*ját tellyes életében ſemmi úton nem *impedi*állya, hanem azt az Orſzágnak *integre* megtartattya.

II. Hogy a' négy *recepta Religio*k, és annak ſzokott *exercitium*ban az *Articulus*ok tartása ſzerint, mindeneket ſzabadoson megtart, nevezet ſzerint pedig *juxta Articulos An.* 1649. *primum, &* 33. *Religio*knak *reſpectus*áért-is ſenkit a' Haza fiai közzül meg nem vét, hanem ebből minden ſzemély-válogatás és *diſcretio* nélkül a' bóldog emlekezetü Fejedelmeknek ditséretes példájokat követi.

III. Valamíg Iſten e' moſtani Kegyelmes Urunkat életben megtarttya, (kinek életét ö Felſége ſok eſztendökre terjeſzſze,) mind addig az Orſzágra, és Orſzág Fejedelemſégére nézendö ſemminémü dolgokban *gubernium*ba és *directio*ba magát nem elegyíti, egyebekben-is, a' mik az ö Nãga ſzerelmes Attyának, moſtani kegyelmes Urunknak betsületit, méltóságát, Atyai *authoritas*sát megbántanák.

IV. Hogy a' Fényes *Port*ától ſoha el nem ſzakad, ſem az Orſzágot elſzakaſztani nem igyekezik, ſzokott illendö *obſequium*át *præſt*állya; Erdélynek a' Törökkel való régi frigyét *intact*è megtarttya; és a' *Port*ára járandó Követeket-is az elébbi ditséretes Fejedelmeknek ſzokáſok és rendtartáſok ſzerint *expedi*álja.

V. Hogy minden ſzomſzéd keresztyén Orſzágokkal, Cſáſzárokkal, Királyokkal és Fejedelmekkel a' jó ſzomſzédságot és ſzép békeſséget minden tehetségével óltalmazni és megtartani igyekezi, és azok ellen ſemminémü hadat *offenſivè* nem indít, ha méltó okot reá nem adnak; úgy-is egéſz Tanáts és Orſzág *Status*i hirek és *conſenſus*okból.

VI. Minden Orſzágos derék dolgokat, idegen Orſzágokra való *legatio*kat, *tractatus*okat, *confœderatio*kat, nem külömben *inſtitu*ál és tselekeſzik, hanem a' Tanátsoknak hirével és *con-*

*ſenſus*okból; azokat pedig *pleno numero* igyekezik megtartani, ſokára nem halaſztván, ha mellyik közzülök *decedál*, annak helybe állatását; és nem hogy Tanátsokat, de egyéb derekas Tiſzteket-is, kiváltképen a' kikre Orſzág házai, *fortalitiumi*, fegyverei, söt minden lovas és gyalog vitézlö rendei, kíntse, ſzokott bizattatni, nem máſokat, hanem *nativus* igaz Haza fiait, avagy *per ſolennem incorporationem recipi*áltatott, 's az Orſzág közzé köteleztetett zálogos és érdemes embereket állat; úgyis a' Tanátsok hirével, kik-is az Orſzág törvényeire, ſzabadságára, és hüségére, Fejedelmeknek tartozó köteleſségek mellett, hittel *obligatus*ok legyenek.

VII. Az Orſzághoz tartozó birodalmakban, ſemminémü eröſségeket, Végházakat, az Orſzágnak határit, *munitio*it, jövedelmit, ſemminémü *prætextus*ok alatt el nem idegeníti az Orſzágtól.

VIII. Hogy Urakat, Nemeſeket, Kerített és Mezö Városokat, Székelyſéget, Száſzságot, régi és minden *legitimè emanált Privilegium*okban, *Donatio*jokban, *Annuentiá*jokban, *Inſcriptio*jokban megtart.

IX. Az Orſzágnak közönséges és egyenlö akaratból való végezéſit, *Articulus*it, maga-is megtarttya, máſokkal-is megtartattya; ſzegénynek bóldognak ſzemély válogatás nélkül igaz törvényt ſzolgáltat; a' *ſententiá*knak *executió*jokat nē *impedi*álja; söt *terminus*okon és *Diæta*kon-is ſemminémü törvénynek *discuſsio*jábā ben nem ül, holott *ad ſuæ Celſitudinis præſentiam apellál*lyák a' törvényeket, mint *Summus Juſtitiarius* eleibe.

X. Hogy ſoha ſenkit ſenkinek vádlására, Uri, Nemes, és egyéb ſzabadsággal élö rendek közzül törvény elött nem *areſt*áltat, ſemmi ſzín és mód alatt; hanem *legitima citatione mediante, juris ordine in Foro, & coram Judicibus competentibus convictum & aggravatum*, és ſemmi *violenti*ákat akar kiktöl-is alatta valói közzül, ſenkin *exerce*álni nem enged.

XI. Hogy a' Tanáts rendeknek, és Orſzágos Gyülésekben-is

ben-is mindeneknek ſzabados *vox*ot enged, mindenféle panaſzolkodásoknak, és igaſságoknak elöſzámlálására.

XII. Hogy a' Fejérvári Gyülésben vegeztetett *Unio*nak *Conditio*it, minden czikkelyiben, ö Nãga fogyatkozás nélkül megtartattya.

XIII. Hogy akar kik máſoknak veſzedelmére, 's Hazánk ſzabadságának romlására ártalmas és törvénytelen dolgokra való tanátsokat adnának ö Nãgának, azokat az egéſz Tanátsnak megjelenteni tartozzék: affélék ellen pedig *obſerv*áltaſsék az 1613. eſztendöbéli akkori Fejedelemnek negyedik *conditio*ja, és abban *ſpecific*ált *pœn*ával *legitimè* megbüntetteſsék.

XIV. Minthogy mind a' Magyar *Natio*, 's mind pedig a' Száſzság, magok *Natio*jokból ſzoktanak magoknak fö Tiſzteket, Iſpánokat válaſztani; a' Székelyſég-is nem utólsó tagja lévén a' ſzegény Hazának; ö Nãga Kapitányokat, Király-Birákat, *Generalis*okat, magok nemzetéből állókat, és köztök lakókat adgyon közikbe; megmaradván mindazáltal mindenekben az ö Nãga *jurisdictio*ja és méltósága. A'Király-Biráknak pedig válaſztások *ſpecificè* tsak ugyã az ö kegyelmek Székinek ſzabadságábã álljõ: Fö Iſpánokat-is azon Vármegyébẽ jóſzágos érdemes Haza fiait adjon ö Nãga, és mindenféle fö Tiſzteket ſokáig *vacanti*ában ne tartson; holott mind a' Fejedelmeknek, 's mind pedig az Orſzágnak affféléknek helyben nem lételekböl nem kevés kára következhetnék.

XV. Mivel ennekelötte való idökben-is az Orſzág, *diverſis vicibus*, *& proximè* az idvezült Fejedelmünk idejében-is, mind pedig Catharina Fejedelem Aſſzony idejében affélékröl *Conſtitutio*kat *ſtatu*ált vólt, mellyre a' mint *privatus* akarmelly rendek, úgy a' Fejedelmek-is kötelesek: Annakokáért ez Hazának elégedendö erösſégei lévén, az Orſzágnak mind közönſéges, mind egyéb *Fiſcalis* jövedelmit, hogy ez Orſzágnak Tárházaiban tarttsa, ſohová az Orſzágon kivül nem *transport*áltattya, arra bizonyos *Generalis Perceptor*t és *Theſaurarius*t

tartson, igaz Haza fiaiból állókat, zálagos és hiteles ſzemélyeket, kik ezen hivatalnak igazán való *administratio*jára hittel legyenek köteleſek. Haſonlóképen a' fegyvernek az Orſzágból kihordáſa-is az elébbi *Articulus*ok tartáſa ſzerint, tilalomban lévén, *munitio*kat-is ſem *in maſſa*, ſem másképen az Orſzágból ne *abalien*állyon, és azzal-is ne *exhauri*állya.

XVI. Hogy a' Hazának moſtani és léjendö elsö Rendeit, Tanátsit, érdemes Tiſztviſelöit, tiſztekbē állapattyokban, hivatallyokbā a'kik megakarnak maradni, ö Nāga megtarttya, megmaradni nē akarókat nem kénſzerít, és ſemmi idöben a' haſznos Haza fiait, más idegenekért hátra nē veti, azoknak tanátsokkal és ſzolgálattyokkal él, kinekkinek az ö állapattya ſzerint való betsületit illendöképen megadgya, és azokat betstelenſéggel illetni ſenkinek alatta-valói közzül meg-nem engedi.

XVII. Hogy a' moſtan válaſztott Kegyelmes Fejedelmünk a' minémü *Religio*ban megkereſztelteteti, és ez ideig édes Attyától neveltetett, azon *Religio*jában mind hóltig állhatatosan megmaradgyon: hogy a' közönſéges veſzedelemre és háborúságra, *Religio*jának-is változtatása okot ne adgyon. *Alioquin abſolutus*ok legyenek minden *Status*ok ö Nāgához való kötelesſégektöl és hüſégektöl.

Ezt-is hátra nem hagyván, hogy *uſque ad apprehenſionem Regiminis* ſenkinek Jóſzág, nevezetes Tiſztek, és derekas pénzbéli, vagy egyéb jövedelembéli igéreteket ö Nāga ne tégyen: ha pedig történnék-is, *nullius ſint roboris ac firmitatis*; söt ha kik affélével akarnák *circumveni*álni Ifjú Fejedelmünket, *Gubernator* és Tanáts híre nélkül, *comperi*áltatván, az ártalmas tanátsokat adókról való *Articulus*béli *pœna*val büntetödgyenek; mindazáltal a' *benemeritus* Haza-fiainak, és Fejedelmeknek jámbor Szolgainak érdemes megjutalmaztatásokra, a' *Gubernator*nak az egéſz Tanátstsal egyenlö tetſzéſekböl *authoritas*ok légyen, a' Fejedelem neve alatt *expedi*áltatván a' levelek; melly leveleket a' Fejedelem, a' *Gubernator*, és *Cancellarius*, *eo abſente*, *Secre-*

*Secretarius subscribál*lyon; a' szerint idegen Országokra *expediá*landó leveleket-is. Az Ország *gubernium*jának *apprehensio*jának, és a' mostani választott Fejedelmünk ö Nága *juramentum*ának *depositio*jának *terminus*sa, ö Nágának 20. esztendös állapattyában való ideje légyen.

ARTICULUS VIII.

Conditiones pro Domino Gubernatore.

MIvel a' Méltóságos Rákóczi Ferencz ö Nága *in ætate tenera* választatott a' Fejedelemségre; szükségesnek itéltetett, hogy míglen azt az idöt elérné, mellyben a' *Regimen* az ö Nága kezébe *assignál*tatnék, *Gubernator* rendeltetnék bizonyos *Conditio*k alatt ö Nága mellé. Melly *Gubernator*ságra a' mi Kegyelmes Urunk ö Nága *denomin*álta, a' Tek: és Nagos Gyerö-Monostori Kemény Jánost, kit az Ország-is *accept*ált, ez ide alább megírtt *Conditio*kat irván eleibe. *Ex Art. An.* 1652.

I. Hogy míglen a' *Gubernator*ságnak tisztiben lészen, ahoz tartozandó minden *Conditio*kat, valamellyek mind mostan választott Ifjú Kegyelmes Urunk eleibe irattak, 's mind azokon kivül minden dolgokat, valamellyek az Országnak javára, szabadságára, 's a' Fejedelmi méltóságnak *conservatio*jára, *defensio*jára nézendök, és a' *Gubernator*ságnak tisztit, hivatallyát, és *authoritas*sát illetik, mind azokat tellyes tehetségével, erejével megtartani, 's másokkal-is megtartatni, míglen a' *Gubernium* az Országnak rendelése szerint kezénél lészen, igyekezik: ezekkel ellenkezö dolgokban pedig magát semminémü szín és *prætextus* alatt nem elegyíti, söt mindenekben az Ország *Constitutio*ihoz és bévett *Decretum*ihoz alkalmaztattya magát.

II. A' mint mostani választott Ifjú Urunk ö Nága, azonképen a' *Gubernator*-is Tanáts híre nélkül *absoluta authoritate*, közönséges Ország dolgaiban semmit ne tselekedgyék, holott az elébbeni *Conditio*kban-is mindenütt *conjung*áltatott a' *Gubernator* és Tanáts *authoritas*sa, és ezután-is a' szerint légyen *conjung*álva.

ARTI-

ARTICULUS IX.

HOgy ha a' Méltóságos Rákóczi Ferencz ö Nãga mellé rendeltetett *Gubernator*nak hólta történnék, tartozzék a' moſtani Kegyelmes Urunk az Orſzágot *convoc*áltatni, és ezen moſtani *modalitas* ſzerint, az egéſz Tanáts és Orſzág *conſenſus*ából, más *Gubernator*t válaſztatni: ö Nãgának pediglen hólta után (kit Iſten hoſſzú idökig távoztaſſon) a' moſtani válaſztott Ifjú Fejedelmünknek az Orſzág *gubernium*jára jutandó idöig, az ö Nãga mellé rendeltetett Tanáts Urak, a' *Gubernator* hírét hallván, mindjáráſt tartozzanak *conflu*álni a' Fejedelem mellé, minden hivatal nélkül, és az Ifjú Kegyelmes Urunknak Fejedelmünknek méltóságos neve alatt az Orſzágot egy hólnap alatt *convoc*áltatni, és a' fellyebb megírtt módok ſzerint, az egéſz Tanáts és Orſzág által *Gubernator* válaſztaſsék: úgy hogy eziránt-is *Gubernator*ság nélkül az Orſzág ne maradjon, míglen ö Nãgának a' *Regimen* kezébe *aſſign*áltatik. A' *Gubernator*nak válaſztásáig pedig a' *guberniũ* és *directio* a' Tanáts *authoritas*ſa mellet légyẽ.

ARTICULUS X.

HA a' *Gubernator* valakiket ártalmas tanáts-adókat értene lenni Ifjú Kegyelmes Urunk körül, a' *Gubernator*nak és Tanátsnak légyen *authoritas*ok, hogy *admone*állyák azt az ártalmas tanáts-adót; ki ha nem *obtemper*álna, *amove*álhaſsák-is a' *Gubernator* a' Tanátstsal együtt: melly *amotio*t ha Rákóczi Ferencz ö Nãga *impedi*álna, *eo facto* a' *Conditio*k ellen tselekedni láttaſsék és itélteſsék.

ARTICULUS XI.

HA valamelly nyughatatlan elméjü emberek, akarki akarattyából, Lovast vagy Gyalogot gyüjtenének és fogadnának *Gubernator* és Tanáts híre nélkül, *authoritas*ſa légyen a' *Gubernator*nak a' Tanáttsal együtt azoknak eloſzlatására; söt ha derekaſabb ellenkezö igyekezetet bizonyoson érthetnének, tartozzék a' *Gubernator* és Tanáts parantsolattyára mindẽ ember *viritim ſub pœna in Articulis expreſſa* felülni, magok és Hazánk

zánk óltalmára. Illyen nagy derék *casus*ban pedig, úgymint ha közönséges *insurrectio*jára való parantsolat lenne, a' *Gubernator*ral együtt a' Tanátsnak nagyobb része *subscrib*álja az ollyan parantsolatokat. Ezt mindazáltal illyen értelemmel *concludá*ltuk, hogy mivel a' mi szegény Hazánk minden felöl külömb-külömb Nemzetekkel vétetett környül, és történhetnék olly *repentinum imminens periculum*, mellyben tsak egy óráig való késedelem-is a' Hazára következendö veszedelmet öregbítené, annál inkább hozzás tanátsra való idö ártalmas lenne; az illyen *defensio*nak *casus*ában, hogy afféle hirtelen következendö veszedelem ne szálljon Hazánkra, végeztük, hogy a' *Gubernator* és *Cancellarius subscriptio*ja alatt *eman*áltt parátsolatokra, az Haza óltalmára tartozzék közzülünk kiki felülni; vagy, ha *Cancellari*' nem leñe, az akkori, Fejedelē mellett találkozandó Tanáts rend, a' *Gubernator*ral együtt, *subscrib*állya erröl való leveleket.

ARTICULUS XII.

HA moſtan válaſztott Ifjú Kegyelmes Urunk ö Nāga, a' *denomin*ált *Gubernator*nak, vagy személye, vagy élete, vagy állapattya ellen valamit tselekedni igyekeznék, vagy máſſal tselekedtetnék, vagy titkon, vagy nyilván, *eo facto*, *comperta rei veritate*, mindenek *absolutus*ok legyenek az ö Nāga hüségétöl; úgymint, ki az Orſzág végezéséhez nem tartotta magát, és a' *Gubernator* mellett tartozzék *insurg*álni mind az három Nemzet, és állapattyában mególtalmazni magunk igéreti szerint, *in præscripta ista causa*. *E converso*, hogy ha a' *Gubernator*-is ö Nāga ellen valamit igyekeznék, vagy személye, vagy méltósága, vagy Fejedelemſége ellen, *favor*t tsinálna affelöl, vagy ö Nāga 's ez Orſzág szolgaival, vagy egyebekkel, Tanáts és Orſzág híre nélkül, fegyvert hozna maga mellé, vagy Gyülésben, vagy azon kivül; *eo facto*, tiſztitöl *privatus* légyen, és ſenki *Gubernator*nak ne *agnoſc*állya, válaſztott Ifjú Kegyelmes Urunk mellett tartozzék *insurg*álni mind az három Nemzet, és Fejedelmi állapattyában mególtalmazni, azután az Orſzág keresheſ-

se törvénnyel *suis modis*. Hasonlóképen egyéb rendek közzül is senki magának ártalmas *favor*t ne tsinállyon, se vitézlö nép, se egyéb *Status*ok között. Ha pediglen a' mi választott Ifjú Kegyelmes Urunk ö Nága a' *Conditio*k ellen tselekednék, a' *Gubernator* egész Tanátstsal együtt egyenlö akaratból idejénkorán *admone*állya ö Nágát; ha az *admonitio* után ugyan nem *supersede*álna a' *Conditio*k ellen való tselekedetitöl, a' *Gubernator* az egész Tanáts tetszéséböl (*etiam contradicente Principe*) mindjárást *Generalis Diæt*át *public*áltassan, és ott az *Articulus*oknak *transgressió*ját az Országnak megmútogatván, Országúl, három Nemzetül, az ö Nága hüségétöl *absolutus*ok legyenek, *comperta rei veritate*. Vice-ontag ha a' *Gubernator*-is a' *Conditio*k ellen tselekednék, az egész Tanáts a' *Gubernator*t idejénkorán *admone*állya, és ha az *admonitio* után nem *supersede*álna a' *Conditio*k ellen való tselekedetektöl, az egész Tanáts mindjárást *public*áltassan *Generalis Diæt*át, és ott az *Articulus*oknak *transgressio*ját az Országnak megmútogatván, *ex unanimi consensu Dominorum Regnicolarũ* légyen a' *Gubernator privatio*ja *comperta rei veritate*.

ARTICULUS XIII.

HOgy *Gubernator* Uram tisztiben a' *præscrib*ált mód és *Conditio*k szerint alkalmatosabban *proced*álhassan, Országúl a' *Gubernator*hoz tartozandó *obsequium*unknak *præst*álása felöl *securus*abb lehessen, végeztetett, hogy a' *Gubernator Juramentum*át *depon*álván, az Ország-is ö Kegyelméhez illendö kötelességének *effectu*álására, valamint a' mi Kegyelmes Urunk ö Nága kívánnya, megeskünni kész lészen.

ARTICULUS XIV.

Ex Art. An. 1558. MIvel az Ifjú Fejedelem Rákóczi Ferencz ö Nága méltóságos személye mellett a' *Gubernator*nak, és a' Tanátsok közzül egynéhányoknak *continuè* jelen kelletik lenni, azoknak *sustentatio*ja felöl-is *provide*álni illendönek itéltetett. Tetszett azért minékünk egész Országúl, három Nemzetül, hogy az 1558. esztendöbéli *Isabella* idejebéli *eman*ált Harmadik *Artitulus* szerint

rint, az Országnak közönséges jövedelméből légyen az ö Kegyelmekre való *proviſio*.

TITULUS SECUNDUS.

Fejedelmeknek tartozó Homagiumnak, præſtalásáról.

ARTICULUS I.

MIvelhogy a' Fejedelmek az Országnak minden Rendeinek kötelesek, úgy alattok valók-is, hogy hittel legyenek kötelesek a' Fejedelmeknek, szükségesképen kivántatik; Annakokáért minden Nemes, Vitézlö, és Városi rendek tartozzanak, a' szokott forma szerint, a' Fejedelmek hüségére megeskünni, a' kik jelen találtatnak lenni, ugyan akkor, midön a' Fejedelmek *inauguratio*joknak idején *juramentum*okat *depon*állyák; a' kik pedig jelen lenni nem találtatnának, a' Tiztek minden helyeken Gyüléseket *promulg*áltatván, a' Fejedelmek választása után ottan hamar és elsö Szék napján tartozzanak *Homagium*okat *præst*álni, kiki Székes helyében, a' Városokon-is hasonlóképen, a' hol pedig a' Fejedelmeknek-is *Commiſſarius*inak jelen-létekben. Ha kik pedig a' *Homagium*ok *depoſitio*jára *promulg*áltatott idöben nem *depon*álnák, méltó mentségek nem lehetvén, *cit*áltassanak, és *comperi*áltatván, hogy *contumaciter poſthabe*álták, *in amiſſione omnium bonorũ, tam mobiliũ, quã immobilium, ipſos præcisè concernentium juris ordine convinc*áltassanak. *Ex Art. An. 1633. 1635. 1613.*

Hasonlóképen azok-is, kik *ſucceſſivè* külön kenyeres gazdaságban szállanának, husz esztendöt el-ért idejekben tartozzanak *Homagium*ot *depon*álni, mellyet azok-is ha tudva és *contumaciter* el-múlatnak, azon *pœn*ába *incurr*állyanak.

TITULVS TERTIVS.

Tanáts Rendekröl.

ARTICULUS I.

A' Tanáts Rend azért szokott a' Fejedelmek mellé *adhibeál*tatni, és kötelességek-is azt tarttya, hogy minden jó és közönséges haszonra nézendö tanátsokat adgyanak; Valakik annakokáért törvénytelen oknélkül való dolgokra tanátslanák, *comperta rei veritate, legitimeque citati ac convicti, in notam perpetuæ infidelitatis incurr*állyanak.

TITULUS QVARTUS.

Hadi állapatokról.

ARTICULUS I.

A' Hadakozásnak, avagy Had indításnak, 's *Pacificatio*knak módgyáról, mint és hogy kellessék lenni, az Országnak Fejedelmi tartsák magokat *Inauguratio*joknak idején az Országtól végeztetett, és azokra magokat kötelezett *Conditio*khoz: és magok indúlattyokból, *authoritas*okból háborúságra és hadakozásra való okokat ne adgyanak: se kereséenek.

TITULVS QVINTUS.

Országra nézendö dolgokról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1522. AZ Országh Házai, *Fiscalis* Várai, és Jószági, noha a' Fejedelmeknek kezekbe engedtettek; de *proprietas*sokat azoknak az Országnak megtartsák: Az egyébféle jószágoknak *collatio*jok Fejedelem *authoritas*sában hagyattatnak.

ARTICULUS II.

An. 1630. 1613. AZ Országnak szólló leveleket, a' Fejedelmek az Országgal *communic*állyák.

TITVLVS SEXTVS.

Moldovai, Havasalföldi, és többekkel-is lévö *Confœderatio*król.

ARTI-

ARTICULUS I.

IN Anno 1601. Moldova, Havasalfölde, és Erdély között a' minémü *Conſœderatiok interveniáltak* vólt, azt a' Nemes Orſzág *etiam publico Articulo* azon eſztendöben *confirmálta*; és úgy-is *deliberált*, hogy az Orſzágnak mindenik *Nation* lévö *Statusi* kötelezzék magokat hittel-is azoknak megtartására; Moſtan-is a' mellyekkel azok közzül az Orſzágnak *Conſœderatio*ja vagyon, ha ök nem *violálták*, míglen ſzentül és igazán *obſervállyák*, ez Orſzág Fejedelminek réſzekröl-is, a' Végezések azokban lévö *Conditiok* ſzerint megtartaſſanak. Ha mellyekkel azok, vagy más ſzomſzéd Orſzágbéliek közzül nem vólt vólna, vagy pedig *violáltatott* vólna, annak véghez vitelében, vagy megújításában, a' mi haſznosabb és ſzükſégesebb ez Hazának javára, 's megmaradására, a' Fejedelmek magok köteleſségek, és *Conditiok* ſzerint, azt tselekedgyék az Orſzág *Statusival* együtt. *Ex Art. An.* 1601.

TITVLVS SEPTIMVS.

Arúlókról.

ARTICULUS I.

HA kik árúltatásnak vétkében találtatnak, *legitimè evocáltatván*, és *juridicè convincáltatván*, a' mint eleitöl fogva a' Magyar Nemzet közt, úgy ezután-is *in notam perpetuæ infidelitatis incurrállyanak*: mellynek ſe *proceſſus*ában, ſe *executio*jában ſemminémü *remedium*ok ne *admittáltaſſanak*, ez egy történet kivül, hogyha tudnillik a' dologban olly homály lenne, melly miatt a' törvénytévök elött a' dolog annyira nem *elucescálna*, kire bátran törvényt mondhatnának, a' dolognak megvilágositására mind az *Actor*, 's mind az *In Cauſam attractus* réſzekröl, ha kivánnyák, és a' Birák-is ſzükſégesnek lenni láttyák, adattaſsék annyira való haladék hogy a' vádlásra vagy mentségre való *requiſitum*okat meghozathaſsák, mindazöältal tsak annyira való idöt, hogy azon akkori *Dietá*ról a' dolog ki ne *An.* 1573.

mennyen, hanem végsöképen *decid*áltaſsék; annak *reporta*lására-is pedig az idö alatt, ne maga mennyen a' Peres, elſe botsáttaſsék külömben, hanem ha a' Fejedelmek engedelmekböl, erös kezeſség alatt; egyibaránt mások által vigye véghez.

ARTICULUS II.

Ex Art. An. 1573. 1625. A' Jószágtalan *Reſidentia* nélkül való Nemes emberek, a' *Not*ának *caſus*sában-is, mint írva vagyon az *Areſt*álásokban, a' szerint törvény elött-is megfogattathatnak, *ad expoſitionem Directoris*, és törvény vége szakadtáig jó kezeſség alá vettethetnek.

ARTICULUS III.

An. 1573. 1630. HA kik másokat afféle pártolásokkal és árúltatásokkal vádolnának, 's reájok nem bizonyíthatnák, *Talion convinc*áltaſſanak, mellynek *proceſſus*ſa és *executio*ja-is azon szerint légyen, mint a' *Not*ának kereſetiben.

ARTICULUS IV.

An. 1573. 1630. HA valamelly *Not*át *concern*áló véteknek nemével vádoltatott Nemes személyek törvény elött való megfogásában, vagy javainak elvételében *Executor* lenne valaki, az-is a'feljebb megírtt mód szerint, *in Notam perpetuæ infidelitatis incurr*áljon.

ARTICULUS V.

HA valamelly árúltatásnak vétkével vádoltatott, és immár *evoc*áltatott személy *compare*álni nem akarván, az Országból ki akarna menni, és az Ország 's ahoz tartozó birodalomnak széliben *deprehend*áltatnék, avagy olly levelei, *tract*ai nyilatkoznának-ki, kikböl *manifeſta ſuſpitio* láttatnék el-menetele *An. 1631.* felöl, szabadoson meg-*areſt*áltathaſsék, de a' Tanáts Uraknak tetszéſekböl, *abſque tamen læſione perſonæ*, ha magát nem *oppon*állya: és törvényre elö-állattaſsék; de törvény elött semmi javaiban meg ne károsíttaſsék; mindazonáltal maga igaſságos dolgaiban, *intra limites regni partesque ei annexas*, törvény elött az *Evocatus* Nemes Ember-is meg ne háboríttaſsék, annál inkább meg ne fogattaſsék; maga jószágiban való járáſtól pedig

pedig semmiképen ne tilalmaztassék, akarhol a' birodalomban, kiváltképen nem titkon, hanem nyilván, és maga szokott rendi szerint járván; söt ha Országon kivül lakóknak bizonyságtételek nélkül fogna szükölködni az *Evocatus* személy, vagy egyéb ahoz szükséges dolgokért kivántatnék azon végekre botsáttatott emberi-is, el-botsáttassanak.

ARTICULUS VI.

A' Kik a' Fejedelmeknek személyek, méltóságok ellen, és a' Hazának kárára 's romlására, veszedelmére ártalmas *Conjuratio*kat, ösve való kötelezéseket tselekednének, a' *Director* által *cit*áltassanak a' *Diæt*ára, és a' szerint *proced*álván ellenek, mint fellyebb vagyon irva, a' *Not*ára *evoc*áltatott személyek felöl, *comperta rei veritate legitimè convinc*áltatván, büntetödgyenek *juxta ipsorum demerita, tanquam publicæ pacis turbatores.*

TITVLVS OCTAVVS.

Fiscale bonumokról.

ARTICULUS I.

A' *Fiscale bonum*ok a' *Fiscus*hoz *recuper*áltassanak, mellyek 1588. esztendö után, (midön Géczi János a' *Gubernator*ságot *resign*álta) örökösképen el-adattanak: úgy mindazáltal, hogyha melly érdemes Haza-fiainak vagy jámbor szolgálattyokért, vagy a' szükséges állapatokban a' köz jóért való pénzeknek kiadásáért, bátor örökösképen *confer*áltattanak légyen-is valami *Fiscale bonum*ok, *usque annum* 1615. *diemque* 27. de azoktól avagy maradékjoktól el ne vétetessenek, hanem kinekkinek a' jószágnak és szolgálatnak, vagy ki-adatott pénznek mivólta szerint, illendö summában *inscrib*áltassanak: vagy ha a' Jószág elvétetett, *content*áltassanak érette. *Ex Art. An.* 1615.

Az 1615. esztendötöl fogva *inscrib*áltt *Fiscale bonum*ok hagyattattak a' *Donatio*knak *continentiá*ja szerint, és hagyattatnak ezután-is a' *Possessor*oknak a' summának *depositio*jáig, és a'

Jószág-

Jószágnak kiváltásáig, azután-is afféléknek *collatio*ja, a' *Fiscus*nak szabados *dispositio*ján áll; de úgy hogy, se örökben ne *conferál*taſſanak *irredemptibiliter*, se *valor*án fellyel való ſummában ne *inſcrib*áltaſſanak, hanem vagy *pro tempore*, vagy tsak illendö ſummában adattaſſanak; és ha szintén *valor*át a' jószágnak *exced*álni láttatnék-is, de ha vagy kész pénzt *ſuperad*ált az *impetrans*, vagy más jószágnak ſummáját *transfer*állya a' *Fiſcus*, a' *Donatarius*-is *ſponte consenti*álván, kinek-kinek *Donatio*jának *tenora* szerint, magának a' *Poſſeſſor*nak, 's nem más *Prætendens*eknek *depon*áltaſsék a' ſumma *integre*; tsak-hogy ha kik Jobbágyokat *manumitt*álnának, vagy más jószágokban költöztetnének, 's a' kiváltásnak idején nem *reſtitu*álhatnák, méltán *defalc*álódhatik a' ſummából.

Ha kiknek az Ország a' *Fiſcale bonum*ok közzül valamelly jószágot *conferált*, a' Mihály Vajda ez Országból való kiverésekor, ha avagy annak maradéka, avagy maga iſmét nem *rebell*ált, igaſságos *contentatio* nélkül tölök el ne vétesék, *juxta continentiam Articuli Anni* 1615. melly ekképen következik:

An. 1615. MInthogy ennekelötte *indefinitè* végeztetett vólt a' *Fiſcale bonum*oknak *recuper*áltatása, holott sem nevek meg nem irattattak, mellyek legyenek a' *Fiſcale bonum*ok, sem pedig idö nem *præfig*áltatott mitöl fogva valók, és minémü *modalitas*sal *recuper*áltatnának: Tetszett azért, hogy azok *in perpetuam rei memoriam* ugyan *ſpecific*áltaſſanak, és *Articulus*ba irattaſſanak. A' *Fiſcale bonum*ok azért ezek: *Huſt*, *Kövár*, *Szamos-újvár*, *Várad*, *Gyalu*, *Kolos-Monoſtor*, *Fejérvár*, *Déva*, *Fogaras*, *Görgény*, *Káránſebes*, *Lugos*, *Liberæ Civitates*, *& Oppida libera*, *Vámok*, *Harminczadok*, *Só Aknák*, mindenféle Bányáknak *legitimus Proventus*a, *Törts-Vára*, *Lippa*, *Jenö* és *Vas hámorok*, mellyek *ab antiquo Fiſcus*é vóltanak. Ez *Fiſcale bonum*ok és *Proventus*ok *recuper*álásának ideje légyen az 1588. esztendöbéli Megyesi *Generalis* Gyülés, mikor Géczi János a' *Gubernator*ságot *reſig*nálta.

ORSZ. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR

gnálta. Ha kiknek a' *præfigált terminus* után, *ex prædictis bonis Fiscalibus* jószágokat *conferáltak*, kik a' Hazának akarmelly időben szolgáltanak; ha némellyek meghóltanak-is, de Feleségek, Gyermekek maradtanak; az ollyanoktól sem magoktól, se gyermekektől, a' Fejedelem el ne foglaltassa, hanem kezeknél hagyván, bizonyos summában *inscribáltassa* a' szolgálatnak és a' jószágnak mivólta szerint. Afféle érdemes Haza-fiait pedig, vagy azoknak maradékit, kiktöl immár jószágok *ad rationem Fisci* foglaltattak vólna, a' Fejedelem illendöképen *contentáltassa*, ha az elfoglaltt jószágot meg nem adhattya-is; hogy se magok, se maradékjok meg ne nyomorodgyanak.

Kik legyenek pedig érdemesek és érdemetlenek, a' Fejedelmek mellettek lévö Tanátsival itéljék-meg, hogy a' kik semmit nem szolgáltak a' Hazának, vagy semmi pénzt nẽ adtanak, hanẽ tsak *inscribáltattak*; az oljanoktól elfoglaltassanak mindẽ Várak és ahoz tartozó mindẽ jószágok. A' kik pedig méltó érdemesek, jószágnak kiváltásának idejéig nálok és maradékjoknál hagyattassanak. Vigyont, ha kinél *inscriptio*bã vólna valami jószág, vagy *Fiscalis Proventus*, meljért az Orszag szükségére pénzt adott vólna-ki, vagy pedig jámbor szolgálattyáért *inscribálták* vólna valakinek; afféle *Bona Fiscalia*, vagy *Proventus Fiscalis*, (*præscriptio* az illyẽ jószágban és *proventus*ban nem *admitt*áltatván) szabadõ a' *Fiscus* által minden idöben kiváltathassék, a' derék summát egészlẽ és épẽ letévén, és a' dolog megbizonyosodván: hogy ennekutánna-is a' szükség úgy kívánván, mások-is hasonló Haza szolgálattyára felindíttassanak. De ha kiknél *Fiscus*ra nézendö Bányák, Só-Aknák volnának, azok az 1514. esztendöbéli *Generale Decretum*ban bé-iratott mód szerint *recuper*áltassanak.

Hogyha ollyan Jószágok, Dézmák, és egyéb *Fiscalis Proventus*ok foglaltattanak vólna ez ideig-el, mellyeket az 1588. esztendöbéli Gyülés elött adtak vólna-el *Princeps Regni pro tempore constituti*; a' dolog megbizonyosodván megadassanak, és azután-is afféle Jószágok, Dézmák, és egyébféle *Proventus*ok el ne foglaltassanak.

ARTICULUS II.

Ex Art. An. 1622. A' *Fiscale bonum*ok pedig a' Fejedelmek által a' *Privatus Possessor*októl illyen módon *recuper*áltaſſanak: hogy valakiktöl a' Fejedelmek afféle jószágokat ki akarnak váltani, valamikor ákarják, ſzabadságok légyen reá, úgy hogy kínáltaſsák-meg a' ſummájokkal *legitimè authentica perſon*ák által *ante quindenam* a' *Poſſeſſor*okat; és ha valakik találkoznának, kik bizonyos *ratio*jokat *prætend*álván nem akarnák *lev*álni; azok a' Fejedelmeket, vagy azok távól létében, ha *Conſtitutus Gubernator*ok léſznek, azokat igaſságokkal *requir*állyák, és igaſságokat a' Fejedelmek 's Tanáts elött *propon*álhaſsák: de jószágok mind addig ſe foglaltaſsék-el, míg a' Fejedelmek vagy Fejedelmektöl arra rendeltetett ſzemélyek elött dolgokat el-igazíttyák. Ha kik pedig *ſolâ contumaciâ ducti*, ſem pénzeket fel nem vennék, ſem a' Fejedelmeket, vagy (ha lennének az idöben) *Gubernator*okat nem *requir*álnák igaſságokkal, pénzek és jószágok *amittor*áltaſsék. A' kiktöl pedig afféle jószágok *redim*áltatnak, jó *uſualis monet*ával *content*áltaſſanak.

ARTICULUS III.

An. 1650. A' Melly Jószágok és Várak az 1650. eſztendöbéli *Connumeratio*kor *ſine controverſia Fiſcalis*oknak irattattak, valamint a' fellyebb megírtt *Articulus*ban *declar*áltt *Fiſcale bonum*ok, úgy azon jószágok-is *in perpetuum Fiſcalis*oknak tartaſſanak; mellyeknek *rehabe*álásában a' *Fiſcus* az *Articulus*okban megírtt *proceſſus*t köveſſe. A' melly Jószágokban pedig azon *Connumeratio*kor *Contradictio* és *dubietas* iratott a' Káptalanba, akkor bététetett *Regeſtrum*ban, azoknak eligazítására *extraordinarius Terminus* lévén rendeltetve, ha kik a' *controverſum bonum*okhoz *perennale jus*ſokat *comprob*álhatták, azoknak jószágok a' *Fiſcalitas*nak nevezeti alól *abſolv*áltattak: úgy mindazáltal, hogy ha melly *Contradictor*ok a' *Fiſcus* kezénél lévö *controverſum bonum*okhoz *perennale jus*ſokat *comprob*álhatták, azzal a' *Fiſcus*tól nem *obtine*álták ugyan, hanem a' *Fiſcus*t tsak attól *amove*álták, hogy

hogy az a' *controversum bonum* nem *Fiscale*; mindazáltal *legitima juris via jus*sokat kereshetik. A' mellyekben pedig a' *Fiscus extra dominium* vagyon, és a' megírtt *extraordinarius terminus*on *consequá*lta a' *Fiscus*, annakutánna a' *periclitans* fél *Novum cum gratia* mellett; ha *perennale jus*sát akarja *comprob*álni, *observ*áltatván a' *Novum cum gratiá*val Táblán és Székeken való f*o*kott *Proces*sus és *Usus*, a' mikor és mellyik *Terminus*on akarja *perennale jus*sát keresni szabad légyen; úgyhogy az Erdélyiek az Erdélyi *Terminus*okon, a' Magyar Országiak a' Magyar Országi *Terminus*okon keresék. Ezt-is hozzá tévén, hogy a' melly jószágok *Fiscalis*oknak *adjudic*áltattanak, a' megírtt *extraordinarius Terminus*on, és az akkori *Constitutio* szerint a' *Fiscus*tól a' *Possessor*oknak *inscrib*áltattak, hogy ha a' *Fiscus* maga vagy másók számára akarja *redim*álni, *deposita prius integra summa inscriptionali*, foglaltassanak-el a' *Possessor*októl; Annakutánna, ha ki *perennale jus*sát *comprob*álhattya a' *Novum cum gratia* mellett, tartozzék le-tenni azt a' summát, a' mellyet néki le-töttek vólt, és úgy *adipisc*álhassa a' jószágot. A' ki pedig *Fiscalis*nak *adjudic*áltatott jószágot *contumaciter* nem *inscrib*áltatott, és vagy *Fiscus* számára, vagy *Fiscus collatio*jából valamelly *benemerita persona* számára elfoglaltatván *inscrib*áltatott vólna bizonyos summában, ha szinte a' *Novum cum gratia* mellett örökös igasságra elnyerné-is a' jószágot, tartozzék a' *manutenens*nek az *inscriptionalis* summát letenni, magának tulajdonítván, hogy elmúlatta az *inscrib*áltatást. *Novum*ot pedig *toties quoties per exceptionem condescend*álna, mind annyiszor újabbat *extrah*álhassón és élhessen véle.

Ex Art. An. 1651.

ARTICULUS IV.

A' Fellyebb megemlített módon *Fiscalis*oknak itéltetett jószágokon kivül, valamellyek *quoquomodo deveni*áltanak; vagy ennekutánna *deveni*álnának, *sive per Notam Contractum, vel Defectum*, *Fiscus* kezébe, *Fiscalis*oknak ne tartassanak, hanem az ollyanokat, mind *jure perpetuo*, 's mind másképen eladhassa a' *Fiscus*.

An. 1650.

ARTICULUS V.

Ex Art. An. 1650. HA melly jószágokban a' *Fiscus* ennekutánna valami *latitáló* és *subticeált just* venne eszébe, azt nem *per quindenalem productionem*, vagy egyéb *extraordinarius processuson* kereſſe, hanem *eo Juridico processu*, valamint egymás közt a' *privatus* Atyánkfiai szoktanak perleni, *inchoálly a Causáját*; a' szerint a' *Fiscus*-is, vagy *Donatarius*, a' Birák itéletin állván *brevist* illet-é a' dolog neme; és a' melly jószágokat ezen *modalitas*sal a' *Fiscus* el-nyerne, soha *Fiscalis*oknak ne tartaſſanak, hanem valamint 1588. elött, *jure perennali* eladott jószágok, úgy azon *processuson acquiral*andó jószágok-is, mint *per defectum*, avagy *Notam deveni*áltak vólna *Fiscus* kezéhez, eladhaſſa *jure perpetuo*-is.

ARTICULUS VI.

An. 1615. A' Kik által a' *Fiscale bonum*ok elfoglaltattanak, *usque ad An.* 1615. *assecur*áltattanak mind magok és maradékjok, hogy azért meg nem háboríttatnak.

ARTICULUS VII.

An. 1631. 1650. A' *Fiscalis* Jószágokban *in genere* mindenütt ez Országban, *signanter* pedig Fejérváratt, és körülötte lakó Nemeſségnek mind személyekben való *immunitas*ok, mind pedig *exemptio*jok igen szorgalmatoſsággal megviſgáltatván, Bethlen Gábor Fejedelem idejében, valakiknek *prærogativá*jok akkor helyben hagyattattanak, ezután-is Nemeſi szabadságokban megtartaſſanak, (a' kortsomáláson kivül.)

A' kik pedig 1631. esztendö után telepedtenek, vagy *exim*áltattanak, azok-is Néhai idösb Rákóczi György Fejedelem idejében eléggé megviſgáltatván, a' kik *exemptio*jokban helyben maradhattanak, és ez ideig megtartattanak, ezután-is helyben hagyaſſanak, és egy helybéliek-is a' *productio*ra ne kénszerítteſſenek; *excipi*álván a' Váradi *Fiscalis* jószágokban lakó Nemeſséget, kik felöl annak *Series*ében irás vagyon.

ARTICULUS VIII.

A' *Fiscalis* Jobbágyok a' mint czirkálás gonosz-tévöknek bün-

büntetések, úgy egyéb törvény ſzerint való *Executio*k dolgából: a' Vármegyék Tiſztseinek *Jurisdictio*ja alól ki nem vétetnek, úgy egyéb minden közönſéges tereh viſeléſekben ez Országh, Fejedelmek, 's Vármegyék ſzükségére nézendö *expens*ákban a' Nemeſség jóſzágával egyenlö terhet viſellyenek, mellyet ha *præſt*álni nem akarnának, az ollyan *contumax*ok ellen a' Tiſztek *animadvert*álljanak, *authoritas*ſok légyen a' *Conſtitutio*k és affélékben *obſerv*áltatni ſzokott *uſus* ſzerint.

TITVLVS NONVS.

Bányák állapattyáról.

ARTICULUS I.

ARany, ezüſt, réz, kénkö Bányákat, hogy akarki, a' kinek módgya lehet és helye, nyithaſſon és *col*álhaſſon, felſzabadíttatik: illyen módok alatt mindazáltal; hogy mind maga a' ki *col*áltattya, mind pedig a' *col*áló Meſter emberek, hittel legyenek köteleſek arra, hogy igazán való tizedét a' Bányákból *proveni*áló *Metallum*oknak a' *Fiſcus* Tárházába béſzolgáltattyák; kik hogy ha az ellen tsalárdúl tselekednének, a' *Fiſcalis Director*tól *evoc*áltatván, az *Octavalis* avagy *Diæta* alatt lévö Táblára, ha *comperi*áltatik, elsöben öt-ſzáz forinttal büntetteſsék; máſodſzor a' *pœna duplic*áltaſsék, és így renddel fellyebb-fellyebb nevekedgyék a' büntetésbéli ſumma. Egyébféle közönſégesebb *metallum*ú Bányáknak *col*álásából pedig, a' *Fiſcus*nak ſemmivel nem tartozik. Ha kik pedig, nem magok határán, hanem más *Poſſeſſor*okén nyitnak és *col*álnak Bányákat, azokkal alkudgyanak és végezzenek; és mivel a' helynek Urának kell fizetniek; *Fiſcus*nak afféle helyekből a' *col*áltató emberek ſemmivel nem tartoznak, mellynek bizonyosabb vóltáért nem tsak az Országban lakos rendek, de akarmelly idegen Országból béjövö akarmelly kereſztyén nemzetböl álló rendek *præſentium vigore aſſecur*áltatnak, mind bátorságos *Ex Art. Au. 1618.*

béjövetelek, 's mind pedig akarhol ez Országban új Bányáknak nyitására és *col*álására való szabadságok felöl, és hogy se személyekben, se javokban *areſtatio*kkal, sem semmi törvénytelen dolgokkal meg nem bántatnak, a' fellyebb megírtt *Conditio*k szerint; hogy tudnillik a' *Dominus terreſtris*sel megalkudgyanak, és illendö igasságokat megadgyák; *excipi*áltatván mindazáltal azok, ha kiknek a' *Fiſcus*sal *contractus*ok *interveni*ált eddig az arany Bányáknak *Tax*ája felöl: ha pedig az Országban a' Fejedelmek Válaſztó és Pénz-verö házakat *erig*álnak, *accomod*áltassanak azoknak-is állapati illendö módon; *conſer*álván az 1618. esztendöbéli affélékről lött végezésekkel.

ARTICULUS II.

A' Kénesö Bányák eleitöl fogva *Fiſcale bonum*ok, és akarmelly helyeken ez Országban található Kénesö, 's azzal való kereskedés a' *Fiſcus*nak kiváltképen való *proventus*ának lenni rendeltetett; söt annak keresése-is minden *privatus* emberektöl megtilalmazva vólt ennek elötte; de mind az Országnak, 's mind pedig a' *Fiſcus*nak haszonosabbnak itéltetett lenni, végeztetett, hogy minden rendek, *abſque tamen præjudicio Dominorum terreſtrium tam Fiſcalium, quàm privatorum*, keresheſſenek és készítheſſenek Kénesöt; illy módok alatt mindazonáltal, hogy ha kinek határán találtatik, a' Földes Urral *contrah*állyon, a' mint alkhatik a' Kénesöt keresö ember; Másodszor, hogy senkinek másnak eladni szabados ne légyen; hanem tsak a' *Fiſcus* Tárházába avagy Kamarájába tartozzanak bészolgáltatni; mellynek másájáért *in parata pecunia fl.* 75. tartozzanak adni a' *Perceptor*ok. Ha ki pedig bé nem adná, rajta érettetvén a' *factum*on, mind az adó, mind pedig a' vévö megfogattassanak: és valahól *deprehend*áltatnak, ugyan azon helybéli Tiſztviselöknek kezekbe adattassanak *detenti*ora, ha egyéb Nemes személyeken kivül való akar minémü rendek lennének; (söt az ollyanokat, kik ugyan vakmeröképen, 's nem-is tsak egyszer tselekedték vólna, a' Fejedelmeknek *Specialis*

Ex Art. An. 1633.

*cialis Commissio*kra, a' Tiſztek megfogni, és az hová parantsollyák igaz törvény ſzerint való megbüntetésre felküldeni tartozzanak:) és azon Tiſztek nem várván a' rend ſzerint váló törvényes Székeknek *celebr*áltatását, *termin*állyanak olly alkalmatos és rövid időt, leg-alább tizenötöd napot; vagy hogy a' melly alkalmatos időre a' *Fiſcalis* afféléknek gondviſelésére rendeltetett Tiſztviſelök-is reá érkezhetnek, és akkorra *convoc*álván *Aſſeſſor*okat, és egyéb értelmes Törvény-tévöket, ha elégſégesképen a' dolog *comperi*áltatik, ugyan akkor *finalis ſententi*át mondgyanak; ha pedig homályos léſzen a' dolog, *ad quindenam* bizonyságra *exmitt*áltaſsék a' *cauſa*, és akkor megbizonyoſodván, öt ſzáz forint *pœn*án *convinc*áltaſſanak különkülön, mind az adó, mind a' vévö; és a' nálok találtatott Kénesöt-is *amit*állyák, magok pedig *uſque ad tempus ſatisfactionis* a' *Fiſcalis* Tiſzteknek adattaſſanak kezekbe. Ha pedig *reſidenti*ás Nemes emberek találtatnak lenni, *evoc*áltaſſanak *Octavalis* vagy *Diæta* alatt léendö Táblára, és azon egy *terminus*on *finaliter decid*áltaſsék *caus*ájok, *convinc*áltatván a' feljebb írtt *pœn*ával büntetteſſenek: és ha *bonum*i felérik azt a' ſummát, *Sententi*ával *exequ*áltaſſanak; ha pedig annyi érö javai nem találtatnak, kezeſség alá vetteſſenek, és ha nem állathatnak, *areſt*áltaſſanak *uſque ad tempus ſatisfactionis*; a' *reſidenti*átlan Nemes emberek pedig, *modo üt ſupra* a' nemtelen emberek felöl irattatott, *captiv*áltaſſanak, és Tiſzt kézhez adattatván büntetödgyenek-is. Ha pedig azután tudódnék-is ki a' dolog, zálagos és *reſidenti*ás Nemes ember ellen, ugyan ezen *proceſſus obſerv*áltaſsék és Táblán *proſequ*áltaſsék; *comperi*áltatván pedig a' vött avagy el-adott Kénesönek árrát-is az öt ſzáz forint *pœn*án fellyül, *refund*álni tartozzék. Ha nemtelen ember felöl tudódik-ki afféle tselekedet, Jobbágy ember lévén kéreſſenek törvényt reá, és *ad decimum quintum diem* nem csak a' Földes Ura ſzolgáltaſſon törvényt, hanem azon helybéli Tiſztek elött tartozzék *iſt*álni; ha a' törvény kéréskor, avagy annak-

nakutánna birodalmában talált vólna lenni a' *Patronus*nak, és azok elött *decid*áltatsék azon mód, *proceſſus* és *pœna* alatt, a' mint fellyebb vagyon írva, azok felöl kik *in facto deprehend*áltatnak; a' Városi és Nemeſség kivül való rendek-is az ö *competens forum*jokon, ugyan ezen mód ſzerint *proſequ*áltaſſanak.

Az Uratlan *reſident*iátlan idegen emberek pedig, akar *in facto deprehend*áltaſſanak, 's akar *ſuſpectus*ok legyenek, a' Fejedelmeknek arra rendeltett Tiſztviſelöi által megfogattathaſſanak, és törvénnyel érdemek ſzerint büntetödgyenek; távoztatván mindazáltal azt, hogy valami magok haſznok kereſetiért, ártatlan öket ne *vex*állyák, és ez Orſzági embereknek affélékböl következhetendö akadályt ne ſzerezzenek. Mindazáltal a' Hazában-is ſzükſégesképen megkivántatván, a' Kénesö a' Meſter embereknek, és egyéb rendeknek-is, ne fellyebb, söt a' mennyiben lehet illendö árron, mint az idegeneknek, elégedendö Kénesöt adni a' *Fiſcalis* Tiſztek tartozzanak *præ aliis omnibus extraneis*.

ARTICULUS III.

Ex Art. An. 1633. 1637. A' Belényes vidéki Vas-Kohoz és Réz Bányához a' régi *uſus* ſzerint, Bihar Vármegyének az a' Belényes vidéki réſze, ki eleitöl fogva bizonyos öl fa vágáſſal tartozott, ennekutánna-is azon ſzerint *præſt*állya: úgy-hogy arra rendeltetett falukbéli emberek az elötti *connumeratio* ſzerint, melly ezen dolog végett *perag*áltatott, minden külön házú, és külön kenyéren élö 's lakó ember, az egy-egy öl fa vágáſſal tartozzék, és minden *Patronus*ok azt bé-ſzolgáltaſsák; a' Tiſztek pedig öket reá eröltetvén, jó és illendö helyeken-is vágaſsák, és a' kik nem *præſt*álnák, két annyinak hordásával büntetteſſenek; a' Vármegye Tiſztei pedig, pénzül, ſem a' rend ſzerint, ſem pedig a' büntetésért való fát *exig*álni ne méréſzellyék: kit ha a' Tiſztek tselekednének, *evoc*áltatván a' *Director* által Vármegyére, vagy Táblára, mint Orſzág *Conſtitutio*ja és magok köteleſségek ellen tselekedök, törvénnyel büntetteſſenek.

1625.

1622.

TITU-

TITULVS DECIMVS.

Dézmákról.

ARTICULUS I.

AZt kivánván a' Nemesi ſzabadság, és a' régi végezéſek-is, annakokáért Nemes ember ſemminémü gabonájából, ſe egyéb javaiból Dézma adáſſal nem tartozik maga határiból, ha ſzintén paraſzt földeit élné-is, czédula pénzzel ſem tartozik. Mindazáltal a' Dézma adó ſzegény köſſég-is a' határoknak mivóltokhozképeſt, ſzántó földek nélkül ne hagyattaſsék, és affele *prætextus*okkal az igaz Dézmák ne *defraud*áltaſſanak. Ellẽben a' paraſztság akarmitsoda földeket éllyen-is, az ha *ab antiquo* Dézmát adó falu határábã vagyõ, a' Dézma adáſſal tartozik. *Ex Art. An.* 1581. 1594. 1642. 1581. 1624.

Semmi újítás a' Dézmálás dolgában ne légyen, hanem a' régi *uſus obſerv*áltaſsék. A' Dézma ne válogatva, a' Gabonának, Szölönek, és egyéb marhának-is javaiból, hanem *promiſcue & mixtim* vétetteſsék, a' mint Iſten azoknak lételét adta. 1573.

ARTICULUS II.

A' Szegényſégen Bárány, Méz, Bor, és egyéb Dézmában jutott marhák, 's *legumin*ák ſokáig ne hagyattaſſanak és tartaſſanak, hanem azoknak béſzállíttatáſoknak ideje alkalmaztaſsék az *Arenda* bévételének *terminus*sához, úgymint ſzent Márton nap után két hétig: Egyébiránt ha addig a' Dézmások el nem vitetnék, azontúl arra való gondviſeléſſel nem tartozik a' köſség; *excipi*álván mindazonáltal azt, ha a' ſzegénység valami alkalmatlansága miatt akkorra el nem ſzállíthatná, és valami kevés *dilatio*ját maga kivánná; annakfelette, valamelly rend kivül való *caſus*t, mind *Fiſcus*, mind pedig a' ſzegényſég réſzéröl; azontúl, ha mi kár benne léſzen, a' Dézmás fizeſſemeg. 1588.

Az el-ſzállítást-is a' *Fiſcalis* gondviſelök a' mennyiben lehet, alkalmaztaſsák úgy, hogy a' Dézmáknak felettébb meſzſze való ſzállításával a' ſzegényſég ne terhelteſsék.

ARTICULUS III.

A' Mint egyéb tséplésekben és nyomtattatásban, úgy a' Dézmáknak tséplésében és nyomtattatásában, a' hol ekkédig szokás vólt, a' szegénységnek a' tséplö réfz igazán kiadattassék, úgymint rend szerint tizedik mérés: Ha mikor pedig Isten olly derekas szük termésével a' gabonának látogattya a' Hazát, ollyankor az akkori idöhöz alkalmaztassék; mindazonáltal a' mi ebéd vékának hivattatik, a' Dézmát tséplöknek ki nem adatik.

ARTICULUS IV.

Ex Art. An. 1591. 1599. 1612. BIzonyos okokból a' Száz Papok *amitt*álván a' Dézmából való *Quart*ájokat, viszont némelly réfze *restitu*áltatott. A' mint annakokáért a' *restitution*ak idejétöl fogva a' Dézmák *exig*áltattanak a' Száfzságon, és a' hol, hányad réfz a' Száfz Prédikátoroknak, hányad réfz viszont a' *Fiscus*nak adatni és *percipi*áltatni szokott, azután-is azon *usus observ*áltassék igazán, mind Borból, mind mindenféle *legumin*ákból, Bárányból és Méhböl; mindazáltal hogy jobb móddal tudhassanak abban *proced*álniok mindenek, a' kiknek *incumb*ál, mind a' Száfzságon és mind a' Vármegyéken lévö Dézma adó helyeken, és honnan, mikböl a' mennyi réfz szokott *Fiscus* számára *ced*álni, az *invalesc*áltt *usus* szerint, az *Arendator*ok igen igasságos *Regestrum*ot tsináltassanak, és a' Káptalanokba bé-is adgyák. Hasonlóképen mind az Orszag végezésivel, mind pedig egyébiránt az igassággal egyezö jó *Instructio*kat készítsenek, melly által a' Dézmásoknak 1630. 1591. *insolenti*ái és *exorbitanti*ái megzabolázttassanak, azt-is a' Káptalanokba béadgyák: a' *Partium*bélieket Váradi, az Erdélyieket 1640. Kolosvári, a' Száfzságon lévöket pedig a' Fejérvári Káptalanokba: hogy mindenek tudhassanak mind vígyázni a' Dézmásoknak *excessus*okra, mind egyébiránt magokat alkalmaztatni. A' Káptalanok pedig, *absque ullis literis requisitoriis toties quoties* kivánnyák, *indifferenter*, minden Nemes embereknek magok jószágoknak *tax*ájokról párt adni tartoznak. *Signanter* pedig, hogy a' Dézmások *tempestivè* botsáttassanak-ki a' dézmálás-

málásra, és halogatás nélkül el-is járjanak benne: feles lovakkal és személyekkel magokat ne tartasák a' szegénységen: idö elött kiküldvén reájok, 's meg késön szállván-el rólok, és hivatallyokat nem illetö dolgokba ne-is elegyítsék magokat. An. 1633. 1625. 1589.

ARTICULUS V.

A' Dézmák a' több *Fiscale bonum*oknak és *proventus*oknak nē utolsó részei lévén, azokban, vagy azoknak *Arend*áiban ha mik *abalien*áltattanak az 1588 esztendö után örökösön, azon mód szerint *recuper*áltassanak, mint egyéb *Fiscale bonum*ok. Ha kinek azelött *confer*áltattak akarmelly *legitimus* Fejedelmektöl, azok maradgyanak a' *Possessor*oknál azzal az igasággal a' kivel birták, és most-is birhatnák; és a' mint *recuper*álások a' Dézmáknak, avagy azoknak *Arend*áinak, a' több *Fiscale bonum*oknak rendihez és módgyához alkalmaztattak; úgy azoknak *collatio*ja is azon módok szerint a' Fejedelmek hatalmában vagyon, mint a' több *Fiscale bonum*oknak eladása; de hogy külömb igasággal és örökösséggel *abalien*áltathassanak, meghatároztatott. 1623. 1633.

ARTICULUS VI.

MInthogy a' melly helyekben *Arend*ának adásával *redim*áltatik-is *Fiscus*tól a'Dézma, még-is az ollyan helyeken a' Bárány Dézma *Fiscus* számára *exig*áltatik: annál inkább illendö, hogy az egész Szászságon (melly a' *Fiscus*nak *peculium*a) a' Bárány Dézma *Fiscus* számára *exig*áltassék; Beszterce vidékén és Barczaságon kivül; mivel ök nem a' magok, hanem inkább a' Havasalföldi határon tarthatnak juhokat. 1653.

TITVLVS VNDECIMVS.

Dézmásokról.

ARTICULUS I.

A' Dézmások *residenti*ás és állapattyokhoz képest elégséges zálagú emberek legyenek, szokot *salarium*ok megadassék;

azzal megelégedgyenek; hivatallyokban való igazán eljárásokra, és hogy *Inſtructio*jokon kivül való dolgokba magokat nem elegyítik, kötelesek legyenek; és *exempta* vagy Dézmát nem adó helyekről, ne kénszeritsék adni az embereket.

TITVLVS DVODECIMVS.

Harminczadok állapattyáról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1572. 1649. 1592. 1636. 1651. A' Harminczadlásnak eleitöl fogva *obſerv*áltatott bizonyos helyei vóltanak, ezután-is azon helyek tartassanak, mellyek nevezet szerint, *Törtsvára, Verestorony, Volkány, Szász-város, Káránsebes, Déva, Váradgya, Dés, Kolosmonoſtor, Beſztercze, Máramaros, Csik, Sibó, Sombor, Tasnád, Székelyhid, Várad, Debreczen, Jenö, Belényes*, és ezeknek eleitöl fogva szokott *Filialisi*, újabb harminczadlásra való helyek, se *Filialis*ok ne választassanak és ne rendeltessenek: Harminczad zászlók-is eddig valókon kivül bé ne vétessenek, hanem a' szokott helyekben tartassanak.

ARTICULUS II.

Ex Art. An. 1571. 1572. 1609. 1573. 1576. 1635. A' Régi igaz *Vectigal authenticè* a' Káptalanokba béadattasék, hogy mind a' Kereskedö rendek tudhassák magokat ahoz alkalmaztatni, mind pedig a' Harminczadosok azon kivül ne lépheſſenek: *Inſtructio*jok-is pedig a' Harminczadosoknak az Ország végezéséhez alkalmaztassanak; hogy se tilalmasokat magok fejétöl szabadosokká, se pedig szabados dolgokat tilalmasokká ne teheſſenek.

ARTICULUS III.

A' Melly Harminczadosok az Ország *Statutum*i és Haza szabadsága ellen vétkeznének, tiztekröl *evoc*áltassanak azon Vármegyére, vagy Székre, a' hol a' Harminczad vagyon: úgyhogy ha *privatus* embert károsítanának-meg méltatlanúl, és az akarja törvénnyel keresni, szabadságában légyen, 's a' Harmincz-

minczadosnak vétsége megbizonyosodván, kétszáz forint büntetésen maradjon, és a' kárnak 's költségnek-is megfordításán.

Ha pedig kötelességek ellen vétkeznek, *a' Fiscalis Director prosequ*állya a' Fö Komornyik Székin; de söt ha melly megkárosodott *privatus* ember, együgyü és elégtelen állapattya miatt, nem kereshetné törvénnyel, *instantiá*t tévén, a' *Fiscalis Director*ok által, a' fellyebb megírtt mód szerint való Székes helyen igazodgyék-el törvények, és a' maradtságnak fele *Fiscus* számára légyen, fele viszont a'panaszló félé; ha pedig a' káros ember úgy akarja, megtalálván azon Vármegyének, vagy Székes helyeknek Tiszteit a' hol lakása vagyon, nem lévén magának elégsége a' keresésre, a' Tisztek-is *competens Actor*ok lehessenek azon törvénynek követésére, és *convinc*áltatván a' Harminczados, annak a' fenn megírtt mód szerint való fizetésének fele a' Tiszté, fele pedig a' káros emberé légyen. Melly *pœn*át azon Vármegyének vagy Széknek Birái mindjárt *exequ*álhassanak-is, minden törvénybéli *remedium*ok ellen, ha annyi érö javai találtatnak azon Vármegyében, vagy Székben; ha pedig nem találtatnak, azon *sententia* mellett *mandatum*mal az Országnak akarmelly részében találtatandó javaiból azott lévö Tisztek *Executió*t és *satisfactió*t tenni tartozzanak. De hogy ha tellyességgel annyi érö javai nem találtatnának, személyéhez-is a' Tisztek hozzá nyúlhassanak, mind az elégtételig.

ARTICULUS IV.

INtra limites regni & partium annexarum, hogy egyik helyböl másuvá járó kelö és Kereskedö semminémü rendektöl Harminczadne vétessék, *sub pœna in Articulo proximè præcedenti expressa*, végeztetik. Nemes ember pedig, maga majorságában termett semminémü javaiból és marháiból, valamellyeket pénzen, vagy másképen nem szedett, ha szintén az Országból kivisi, avagy küldi-is, Harminczad és Vám adással nem tartozik. Söt a' parasztság-is, a' ki nem maga, hanem Ura e- 1599.

Ex Art. An. 1599.

gyetmáſát viſi akarhová-is, ſemminémü helyeken az Orſzágnak határiban Vám és Harminczad adásra ne kénſzerítteſsék, vagy midön Urok ſzolgálattyára mennek-is, ſem menö, ſem megtértt úttyokban, a' dolog *comperi*áltatván.

Ex Art. An. 1588. 1598. 1607. A' melly Erdélyi Nemes embernek, vagy Urnak háza és jóſzága Magyar Orſzágban-is vagyon, maga ſzükségére, és nem kereskedésre kiviendö, és bé-hozandó maga majorságában termett marháktól, buzától, bortól, 's egyebektöl-is, Vám és Harminczad adáſſal nem tartozik.

1609. 1642. 1622. Az Orſzágból ki nem viendö marháktól, a' minthogy Harminczad adáſſal a' ſzegénység-is nem tartozik, annál inkább czédula pénznek vételével a' Harminczadosoktól ne terhelteſsék; ſemmi *immoratio*val és ſzokatlan *exactio*kkal a' Kereskedö embereket-is ne terhellyék.

A' melly marhákról egyſzer megharminczadolnak, el nẽ adhatván, iſmét viſſza kelletik hajtani, újabb Harminczad adásra ne kénſzerítteſſenek, és mind ezek a' fenn megírtt *pœna* és *proceſſus* ſzerint *obſerv*áltaſſanak.

ARTICULUS V.

A'Melly Nemes ember, maga majorságából való marháit, vagy a' fellyebb megírtt Harminczadláſſal nem tartozó javait ez Orſzágból kihajtatná, vagy eladná, adgyon *ſimplex Teſtimonialis*t arról, hogy ſaját olly marhája, mellyet máſoktól ſemmi ſzín alatt nem kereskedésnek okáért vett és ſzerzett, mind pedig a' marháknak ſzámáról, és így a' marhát kihajtó, avagy azt megvett emberek békével botsáttaſſanak; melly *Teſtimonialis*t a' Harminczadosok tartsanak-meg *futura pro cautela*, czédulát adván mindazáltal a' marha vivö és hajtó embereknek a' Harminczados, mellyel elviheſsék addig marhájokat, míglen alkalmatosnak itélik lenni az eladásra; de hogy ha ugyã akkor valami *fraudulentia comperi*áltatik benne, a' Harminczad Záſzló alatt, azon Vármegyebéli, avagy helybéli Tiſztviſelökben; és a' törvényhez értö arra köteles Nemes embereket *con-*

*voc*ál-

*voc*áltatván, láttassón törvényt reája, és ha *convinc*áltatik, *amitt*állya mind azokat a' marhákat, és azon fellyül a' *fraudulentia*ért a' Harminczados *expens*áját-is *refund*álni tartozzék; az egy *exmissio*n kivül, minden *exceptio*k és egyéb *remedium*ok *exclud*áltatván. Ha pedig azután tudódnék-ki, a' Harminczados *cit*áltassa azon Vármegye Székire, ha Nemes ember; ha pedig Városbéli, vagy egyéb helybéli, *competens Forum*jára; Erdélyben *ante Octavum*, a' *Partium*ban *ante decimum quintum*, és mind a' Harminczados, 's mind pedig az *In Causam attractus in prima Sede Judiciaria, omnibus Exceptionibus, Remediis, excepta unica Exmissione, denegatis, ad meritum* felellyenek; és ha az a' dolog a' Birák elött elég világos, ne-is *exmitt*állyák; ha pedig homályos, egy *Exmissio* után, második Széken *finaliter decid*áltassék; hogy ha az *In Causam attractus convinc*áltatik, a' tsalárdúl elhajtott marháknak *triplum*mal való megfizetésén maradjon *eo facto*, *& intra quindenam* azon helybéli Tiztek *exequ*állyák, az *Ex ecutor*ok-is magok szokott jutalmokat, *i. e. fl.* 12. megvévén.

Ha parasztember *in facto deprehend*áltatik, az-is ezen mód szerint büntetödgyék; de ha azután tudódik-ki tselekedete, Földes Urától *ad decimum quintum* kérjen törvényt a' Harminczados: Kinek ha földén 's hatalma alatt lészen az ollyan parasztember, avagy felellyen felöle az Ura, hogy törvényre *sist*állya, avagy adgya kézhez; de ha sem törvényt nem szolgáltatna, sem pedig kézhez nem adná, és méltó igaz okát nem *assign*álhatná, *eo facto* a' Jobbágynak Díját, a' Vármegyebéli vagy helybéli Tiztek *exequ*állyák a' Jobbágy Urának javaiból, vagy jószágából, és az *assign*áltassék a' Harminczados kezébe.

Másodszor-is ha törvényt nem szolgáltatna felöle, *cit*áltassék a' Vármegyére, és a' törvény nem tételért *duplum homagium*án maradgyon Jobbágyának, és azon fellyül, azon a' *pœn*án, mellyen a' Jobbágyának kellett vólna *convinc*áltatni, *Ex Art. An.* 1637. 1638.

az-az,

az-az, *triplum*án a' megharminczadlott marháknak. De ha nem felelne Jobbágya felöl a' Földes Ura, az ollyan parafztember fzabadoſon *perſequ*áltathatik. Ha pedig a' Jobbágynak Földes Ura törvényt fzolgáltat, abban a' törvénytételben minden haladékra és *Condeſcenſio*kra való *Exceptio*k, és tovább való *proceſſus* kirekefztetik; maradván fenn tsak egy *appellatio*, melly a' közelebb következendö Szék*e*̃ *finaliter* megitélteſsék, és *Executio*ba-is véteſsék a' fellyül megírtt mód fzerint.

ARTICULUS VI.

A' Harminczadokat elfzökött embereket, és marhákat, a' melly Falu határán a' Harminczadosok és azoknak emberei elérik, azon Faluba avagy Városba vigyék-bé, adgyák Biró kézhez, a' hová a' helynek *Patronus*i közzül, a' ki nagyobb réfzes, maga vagy emberi által, a' Harminczados-is a' fzerint, 15. napra *conflu*álván, *convoc*állyanak a' Vármegye Tiſzteiben, és hites Törvénytévöiben, 's értelmes Nemes embereket-is *adhibe*álván a' Vármegyéken; egyébütt pedig, a' helyeknek és *Poſſeſſor*oknak rendek 's mivóltok fzerint, törvényt láttatván reájok, ha *convinc*áltatnak, az *Articularis pœna exequ*áltaſsék rajtok: mellynek harmada a' *Patronus*oké a' Törvénytévökkel együtt, két réfze pedig a' *Fiſcus*é légyen. Hogyha pedig- *Ex Art.*
len az alsó *Forum*on való törvény nem tetfzenék, *transmitt*ál- *An. 1653.*
taſsék a' Táblára. Haſonlóképen *privatus* Nemes ember-is kiki maga határán ha afféle embereket és marhákat *deprehend*ál, fzabadoson megfoghaſſa, és ezen *Articulus*ban megírtt mód fzerint, a' Harminczadost-is reá hiván, büntetödgyék.

ARTICULUS VII.

A' Harminczadhoz való fzolgák, midön a' Harminczadot elfzökött embereket *perſequ*állyák, és reájok találvan, vélek nem birnának, a' Falukra hírt tevén', avagy tolvajt kiáltván, tartozzanak *inſurg*álni; kik hogyha *poſthabe*álnák, a' Vármegyéknek avagy Székes helyeknek Tiſzteit kivivén tizenötödnapra, azok-is pedig magok mellé elégedendö Törvénytévö-

ket

ket *adjung*álván, *revide*állyák *conſcienciosè*: és hogyha méltó mentségek nem találtatik, *eo facto fl.* 200. *exequ*állyanak rajtok *Fiſcus* ſzámára.

ARTICULUS VIII.

A' Kik pedig a' Harminczadhoz tartozó ſzemélyekre (tiſztek hivatallyok ſzerint való igaz úttyokban járván) támadnának; aſſélék, *pro qualitate delicti* büntetödgyenek *Forum*jokon elsö törvényes Széken. Ha Jobbágyok léſznek pedig, a' fellyül megírtt mód ſzerint, Földes Ura elött kezdetteſsék a' törvénye; és akarmellyik rendböl állók-is ha *convinc*áltatnak, tselekedeteknek érdeme ſzerint büntetteſſenek, azon fellyül a' *Fiſcus*nak-is kára *refund*áltaſsék.

ARTICULUS IX.

A' Kik a' Havasalföldi vagy Moldovai határba hajttyák marhájokat, avagy a' *Silbe* legeltetik, hogyha akar fóltonként, akar egyébaránt eladnák, tartozzanak a' *Fiſcus*nak ök-is megadni a' Harminczadot, mellyet ha nem tselekednének, a' Harminczadokat *defraud*álók ellen iratott *Articulus* ſzerint *proced*állyanak ö ellenek-is a' Harminczadosok.

TITULVS DECIMVSTERTIVS.

Fiſcalis Várakbéli Præſidiumokról.

ARTICULUS I.

MInden *Fiſalis* Várakban és Eröſségekben, a' Fejedelmek *Præſidium*i a' ſzükségnek idején *tempeſtivè*, elégséges ſzámúakon bévitetteſſenek, és a' közönſéges Haza 's Fejedelmek ſzolgálattyára minden engedelmeſséget hüſégesen *præſt*állyanak, a' több benn lévö renddel együtt; ebben mindazáltal illy mód tartaſsék: 1. Hogy a' Fejedelmek a' Tanátsnak *propon*állyák az akkori idöbéli ſzükſégnek mivoltát, és azokkal egyenlö értelemböl *deliber*állyanak a' *Præſidium*oknak ſzükſéges

collocáláſa, annak ideje, ſzáma, helye és módgya felöl; ſzükſég kivül való idöben pedig ne terheltеſſenek a' *Præſidium*mal. 2. Hogy a' melly *Fiſcális* Várakat valamelly *privatus* emberek birnak, ha egyébaránt nem *ſuſpectus*ok, ſem idegenek, hanem igazán *indigenatus* Haza fiai; a' helynek és abban lévö minden rendeknek Kapitánysága ne idegenekre, hanem a' Várnak Urára *transfer*áltaſsék, az lévén hitelesb *ſecuritás*okra mind Orſzágnak, Fejedelmeknek, és a' helyben *refugi*ált minden rendeknek, mint ſem valamelly idegen, vagy köz rendböl álló Kapitányok és Hadnagyok. 3. A' Hadnagyok-is pedig az ollyan helyekben zálagos emberekböl állók rendelteſſenek. Egyéb idöben-is pedig a' *Fiſcalis* Váraknak *Poſſeſſori*, és azokban lévö Fö és Vicé Tiſztek 's *Præſidium*ok, hittel légyenek kötelesek a' Fejedelmek hüségére, és az Orſzág ſzabadságának és végezéſinek megtartására 's óltalmazására, a' helynek el-nem idegenítésére, az oda *confugi*álandóknak *ſecuritas*ára; mellyet ha nem *præſt*álnának, *ad præmonitionem contumaciter, comperta rei veritate*, a' *Poſſeſſor*ok *in amiſſione arcium & omnium bonorum ad easdem pertinentium, ipſos præcisè concernentium*, az *Officiali*sok pedig *omnium bonorum ſuorum tam mobilium, quàm immobilium*, a' *Præſidiarius*ok pedig, *capitum convinc*áltaſſanak.

TITULUS DECIMVSQVARTUS.

Fejérvári dolgokról.

ARTICULUS I.

VÉgeztetett vólt ennekelötte való idökben, hogy Fejérváratt kiki házát megépítse bizonyos *terminus* alatt, *alioquin* töle elvétetteſsék, és másnak *confer*áltaſsék; mellyben noha a' kitöl mint lehetett igyekeztenek-is ugyan, és a' Fejérvári Házaknak külön-külön kezekre jutott 's forgott állapattyokís eléggé meglött. De mivel nem a' nem akarás, és *Conſtitutio*k ellen való vakmeröség úgy, mint egyéb okok *caus*állyák annak a' hely-

a' helynek derekasban való meg nem épithetését; annakokáért hogy a' *Possessor*ok *assecuratus*ok lévén, *etiam vigore præsentis Articuli*, házoknak épitésében szorgalmatosbak legyenek; Végeztetett, hogy valakik ez ideig házoknak, és azokhoz tartozó örökségeknek birodalmokban megmaradtanak, és azokat akar örökös, akar *inscriptiós jus*sal *Donatio*joknak *continentiá*ja szerint birták, a' szerint magok és *Posteritas*ok birhassák, *salvo tamen jure alieno. Insuper* arról-is *assecurá*ltatnak, hogy kinn lakos Urak, Nemes és Fö rendeknek, Vármegyéknek, és Székelységnek házaira semminémü békeséges idöben, söt Száz Székek, Kerítet és Mezö Városokéra-is (hanemha tsak *in summa necessitate*, egyéb nem lehetne benne,) szállások nem rendeltetnek, és szokott *immunitas*okban, mind házok, 's mind abban tartó sellérek avagy gazdák megtartatnak; mindazáltal arra a' Fejérvármegyei és egyéb ott való *Fiscalis* Tiztek, kiki Tiszti alatt lévöket reá erölteísék az illendö móddal való megépitésre, affélékröl léjendö bizonyos *Edictum*ok szerint.

A' Fejérváratt lakos egyéb rendeknek házokhoz való szállók állapattyából vannak *Articulus*ok, és azok 's az eddig való *usus* tartassék-meg, egyébiránt Követeken, Udvari *continuus* szolgákon kivül, vagy ha kik a' Fejedelmeknek *Specialis Commissio*jával hivattatnak, egyéb rendbéli embereknek szállás ne rendelteísék, hanem légyen háza kinek-kinek. Fejérvárnak pedig, mint Fejedelmi Székes helynek köfalai, bástyái, és egyéb szükséges épületi *continu*áltassanak, és egyéb alkalmatlansági-is *reformatio*ba vétetteísenek.

ARTICULUS II.

HA valamelly Nemes ember házához Fejérváratt valamelly lator bészalad, kiknek házok *exempta*; a' Vármegye Tiztei, avagy azoknak *absentiá*jokban a' Nemesség Hadnagya, *ad requisitionem Exponentis* tartozzék *sub pœna quingentorum florenorum* reá menni, *non obstante Nobilitari Prærogativa*, és akarki házánál-is megfogni, és érdeme szerint *in loco & coram Judice*

dice competente, megbüntetni; kiben a' *Possessor reluctálna*, büntetödgyék a' fellyebb megírtt summáig való *pœnával*; ha pedig a' *Possessor* jelen nem lenne, 's házánál lakó ember nem engedné-meg, nem maga, úgymint kinek a' dolog hirével-is nintsen, hanem a' lakója *incurrállyon* a' *pœnába*: *nihilominus* ha a' Tiſzteknek elégſéges ereje arra nem lenne, a' Fejedelmek Gyalogiból tartozzanak adni elégedendöt, kik által véghez viheſsék a' latornak megfogását, és házától akarkinek kivonattatását. Az egyéb rendbéli minden lakosoknak házoktól pedig, a' *Præfectus*ok és Udvar-Birák, ezen mód ſzerint viteſsékki büntetésre.

TITULVS DECIMVSQVINTUS.

Fogarasi dolgokról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1694. FOgaras Vára és Tartománya az ö régi állapattyokban maradgyanak, kivévén azokat a' dolgokat, mellyekröl különkülön nevezet ſzerint való végezések lettenek, *ſignanter* a' czirkálás, gonoſztévöknek büntetése, tilalmas útakra való vigyáztatás, mellyek a' Vármegyei állapatokhoz alkalmaztaſſanak; tsak-hogy nem a' Vármegyei Tiſzteknek, hanem a' Kapitányok *authoritás*ok 's *inſpectio*jok alatt hagyattatnak. Hogy pedig az
1607. akkori *Poſſeſſor*tól a' Vár Tartományoſtól elvéteſsék, és *Fiſcus*hoz *applic*áltaſsék, végeztetett: Annakutánna pedig, midön
1615. a' több *Fiſcalis*oknak-is dolgok bizonyos karban állíttatott, *iteratis vicibus confirm*áltatott.

Fogaras Vára és Jóſzága, *Catharina Brandeburgica* Fejedelem Aſſzonynak *Doſs*ában *inſcrib*áltatott ſzáz ezer forintban;
1626. úgy mindazonáltal, hogy Fogaras Földi jóſzágot biró *Donatarius*októl, *nonniſi depoſita ſumma redim*áltaſsék.

Római Csáſzár ö Felſége *Commiſſarius*i által az Eperjesi *Tract*án több dolgok között *concludá*ltatott az-is, hogy Fogaras

Várá-

Váráért és jószágáért hetven három ezer forint ſumma *deponál*taſsék; mivel a' huſzonhét ezer forintyáig a' jószágokban máſoknak *conferáltatott*, melly hetven három ezer forint ſummát *deponálván* Tek: és Mélt: Fejedelem Idösbik Rákóczi György Urunk ö Nága, és azt hét ezer forinttal *augeálván* az Orſzág, *inſcribállya* ö Nágának, és *Poſteritas*inak Fogaras Várát, hozzá való minden jószágival együtt nyólczvan ezer forintban, *tali ſub conditione*, hogy ezen megnevezett Kegyelmes Fejedelmünknek halála történvén-is, a' Mélt. *Lorántfi Suſánna* Fejedelem Aſszonytól éltéig ki ne váltaſsék; ö Nágának pedig hólta után-is az ö Nágok *legitimus hæres*itöl és *poſteritas*itól, a' nyólczvan ezer forint ſumma letétetvén, váltathaſsék-ki: azon Fogaras földi jószágban *Donatarius*ok kezénél lévö jószágok pedig, az igaz ſummának *depoſitio*ja nélkül el ne véteſſenek. Azö kivül a' meñyi ſummán a' *Donatarius*oknál lévö iószágot váltanák-ki ö Nágok ſummának *depoſitio*ja nélkül el ne véteſſenek. Azö kivül taſsék: i ſummán a' *Donatarius*oknál lévö jószágot váltanák-ki ö *ptionis* el-*conferáltatnék*. An. 1615. An. 1634.

ARTICULUS II.

A' Melly Jobbágyok Fogaras földéröl elmentenek, akarmi okból-is, ha ſzabad akarattyok ſzerint *redeálni* akarnak, botsáttaſſanak békével minden javokkal együtt, hanem ha mit a' Földes Ur adott vólna nékik, *juxta Articulum An.* 1637.

A' kik pedig viſzſza nem akarnának menni, *comperiáltatván*, hogy *ab an.* 1628. mentenek légyen-el, *reducáltathaſſanak*, *juxta Articulum an.* 1648.

TITVLVS DECIMVSSEXTVS.

Arany, Ezüſt, 's egyéb jó Monéták felöl.

ARTICULUS I.

AZ Arany, Ezüſt, és jó féle *Moneták* állapattyáról néhány An. 1607. 1602.

Ex Art. 1623. 1635. rendbéli, azok pedig külömbkülömb formában lévö, mind régi, 's mind újabb végezési az Országnak vóltanak, az idöknek és állapatoknak mivóltokhoz képest; mellyek közzül mostára mind szükségesebbeknek, 's hasznosabbaknak, és a' Haza szabadságával-is egyezöbbeknek ezek láttatván lenni, meg-is tartassanak: hogy tudnillik *plick*ben, avagy mivekben nem forgott egyéb *materiá*kban, senki ez Országból Aranyat, és Ezüstöt kivinni ne merészellyen, kit ha tselekednék valaki, rajta érettetvén, azon *materiá*t elvesztse, és töle elvétetvén *Fiscus* számára a' Tárházba bészolgáltassék; azon fellyül, az Ország végezési ellen való tselekedetiért, 200. forinttal büntettessék, ehez semminémü törvény folyás nem kivántatván.

Ha pedig azután tudattatnék-meg annak kivitele, a' *Fiscalis Director*ok *cit*áltatván *competens* Birájok éleibe, ott minden leszállításra való *exceptio*k és egyéb törvény folyási 's mind pedig *remedium*ok kirekesztetvén, az egy bizonyságra való kibotsátáson kivül, ha mellyik félnek a' törvény nem tetszik, Táblára *transmitt*áltassék, és mind Ország Gyülései alatt lévö Táblán, mind pedig a' rend szerint való *Octavalis Termin*usokon, a' mellyik elöször fogna következni, azon *transmissio* végsöképen megláttassék, és itéltessék: Megbizonyosodván pedig a' dolog, vagy azon kivitt *materiá*t viszsza adni, avagy ahoz hasonlót, vagy pedig annak igaz árrát, a' *Fiscus* Tárházába béadni tartozzék, és azon fellyül a' tilalom ellen való tselekedetért, 200. forinttal-is megbüntettessék.

ARTICULUS II.

Müben lévö aranyat és ezüstöt, az Ország lakosin kivül való embereknek venni, és az Országból kivinni, sem afféléknek adni szabados ne légyen külömben, hanem úgy, hogy vagy *materiá*ban, vagy pedig vertt jó féle arany és ezüst *monet*áúl fizesse az árrát, hogy inkább meg ne szüküllyön a' Hazában az arany, ezüst, és jóféle pénz-is, azon marhának elvesztésének büntetése alatt, mellyben való büntetésnek-is módgya és rendi a'

di a' szerint légyen, mint fellyebb vagyon írva a' *plick*ben lévö *materiák* felöl: a' Haza lakosinak mindazonáltal szabados afféléknek-is kivitele, de úgy, hogy minden rendek, akar idegenek, akar Haza fiai, a' ki viendö marhától igaz Harminczadot adgyanak; kivévén a' Nemesi rendet, kik Harminczadadáſſal nem tartoznak külömben, hanemha afféle marhákat nyereségre és kereskedésre vettek vólna, és úgy vinnék-ki az Országból.

ARTICULUS III.

ARanynak, Tallérnak, Dutkának, és egyéb jóféle *monet*ának váltása, és ez Országból kivitele megnem tíltathatik, kiváltképen a' Haza fiaitól; holott a' kereskedésnek formája külömben nem-is lehetne, némelly szomszéd Országokban egyéb féle pénzzel nem vásárolhatván a' béhozandó marhát; hasonlóképen idegenek-is, kik ez Országban eladó marhákat hoznak, attól el nem rekeszthetnek. Kivántatik azért, hogy légyen vigyázás a' Harminczadosoktól és egyéb affélékre rendeltetett emberektöl azokra, kik nem a' kereskedésnek ez Hazában való követésére, és folytatására nézve, hanem ugyan feltett czélúl alá-való rezes köz pénzen váltatván és szedvén mind *monet*ában, mind egyébféle müben és *materiák*ban-is lévö ezüstöt és aranyat, hordgyák-ki az Országból és vigyék, 's hadgyák más Országokban, nem hozván azokon semmi haszonra való marhákat vigyont ismét bé a' Hazába; kiknek büntetések ezen fellyebb megírtt mód szerint légyen.

ARTICULUS IV.

A' Por-Aranynak keresésével életét tápláló Oláh, Czigány, és egyéb nemböl állható uratlan emberek, ha a' por aranyat a' Fejedelmek arany-váltóinak bé nem szolgáltattyák, (mellynek váltsága az eddig való rendszerint egy nehézéktöl frisseletlenül *fl.* 1. *d.* 80. frisselve pedig *fl.* 2. *d.* 20.) és megbizonyosodik, hogy másnak adták légyen-el; a' Fejedelmek kegyelmébe áll, hogyha halállal, vagy egyéb érdemek szerint való büntetéssel bün-

ſel büntettetik-is; mivelhogy az Orſzágban affélével, és illyen móddal élödö *reſidentia*tlan emberek, eddig-is Fejedelmek nevek alatt lévö Jobbágyoknak tartattanak; ezeknek pediglen a' folyó-vizekben, patakokban, és havasokban lévö föveny és porond között por-aranyat keresni, a' hol azt eddig-is ſzokták vólt, akarki határán-is ſzabad légyen, mindazonáltal a' Földes Uraknak egyébiránt való kár és boſzſzúságtételek nélkül.

Ezeken kivül pedig, ha kik magok Jobbágyok, vagy ſzolgájok által, magok határokban, por-aranyat keresnének, és találnának, ſzabados légyen annak kereſése; úgy mindazonáltal, hogyha a' por-aranyat magának akarja tartani, mellyet maga határában talált és ſzerzett, ſzabados légyen; de igazán való tized réſzt a' Fejedelem Tárházába tartozzék béſzolgáltatni: ha pedig el-akarja váltani, mindeneknek-elötte, a' *Fiſcalis* arany-váltót tartozzék véle megkínálni, a' holott egy vertt arany nyomóni friſſeltt arany *lig*ában lévö ki nem veretett aranyért, három forintot tartozzanak adni; vagy ha akképen elváltani nem akarják, a' *Cuſoria* vagy *Separatoria* házba tartozzanak bévinni. Mások határán lévö por-arany keresés, és annak megengedése áll a' Földes Uraknak hatalmokban, kiktöl ha valakiknek megengedtetik, a' magok közt léjendö alkuvás ſzerint, annak tartozik fizetni, és abból a' tized réſzt Tárházba ſzolgáltatni, nem kétseníthetik; mindazonáltal az ollyan helyekröl kereſett por-aranynak-is eladhatáſa, vagy válthatáſa külömben nem engedtetik, hanem a' fellyebb megírtt mód ſzerint a' *Fiſcalis* arany-váltásra, vagy a' *Cuſoria*, és *Separatoria* házra vitetteſsék.

Efféle dolgokra pedig, hogy a' *Fiſcalis* Tiſztviſelök-is jobb móddal vígyázni el-érkezheſſenek, a' por-aranyat keresö akarmelly rendbéli emberek az Arany-váltóknak magokat bémútaſsák, és értéſekre adgyák, a' kik-is *Regeſtrum*ban vegyék neveket, és lakó helyeket; söt ezen kivül ha paraſzt emberek léſznek, ugyan az Arany-váltó elött; ha pedig egyéb rendbéli

embe-

emberek, Vármegye Tiſztei, vagy Székes és Városi rendeknek Birái elött, jelen lévén az Arany-váltó-is maga, vagy arra rendeltetett embere, hitet tegyenek-le arról, hogy a' *Fiſcus* részét, a' rendelés ſzerint igazán béſzolgáltattyák; melly ellen ha ki tselekednék, valamenyiſzer az lenne, mindenkor két-két ſzáz forinttal, és a' tilalom ellen eladott vagy megtartott marháknak betsüjén maradjō, annak kereſetinek pedig és büntetéſének módgya, az arany és ezüſt *materiá*król feljebb való irás ſzerint légyen.

ARTICULUS V.

AZ Arany, ezüſt *materiá*t, jó *monetá*t, ſem válaſztásra, ſem felveretésre nem ſzabad az Orſzágból kivinni, hogyha a' Fejedelmeknek ez Orſzágban Válaſztó és Pénz-verö házak találtatik; söt ſemmiféle kintset-is ez Orſzágból kitakarítani, más idegen helyeken való le-tételre és tartásra, ſzemély-válogatás nélkül ſenkinek nē ſzabados, (kivévén Hazánknak közönſéges veſzedelembē forgó háborúságos állapattyának kénſzerítö ſzükſégit) a'fellyebb megírtt büntetések és módok ſzerint. *Ex Art. An.* 1601. 1607. 1622. 1638. 1623. 1635.

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM

PARS TERTIA.

TITULUS PRIMUS.

Uniókról.

ARTICULUS I.

AZ Orſzág *Statusi* minémü módok és *Conditiok* alatt való *Uniót celebrá*ltanak légyen egymás között az 1613, 1630, és 1649 eſztendökben, erröl lött *Conſtitutio*kból kitetſzik; de mivel az 1630 eſztendöbéli *Articulus*-

ban, az bövebb *declaratio*val iratott-meg, 's az 1649 eſztendöbéli *Articulus*-is arra láttatik mútatni, az ſzórúl-ſzóra ez *Articulus*ban-is *inſer*áltatott, melly ekképen következik:

Forma Juramenti ſuper Unione per Regnicolas depoſiti, ſequitur hoc modo:

EN T. és T. esküſzöm az élö Iſtenre, ki Atya, Fiú, Sz. Lélek, tellyes Szent Háromság egy igaz Iſten, hogy a' négy *recepta Religio*knak ez Hazában való megtartására igyekezem tellyes tehetségemmel, és ſoha annak *oppreſsio*jával a' magam *Religio*ját *promove*álni nem akarom, ſem azoknak *oppreſsio*jokra való dolgokban ſoha, ſem titkon, ſem nyilván nem tselekeſzem; ſenki ſzemélye ellen, hitiért, vallásáért, gyülölséget, ellenkezést nem viſelek, hanem kinek-kinek ſzabad megtartására igyekezem, és ſem titkon, ſem nyilván ſenkivel *contraria Religio* ellen, ſem máſokkal nem *practic*álok, annak *oppreſsio*jára, ſe ártalmas tanátsommal, ſem fegyveremmel, ſem magam, ſem máſok által, ſemmi úton nem igyekezem; söt ha kit effélét tudnék, megjelentem az egéſz Tanátsnak, és minden tehetségemmel el-távoztatni igyekezem, ſem Fejedelmemnek egymás ártalmára való tanátsot nem adok, és Hazámnak közönſéges és tsendes békeſségének megmaradását, ſzabadságának *promove*álását egyenlö értelemmel és tehetségemmel igyekezem óltalmazni, és ez ellen Hazámon kivül valókkal ſenkikkel nem *tract*álok. Mivel pedig a' Fejedelmek-is hitek ſzerint *aſſecur*állyák a' *Regnicol*ákat, hogy valakik a' Haza közönſéges java ellen árúlkodnának, megjelentik az Orſzágnak és Tanátsnak, én-is így kötelezem magamat erre az elöſzámláltt hitre, valamíg a' Fejedelmek-is ehez és nékünk hittel tött egyéb igéretekhez és *Conditio*khoz tarttyák magokat, addig tartozván én-is ehez tartani magamat, egyikünk a' máſikunkhoz-is addig, valamíg más felebarátom-is ennek felbontására okot nem ád. A' ki pedig ezt felbontaná, *comperta rei veritate*, *in Notã perpetuæ infidelitatis incurr*áltatnak leſzi *pronunci*álom.

Conditiones autem in Unione ſpecificatæ ſequuntur hoc modo:

A' Négy *recepta Religio*knak ſzabados *exercitium*i engedteſſenek, és *illibatè* megtartaſſanak az Orſzágban, és *in partibus Hungariæ huic regno incorporatis*, hogy minden helyeken a' *major pars* tartson vallásán való Papot, ha hol pedig *exercitium*ja valamelly helyen valamellyik vallásnak nem vólna-is, beteg gyontatására, és *in caſu neceſsitatis* gyermekek kereſztelésére ſzabad légyen bémenni a' magok vállásán való Papoknak; három Nemzetből állván az Orſzág (az Orſzág *Conſtitutioi* megtartatván). Ha valamellyik Nemzetnek ſzabadságában, *immunitas*iban, *Privilegium*iban, ſzokott és régen bévött rendtartásiban bántódáſa lenne, *requir*álván felöle a' két Nemzettséget, tartozzanak hitek és köteleſségek ſzerint Orſzág Gyülésének elötte-is *defacto* mindjárt megtalálni a' Fejedelmet és Tanátsit, a' panaſzolkodó Nemzetségnek megbántódáſa felöl; söt mindē úton és módon a' három Nemzetség egymásnak óltalōmal, ſegítséggel tartozzék lenni, méltó panaſzolkodásokra.

Ha valamelly Nemes *privata perſon*ának, akar ſzemélyében, akar jóſzágában, marhájában, és ſzabadságában bántódáſa lenne a' Fejedelmektöl, Vármegyéit vagy Székit *requir*állya felöle; és ha méltónak itéli lenni a' panaſzt a' Vármegye avagy Szék, *requir*állya mindjárt a' Fejedelmet és Tanátsit, kire ha méltó tekintete nem lenne a' Fejedelemnek, halogatás nélkül tartozzék mindjárt a' Vármegye a' megbántódott ſzemély mellett *requir*álni a' több Vármegyéket, mind ittben, 's mind ottkin valókat; a' ſzerint a' Székelyſéget, Száſzságot, kik hitek és köteleſségek ſzerint, *defacto* mindjárást (Gyülést arra nem várván) tartozzanak *requir*álni a' Fejedelmet és Tanátsit *denuò* a' dolog felöl, és a' Tanáts *in tali caſu maturo judicio delibe*rálván, elötte viſellye az Orſzág közönſéges ſzabadságát, 's törvényit, és magok köteleſségét, az Orſzágnak-is arról írott *Ar-*

*ticulus*át, és mind a' Fejedelem elött való igen *ſeria inſtantiá*jokkal, mind magok *deliberatio*jok 's *authoritas*okkal tartozzanak helyre állatni megbántódását a' panaſzolkodóknak. Ha Vármegyéken és Székelyſégen lévö Kerített és Mezö Városoknak, avagy *Communitas*oknak lenne-is bántódások, ezen mód *obſerv*áltaſsék. Orſzág Gyülésében a' mit Hazánk megmaradására, békeſséges tsendeſségére, ſzabadsága és törvénye megtartására nézendö jókat feltalálhatnak, afféle dologban egy értelemben légyen minden, kiki hátra vetvén a' maga *utilitas*sát, és *privatum*ját: és Nemzetségünk, ſzabadságunk mellett, söt tsak egy *privata perſona* méltó igaſsága mellett-is, mind a' három Nemzetség, és minden *Status*ok egyenlö értelemmel és akarattal, minden úton és módon egymásnak *patroci*nállyunk, és egymást óltalmazzuk.

Ha kik pediglen vádolnának méltatlanúl, és hamiſſan valakiket; vagy *Executor*ok lennének valaki vádlására megfogásban, törvény elött való dologban, jóſzága 's javai elfoglaláſiban, *in notam perpetuæ infidelitatis incurr*állyanak.

TITULUS SECUNDUS.

A' Kapu-ſzám után való Adóról.

ARTICULUS I.

E' Szegény Hazának állapattya, a' mint egyebekben-is, úgy a' Kapú-ſzám után járandó adójok dolgában-is, külömb-külömb karban forgott eleitöl fogva, és az idöknek 's azokban lévö ſzükségeknek mivóltokhoz alkalmaztatott, az Orſzág lakoſinak-is ſzámokhoz képeſt: úgyhogy az 1545 eſztendöbéli *Articulus*okból a' mint láttatik, egy Kapuról nem többet, hanem tsak *den.* 60. rendeltenek és adtanak: de annakutánna háborúságos idök-is következvén, noha az adó-fizetö nép kevéſedett, mindazáltal a' ſzükség nevekedvén, a' költésnek-is neve-

nevekedni kellett, a' szerint az adó fizetésbéli summának-is; úgyhogy a' mint a' régi *Articulus*ok mútattyák, elsöben *d.* 25-tel; azután *d.* 50-nel; annakutánna *d.* 75-tel, és így renddel fellyebb-fellyebb nevekedvén, ment-fel szintén *ad flor.* 22. mindazáltal nem többször, hanem *in anno* 1634. kiváltképen való akkori szükségre és okokra nézve, de akkor-is olly okkal és móddal, hogy többé az-is szokásban ne kellyen; a' mint az Országnak erröl való végezését megmútattya azon 1534 esztendöbéli elsö *Articulus*. Ennekutánna-is azért a' Kapu-szám után való adózásnak számát, módgyát és rendit, az Ország közönséges Gyüléseiben szokta el-rendelni, az állapatoknak mivóltokhoz képest.

ARTICULUS II.

EZ Kapú-szám után való adó szedés, az Ország közönséges javára nézendö lévén, szükségesképen megkivántatik, hogy személy-válogatás nélkül minden rendeknek jószági részek szerint reájok nézendö adójokat igazán megadgyák, és senkinek jószága attól üres ne légyen, hanem ha kinek a' Fejedelmek kiváltképen való kegyelmességekböl, de nem örökösön, hanem tsak bizonyos ideig megengednék. *Ex Art. An.* 1614.

ARTICULUS III.

AZ Adó, az Országbéli adó-fizetö kösségnek felszámlálása szerint való Kapu-számok után jár, melly már közönségesen rovásnak neveztetik, melly rovás és felszámlálás szerint tíz emberek irattattanak és rendeltettenek egy Kapú-számra; melly tíz ember számot hogyha Isten kegyelmességéböl ez Hazának békeségében valahánnyal meghaladná-is a' moštani emberek száma, mindazáltal úgyan tsak azon egy Kapunak tartatik, és a' többi tartozik a' felrótt embereket az ö állapattyoknak mivóltokhoz képest segíteni. *An.* 1608.

ARTICULUS IV.

A' Melly helyekröl pediglen a' fel-rótt és számláltt emberek, avagy azoknak helyekbe telepedteknek számok megke-

vesedett, a' többi a' minthogy amazoknak nem lételekben-is élhetik határokat, úgy az adózásbéli terheket-is viselni tartoznak; söt ha kik afféle helyeket magoknak akarnának megtartani, arra nézendö adóbéli részt, vagy a' több Jobbágyokkal tartozzanak megfizettetni, avagy ha azok nintsenek, maga fizesse a' *Patronus*, avagy botsássa a' falu közzé, *juxta Art.* 1601. ide nem értvén azokat, a' mellyek dög-halállal, vagy egyéb kiváltképen való okokból tellyességgel, vagy egész Kapu-szám, vagy pedig annak része pusztúlásra jutott, mellyek az 1635 esztendöbéli, és utánna következett *Articulus*ok szerint szorgalmatossággal felczirkáltattanak, és leszállíttattanak; az ollyan helyek annakokáért azon megszámlálás és leszállítás szerint maradgyanak, úgy mindazonáltal, a' mint azon *Articulus*okban végeztetett: hogyha újobban a' leszállított helyeket megülik, emberek telepedvén reá, a' megtelepedésnek idejétöl fogva hat esztendeig az adózástól üresek ne legyenek külömben, hanem a' fellyebb megírtt mód szerint a' rováson maradtakot segéllyék; eltelvén pedig az az idö, annakutánna annak a' leszállításnak-is szabadsága megszünik, és a' régi rovásnak száma állattatik helyre. A' ki személyében *manumissus*, de egyébiránt nem Nemes, és öröksége-is nem *exemptus*, a' Kapu-szám után való adónak terhét viselni tartozik, hogyha a' Fejedelmektöl adója nem *relax*áltatott, avagy a' földes Ur több Jobbágyival nem akarja *præst*áltatni.

Ex Art. An. 1601.
1581. 1588.
1601.
1650.

ARTICULUS V.

A' Puszta falu helyekröl adó-fizetéssel senki nem tartozik, mind addig, míg a' fellyül megírtt mód szerint meg-nem szállyák: annakokáért az 1618 esztendöbéli *Articulus* szerint, az elpusztúltt jószágról adót ne vegyenek, se annak nem fizetéséért az örökségét el ne foglallyák, se a' Nemes embert adófizetésre ne *cog*állyák Nemesi *prærogativ*ái ellen, a' mint erröl való végezések vóltanak az 1587, 1588. és több következett *Articulus*okban-is: úgy mindazonáltal, hogy semmi szín

1618.
1587. 1588.

és alat-

és alattomban való módokon és útakon, az Országh és *Fiscus* jövedelme meg ne tsalattassék, sem egyéb-képen, sem pedig hogy azon falubéli Jobbágyokat valaki másutt való helyre telepítené, vagy valami végezésből más ember kezébe juttatná; egyébiránt, akarholott lakjanak-is az elpusztúlt helynek lakosi, és rovás alatt lévö embereknek maradéki; de megtudatván, az adó mindenütt utánnok menvén, tartoznak megfizetni a' rovásbéli részek szerint, hogy annál inkább féltkekre, vagy földes Urok keze alá visszaa menni kénszerítteséenek.

ARTICULUS VI.

A' Pusztaságra nem jutott helyekröl-is; ha a' felrótatott és számláltatott Jobbágy, avagy annak maradéki, akkori helyekröl elbújdosnának, megbizonyosodván afféléknek mind rovás alatt való lételek, mind pedig a' hová mentenek légyen, a' hol lakások találtatik lenni, azon Vármegyének *Perceptori*, vagy Városoknak Birái vegyék-meg rajtok, és szolgáltassákbé a' Tárházba, czédulát adván onnat a' kinek földérül ki bontakoztanak, melly czédula számban-is vétessék a' adó szedöktöl, és az elmentt Jobbágyoknak Urai, sem az falunak több lakosi érette meg ne károsittassanak. *Ex Art. An. 1642.* *An. 1655.*

A' Hóldoltságon lévö faluk fél adóval tartozzanak, mint azok, kik a' békességes földön laknak; az 1595 Esztendöbéli, és az után következett végezések-is ezent mutatván. 1595. 1630.

ARTICULUS VII.

AZ Országtól rendeltetett idökre az adót minden helyekröl tartozzanak béfizolgáltatni; az honnat pedig bévitelét elmúlatnák, az Adó-szedök adgyák-ki *Regestrum*ban a' Vármegyék Vicé Ispáninak, honnét nem szolgáltatták légyen bé; az kik elsöben Szolga-Birák által megintetvén az embereket, a' holott a' *restantiák* vólnának, hogy ha az intés után tizenötöd napra bé nem szolgáltatnák, a' Vicé Ispán tartozzék kimenni a' *Perceptor* meg-találására Fö Birájával együtt; és ha valami olly méltó ok, vagy akadály találtatik lenni a' dologban, azt mind-

mindgyárt jó lelkiiſmérettel igazítsák minden tovább való halogatás nélkül, és az adót megvegyék minden birság fizetés nélkül, 's az Adó-ſzedönek béſzolgáltaſsák; ha pedig ſemmi méltó ok és mentség a' dologban nem találtatik, az eddig való ſzokás ſzerint, az adón fellyül 12 forinttal meg-is büntetſsék: ezekből-is ſem *Fiſcus*, ſem pedig máſoknak jóſzági meg nem külömböztetvén.

ARTICULUS VIII.

Ex Art. An. 1630. 1634. A' Melly faluk Iſtennek látogatásából égés miatt megkároſodnak, vagy egéſzlen elégnek, vagy pedig tsak bizonyos ſzámú házak; ezelötti végezések ſzerint, az ollyaknak három eſztendeig való adójok megengedteſsék. Annakokáért azon helynek Tiſztei ſzorgalmatoson végére menvén, köteleſségek ſzerint való *Teſtimonialis*t adgyanak a' lakosoknak, mellyet az Adó-ſzedöknek megmútatván, ſzámban venni tartozzanak, és a' megégetteknek réſzek ſzerint való adójok leſzállításban tartaſsék a' fenn megnevezett idöig.

ARTICULUS IX.

A' Rovás avagy ſzámlálás ſzerint való *Regeſtrum*it az Adó-ſzedök igazán és ſzép rendben leirván a' Vármegyéken, és egyéb Székes helyeken *public*állyák, elolvaſtaſsák, és hiba nélkül lévén, Vármegye petséti alatt, valamellyik Káptalanba bé-
An. 1640. adattaſſanak; mind azért, hogy a' Tiſztek változásában a' *Regeſtrum*oknak eltévelyedése, vagy egyéb alkalmatlanság miatt elveſzthetése nagyobb akadályt ne ſzerezzen, és hogy a' *Patronus*ok-is kiveheſsék magok ſzükſégekre ha kivántatik, 's így jobb móddal viſelheſſenek gondot jóſzágokból való adójoknak béſzolgáltatására. A' Káptalanok pedig *abſque literis requiſitoriis toties quoties* kivánnyák, *indifferenter* minden Nemes embereknek magok Jóſzáginak *taxá*jokról párt adni tartozzanak.

ARTICULUS X.

AZ Adó-ſzedök hiteſek legyenek az igaz *perceptio*kra, igaz *adminiſtratio*kra, és arra-is, hogy az adót bévivö ſzegénységet

séget nem sanczoltattyák, várakoztattyák, magok szolgálattyokra kedvek ellen nem erőltetik; hanem késleltetés nélkül bévévén, megelégednek a' szokott czédula pénzzel, melly tészen *d.* 2. az Adó-szedők pedig a' mennyiben lehet, köz és bátorságos helyen lakó zálagos emberek legyenek.

ARTICULUS XI.

EZ jelen való Gyülésben az Ország, a' Fejedelmek sok rendbéli *expens*áit, és a' fényes *Porta content*álását elötte viselvén, Kapu-szám után való adóban rendelt *contribu*álni Kapuszám után 20-forintot, és azt a' szokott *terminus*okon bészolgáltatni végezte; úgyhogy a' szent György napinak fele *ad* 1. *Junii*, fele *ad* 1. *Augusti*; a' szent Mihály napinak fele *ad* 1. *Novembris*, fele *ad* 1. *Januarii Anni venturi* administráltassék a' Tárházba. Melly tereh viselésre a' Székelység és Szászság-is, kik Vármegyéken jószágokat birnak, magokat reá igérik, hasonlóképen a' *Partium*béliek-is. *Art. An.* 1653.

ARTICULUS XII.

A' Vég-házaknak építése-is nem utolsó szükséges dolog lévén ez Hazában, *signanter* pedig a' Jenöben elkezdett épületnek *continu*álása; ez okon, e' szükségre-is igértetik Kapuszám után az Adónak első *terminus*án bészolgáltatni, Kapu-szám után egy-egy forint; úgyhogy annak 25. pénze a' *Constantin*ápolyban lévö Erdélyi háznak építésére fordíttassék, mivel igen romlott állapattal hallatik lenni. *Art. An.* 1653.

TITULUS TERTIUS.

Várak és több Vég-házakról.

ARTICULUS I.

VÁrak és Kastélyok, a' Vég-helyekhez közel, Fejedelmek és Ország *consensus*a nélkül ne építtessenek.

TITULUS QVARTUS.

Arendákról.

ARTICULUS I.

ELeitöl fogván mitsoda helyek lettenek légyen *Arendá*sok, avagy Dézma-adók, úgymint mellyeknek Dézmájok a' *Fiscus*t illetvén, a' *Possessor*oknak szabadságokban állott bizonyos *Arenda*-fizetéssel megváltaniok; azok a' helyek, mind pedig *Arendá*joknak menyiségek, a' mindenkori szokásból-is már az embereknél tudva vagyon, és azokról esztendönként adatott czédulák-is, legbizonyosban mindazáltal a' Fö és Vicé *Arendá*toroknál, és az *arendá*nak bészedöinél való *Regestrum*ok megmútattyák. Kivántatik annakokáért, hogy mint a' Kapu-számokról, úgy az *Arendá*król való *Regestrum*ok-is, a' Vármegyéken és Székes helyeken az *Arenda*-szedök által béviteſſenek és elolvaſtaſſanak, és minden hiba 's akadályoskodáſſal való alkalmatlanságnak felhagyáſa nélkül közönséges petsét alatt a' Káptalanokba béadattaſſanak. A' Káptalanok pedig, *absque ullis literis requisitoriis toties quoties* kivánnyák, *indifferenter* minden Nemes embereknek magok Jószágoknak *taxá*iról párt adni tartozzanak. A' melly helyek pedig eleitöl fogván Dézma, avagy a' helyet *Arendá*t fizetö helyek nem vóltanak, ezután-is *Arendá*t adni róla nem tartoznak; Dézmájok dolgából-is a' földes Ur szabad jószágával.

ARTICULUS II.

AZ *Arenda*-szedök zálagos emberek legyenek, hittel kötelesek annak igaz felszedésére és bészolgáltatására, és az *Arendá* bévivöknek nem ſanczoltatására; hogy pedig jobb móddal tudhaſſanak mindenek annak idejében való béküldésére vígyázni, rendszerint a' Székes helyekre, avagy a' Vármegyéktöl és Székektöl rendelendö bizonyos alkalmatos helyre tartozzanak az *Arenda*-szedök menni, és annak szedésére rendel-

tetett

tetett idök alatt azokon a' helyeken találtaſſanak; mellyet ha nem tselekednének, egyébiránt ha az *Arenda*át bévivö avagy küldö emberek hitelesképen megbizonyíthattyák, hogy a' ſokott idönek határa elött béküldötték, avagy vitték *Arenda*jokat, de a' *Perceptor* nem találtatott jelen lenni; az ollyan történetben, ſe a' ſzegényſég, ſe azoknak Urai meg ne károſíttaſſanak, hanem a' Fö és Vicé *Arenda*torok megtaláltatván felöle, és a' dolog megvilágoſodván, tartozzanak bévétetni a' rendeltt napnak elteléſe után-is; az *Arenda*-ſzedök pedig, kik miatt a' fogyatkozás eſett, a' régi *Articulus*oknak-is tartások ſzerint, ſáz forinttal büntetteſſenek-meg azon Vármegyének vagy Széknek Fö Tiſztjeitöl: Vármegyén Vicé Iſpán, Székes helyeken a' Székbéli Tiſztek tartozzanak *exequá*lni minden törvény folyás nélkül, és minden törvénybéli *remedium*ok ellen; mellynek fele a' Fö és Vicé *Arendator*oké légyen, fele pedig azon Vármegye avagy Székbéli Fö Tiſztéké, az *Executor*okkal együtt. *Ex Art. An.* 1571. 1599. 1630. 1643. 1644.

ARTICULUS III.

AZ *Arenda* fizetésnek elsö réſzének ideje, ſzent György nap elött két héttel kezdetödvén, tart ſzent György nap után-is két hétig, az új Kalendáriom ſzerint; az *Arenda*nak máſik réſzének béſzolgáltatásának ideje pedig kezdetik ſzent Márton nap elött két héttel, és telik-el ſzent Márton nap után két héttel: azon idönek forgáſa alatt minden *Arenda*ás helyekröl bévinni, és a' *Perceptor*ok-is bévenni tartozzanak.

ARTICULUS IV.

HA kik pedig a' megnevezett idö alatt *Arenda*jokat bé nem ſzolgáltatnák, vagy abban való akadályokat Fö és Vicé *Arendator*ok elött el nem igazítanák, azonban a' Dézmához-is hozzá nyulni méréſzelnének; az *Arenda*-ſzedötöl *requir*áltatván, avagy a' Fö és Vicé *Arendator*októl *admone*áltatván, annál inkább Fejedelem parantsolattyával, azon Vármegyének avagy Széknek *Executori* tartozzanak kimenni, és a' Dézmához *A-*

renda béfzolgáltatás nélkül nyúlt embernek javaiból mindjárt 200. forintot *exequá*lni, és azon fellyül az elvitt Dézmát, avagy annak *Arendá*ját-is, mellyeket az *Arenda*-fzedö a' Tárházba tartozik *adminiſtrá*lni, az *Executor* Tifzti-is pedig maga fáradságáért a' fzokás fzerint *fl.* 12. *exequá*llyon: De hogyha a' Tifztek kimenni és *executio*t tenni nem akarnának, azon Tifzteken *exequá*ltafsák a' Fö és Vicé *Arendá*torok, nagyobb vagy kiſſebb *Cancellari*án lévö két Deákok által; ha pedig a' Tifztek ellen a' Dézmához nyúlt ember *repellá*lna, haſonlóképen az *executio*ra ki nem ment Tifzt-is a' *Cancellari*ſták ellen, az *executio*tól megfzünni tartoznak; úgyhogy azon Vármegyének vagy Széknek elsö törvényes Székin, minden *Exceptio*k, *Exmiſsio*k, és tovább való per folyás, avagy törvényes *remedium*béli bizodalmak kivül, a' *Repulſio*nak okát adni tartozzanak, *és peremptoriè* megitélteſsék, 's hogyha a' *Repulſio*nak méltó okát nem adhattyák, a' 200. forint *pœná*n kivül a' *Repulſio*nak-is terhét letenni tartoznak: azokon fellyül az *Arenda*-fzedöknek-is fáradságokért *fl.* 12. az *Executor* Tifzteknek-is fzokott jutalmokat megadni tartoznak.

ARTICULUS V.

MInd az *arendá*knak, mind pedig egyéb adóknak Szedöire a' Fö Tifztek fzorgalmatoſon vigyázzanak, öket fenyítékben tartsák, és ha kik vagy kötelefségek: és *inſtructio*jok fzerint hivatalokban el nem járnak, vagy kötelefségek ellen való dolgokban magokat elegyítik, büntetés nélkül el ne fzenvedgyék; és ha kik affélék találtatnak *cit*áltatván öket Székes helyekre és *Forum*jokra, minden *Exceptio*k, és egy *Exmiſſio*n kivül, minden törvénybéli *proceſſus*ok és *remedium*ok ki-rekefztetvén, törvények végsöképen kimondattaſſék, és érdemek, 's a' törvénynek itéleti fzerint büntetteſſenek.

ARTICULUS VI.

Ex Art. 1588. A' Melly *Arendá*s falukban a' Papok-is *Quartá*t birnak, az egy *Quartá*t meghagyván nálok, a' három *Quartá*ról a' falunak

lunak *Patronus*i ha le-akarják tenni az *Arenda*t a' *Fiscus* számára, a' három rész Dézmát magok számára vehetik, az egyik *Quarta*ra háromlandó részével az *Arenda*nak nem tartoznak; mivel azt nem a' *Possessor*ok, hanem a' Prédikátorok *percipi*állyák. Ha pedig a' *Possessor*ok le-nem tészik az *Arenda*t, a' három rész Dézmát *Fiscus* számára *percipi*állyák, a' negyedik rész pedig a' Prédikátoroknál marad. A' melly helyek pedig eddig az ideig *Arenda* fizetés alatt nem vóltanak, azok ennek utánna-is *Arenda* fizetés alá ne vetteſſenek: Hasonlóképen a' hol a' Prédikátoroknak-is *Quarta*jok eddig nem járt, ezután-is tartozásból a' *Patronus*okat nem eröltethetik.

A' puszta falu helyeket ha élik, szánttyák, vetik, és *Arenda*s helyek vóltak eleitöl fogva; tartoznak vagy az *Arenda*t megfizetni azoknak Földes Urai, vagy a' szokott Dézmát *Fiscus* számára engedni.

ARTICULUS VII.

A' *Partium*béli Vármegyék-is azon egy birodalom, törvény és szabadság alatt levén, bizonyos *Commissarius*ok által Dézmájok dolgából *Arenda* fizetésre rendelteſſenek, de úgy, hogyha a' Fejedelmek úgy itélik haszonosabbnak lenni, mind a' *Fiscus* és Vég-házak szükségeire; mellyeknek megvisgálására az Országnak Gyüléſe nélkül-is *vigore præsentis Articuli Commissarius*okat *exmitt*álhaſſanak, és azok által igasságoson *informatio*t vévén, az *Arenda*knak el-*limit*álása, és bizonyos helybe való állatása, *Communi Regnicolarum consensu* légyen. Mindazonáltal, *medio tempore*, míg az az igazítás *processus*ba vétetnék, a' szegénységnek könnyebbségéért, a' melly *Patronus*ok Jobbágyoknak szaszтását akarják eltávoztatni, czédulát vévén a' Dézmástól a' *Fiscus* számára jutott akarmi féle Dézmabéli *accident*iákról, akarhonnét tehesék szerit, tsak *administr*állyák igazán, ne kénszeritteſſe bátor a' szegénységet annak meszszünnen való bévitelére; tsak-hogy a' Dézmások-is reá vigyázzanak, hasonlót, és ne allyosabbat *administr*állyanak. A' melly

Jószágból álló Szabadosok, Drabantok, 's egyéb Udvarbéli szolgák, eleitől fogva *Fiscus*nak dézmával nem tartoztak, ne sanczoltassák a' Dézmások-is.

TITULVS QVINTUS.
Dézmákról.

ARTICULUS I.

AZ *exempta* földekről a' gabona takarodásnak idején, mind a' *Fiscus* jószági közt *indifferenter*, minden helyeken a'kiknek *exempta* földök vagyon, azokról szabad a' közönséges felszabadításnak elötte-is béhordani a' gabonát; de úgy hogy valamíg egyebek-is közönségesen bé nem takarodnak, mind addig, söt a' mikor hord-is az ollyan Nemes ember, marháját a' gabona között ki ne botsássa, kárt ne tétessen, se egy, se másképen, a' közönséges felszabadításnak idejéig: Ha kik pedig az ellen tselekednének, azon helybéli Gondviselök, vagy tsak *privatus* Nemes emberek-is, mellékek vévén egy Vicé Szolga-birót, vagy ha az hamarjában nem találtatnék, a' helyett egy Nemes embert, ha az sem találtatnék, két városi Polgár embert, azok mellett azon helynek Biráiban és Polgáriban kivivén *oculá*ltatssa, és *comprob*állya a' tilalom ellen való tselekedetit, vagy annál inkább a' kártételt-is: Kiktöl helyes *Testimonialis*t vévén, *ad simplicem requisitionem exponentis*, a' Vármegyének, vagy Székes helyek *Executori* tartozzanak kimenni, és semmit a' törvény *processus*sától nem várván, ezen *Articulus*nak *vigor*ával a' kár-vallott embert *content*áltassák; *Insuper* a' tilalomért *fl.* 12 *exequá*llyanak.

ARTICULUS II.

NOha az Országnak némelly részeiben, mostan-is az Oláhság Dézma-adással tartozik, de ellenben nagy rész helyein Dézma-adatlanúl élnek; melly mind a' több nemzetekből álló köségnek *despectus*sára vagyon, mind pedig egyébiránt alkalmatlan

matlan dolog, egy bizonyos rendben nem lenni állapattyoknak, mellyben való kedvezést magok viselésével nem-hogy érdemlenének, de söt naponként árad roſz tselekedetek: söt ſok helyeken majd nyilván való erőſzakkal élnek a' több Nemzeteken, és azoknak határin; 's noha pedig az a' kedvezés a' mennyiben eddig-is vólt, nem az Oláhok határinak, hanem magoknak engedtetett: de *abuſu* álván véle ſok helyeken, még a' Magyar avagy egyéb Dézma-adó emberek-is, az Oláhok határán majorkodnak, és ekképen *defraudál*lyák mind a' *Fiſcus*nak, 's mind pedig az ollyan *Patronus*oknak jövedelmeket; Végeztetett annakokáért, hogy ezen túl *indifferenter* mindenütt Erdélyben, Borból, Búzából, és egyéb *leguminá*kból; Diſznókból, Juhokból, és Méhekből az igaz tized Dézma megvételsék; mellyről a' *Fiſcus*nak ſoha ſemmi *Arenda*-fizetéſſel ne tartozzanak a' *Patronus*ok, ha *Arendás*, és eddig-is Dézmát-adó helyen nem *reſide*álnak. A' *Partium*ban pedig moſtan, a' Szomſzéd birodalmaknak *reſpectus*ára nézve, a' *Patronus*oknak ſzabadságokra engedtetik Oláh Jobbágyokon való Dézma megvétel, avagy megegedés, míg az idönek 's az alkalmatoſságnak kivánsága ſzerint jövendöben külömb végezés nem engedtetik felöle.

TITVLVS SEXTVS.

Nemeſségröl.

ARTICULUS I.

A' Nemes ember tsak *coram ſuo competente Judice* tartozzék törvényt állani, és nem máſutt. *Ex Art. An. 1609.*

ARTICULUS II.

SEm Egyházhelyi, ſem egyéb rendbéli Nemeſség poſta-ló adásra, gazdálkodásra, ſe a' köſség közzé, ſe egyéb rendeknek ſzabad akarattya kivül ne tartozzék. 1613.

ARTICULUS III.

A' Nemes ember, *nomiſi legitimè citatus, & juridicè convictus* 1638. *are-*

*areſt*áltathaſsék, fogattathaſsék, vagy károsíttathaſsék-meg javaiban, *excipi*áltatván az *Articulus*okban és *Decretum*ban *expreſsè* irott némelly *caſus*ok, és azoknak *modalitas*i, *ſub cautione itidem Articulis, Decreto, ac conditionibus expreſsis.*

ARTICULUS IV.

Eu Art. 1630. 1649. KÉnſzerítésből a' Nemeſség ſzabad akarattyán kivül nem tartozik ſenkit ſzolgálni, 's a' Fejedelmek-is nem erőltethetik, kiváltképen ſzámadó tiſztre.

ARTICULUS V.

1649. HAdi *Expedition*ra-is felülni nem tartoznak külömben, hanem a' Fejedelmek parantsolattyából.

ARTICULUS VI.

A' *Fiſcus* jószági között lakó Nemeſek-is *prærogativá*jokban és *immunitas*okban *indifferenter* minden helyeken megtartaſſanak, azok ſzerint a' módok ſzerint mindazáltal, a' mint *per ſpeciales Conſtitutiones* annak *Series*sében *accomod*áltattak.

ARTICULUS VII.

A' Nemeſség ſemmiképen, azoknak Jobbágyi-is pediglen, ſemminémü egyéb *vectur*ára, és tereh hordozásra ne kénſzerítteſſenek, hanemha mikor *pro bono publico* a' *Fiſcalis* Várakba valamelly *munitio*kat viſznek; ollyankor-is pedig a' Vármegye Tiſztei tegyenek illendö rendelést, igaſságos kötelesſégek tartáſa ſzerint, úgy a' mint a' ſzegényſégnek-is nagyobb könnyebségével lehet, és ſem úttyokban a' ſzállítók a' ſzegényſéget ne ſanczoltaſsák, ſem marhájokat viſzſza botsátani a' rendeltt helyröl el ne múlaſsák, azért való minden *Exactio* nélkül; *alioquin* ha az ſanczoltató Nemes ember léſzen *fl.* 200. ha nemtelen *fl.* 100. büntetteſsék, *comperta tamen rei veritate*; mellyet *competens* Tiſztei a' tselekedöknek, *omnibus Juridicis remediis excluſis exequ*állyanak; és a' *læſa pars*ok 's a' Tiſztek között ez *mulcta* két felé oſztaſsék. Egyebekben is a' Nemeſi ſzabadság megtartaſsék.

TITU-

TITVLVS SEPTIMVS.
Armalistákról.

ARTICULUS I.

VAlaki *Armalist extrah*ál, ne tsak Orſzág Gyülésén, (melly ſzabadságában áll) hanem ha az Orſzágbéli ember, a' melly Vármegyebéli vagy Székbéli vólna, ott-is *public*áltaſſa *Armalis*sát; ha pedig nem ez Orſzági ember, minthogy ha tiſztelſségbéli ſzemély, kell-is valami bizonyos rendinek lenni: annakokáért valamelly helyben, vagy valakinek háta megett lakik, annak Székes helyén *public*áltaſſa; ha pedig záſzlók alatt, vagy tsak nötelenſségben és ſemmi bizonyos helyben nem lakos ember vólna, bár Orſzág Gyülésén *public*áltatta légyen-is, de annak idejében, mihelyt bizonyos helyet verhet magának, azon helynek Székes helyén akkor *public*áltaſſa, az Orſzág Gyülésén lött *publicatio*n kivül-is, *annuali revolutione non obſtante*; egyébaránt erötelen léſzen *Armalis*ſa.

ARTICULUS II.

HOgyha valakinek Jobbágya Urának *manumiſſio*ja nélkül *extrah*ál *Armalist* magának, annak ſemmi ereje ne légyen, és ha valamelly bizonyos helyben vagyon lakáſa, mint elbújdosott egyéb Jobbágyok dolgában, azon ſzerint *proced*állyon a' földes Ura; ha pedig ſem Záſzló alatt, ſem egyéb bizonyos helyben nintsen lakáſa, hanem tsak ſzéllyel vándorló és bujdosó, valahol találllya ſzabadon megfoghaſſa, annak a' helynek Tiſztviſelöje által, a' holott találta; ha pedig kün való helyen találllya, megfoghaſſa ugyan, de azon *Territorium*nak Tiſztviſelöjének kezéhez vigye, és az *termin*állyon néki, 's arra az idöre reá menvén, ha *comperi*áltatik, mind *prætenſio*jának igaz vólta, mind pedig a' fogott ſzemélynek *reſidenti*átlanſága, adaſsék kezébe földes Urának; ha pedig valakit ſzolgálna, és az az Ura felelne felöle, hogy törvényre elö állattya, *Ex Art. An. 1648.*

annak adaſsék kezéhez, és attól kéreſſe, mint bújdoſott Jobbágyát: megláſſa mindazonáltal kiki, hogy valami módon igaſságoſon *nobilit*áltatott ſzemélyt meg ne fogjon, ha annak ſzokott *pœn*áját el-akarja kerülni.

TITVLVS OCTAVVS.

Potentiákról.

ARTICULUS I.

HOgy a' magók erejekben bizakodó és vakmerö emberek, kik ſem az Iſteñek, ſem az Orſzágnak törvényével nem gondolván *potentioſa occupatio*kat tennének, *refren*áltathaſſanak; végeztetett, hogyha olly afféle dolog történnék, és valaki valakinek jóſzágát, örökſégét, vagy egyéb javait, *meta & abſoluta potentia mediante*, törvényes út és mód kivül elfoglalná; a' megbántódott fél *certific*állya a' *Potentiarius*t arról, hogy Vármegyéjét vagy Székit akarja megbántódáſa felöl *requir*álni: de az illyen *certificatio*t, vagy *admonitio*t *citatio* ne *ſubſequ*álla, és akar *compare*állyon, akar ne a' *Potentiarius*, de a' megbántódott fél panaſzſzát *expon*álván, és mentöl helyeſebben lehet annak igaz vóltát *comprob*álván-is; a' Vármegye vagy Szék a' dolgot úgy lenni *comperi*álván, elsöben mindjárt *admone*állyák a' *Potentiarius*t, és ha *ſimplex admonitio*ra *remitt*állya, ha mi kárt a' *Poſſeſſor*nak tett az *occupans*, azt-is *refund*állya, *bene quidem*, és a' panaſzló fél-is elvegye *ſimpliciter*, 's annak kezéhez vételére azon Székböl *exmitt*állyanak a' panaſzt tett ember mellett Tiſztet avagy bizonyos *Commiſſarius*t az ekképen való kézhez vitelre 's *aſſign*álására a' megírtt jóſzágnak és kárbéli *refuſio*nak: de hogy ha az illyen *admonitio*ra és e' mód ſzerint nem *remitt*álná; a' Tiſztek, a' mennyi ſzámú arra elégſéges ſzemélyekkel kivántatik, 's ha külömben nem lehetne, a' fö Iſpánok-is *etiam cum gente Comitatus* tartozzanak kimenni, és az elfoglalt *bonum*okat *cum pœna minoris potentiæ*, *ac refu-*

Ex Art. An. 1615. 1645.

ac refusionis damnorum restituállyák eo facto: melly *restitutio* után-is, *propter occupationem illegitimam*, a' *Possessor* a' *Potentiariust*, ha akarja, *legitimè prosequ*álhattya; hasonlóképen pedig a' *Potentiarius*-is ha mi *just prætend*ál, *extra dominium* keresheti, *servatis de jure servandis*, és ott-is megitéltetvén a' Jószág, egyszersmind abban történt pusztítás, vagy egyéb kár-is megitéltessék a' *triumphans* félnek.

E' *processus* mindazáltal tsak az olly *caus*ákban értetik, mellyekben *annualis præscriptio*t *pacificè* az *occupans* nem töltött, és a' mellyekben *legitima & immediata succession*ja az *occupans*nak nem találtatik. Ez pedig *indifferenter* ez Országban és ahoz tartozó részekben mindenütt *observ*áltassék.

ARTICULUS II.

TÖrténtenek néha a' Fejedelmek nevek alatt való *Potenti*ák, és *violentum Concambium*ok, mellyeknek eligazítására annakutánna bizonyos útakat és módokat *pro ratione temporis constitu*ált az Ország; *signanter* a' Mihály Vajda *irruptio*jától fogva, maga vagy mások által történt *Potenti*áknak igazításban való vétele felöl; a' szerint a' Básta György, és akkori Német *Commissarius*ok idejekben történt adományokról és foglalásokról, *in Articulis Anni* 1607. annakutánna 1608, 1609. *in Annis* 1614. és 1615. *in An.* 1630. *in An.* 1649. és 1650.

De hogy ennekutánna afféle dolgok ez Hazában ugyan ne-is hallattassanak, és affélékre való alkalmatosságok-is *toll*áltassanak, a' Fejedelmeket *circumveni*áló méltóságok ellen való dolgokat *impetr*álni igyekezö személyek-is *refren*áltassanak, végeztetett, hogyha afféle *illegitima occupatio*k és *impetratio*k találtatnának akarkinek kezénél, a' fellyebb megírtt közelbik *Articulus*ban, a' *potentiosa occupatio*król *specific*áltt mód szerint, *vigore ejusdem Articuli restitu*áltassanak; a' Fejedelmek méltósága annyiban megadattatván, hogy az elfoglaltt jószágnak állapattya a' Vármegyén vagy Széken *comperi*áltatván, ha *Fiscus* kezénél találtatnék az ollyan jószág lenni, a' Vármegye avagy

Szék elsöben tartozó *submissio*val *requir*állyák a' Fejedelmeket; kik-is az Országnak tartozó kötelességeket meggondolván, és a' dolognak igasságát megtapasztalván, parantsollyák *restitu*álni *eo facto*.

TITULVS NONVS.

Proscriptiókról.

ARTICULUS I.

AZ idönek és azokban forgott állapatoknak mivóltokhoz képest, a' Fejedelmek és Országbéliek között, hol egyik, hol másik részről adattatott alkalmatlanságokból, néha vakmeröségekből, némellykor egyéb *humana fragilitas*ból, néha az Országnak, néha vizont a' természetnek-is szabados törvényéből következtenek, hol vétkeseknek, hol pedig ártatlanoknak-is *proscrib*áltatások, az akkori állapatoknak mivóltok külömben nem szenvedhetvén; Kik annak utánna vizont *absolv*áltattak; a' mint akkori idöbéli *Articulus*ok mind *proscrib*áltatásokat, mind az abból való *absolv*áltatásokat világoson *declar*állyák: mellyeknek rendszerint való elöszámlálások mostan nem olly szükséges, mint Istennek háládásra méltó dolog, hogy Hazánk és Nemzetünk között keresztyén és *legitimus* Fejedelmeknek bóldog *gubernium*jok alatt, arra való alkalmatosságok, Hazánknak-is illy tsendességében fenn nem forganak, és nem hallattatnak. Végeztetett annakokáért, hogy valakik *publicis Regnicolarum suffragiis ac Articulis proscrib*áltattanak, vizont hasonlóképen *per eadem Regnicolarum suffragia publica absolv*áltattanak, azokról *eman*áltt *Articulus*ok *in vigore* maradván, *pro absolutis* tartassanak, az *absolutio*knak *modalitas*i szerint, és senki, se maga, se maradéki annak a' *Not*ának *infamiá*ja alatt lévöknek ne tartassanak; hasonlóképen egyebek-is, valakik *legitimè* nem *convinc*áltattanak, azoknak *bonum*inak törvényes úttya szerint való keresetitöl-is az igaz *Hæres*ek el

Ex Art. An. 1614. An. 1615. 1599. 1637.

ek el ne rekeſztetſſenek, affélékről írott törvényeknek és *Articulus*oknak *proceſſus*a ſzerint; (ide nem értvén a' *jus ligatum* alatt lévöket, mellyekről annak *Series*sében vagyon emlekezet:) a' kik pediglen *publicis Conſtitutionibus Regni proſcri*báltattanak, vagy egyébiránt való *Not*áknak *pœn*ájába *incurr*áltanak, és azok alól *legitimè* nem *abſol*váltattak, ezután-is azon karban és állapatban maradgyanak, *ſignanter* az 1633 eſztendei *Auguſtus*i elsö és hatodik, viſzont 1638 eſztendöbéli elsö *Articulus*okban a' melly ſzemélyek és azoknak *ſententiá*jokról való Orſzág *Statutumi ſpecific*álván vannak: A' melly dolog pedig a' Fejedelmeknek és Orſzágnak végezéſi ſzerint *amniſti*ában mentenek, azok *in vigore* maradgyanak, hogyha újabb okott reá nem adnak.

TITULVS DECIMVS.

Fogságban lévökről.

ARTICULUS I.

ORſzág törvénye ſzerint *convinc*áltatott és *areſt*áltatott foglyoknak, vagy *Proſcriptus*oknak felſzabadúlásokban a' keresztyén Orſzágokon és Fejedelmeken kivül való Nemzeteket ha kik *ſolicit*álnak Orſzág 's Fejedelmek hire 's *conſenſus* a nélkül; söt még azokat-is ha *incit*álnák, 's óltalmakra *provoc*álnák, és miattok közönſéges felháborodás, félelem, vagy Fejedelmek *periclitatio*ja következnék; haſonló *pœn*ába *incurr*állyanak, mellyben a' *convictus*ok vóltanak. *Ex Art. An.* 1634.

TITVLVS VNDECIMVS.

Areſtálásokról.

ARTICULUS I.

A' Nemesi ſzabadságnak egyik és kiváltképen való réſze áll abban, hogy abban, hogy törvény úttya kivül Nemes ember, ſe Feje-

delmektöl, se semmi egyéb rendektöl, se személyébẽ, se egyéb javaiban ne *areſt*áltaſsék: ezután-is annakokáért azon Nemesi szép szabadság, a' *Decretum* tartása szerint *illæsè* megtartaſsék, és semmi helyeken semmi *inſtanti*ákra, vádolásokra, parantsolatokra, Nemes személy annál inkább, de javai-is ne *areſt*áltaſsanak törvény úttya kivül; úgyhogy, ha ki személyében Nemes embert megfogna, vagy fogtatna, mind a' megfogó, 's mind a' megfogtató a' *Decretum*ban írott *pœn*ába *incurr*állyõ. Jobbágyoknak, 's egyéb akarmi rendbéli ez Országban *reſidenti*ás embereknek magoknak, vagy egyéb javoknak *areſt*álásáért pedig 200. forint büntetésen maradgyon; mellynek kereſetiben és büntetésében illyen mód tartaſsék közönségesen minden rendek között, hogy a' Nemes ember személyében való megtartásáert szabados légyen a' megtartató és a' megtartó személyeket, ha a' Vármegyéken avagy Székes helyeken, vagy pedig Táblán törvénnyel akarja keresni: Egyéb rendbélieknek törvénytelen megtartásokért pedig, ha a' megbántódott fél úgy akarja, *legitimum mandatum* mellett; de azon kivül-is a' panaſzló félnek *requiſitio*jára a' Vármegyéknek és Székeknek-is fö Tiſztei *Executor*okat tartozzanak kibotsátani, jól végére menvén mindazáltal mind két részről a' dolognak, és mind az *areſt*áló, mind pedig az *areſt*áltató személyeken *két-két száz* forintot *exequ*áltathaſſanak, mellyeknek haſonfele a' panaſzló félé, haſonfele pedig az *executio*ra kibotsáttatott fö Tiſztéké légyen az *Executor*okkal együtt; ha pedig az *Executor*okon múlnék-el a' dolog kedvezésből, vagy egyéb helytelen okból; a' panaſzló fél *report*álván, a' Szék szinén *revide*állyák mindjárt, és ha úgy tapaſztaltatik, hogy az *Executor*ok akarattyok szerint tették a' fogyatkozást, a' Szék azon Tiſztekre küldgyön *Executor*okat, és minden törvény-folyás 's törvénybéli *remedium*ok kivül, mint az *areſt*áló és *areſt*áltató személyeken, úgy a' fogyatkozást-tévö Tiſzteken tételſenek *executio*t. Ha Nemes ember kezénél gonoſzúl elveſzett marha találta-

Ex Art. An. 1619. An. 1607. 1615. 1622. 1630.

láltatik, nem maga, hanem a' marha *areſt*áltaſsék, *ad competentem terminũ*, 's tartozzék *compare*álni, és eligazítani magáról.

ARTICULUS II.

A' Fellyebb megírtt dologban ſzükségesképen kell lenni megkülömböztetésnek.

Ide nem értetnek azért az olly *Articularis* vagy *Decretalis caſus*ok, mellyekben a' Nemes ſzemélyek-is megfogattathatnak.

Másodſzor, a' bizonyos *reſidentia* nélkül való, *violentia*kat *patr*áló Nemes emberek, kik az 1625 eſztendöbéli *Articulus*ok ſzerint *ad inſtantiam læſæ partis detine*áltathatnak, és törvényig kezeſség alá vettethetnek.

Harmadſzor, kirekeſztetnek azok-is, kik magokat kirekeſztették a' Nemesi ſzabadságból, és valamelly végezéseknek, vagy kötelezéſeknek alkalmatoſságával Nemesi ſzabadságokat lekötötték; kik ellẽ a' magok kötelezése ſzerint *proced*álhatnak. *Ex Art. An.* 1643.

Negyedſzer, a' kezeſség állapattya-is kivétetik, holott abban-is kinek-kinek irott törvénye a' maga kötése, tsak-hogy az ollyanokban-is fél peresnek itélet ne tételſék, és jól megvisgáltaſsék a' kezeseknek-is mentségek, a' kezes leveleknek *legitimè eman*áltatások, és hogy földes Uroknak *præjudicium*okkal a' Jobbágy maga diján feljebb való büntetéſſel ne terheltesſék, ſe annak alkalmatoſságával ſzemélye el ne idegenítteſsék.

A' czirkálásban kiadatott, avagy egyébiránt *legitimè* megſententziáztatott latrokat-is ſzabad *areſt*álni. 1648.

ARTICULUS III.

TÖrténhetik néha olly dolog-is, hogy a' megtartásra való ſzemély iſméretlen lévén, nem-hogy Nemeſsége, vagy valami bizonyos *reſidentiá*ja, de söt ſzemélye-is a' Tiſzteknek iſméretségében nintsen: és ha az ollyannak történik-is megtartóztatáſa, de méltán a' Tiſztek érette nem büntetödhetnek: a' megtártóztató ſzemélynek mindazonáltal tudni kell, mitsoda rendbéli emberrel légyen igye, mihelyen azért a' Tiſztek elött tsak

tsak két bizonyságok által *comperi*áltatik, mitsoda rendbéli ember légyē, *eo facto* a' fellyebb megírtt törvényekhez alkalmaztatni magokat tartozzanak, egyébiránt azon büntetések alá esnek.

Ex Art. An 1648. A' fellyebb megírtt *casus*okban való *arest*álásért pedig, a'

Ex Art. An 1648. A' fellyebb megírtt *casus*okban való *arest*álásért pedig, a' Birák és Tiztek, törvényre ne idéztethessenek.

TITVLVS DVODECIMVS.

Articulusokról.

ARTICULUS I.

AZ Országvégezésének, és *Articulus*ok tsinálásának idején, [illegible] és *subscriptio*jok alatt megmaradgyanak és megtartassanak, 's igazán való párt ki-is adgyanak azon mód szerint, mind *Fiscus* számára, 's mind pedig Vármegyék, Székek és Varosok *requisitio*jára addig, míglen nyomtatásban a' Fejedelmek *subscriptio*jok és petsétek alatt *eman*áltathatnak: az pedig meglévén, azon petsétek alatt, a' *Præsidens* kezénél lévö adassék-bé a' Fejérvári Káptalanba, az egyik Itélö Mester kezétöl a' Kolos-Monostori *Convent*be, a' másik Itélö Mester kezétöl a' Váradi Káptalanba: Efféle irott *Articulus*oknak pedig *tax*ája *fl.* 1.

TITVLVS DECIMVSTERTIVS.

Kalendáriomról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1590. AZ új *Kalendarium* ez Országban-is bévétetett, azért, mivel hogy más szomszéd közelebb való keresztyén Országokban-is *accept*áltatott.

TITVLVS DECIMVSQVARTVS.

Salvus Conductusokról.

ARTI-

ARTICULUS I.

NÉha ez Hazának, és *legitimus* Fejedelminek sokszori veszedelmes állapattyokban való forgásokból, és károkkal tapasztaltt *experientiá*kból sok idöktöl fogva erös tálalmak végeztettenek, hogy semminémü rendbéli emberek más idegen Országokra, Fejedelmek engedelme, és *Salvus Conductus*ok nélkül ki 's bé ne járjanak, hogy az által-is a' gonosz igyekezetü emberek *refrená*ltassanak; a' Haza közönséges végezésére és tsendessségére pedig a' Fejedelmek, és utánna való több Tisztek inkább vigyázhatnának, söt még irogatások, küldözések, izengetések-is ne lennének. *Ex Art.* An. 1554. 1556. 1571. 1587. 1591. 1592. 1633. 1635. 1643.

Mindazáltal a' Hazának mostani tsendessségében, és a' szomszéd Országokkal-is békessséges állapattyában, és hogy a' Hazának igaz tagjai, 's Fejedelmeknek igaz hivei, igasságos dolgokban, és járásokban kelésekben meg ne akadékoztassanak, 's a' valaha történt, vagy történhetö valamelly gonosz igyekezetü emberekkel az igaz és betsületes emberek-is egyenlö fontban ne mérsékeltessenek; Nemesi szabadságokban bántódást ne szenvedgyenek, az alább megírtt módok alatt való irások, küldözések és járások, a' betsületes és igaz Haza tagjainak megengedtetni végeztetett.

I. Ha kik idegen Országba Deáki tudománynak, nyelveknek tanúlásáért *peregrin*álásért, vitzont a' Hazával és Fejedelmekkel nem ellenséges helyekre, vitézi vagy egyéb tisztessséges állapatbéli szolgálatért ki-akarnának menni, avagy gyermekeket küldeni; elsöben-is azon Vármegyebéli, Székbéli, vagy Városi fö Tisztek *requir*álván, azok szorgalmatosson megvisgállyák az el-menni igyekezönek vagy küldendönek minden állapattyát, szándékának méltó okát; és ha valakinek véle olly *prætensio*ja nintsen, mellyet *subterfugi*álni azzal akarna; söt ha elégségesen nem *const*álna a' Tisztteknél, a' Vármegyének vagy Széknek közönséges Gyülésére-is *reject*állyák, és a' dolognak ugyan fundámentomából mennyenek vé-

gére; igaſságos és méltó ſzándéka, a' feltett dologra alkalmatos vólta *comperi*áltatván, ha *in publica Congregatione* forog, Vármegye petséti alatt, ha tsak a' fö Tiſztek elött, azonoké alatt vegyenek *Teſtimonialist*, mellyet a' *Cancellari*ára *produc*álván (hogyha a' Fejedelmeknek-is nem *conſt*ál valami olly dolog azon *Exponens* felöl, kit nétalám a' Tiſztek nem tudhattak vólna, melly vagy a' Fejedelmi ſzemélynek, vagy az Orſzágnak ártalmára való vólna,) tartozzanak az ollyanoknak *Salvus Conductust* adni, és ekképen békével elmeheſſenek: mindazonáltal máſutt való lakásokban-is magokat úgy alkalmaztaſsák, hogyha a' Fejedelmek és Haza ellen való ártalmas dolgokban elegyítik magokat; az ollyanok, *de bonis cit*áltaſſanak az Orſzág törvénye ſzerint, ha *convinc*áltatnak, azon Orſzág törvényében *ſpecific*ált *pœn*ával-is büntetteſſenek, mint az Házában lakók; de a' minthogy a' *citatio perſonaliter* nem léſzen, úgy *per Procuratorem conſtitutum*, söt azon távol lévö embernek Attya 's Annya, vagy olly Atyafiai-is, kiknek *legitima Succeſſio*jok vólna a' *Citatus*nak jóſzágában, *Titulo & nomine ingerentium defend*álhaſsák a' *Citatus*nak *caus*áját, *etiam abſque conſtitutione*, és ne tsak *per non venientiam*, hanem ugyan *per meritalem allegationem*, *ejusdemque comprobationem legitimè dijudic*áltaſsék a' *Cauſa*, és *comperta rei veritate convinc*áltaſsék-is; söt ha *medio tempore* arról az Orſzágról való *hoſtilitas interveni*álna, a' holott az illyenképen kiment Hazafia ſzolgálna, tartozzék *ad fidelitatem Principis unionemque Regni red*eálni, *alioquin eo facto amitt*állya ez Orſzágban minden javait: egyébiránt-is pedig, ez Házában lévö jóſzágokra nézve *ſubjace*álnak ezen Haza törvényének és tereh viſelésének: Ezek közzé nem értetnek azok, kik más birodalomban *reſide*aló emberek.

II. A' kik nem ez fellyebb megírt okokból, hanem más valamelly ſzükſéges és igaſságos dolgoknak véghez vitelére, vagy annál inkább magok jóſzágokba akarnak menni, nem köteles Szolgák, ſem nem Tiſztviſelö emberek, az ollyanok a' Vár-

Vármegyéknek és Székeknek fö Tiſztseinek, 's azon Vármegyebéli, vagy Székbéli Kapitányoknak-is, a' hol lenni ſzoktanak, értéſekre adván, és azok-is a' Fejedelmeknek és Hazájoknak tartozó kötelesſégek ſzerint a' dolgot jól megviſgálván, úgy adgyanak *Teſtimonialis*t valamelly nem hoſſzas ideig, és az útnak-is nem derekas meſſzeſségére; de a' Hazának állapattya ſok okokból úgy kivánván, hoſſzas idöre és derekas meſſzeſségre, Fejedelmek *Salvus Conductus*sával mennyenek; a' köteles Szolgák és Tiſztviſelök-is Fejedelmek *Salvus Conductus*a nélkül el nem mehetnek.

III. Ez Orſzág ſzéliben lakozó, és ſzomſzéd Orſzágokkal határozó Vármegyékröl és Székes helyekröl viſzont tsak ſzomſzéd Vármegyéig igaſságos méltó dolgokban és ſzükſégekben, *Teſtimonialis* vétel nélkül-is elmehetnek. Tsak-hogy az igaz derekas ſzabados útakon, 's nem pedig a' megtiltott útakon és öſvényeken járjanak.

Mind ezek pedig békeſséges idökröl, és békeſséges ſzomſzédságú 's kereſztyén Orſzágokról 's helyekröl értetnek: mert háborúságos idökben, és ellenſéges ſzomſzédságú helyekre való menés és jövés, Fejedelmeknek, vagy az állapatoknak mivóltokhozképeſt arra *ſpecialiter* rendeltetett Tiſztviſelöknek *Salvus Conductus*ok nélkül való járás, irogatás, vagy küldözés, ſemmiképen nem ſzabados.

A' Kereskedö rendek pedig, ha a' határos és békeſséges ſzomſzédságú helyekre és Orſzágokra mennek, elöttök járó Tiſztviſelöjöktöl vegyenek hiteles *Teſtimonialis*okat, azokat a' Harminczadokon *præſent*álván, meheſſenek és jöheſſenek: Távollyabb való Orſzágokra a' Városi zálagos Haza fiaiból állo Kereskedö rendek, Fejedelmek *Salvus Conductus*sával meñyenek, és a' *Salvus Conductus*ok-is hiteles *Teſtimonialis*okra adaſſanak: Külömben tselekedvén, mindē javok *confiſc*áltaſsék, és magok ſzemélyekben törvény ſzerint büntetteſſenek. A' Kolosváriak mindazonáltal, Tanáts *Teſtimonialis*sával elmeheſſenek; de

azok-is annak mását küldgyék a' *Conservatorium*ba; tudgyák a' Fejedelmek, ki hová, 's mitsoda Országra jár.

IV. A' kik az ide fellyebb megírtt módok szerint Fejedelmek *Salvus Conductus*ának *impetr*álásával és annak *virtus*ával tartoznak járni, és a' *Salvus Conductus deneg*áltatván nékik, még-is elmennének, az ollyanokat a' *Director* törvény szerint *prosequ*állya, és ha személyekben elmennének-is, *de bonis cit*áltassanak; a' *Generalis Diæta* alatt *legitimè convinc*áltatván, és *comperi*áltatván, hogy vakmeröképen a' Fejedelmek ellen mentenek-el, 's méltó okát nem adhattyák, magok személyekre nézendö minden javokat *amitt*állyák.

V. Ha kik pedig egyéb igasságos színeknek *prætextus*a alatt *extrah*ált *Salvus Conductus*okkal *abut*álván, Ország *Statutumi* és *interdictumi* ellen való dolgokba elegyítették vólna magokat, vagy ezután-is affélébe *imping*álnának, *evoc*áltatván a' *Fiscalis Director*ok által *Octavalis Terminus* vagy *Diæta* alatt való Táblára, a' megtíltott dolognak *meritum*ja szerint, affélékröl *decern*áltatott *pœn*án *convinc*áltassanak.

VI. Hogyha találkoznának ollyak, kik akar *Salvus Conductus*sal, akar azon kivül való ki 's béjárásnak alkalmatosságával Fejedelmeknek vagy Hazájoknak tartozó kötelességek ellen való árúltátásba elegyítenék magokat, a' dolog *comperi*áltatván, *juxta contenta Decreti*, *Articulorum Regni*, *in Nota perpetuæ infidelitatis convinc*áltassanak és büntettessenek; akar magok, akar mások, vagy pedig akar levelekbéli irogatások által tselekednék: hasonló *pœn*ába *incurr*állyanak azok-is, a' kik tudva afféle ártalmas leveleket vagy követségeket hordoznának. Hasonlóképen ha melly ártalmas és nyughatatlan elméjü emberek más jámboroknak hírek és *consensus*ok nélkül olly leveleket irnának, mellyek a' Fejedelmeknek méltósága és a' Hazának közönséges java és megmaradása ellen vólnának, azon *pœn*ába *incurr*állyanak.

TITU-

TITULUS DECIMUSQVINTUS.

Aknák állapattyáról.

ARTICULUS I.

A' Só Aknák, ez Országnak rendelési szerint, és annak jövedelmi tulajdon tsak a' Fejedelmeket illeti: nem szabados annakokáért senkinek a' Fejedelmek engedelme és ahoz járúlt Ország *consensus*a kivül Só Aknát nyitni, azt *col*álni; mellyet ha valaki tselekednék, *evoc*áltassék a' *Fiscalis Director* által Ország Gyüléſe alatt lévö Táblára, avagy *Octavalis Terminus*ra, és a' dolog megbizonyoſodván, minden tovább való halogatás nélkül, 200. forinttal büntetteſsék-meg az Aknát nyitott ſzemély, és minden törvénybéli *remedium*ok kivül *exequ*áltaſſék-is; mellyet ha azon ſzemély máſodſzor-is tselekednék, a' *pœna*-is *duplic*áltaſsék, harmadſzori tselekedetibē *triplic*áltaſsék; *Ex Art.* és ha ugyan vakmerölködnék az az ember, ezen rendſzerint *An.* 1633. mindenkor a' büntetés-is többítteſsék; mindazáltal mivel a' Királyok és Fejedelmek adományi minden egéſz határival a' *portio*knak és *poſſeſſio*knak ſzoktanak *conſer*áltatni, mind azoknak igaz *ſtylus*ával és értelmével, a' Nemesi ſzabadsággal és az igaſsággal-is láttatnék ellenkezni külömben: annakokáért, mind Ur és Nemes ember maga háza ſzükſégére, és tsak azon helybéli Jobbágyinak ſzükſégekre, a' maga határán lévö ſót ſzabadoſon élheti; úgy mindazonáltal, hogy ſem pénzen, ſem ajándékon, ſemmi *prætextus* és *colluſio* alatt ſenkinek abban el- 1637. adni nem ſzabados, a' fellyebb megírtt *pœna* alatt, Jobbágyinak-is tselekedni tudva meg ne engedgye: söt hogyha máſutt való emberek reá mennének, és avagy titkon vagy nyilván valakinek határáról ſót vinnének, rajta érettetvén, minden nála lévö marháit *amitt*állya, és *inſuper* maga diján változzékmeg.

ARTICULUS II.

MIvelhogy a' Só Aknák *Fiſcale bonum*oknak annak *proventu*- *An.* 1575. ſival együtt rendeltettenek, *privatus* emberektöl pedig, 1584. 1591.

Ex Art. An. 1601. 1610. 1615. a' Só Aknáknak nyitási, és *coláláſi interdic*áltattanak, az eleitöl fogván *obſerv*áltatott ſzabadság és *uſus* ſzerint, a' *Fiſcus* Aknáiról mind Vármegyei, Székelységi Nemes rendeknek, Ló-fö embereknek a'ſzerint házok ſzükségére elégedendö Só adaſsék, várakozás, betstelenſséggel való illetés és ſanczoltatás nélkül, az *ordinarium*on kivül: melly az, hogy egy táska darabtól (a' mint mondatni ſzokott) *d.* 12. *exig*áltaſsék a' Vármegyéken lévö Só Aknákon. A' Székelyſségen lévö Só Aknákon pedig egy-egy köböl zabbal tartoznak, az eddig való *uſus* ſzerint, és darabjától az ollyan Sónak egy-egy pénzzel: melly ellen hogyha a' Kamora Iſpánok ſzabad akarattyokon kivül eröltetnék az embereket, vagy megadni nem akarnák; akar az *Exponens*ek, akar pedig azoknak *inſtanti*ájára a'*Dirrector*ok *evoc*áltatván *Diætalis*, vagy *Octavalis* Táblára, *in pœna ducentorum florenorum convinc*áltaſſanak; és ez illyen magok ſzükſégére vivö Sótól, Vám vagy Harminczad adáſſal-is ne tartozzanak.

ARTICULUS III.

An. 1640. SEm Vármegyék, ſem Székelyſség és Száſzság a' *Fiſcus* ſzámára való Só ſzállításra, ſzabad jó-akarattyokon kivül, és kedvek ellen ne kénſzerítteſſenek, végeztetett.

TITVLVS DECIMUSSEXTVS.

Bányák állapattyáról.

ARTICULUS I.

1642. A Brug Bányán lakó Nemeſség Személyeket és Nemesi örökſégeket illetö dolgokban, nem máſutt, hanem *competens Forum*jok és Birájok elött, úgymint a' Nemes Vármegyén tartozzanak megfelelni, és nem ott való Városi Birák elött; mellynek *conſenti*áltanak az Orſzág Gyülésén lévö magok Követi-is.

TITU-

TITULUS DECIMUSSEPTIMUS.

Gyülések állapattyáról.

ARTICULUS I.

NOha ennekelötte esztendönként kétszer, úgymint szent György napban, és szent Mihály napban *celebr*áltattanak a' Gyülések; de bizonyos *respectus*okra nézve a' szent Mihály napi Gyülés, *extra casum inevitabilis necessitatis abrog*áltatott: úgy mindazonáltal, hogy minden szükségének *complementum*ára való *contributio*k, azon egy szent György napban *celebrá*landó Gyülésben, az elébbi szokott *terminus*okra felvettethessenek; melly Gyülésre minden *Regalis*sal hívott személyek és Gyülésbe választott emberek, a' Gyülésnek elsö napján *compare*álni, és mind addig ott lenni, míg az *Articulus*ok kikelnek; *sub pœna ducentorum florenorum* tartozzanak; hasonlóképen a' kiket Ország Gyülésére az Ispánok, vagy a' Székek Tisztei az eddig való *usus* szerint a' Vármegyéknek és Székeknek egyezö értelmekböl választanak, és el nem akarván menni, jó *ratio*kkal nem menthetnék magokat, azon *pœn*ába *incurr*állyanak: mellyet az Ispánok vagy Király-Birák, *exclusis omnibus Juridicis remediis* a' jószágokon *exequ*álhassanak; mellynek harmada a' *Fiscus*é, harmada a' Vármegyéjé, vagy Szék szükségére való, harmada pedig az *Executor*é légyen; mellyet ha a' Tisztek nem *exequ*álnának, *in duplo convinc*áltassanak: a' Gyülésben választott személyeknek pedig szükségekre, mind *Fiscus*, Urak és Fö emberek jószági, a' Vármegyéken lévö egyéb Nemességnek jószágival együtt egyiránt *contribu*állyanak; hasonlóképen az Egyházhelyi Nemesség-is, söt egyebek-is, kiknek Jobbágyok nem *contribu*ál, segítsenek a' Gyülés pénz adásban. *Ex Art.* 1622. 1572. 1594. 1607. 1615.

TITU-

TITULVS DECIMUSOCTAVUS.

Liber Baronatusságról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1609. 1604. 1620. 1633. 1635. 1650.

A' *Liber Baronatus*ság Erdélyben *in genere*, mind pedig a' *Partium*ban minden helyekről *toll*áltatott, az egy Fogarason és ahoz való *Fiſcalis* jószágokon kivül.

TITULUS DECIMVSNONUS.

Hadi állapatokról.

ARTICULUS I.

A' Fellyebb annak *Series*ében megírtt módok szerint, ha mikor Hadi *Expeditio*knak szükségesképen megkelletik lenni, akar *Generalis*, akar pedig *partialis Expeditio* lévén, a' dolgoknak mivólta és szükségnek kivánsága szerint, a' Fejedelmeknek parantsolattyára, Nemesi *prærogativá*val élö minden rendek tartozzanak felülni.

ARTICULUS II.

1599. HA kik fel-nem ülnének, és a' rendeltt idöben helyben jelen nem lennének, méltó és igaz mentségek nem találtatván, a' Vármegyének Tiztei *eo facto* egyházi Nemes emberen 12. forint *pœná*t *exig*áltassanak; más rendbéli Nemes emberen, ki *portionatus*, és ház helyei, annál inkább ha jobbágyi vannak, mindazonáltal fél Kaput fellyül nem haladta annak mennyisége, *fl.* 25. büntetteſſenek-meg. A' fél Kapun fellyül való értekü Nemes ember, 50. forinttal *mulct*áltassék; ha pedig az egy Kapun fellyül terjed jószágának *quantitas*a, 100. forintra.

ARTICULUS III.

1594. HA pedig ugyan *contumacia ductus, tempeſtivè promulg*áltatva lévén, a' szükségnek idején jelē nem lenne, a' minémüek *Generalis* muſtrák, ſtráſa állások, tsatázások, vár szállások, és

több

több hadi *exercitium*ok; avagy ha kik jelen lennének-is, de Fejedelmek, avagy ha kikre a' Fejedelmektöl az az *authoritas* az állapatoknak mivóltához képeſt bizattatik, *Salvus Conductus*ok, avagy hiteles *Teſtimonialis*ok nélkül a' Had leſzállásának és záſzlóknak ſzokott hellyekbe vitettetéſeknek ideje elött magokat, akarmi ſzín alatt-is *abſtrah*álnák, vagy tellyeſséggel *abſent*álnák; mindennémü ingó javokat örökösön, ingatlan javokat pedig *redemptibiliter perennali æſtimatione*, de tulajdon tsak a' magok ſzemélyekre nézendöket, *amitt*állyák.

Az ollyan ſzemélyeket pedig a' *Fiſcalis Director*, avagy *Donatarius evoc*áltatván, a' Hadnak leſzállítása után, akar *Octavalis Terminus*ra, akar Gyülések alatt leñi ſzokott Táblára, és ott minden haladék nélkül való *Exceptio*k, *Proceſſus*ok és *Remedium*ok kivül, végsöképen megitélteſsék, és 15-töd nap múlva *executio*ba-is vétetteſsék, ha méltó igaz mentsége nē találtatik.

ARTICULUS IV.

A' Személy ſzerint való Hadi felülésnek idejében, minden Urak, Fö rendek, Nemeſség, kiki maga betsületinek, és Hazájának ſzeretetiért érteke ſzerint való feles ſzámú magokkal, *Ex Art.. An.* 1614 és jó Hadi kéſzülettel tartozzanak felülni: úgyhogy, ha tsak egy házhelyi, avagy egy vagy két ház Jobbágyú Nemes ember-is, tartozik felülni maga ſzemélyében, annyival inkább a' feles jóſzágot biró Haza fiai megmútaſsák Hazájokhoz és betsületekhez való ſzeretetеket; egyébiránt ha ugyan czégéres fogyatkozást tapaſztalnak maga megvonásában, avagy vakmeröſségében, ugyan azon Hadi *expeditio* alatt azon Vármegyének Tiſztei a' Záſzló alatt való Fö Nemes rendekkel törvény ſzerint láttaſsák-meg, és a' fogyatkozásnak mivóltához képeſt állendö *pœn*ával *mulct*állyák, 's jó lélek iſméret ſzerint megitéllyék, *impon*állyák-is lovok ſzámának megtöbbítését vifzont nagyobb büntetésnek fenyitéke alatt; melly büntetésnek harmada a' Vármegye Fö és Vicé Tiſztié, két réſze pedig azon Vármegyének Hadi ſzükſégére fordítaſsék.

ARTICULUS V.

Ex Art. 1596. 1611. EGyházhelyi Özvegy Nemes Aſſzonyok Hadi *expeditio*ba való lovas állatásra ne kénſzerítteſſenek, mind a' Hadi *expeditio*nak leſzállásáig-is, míglen özvegyelnek; sőt kevés jóſzágú,'s egyéb rendbéli Nemes Aſſzonyok-is, kiknek Férjek azon eſztendöben hólt-meg, és fél Kapunál fellyebb való jóſzágok nintsen, azon eſztendöben Hadi *expeditio*kra lovast állatni ne tartozzanak; úgy mindazonáltal, hogyha magokat betsületes özvegyſégben viſelik.

ARTICULUS VI.

URak, Fö és Nemes rendek, valakik fizetett ſzolgai a' Fejedelmeknek, ha ſzintén ſzemélyekben jelen léſznek-is a' Hadi *expeditio*kban, de a' kiknek mennyi lóra vagyon fizetések, azon fellyül ha annyira való jóſzágok vagyon, kiről egyébiránt ſzolgaságán kivül tartozott volna egy lovast állatni, *non obſtante eo*, hogy ſzolga; mindazonáltal a' fizetett lovas ſzámon kivül, jóſzágának mennyiségéhez képeſt, azon fellyül való lovaſſal tartozzék felülni, muſtrálni, és a' Hadi *expeditio*t *continu*álni. A' kiknek pedig nem ló ſzámra, hanem ſzemélyekre vagyon fizetések, magok ſzemélyekben, hivatallyok rendihez tarthattyák magokat; de jóſzágoknak mennyiſégéhez képeſt illendö ſzámú lovast a' Vármegye Záſzlója alatt, mint egyebek, tartozzanak állatni és jártatni, ha a' Hadi *ordinanti*ák különben nem fogják kívánni.

An. 1594. 1599. 1611. 1614.

ARTICULUS VII.

An. 1594. A' Melly ſzegény Nemes ember lovas ſzámban nem muſtrálhat, Hadba nem mehet érteketlenſége miatt; gyalog ſzerben jó ahoz való kéſzülettel *compare*állyon.

ARTICULUS VIII.

1634. 1611. AZ Uraknak, Fö és Nemes rendeknek Nemes emberekből álló ſzolgai, ha olly állapatú és értekü emberek, kik egyébiránt jóſzágokból lovast állatni tartoztak vólna, akar Urok mellett legyenek jelen a' Hadban, akar Uroktól hon való gondviſelés-

viſelésre hagyattaſſanak, de Sóldost állatni a' Vármegye Záſzlója alatt tartozzanak jó alkalmatos embert, és jó kéſzülettel; ha pedig keveſebb értekük, ne tartozzanak: úgy mindazonáltal, hogy a' Vármegyének Tiſztei kötelesſégek ſzerint, reá vigyázzanak e' dologra, ha külömben nem lehet *inquiſitio* által-is. Elsöben, hogy értekek nem terjed-é annyira, a' mennyi Kapuról rendſzerint lovast állatni ſzoktak. Máſodſzor, hogy nẽ tsak névvel és tsak hozzá tartó, hanem ugyan valósággal fizetett és köteles Szolgák legyenek. Harmadſzor, hogy nemtsak a' Hadi hírnek *promulg*áltatáſakor, hanem annakelötte kötelezték-meg magokat. Egyébiránt *prætextus*ok és ſemmi *fraus* a' dologban ſenkinek ne *patrocin*állyon. *Ex Art.* 1623.

ARTICULUS IX.

TEmpore bellicæ expeditionis ha kik ſúlyos betegségben találkoznának, vagy egyébiránt-is olly nyomorúlt, Hadi állapatra nem *habilis* emberek, a' Tiſztektöl hit ſzerint való *Teſtimonialis*t vévén, mind ſzemélyek helyett, 's mind jóſzágokról elégſéges Sóldosokat, jó alkalmatos embereket, és jó Hadi *apparatus*ſal valókat állaſſanak. *An.* 1611. 1640.

ARTICULUS X.

A' Melly Urak, Fö és Nemes rendek más birodalomban laknak, de az Hazában jóſzágot birnak, jóſzagoknak mennyiſégéhez képeſt való jó Sóldosokat állatni tartozzanak, a' feljebb megírtt *pœna* alatt; de azok-is a' Sóldosok hittel kötelezteſſenek a' Záſzló alá, a' Fejedelemnek és az Orſzágnak hüſégekre, az eleikbe adandó, és az akkori állapatokhoz alkalmaztatott hitnek *form*ája ſzerint. 1640. 1623.

ARTICULUS XI.

A' Városokban lakó Nemeſség, ha a' Város közzé magát béadta, kötelezte, és a' Városnak terhét vélek egyiránt viſeli, ſzemélyében Hadba menni ne tartozzék; de ha külsö jóſzágot és örökſéget birna, arról Sóldost állatni tartozik; és mivel az hon maradás, 's Város helybẽ való bátorságos lakás nagy 1599. 1611.

könnyebbség, az ollyanok felényi értekről és jószágról tartozzanak Sóldost adni, mint a' kün lakó Nemesség.

ARTICULUS XII.

MIdön pedig nem személy szerint való *insurrectio*jának kelletik lenni a' Nemességnek, hanem tsak Sóldosokat állatni; személye helyett a' jószágos Nemes ember egy jó Sóldost tartozzék állatni, jószágáról pedig, három Kapuról egy lovast; 's ha kinek magának annyi jószága nem vólna, többekkel együvé rendeltessék; egyházhelyi Nemes emberek tízen állassanak egy lovast; fél Kapun alól lévö jószágúak nyólczan; fél Kaput biró Nemesség hat állasson egy jó lovast; és ekképen a' jószágnak *quantitas*a szerint *limit*álván, rendeltessenek egybe a' Vármegye Tiszteitöl; Gyalogot pedig minden két-két Kapuról, jó készülettel tartozzanak egyet-egyet állatni.

ARTICULUS XIII.

Ex Art. An. 1611. A' Hadi *expedition*knak alkalmatosságával, ha melly Nemes ember másokon valamelly *potentiá*t, vagy egyéb tilalmas dolgot tselekesik, szabad légyen véle, ha a' Zászló alatt akarná megperleni-is, tartozzék a' *patrator* megfelelni Vármegyéjenek Zászlója alatt; ha kivantatik a' Hadi-Biró Székire-is *transmitt*áltassék, és a' dolog *decid*áltatván *exequ*áltassék-is: vagy ha az *executio* ott nem *perag*áltathatnék, azon *Sententi*ának *vigor*ával azután-is azon Vármegyének Tisztei *executio*t tegyenek, *non obstante diuturnitate sententiæ*: mindazáltal a' jószága vesztésit illetö dolgoknak törvényit, e' formán ne *attingá*llyák a' Birák, 's ne *attent*állyák a' peresek-is.

ARTICULUS XIV.

An. 1558. A' Szebeni Király-Biró, *tanquam Comes Universitatis Saxonicæ*, söt a' több Király-Birák-is a' Száz gyalogokkal együtt, a' Hadba tartozzanak elmeni kétkét Polgár emberekkel együtt, kik a' Fejedelem mellett legyenek. Kik közzül ha kiket a' Fejedelmek hon akarnának hagyni, vagy haza botsátani-is, áll *authoritas*okban; mindazonáltal ez Haza három *Natio*kból állván,

ván, és akarmelly *tractá*k 's egyéb szükséges dolgok-is úgy kivánván, legalább két nevezetes ember közzülök *continuè* jelen légyen, kik *repræsent*állyák azt a' Betsületes *Natio*ját-is Hazánknak.

ARTICULUS XV.

A' Nemes embernek szabadságában vagyon, mellyik Vármegyebéli lakó helyéröl üllyön-fel hadakozásnak idején, mind maga személyében, mind pedig gyalog és lovas Sóldosinak állatásában, hogyha nem tsak egy, hanem több Vármegyékben-is vagyon jószága és lakása; ha pedig tsak egyben vagyon *residenti*ája, abban-is tartozik felülni. Sóldosit pediglen mindenik Vármegyebéli jószágáról egybe *comport*álván és *transfer*álván, onnét állassa tsak, külömb-külömb Vármegyebéliek közzé ne kénszeríttesék szaggatni jószágát. *Ex Art. An. 1578. 1594.*

ARTICULUS XVI.

SOldos gyalogját, senki maga, vagy tár-szekerei mellé a' hadakozásnak idején ne vegye, hanem a' Vármegye Zászlója alatt jártassa. *An. 1616.*

ARTICULUS XVII.

HA kiknek Sóldossa, Fia, vagy maga Hadban elvész, azon Hadnak leszállásáig újabbat állatni ne tartozzanak.

ARTICULUS XVIII.

A' Hóldoltságon lakó Nemes emberek, vagy hogy a' Véghellyekbe bémenni, vagy pedig mint egyéb Nemes emberek *viritim* felülni, és az ö rendek 's állapattyok szerint ezen terhet és szolgálatot *præst*álni tartoznak: *alioquin* Nemesi szabadságok *invalid*áltatik. Jenöben pedig az eddig való rendtartás szerint czirkálókat tartsanak, és a' kiket a' Jenei Kapitányok arra illendöket itélnek, tartozzanak a' híreket hüségesen bévinni Jenöbe, *sub pœna ducentorum florenorum*; mellyet a' Jenei Tiszt *toties quoties peccaverint exequ*áltathassa, *mox & de facto, comperta tamen rei veritate.* *1653.* *1653.*

A' Székelyſégnek hadakozásának rendiről, és a' Száſz Papoknak ſzokott Hadi *taxá*jokról, annak *ſeriesſé*ben léſzen emlekezet bövebben.

TITVLVS VIGESIMVS.

Muſtrákról.

ARTICULUS I.

IGen ſzükſéges dolog a' békeſségnek idején *provide*álni a' Hadi állapatokról; Végeztetett annakokáért, hogy minden Hadra felülni tartozó rendek mindenkor kéſz *apparatus*ſal legyenek, ez Hazának állapattya úgy kiványán, kiki az ö ekkédiglen *obſerv*áltatott rendi ſzerint, többek között a' Nemesſég-is: úgyhogy valamikor a' Fejedelmek akarattyokból a' Fö Tiſztek Muſtrát hirdetnek, minden Nemes ember jó lóval, fegyverrel, és egyéb Hadi készülettel tartozzék *compare*álni a' meghirdetett napra és helyre: Mellyre ha ki nem *compare*álna, méltó mentsége nem lehetvén, a' Tiſztek köz Nemes emberen, kinek egy *Port*ára telhetö, úgymint tíz ház Jobbágya nintsen, *fl.* 12. Egyházhelyi Nemes emberen *fl.* 8. tíz ház jobbágyon fellyül biró Nemes emberen *fl.* 20. ha három Kapura telhetö jóſzágú ember, *fl.* 40. *exequ*áltaſſanak rajta; de ha méltó mentsége találtatik, 's annál inkább ſzolgai-is jelen léſznek, ſemmit ne vegyenek rajta: Ha pedig a' jelen lévök-is értekek és állapattyokhoz illendö kéſzülettel jelen nem lennének, elsöſzöri Muſtrán megintetteſſenek, és ſzorgalmatoson *obſerv*áltaſſanak; ha máſodſzori Muſtrán-is fogyatkozáſſal fognak muſtrálni, *eo facto* a' köz Nemes ember 12-forinttal; Fö rendü Nemes ember 24-forinttal büntetödgyék: A' lovasnak pedig egyéb fegyverei között, jó lobogós kopjája légyen; egyházi Nemes ember legalább egy kopjával; fellyebb való rendü, és két lóval muſtráló Nemes ember két kopjával; azon fellyül való értekü Nemeſség pedig, a' végezések ſzerint, ki-ki

maga

maga betsületi, állapattya, jószága és érteke szerint mustrállyon. E' mustrálásnak illy módon való neme mindazáltal értetik tsak a' békeséges idöbéli mustrákra, és nem az ollyanokra, mellyek Hadi *expeditiok* alatt, avagy Hadi indúlásra hirdettetett idöben szoktak lenni.

TITVLVS XXI.

Quartirokról.

ARTICULUS I.

BÉkeséges idöben, a' pénzen élés nélkül való *Quartir* tellyeséggel *toll*áltatott, és pénzeken élve-is a' Vitézlö rend, *Ex Art. An.* 1630. Urak, Nemeség, Száz ság jószágira *Quartir* ne rendelteséek; hanem vagy Udvarnál, vagy a' *Fiscalis* helyeken, Városokon és *Oppidum*okon, az állapatoknak és a' dolgoknak mivólta szerint; ott-is jó *disciplina* alatt tartassanak; *alioquin* a' Vármegyék és Székek 's azoknak Tiztei nem tartoznak *pati*álni, söt 1600. 1607. 1610. inkább öket ki igazítani; úgy-is pedig Nemeségnek, Papoknak, és Városi fö Tiszteknek *Házaira, Majorokra, Malmokra, Schólákra, Ispotályokra* szállani ne mérészellyenek; egyébiránt-is a' Tiztek olly fenyitékben tartsák öket, hogy a' kik afféléket *attent*álnak, megtaláltatván, mindgyárt kiszállíttsák, az engedetlenségért érdemek szerint megbünteseék, és ha mi kárt tettek, megfizetteseék, *sub amissione honoris.* 1635.

TITVLVS XXII.

Katonák felöl.

ARTICULUS I.

A' Katonaságot, és egyéb Vitézlö rendet a' Fejedelmek vagy magok mellett tartsák, vagy *Fiscalis* Városokbā, és nē egyéb *An.* 1609. helyeken *Quartél*yoztaseák békeségnek idején; 's rendeltt fi- 1613. zetések megjárván, pénzeken éllyenek; tsak-hogy a' Tiztek- 1649.

nek jó

nek jó *proviſio*ja légyen arról, hogy mind a' Fejedelmek ſzemélyek mellett lévö Udvar népe, és Vitézlö rendek ſzükſégére pénzre igaſságos árráért elégedendö élés ſzolgáltaſsék.

TITULVS XXIII.

Leveleknek intercipiálásáról.

ARTICULUS I.

FEjedelmek másoknak ſzólló leveleit ha kik *intercipi*álnák, vagy tudva felſzakaſztanák, *Diæt*ára *evoc*áltaſſanak, és ott *legitimè convinc*áltatván, a' ſzerint büntetödgyenek, mint a' Fejedelmeket *diffam*álók felöl való *Articulus* tarttya; Fejedelmeknek ſzóló levelekkel-is ha ki azt tselekedné, azon ſzerint büntetteſsék; söt a' Fejedelmek után való Tiſztviſelöknek kezek és irogatások által Orſzágos, és néha Fejedelmekre nézendö titkos dolgok-is forganak: ha kik aſſéle leveleket elvennének, vagy felſzaggatnának, Vármegyére vagy Táblára *cit*áltatván, annak *continenti*ájának *meritum*ja ſzerint neveltesſék a' büntetése-is: de *ordinarie & in genere*, akarmelly emberséges embernek-is másnak írtt leveleit ha felſzaggattya, avagy *intercipi*állya valaki, a' levél irónak *homagium*án, és abból következett kárnak és *expenſa*jának *refuſio*ján *convinc*áltaſsék; ez mindazáltal értetik békeſséges idöre, a' Hazának lakosira, és Fejedelmek 's Orſzág ellen való dolgokban, nem *ſuſpectus* emberſéges emberekre.

TITULVS XXIV.

Eltéveſztett avagy idegenedett Harangok állapattyáról.

ARTICULUS I.

A' Háboruságos idökben kiváltképen, de akarmelly egyéb alkalmatlanságokban-is, ha melly Harangok elidegenedtenek

nek valamelly helyekröl, és azoknak *Patronusi* úttyába igazodnak, Szolgabiró, avagy a' helynek állapattyához képeſt ſzokott ember által a' Harang *legitimè* kéretteſsék, és hogyha a' felkéretö emberek ahoz való igaſságoknak megbizonyításával kéſzen lévén meg-is kinállyák igaſságoknak megmútatásával a' Harangnak akkori *Patronus*it, azok pedig vagy *acceptá*lni nem akarják, avagy meglátván-is meg nem adgyák, *citá*ltaſſanak a' Vármegyékre, avagy Székes helyekre; és ott megitélteſsék mindenik félnek igaſsága, 's hogyha az *In cauſam attractus*ok még-is *exmitt*áltatni kivánnának bizonyításra, megengedteſsék ugyan, de annak *reportatio*ja után mind a' Harangnak *æſtimatio*jával, mind pedig az *Actor*ok *expenſa*jának *refuſio*jával tartozzanak megadni. Ha pedig *exmiſſio*t nem kivánván, azon Széken *compromitt*állyák megadását, tsak *expenſa*joknak *refuſio*jával a' Harangnak *æſtimatio*ja nélkül adattaſsék-meg; de hogyha az elsö *requiſitio*ra, és a' mellett léjendö *collateralis* bizonyságokra megadattatik, *abſque ulla pœna* tartozzanak elvenni. *Ex Art. An. 1614.*

Ha még-is úgy történt vólna lenni, hogy ellenſégtöl, vagy azoktól elnyert, vagy vásárlott emberektöl váltották légyen magokhoz a' Harangot, a' keresö felek tartozzanak azt az *expenſá*t megfordítani; ennek pedig kereſetiben ſemmi tovább való *proceſſus*, ſem törvénybéli *remedium*ok nem engedtetnek.

TITVLVS XXV.

Relictákról.

ARTICULUS I.

GYakorta a' *verus Hæres*eknek elſzenvedhetetlen károkat téſznek a' *Dotalis*ta *Relict*ák, jóſzágoknak vagy ſzántſzándékkal való puſztítáſokkal, vagy terméſzeti 's néha együgyüſégböl való gondviſeletlenſégekkel, némellykor ugyan elidegenítö igyekezettel, haſonlóképen leveleknek magoknál meg-

tartása, vagy mások kezekhez juttatása, 's az igaz vérektöl elvesztése, és egyéb holmi színek és *collusiok* által való megkárosításokkal, Urok neveinek viselését *prætend*álván: végeztetett annakokáért, hogy esztendö alatt a' *Dotalis*ta *Relict*ák Urok jószágiból és javaiból semmiképen ne *exturb*áltassanak; eltelvén pedig az esztendö, akar változtatta légyen Ura nevét, 's akar ne, de a' *legitimus Hæres*ek és *Succesſor*ok *admone*áltatván az igaz *Dos*sal, 's megkináltatván egy szersmind Ura nevének viseléséig a' jószágnak *quantitas*sához képest illendö részel-is, ha azzal *contenta* lészen, vagy magok között *conveni*álhatnak, *bene quidem:* ha pedig nem, *report*állyák abbéli *proceſſus*okat a' *Hæres*ek és *Succesſor*ok Vármegyékre, vagy Székes helyekre, a' hol tudnillik derekasabb *reſident*iája, kiken felülni szokott vólt a' meghólt ember, és ott azon Vármegye, vagy Szék *conſcientiosè*, a' *Decretum*nak *continenti*ája, és a' jószágnak *quantitas*a szerint *limit*állyák-meg a' *Dós*t, mind pedig az Ura neve viseléséig a' jószágbéli részt, 's kibotsátván a' Tisztet, mind a' *Hæres*eknek, mind pedig a' *Dotalis*tának itéltetett jószágokat, *nullo remedio*, *ulteriorique proceſſu obſtante*, *aſſign*állyák kezekhez; hasonlóképen a' leveleket-is hit szerint. Melly leveleket hogyha kiadni nem akarna, *proced*állyanak ellene a' *Hæres*ek, a' szerint mint annak *Series*sében a' levelet megtartó emberek felöl végezés irattatott. Az esztendö alatt-is ha a' jószágot és Udvarházakat a' *Dotalis*ta pusztítaná, panaszt tévén a' *Hæres*ek Vármegyén vagy Széken; a' Vármegye *exmitt*állyon bizonos embereket, és a' dolgot szorgalmatoson megértsék, a' *Dotalis*tát *admone*áltassák; az esztendö eltelvén pedig, a' kárt-is vagy a' *Dotalis*tának *ced*álandó részböl, vagy egyéb találtathatandó javaiból *refund*állyák; söt az esztendö után-is ha tselekedné, a' Vármegye és Szék elött *comperi*áltatván, 's az *admonitio*rá-is ugyan nem *ceſſ*álna, az ollyan *dilapidatrix Dotalis*táknak *annuatim* annak mivólta szerint való *proviſio*t rendellyenek, minden szükséges *accident*iákból

ból és *œconomiá*kból; azonkivül a' jószágot ne eröltetheſſe, azt pedig a' *Hæres*ek-is igazán kiszolgáltaſsák.

Medio tempore akar kivel, akar mitsoda *colluſio* és *prætextus* által, ha a' *Hæres*eknek károkkal *contractus*okat tsinálna, *pœnitùs* etötlenek legyenek: Söt ha mások kezébe ejtetett vólna-is a' jószágban, valamint a' *Dotalis*tától, azoktól-is tsak szintén úgy elvéteſsék.

Ha a' jószágok külömb-külömb Vármegyékben, vagy Székekben vólnának, azon egy Vármegyének és Tiszteknek *authenticum reſcriptum*jokra, mellyben a' dolog *agit*áltatott, más Vármegyebéli vagy Székbéli Tiztek, avagy *Mandatum* mellett Itélö Meſterek, vagy *Capitularis perſon*ák-is tartozzanak kimenni és *Perag*álni a' megitéltt dolgot.

Ha pedig valamelly jószágnak állapattyában a' *Dotalis*ták valami más olly *just prætend*álnának, 's nem pedig tsak *Dotalitio jure* birnák, az ollyanokban jól megértvén és viſgálván a' dolgot, ha *comperi*áltatik, a' *Hæres*ek *legitima citatione mediante inchoá*llyák a' jószágnak kereſetit, és egy *Exmiſſion* kivül, minden egyéb *remedium*ok *exclud*áltatván *finaliter decid*állyák a' *Caus*át: mindazonáltal ha valamellyik fél kivánnya, *appellatio*ban-is elbotsáttaſsék, de az *Aviticum bonum*okban a' *Decretalis caſus*okon kivül, *Teſtamentum* vagy egyéb *Faſſio*k által való *abalienatio*knak hely ne adattaſsék. Ide nem értetnek pedig a' *Tutrix Relict*ák, kiknek gyermekek *legitimus Succeſſor*ok a' jószágban.

Az *Inſcriptio*s vagy zálagos jószágoknak állapattyában *obſerv*áltaſsék ama' *Juris Regula*; *Quomodo quisque formaverit literas ſuas, &c.* és hogy ha a' *defunctus Poſſeſſor*nak levelei *ad Hæredes & Poſteritates* szólnának, *non obſtante eo*, hogy egyébiránt a' zálagosok *pro rebus mobilibus* tartatnak; de ha a' *Relict*áknak nevek *inſer*álva nintsen réſze-is az ollyan jószágokban nem külömben, hanem tsak *Dotalitio & non ſucceſſorio jure* lehet, mint szintén az egyébféle jószágokban; ha pedig a' le-

velekben *inseráltt Hæres*ek és *Succeſſor*ok nintsenek, *ratione mobilitatis non ſuffragante ſexûs defectu*, nem *Fiſcus*ra, hanem a' *relict*ára *devolv*áltatik, mert az ingó jókban *Jus Regium* nintsen külömben, hanem *per expreſſam donationique inſertam juris reſervationem.*

A' kiknek pedig magok kereste jószági vannak, azokról való *diſpoſitio*jok és szabadságok a' *Decretum* tartása szerint helyben hagyattatnak, azoknak gyermeki 's egyéb rokonsági ellen-is, valakiknek nevek *expreſsè* a' *Donatio*kban *inser*áltatva nintsenek, és *Acquiſitor*oknak nem *reput*áltathatnak; mind ezen *Articulus*ban *ſpecific*áltt dolgok és *proceſſus*ok pedig értetnek a' *Dotalist*ák és *Succeſſor*ok, 's nem pedig a' *Fiſcus* között.

TITULVS XXVI.

A' Tútorokról.

ARTICULUS I.

A' *Tútor*ságnak állapattya, *juxta contenta Decreti obſerv*áltatsék.

Ex Art. An. 1646.

TITVLVS XXVII.

Arváktól elvétetett Jószágokról.

ARTICULUS I.

MInthogy a' sok háborúságos idöknek forgásiban némelly Nemes emberek Árva gyermeki ellenségtöl vitettenek-ki, némellyek pedig a' háborúságnak alkalmatosságával kénszerittettenek kibolygani és bújdosni az Országból, kiknek elveszett híreknek *prætextus*ával jószágok, vagy tsak *ſimpliciter* valakiktöl elfoglaltatott, vagy pedig megkéretett ollyaktól, kiknek egyébiránt azoknak életekben semmi *jus*ok hozzájok nem lett vólna. Végeztetett annakokáért, hogy a' kik afféle árvák közzül

An. 1612. 1619.

közzül megjönének, vagy jöttek vólna, a' jószágnak akkori *Possessorát* Vármegyére, avagy szokott Székes helyre *citáltatván*, és ott megbizonyosodván, hogy a' *Possessor* sem maga, sem Attya, sem Annya, sem olly Attyafia, kit *immediatè concernált* vólna, el nem idegenítette és adta, hanem a' feljebb megírtt minden méltó oknélkül vétetett-el és birattatik idegenektöl, a' Vármegyéknek és Székeknek Tiztei által a' Jószág vizont tsak *simpliciter restituáltassék* az igaz *Hæres*nek minden *pœna* nélkül: mindazáltal ha kivántatik, egyszer *Exmissio*-is adassék a' dologban, de mind tovább való *processus* és *remedium*ok kirekesztetnek: ha pedig más egyéb méltó *prætensioi comperiáltatnak* a' *Possessor*nak, úgy *appellatio*ban-is elbotsáttassék.

TITULVS XXVIII.

Ingyen gazdálkodásról.

ARTICULUS I.

AZ ingyen való gazdálkodás dolgában, úton járók, kelök, és szállók miatt a' szegény köfségnek nagy bántódási vannak; Végeztetett annakokáért, hogy valakiknek Fejedelmektöl adatott *Salvus Conductus*ok nintsen, ha vagyon-is pedig, de tsak *simplex*, és *specificè* gazdálkodás felöl való parantsolat benne nintsen; gazdálkodással a' szegénység ne tartozzék: melly végezés minden rendekre és helyekre ez Országban *extendáltatik*. Mindazáltal az úton-járóknak alkalmatosságokról-is az *Edictum*okban *provideáltatott*; a' Száfzság részéröl pedig külön *declaratió* iratott annak rendiben.

TITVLVS XXIX.

Faluk birodalmának módgyáról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1643. A' Melly Faluk réfzekre fzakadozva és ofzolva vannak néhány *Poſſeſſor*ok között, a' minthogy némellyekben *Fiſcus*nak, és egyéb *Patronus*oknak-is bizonyos réfz *portio*ja és ház helyei vannak, söt némellyek egy 's két ház helyeknek birásának alkalmatosságával feles embereket-is telepítenek a' Faluba, és mind arra nézve 's azonkivül-is egyiránt akarják élni a' Faluknak köz határit a' nagyobb réfzt biró *Patronus*okkal; azt kivánván annakokáért a' közönséges igaſság, végeztetett, hogy az ollyan helyeken fzéna-rétek, erdök, fzántó-földek, és egyéb hafzon-vételre való *pertinentiák*, a' köz és nyomásban lenni fzokott határokon kivül, *juxta quantitatem & numerum ſeſſionum antiquarum* ofztaſſanak és birattaſſanak a' határok, és kiki maga *rata portio*jával légyen *contentus*; a' minthogy a' Kortsoma tartás állapottya-is hafonló móddal rendeltetett.

An 1646. 1638.

TITVLVS XXX.

Jobbágyokról.

ARTICULUS I.

ISztennek és Orfzágnak törvényével nem ellenkezö módok fzerint férjhez menö Afzfzonyi-állatokat és leányzókat a' Földes Urok meg ne akadékoztaſſanak, *ſub pœna fl.* 100. kik-is nem lopva mennyenek férhez, hanem a' közönségés bé-vött fzokás fzerint; ha pedig találtatnának, kik affélét titkon vagy fzöktetve tselekednének, azon *pœna*ba *incurr*állyanak. Mindazáltal a' meghólt Jobbágynak ingó javaiban az Özvegy Afzfzonyok tsak harmadosok lévén, két réfze a' Földes Urájé: fiú gyermek Jobbágyokat-is az Ura nem tartozik elbotsátani, hanem ha olly *aſſecuratio* alatt, kivel *contentus* akar lenni: A' leányokkal-is pedig köntösökön kivül, Urok engedelme nélkül, egyéb *bonum*okat nem adhatnak; az ingatlan jók pedig tellyességgel Földes Uroké, *excipi*áltatván eziránt a' *privilegi*áltt helyek, és *uſu corrobor*áltatott *conſvetudo*.

An. 1635.

TITU-

TITVLVS XXXI.

Szökött Jobbágyokról.

ARTICULUS I.

A' Várakban-is Darabantságban a' Jobbágyok az Országnak arról való *Conſtitutioi* szerint fogadtassanak-bé, és ha melly *Dominus Terreſtris* földéröl a' Felességét bé-vinné a' Darabant, tartozzanak elébbi fészkére a' Tisztek viszsza adni; melly ellen ha a' Tisztek *impingál*nának *fl.* 200. *pœnán convinc*áltassanak. *Ex Art. Au.* 1637. 1640.

ARTICULUS II.

A' Melly elbújdosott Jobbágyok *medio tempore* az igaz Földes Uroknak *manumiſsio*jok nélkül *nobilit*áltatták vólna magokat ennekelötte, hasonlóképen *invalid*áltatva legyenek, mint a' mostani végezések *contine*állyák, ennekutánna *nobilit*álandók felöl. 1561.

ARTICULUS III.

A' Melly Jobbágyok Földes Urok engedelme nélkül Záslók alá mennek, avagy akarmi egyéb helyekre-is, felességek hon maradván; míglen Urokat *legitimo modo* földes Urok nem *reduc*álhattyák, állapattyok szerint való szolgálatot, és egyéb tereh viselést *support*állyanak. 1640.

ARTICULUS IV.

A' Melly hóldolt helyekre a' Vármegye Tisztei nem mehetnek semmi *legitima executio*ra, söt Földes Uroknak való szolgálattyokra-is fel-nem jár a' szegénység; a' Jobbágy kérésnek és *reduc*álásnak módgya nem *extend*áltathatik azokra. 1637.

ARTICULUS V.

AZ Erdélyből kiszökött Jobbágyok akarmineműi alkalmatossággal, ha az Erdélyi birodalomban kapattathatnak, minden javokkal együtt szabadosan *areſt*áltathassanak. 1640.

ARTICULUS VI.

A' Záslók alól, vagy egyéb *Præſidium*okból-is szokott idejeket

ket eltöltve és bútsút véve, nem máſuvá, hanem Földes Urokhoz *redeálni* akaró emberek, abbéli ſzándékjok felöl Földes Urok-is *teſtálván*, el-botsáttaſſanak.

ARTICULUS VII.

Ex Art. An. 1650. A' *Fugitivus*, de egyébiránt rovás alatt lévö Jobbágyok a' midöre *reducáltathatnak*, adójokat a' kik érettek fizették, azoknak *refundálni* tartozzanak, ha más emberek Jobbágyi; ha pedig azon Nemes emberé, ki vagy maga vagy Jobbágyi által *præſtáltatta*, maga ſzabadságában áll megengedéſe vagy pedig *exigaláſa*.

ARTICULUS VIII.

FEkete Tó nevü helynek a' Körösben melly vagyon, állapattyára nézve, mind a' közönſéges úti *commoditas*ért, mind pedig a' poſtálkodásért megengedtetett, hogy a' melly Jobbágyok 1640-eſztendönek elötte oda telepedtenek, és lakásokat ott *continuálták*, valamíg ott akarnak lakni, el ne vitetheſſenek; 's egyébiránt pedig a' *ſpecificáltt* idö után oda telepedtek, *ſub pœna Articulis expreſſa* kiadattaſſanak; *i. e. fl.* 100.

An. 1640.

TITULUS XXXII.

Kortsoma felöl.

ARTICULUS I.

A' Kortsomálásnak rendi (valahol kivánnyák) a' Tiſztek által *limitáltaſsék*, *juxta quantitatem bonorum*, mind a' *portionatus*, 's mind pedig az egyházhelyi Nemesſégnek rendi között, és ha ki az ellen *impingálna*, egy Vicé Iſpán, vagy az ha hamar nem találtatnék, tsak Szolga-biró által-is *fl.* 12. büntetteſsék, és a' rend kivül kezdett bornak feneke ki-vágattaſſék, vagy az *Executor* viteſſe-el; a' 12-forintnak pedig két réſze a' panaſzló félé, harmada az *Executor*ok-é légyen; ha ſzinte valamelly Nemes ember maga házánál kezdené-is a' rend kivül való Kortsomát. Ha pedig a'bor el-talált vólna fogyni-is, de

a' *pœna*

a' *pœna exequ*áltaſsék azután-is akar mikor. A' Tiſztek pedig tsak házoktól-is a' panaſzló félnek *requiſitio*jára ki-menni, 's mind a' kortsomállást el-*limit*álni, 's mind pedig az *executio*t *perag*álni tartozzanak, *ſub pœna* 200. *florenorum*. Ha pedig valamelly *Patronus* olly ſzegény bort kezdene, a' ki illendö módon elkelésre alkalmatlan vólna; a' kortsomálás rendiben következendö ember Vicé Iſpánt, vagy Szolga-birót hivatván, és megkóſtolván, ha úgy találtatik, a' rendſzerint következendö *Patronus* ſzabadoson ki-kezdheſſe borát.

A' *Fiſcus* kezénél lévö 's egyébféle jóſzágokban-is ezen mód *obſerv*áltaſsék; de a' *pœna* nem a' *Fiſcus* jóſzágán, hanem a' Tiſzteknek magok javokból *exequ*áltaſsék a' hol jovai találtatnak, azon Vármegyei Tiſzteknek hiteles *reſcriptum*okra. A' *Fiſcalis* jóſzágokban pedig, az eddig *obſerv*áltatott *uſus* tartaſsék-meg. Paraſzt ember Nemes emberek kortsomájokra azoknak megegyezett *conſenſus*ok nélkül kortsomát kezdeni ne méréſzellyen; tselekedvén pedig, a' fellyebb megírtt mód ſzerint azon *pœn*ával büntetödgyék. *Ex Art. An.* 1638. 1633. 1638.

Az Egyházi rendek-is haſonlóképen, a' *Patronus*oknak megegyezett engedelmek nélkül kortsomát kezdeni ne méréſzellyenek; *alioquin pro teſtimonio* vagy Tiſzteket, vagy ha azt nem kaphatnak tsak egy Nemes embert-is hivatván, boroknak fenekit ſzabadoson kivághaſsák. Sert-is nem ſzabad kortsomárolni *ſub pœna præmiſſa*. 1626.

A' kortsomállásban a' fellyebb megírtt *proceſſus*ok és módok *obſerv*áltaſſanak a' Székelyſégen-is mindenütt.

TITVLVS XXXIII.

Nyomásról.

ARTICULUS I.

A' Közönſéges ſzabadsággal ellenkezö dolog, hogy valaki más embernek határán, bár nyomásban lévö, vagy marha

legeltetö helyeit kedve ellen éllye és éltesse; kivántatik azért, hogy kiki tartsa maga határában magát, és a' Földes Uroknak, Faluknak, és Városoknak állapattyok szerint való hatalmokban áll, ha megalkhatnak egymással afféléknek élése felett; egyébiránt nem tartoznak megengedni, söt szabadoson béhajthattyák az idegen marhákat a' nyomásról-is, tsak-hogy az illetlen 's botsúdt követö inkább, mint-sem kárt nézö *exactiok tollál*tassanak; hanem egy öreg marhájért egyszeri bé-hajtásért *d.* 2. apró marháért, *d.* 1. *exig*állyanak, *toties quoties.*

Ha ki többet *exig*álna a' megírtt fizetésnél, *eo facto*, a' Tiztek kimenvén *fl.* 12. *exig*állyanak rajta; mellynek két része a' panaszló félé légyen, harmada az *Executor*oké. Hasonlóképe ha *potentiosè resist*álnának a' marha béhajtásnak, *ad requisitionem querulantium* a' Tiztek, *comperta rei veritate minor potenti*ának *pœn*áját *exequ*állyák; de ha sebhetés, verés, annál inkább halál *interveni*álna, a' dolognak *meritum*jához képest, a' sérelmes fél-is *content*áltassék, a' halálért *suis modis* büntettessék.

TITVLVS XXXIV.

Nyom követésröl.

ARTICULUS I.

AZ elveszett marháknak nyomoknak felvétele, azoknak követése, és azokból következett károknak megfizetése felöl sok külömb külömbféle végezések lettenek; de mivel úgy tapasztaltatik, hogy az eddig *observ*áltatott *usus*ból Isten ellen való sok hamis hitek, és sok szegénységnek ártatlanúl való megkárosodások, némelly embereknek tudva magok marháira való gondviseletlenségek, a' latroknak botsúból-is némelly faluk határira való lopott marháknak hajtási, és több sok alkalmatlanságok szoktanak következni; mellyeknek megelözésére végeztetett; Hogy ennekutánna illyen mód tartassék:

ſék: Elsöben, ha melly embernek akarmi lábas marhája valamelly Faluban, söt Kerített és Mezö Városokban-is elvéſz, (*excipi*álván, ha kinek maga tselédi közzül való találna ollyankor elſzökni, kire méltó *ſuſpitio* lehetne:) magok a' káros emberek, vagy azoknak emberi megesküvén azon, hogy ott veſzett légyen-el, és mi érö lett vólna a' marha; tartozzanak *ad quindenam* vagy a' kárt megfizetni, vagy a' latrot kézhez adni: mellyet ha nem tselekednének vakmeröképen, azután azon helybéli akarmelly Tiſztel reá menvén a' káros ember, *duplum*ot *exig*áltaſſon, és az *Executor*-is maga ſzokott jutalmát megveheſſe minden tovább való *proceſſus* és *remedium*okon kivül.

Ha mi egyéb egyetmáſát és javait a'Faluban vagy Városban megſzállott ember, gazda, gazdaaſſzony, vagy ott való embereknek kezekhez adgya eltételre, azonban elö nem adhattyák, *prætend*álván annak el-lopását, vagy másképen való elveſzését; *comperta rei veritate*, a' káros embert tartozzanak a' Tiſztek *content*áltatni, azon *prætendens* embernek ſemmi *fraus*, *dolus*, abbéli dolgában mindazáltal nem találtatván.

TITVLVS XXXV.

Szölökröl.

ARTICULUS I.

AZ 1628-eſztendö elött ha melly puſzta Szölök felfogattattanak valakiktöl, *comper*iáltatván, hogy a' *Hæres*eket *admoue*áltatták annak felfogásával, 's nem tselekedték, és annak betsüjével megkináltatták, de felvenni nem akarták, a' *Poſſeſſor*oknál azután-is meghagyatni végeztetett: ennekutánna-is pedig affélékben illyen mód *obſerv*áltaſsék: hogy a' melly Városoknak határin valamelly Szölök három eſztendönek eltéléſe alatt parlagban hagyattatnak a' *Hæres*ektöl, azoknak közelebb való Attyafiai, avagy *iis non exiſtentibus*, a' *Vicinus*ok, ha *Ex Art. An. 1628.*

azoknak nem kell, idegenek-is a' Birákat *requir*álván akaratyok felöl, kik *admone*áltassák a' *Hæres*t, bizonyos *terminus*t adván a' Szölök mivelésének rendi és módgya szerint, úgyhogy a' mivelésnek elteléſe elött alkalmatos idöben juthaſſon az *Exponens*nek-is kezéhez, hogyha a' *termin*áltt idöre a' *Hæres* felnem fogja Szölejét, és nem *col*állya annak módgya szerint, az *Exponens inſtanti*ájára tartozzanak kimenni a' Birák, és akkori állapattyához képeſt megbetsülvén a' Szölöt, annak betsüjét adgyák-meg a' *Hæres*nek, a' puſzta szölöt pedig az *Exponens*nek örökös birására. Ez pedig értetik a' Városi helyekre; de a' Falukon és Jobbágy helyeken külömben vagyon a' dolog, mivel hogy *Ruſticus præter mercedem laboris nihil habet*; A' Földes Uraknak hatalmokban vagyon, mint akarnak *diſpon*álni a' ſaját magok határiban; mindazonáltal, ha melly Falunak határán valamelly Szölöknek, Szántó-földeknek, Réteknek helyei 32-eſztendöknek forgása alatt nem *col*áltattanak, és a' puſztaság azokban 32-eſztendöknek elteléſe alatt *præſcrib*álni láttatott, azon Falunak nem tsak egy, hanem több *Poſſeſſori*-is lévén, mivelhogy immár tellyeſséggel a' hoſzſzas puſztaság által köz nyomássa avagy gyeppé tétetett, azon Falubéli *vicinus Patronus ad faciem loci* ki hiván ha tsak egyet-is azon Vármegyének vagy Széknek Tiſztei közzül, mellé *adhibe*álván mást egy *Regius*t, azok mellé a' Falubéli öreg embereket, söt ha talál szomszédságbélieket-is, *comprob*állya a'fellyül megírtt idök alatt való puſztában állását, *comperi*áltatván a' dolog, *eo facto* mérjék és szakaſzſzák-ki azon Falubéli *vicinus Poſſeſſor*oknak számokra annak a' földnek darab részét, alkalmaztatván a' kimérését azon *Exponens*nek abban a' Faluban lévö *rata portio*jához, a' több része pedig hagyattaſsék a' máſik félnek, kinek keze alatt ennek elötte vólt.

Hogyha pedig az *Exponens* eſztendönek elteléſe elött fel nem fogná, annak elteléſe elött 15-töd nappal haſonlóképen mint fenn megvagyon irva, a' Tiſzteket és *adjunctus*okat kivivén

vivén *simpliciter recuperálja* az elébbi *Possessor*: Ez pedig úgy értetik, hogyha a' *Possessor* maga és elei *continuum Dominium*jában vóltanak a' 32-eſztendök alatt azoknak.

TITVLVS XXXVI.

Tók állapattyáról.

ARTICULUS I.

A' Halas Tókban ſok károkat ſzoktak tenni a' halat lopók, kiváltképen a' Tóknak hirtelen áradáſa, és a' halaknak tenyéſzésének avagy ivásának idején: valaki azért *in facto deprehend*áltatik, vagy ha ſzaladó félt venne-is, de *in continua perſecutione* ha megfogattathatik, díjának letételével ſzabadúllyon 's nem külömben; ha pedig annak utánna tudatik-meg, a' Tiſztek *fl.* 12. büntetſék, és a' kár-tételnek megtudható vólta ſzerint annak-is *refuſio*jával, ha annak mennyiſége nem *conſt*álhatna-is; a' megírtt *pœn*ának két réſze a' panaſzló félé, harmada az *Executor*oké légyen, *comperta tamen rei veritate.*

TITVLVS XXXVII.

Utakról.

ARTICULUS I.

MEllyek legyenek a' ſzomſzédos idegen Orſzágokra nyitott és ſzabados Utak, az már mindeneknél *conſt*álván, azonkivül való több útak ſohol ne hagyattaſſanak, mindenütt bévágattaſſanak, örökké tilalomban legyenek, ſenki azokon ne járjon, 's ki ne tiſztíttsa *ſub pœna Notæ infidelitatis*, *concludá*ltatik; Fejedelmek *Salvus Conductus*a nélkül járók a' bé nem vágatott útakon-is el-ne botsáttaſſanak, ſe ne mennyenek, azokról írott *pœna* alatt; Mellyre hogy minden Városbéli és Székbéli Tiſztek, Iſpánok, Király-Birák, Fogarasi és több Kapitányok, utánnok lévö Udvar-Birák, köteleſségek ſzerint reá vígyázzanak, tudva meg ne engedgyék, *ſeriò injung*áltatik; 's ha kik *ſtudio* tselekednék, Tiſztektöl 's betsületektöl *priv*áltaſſanak. *Ex Art. An. 1593. 1619.*

TITULUS XXXVIII.

Hídak állapattyáról.

ARTICULUS I.

AZ Országos útakban lévö hídak, töltések és útak, hogy jó móddal megtsinálva tartassanak, a' Vármegye Tisztei a' Falukat és Városokat *sub pœna fl.* 12. reája kénszerítsék; egyébiránt ha mi kára valakinek azoknak rosz vólta miatt esik, a' kárt-is megfizetni tartozzanak azon Falu vagy Városbéliek, kiknek *incumb*ált vólna jól megtsinálások. Ha pedig olly Városok határin találtatnak, mellyek a' Vármegye Tiszteitöl nem *depende*álnak; a' kárnak megfizetésén kivül, a' *Fiscalis Director*ok *animadvert*állyanak ellenek, és *in fl.* 200. *convinc*áltassanak; és *mediantibus literis Præceptoriis per ordinarios legitimosque Executores exequ*áltassanak. A' Vámos Hídak felöl pedig lészen emlekezet a' Vámokról való irásoknak rendiben.

TITULUS XXXIX.

Vámokról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1578. VAlakinek *legitimè confer*áltatott és birattatott Vámos helyek vagyon, vagy ennekutánna-is szükséges helyekben lenne, a' hídakat, töltéseket, és arra egyéb szükséges helyeket igen jó-gondviselés alatt tarttsák: úgyhogy, ha abban fogyatkozás találtatik, azon Vármegyének vagy Széknek Tisztei *toties quoties* olly fogyatkozásokat *deprehend*álnak, kötelessségek szerint visgálván-meg, kikböl az úton-járóknak akadályok következhetnék, *comperta rei veritate fl.* 12. *pœn*át *exequ*állyanak a' Vámok *Possessor*in; úton-járó embereknek pedig ha mi kára abból következik, azt-is *refund*áltassák azon Tisztek *eo facto*; ha pedig nem *privatus* emberé a' Vám, hanem Városiaké, melly a' Vármegyebéli Tisztteknek *Jurisdictio*ján kivül vagyon, a' *Fi-*

2' *Fiscalis Director*oknak értésekre adván a' körülöttök lévö Tiſztek, a' *pœnát* a' *Director*ok, *mediantibus literis Præceptoriis per ordinarios legitimosque Executores exequ*áltaſsák, úgymint, *fl.* 200. mellynek két réſze a' *Fiscus*é, harmada a' dolgot megjelentö Tiſzteké légyen: *Insuper* ha kinek abból mi kára következik, a' *Director* arról-is *content*áltaſſa.

ARTICULUS II.

A' Száraz Vámok pedig, mellyek ſzükſégesképen hídakkal, töltéſekkel, gátokkal, hajókkal nẽ tartatnak, *toll*áltaſſanak: haſonlóképẽ azok-is, ha kik azt jó igaſsággal nem birnák, melly külömben nem-is lehet, hanem a' Fejedelmek *collatio*jából. A' Vármegyékẽ annakokáért és Székeken azoknak Tiſztei, a' *Privilegiatus* Városokon a' *Director*ok Káptalanokkal vagy Itélö Meſterrel *revide*állyák az ollyã ſzáraz hijába-való Vámos helyeket; haſonlóképen a' magok *authoritas*okból, nem pedig Fejedelmeknek *legitimè eman*ált *collatio*jokból *erig*áltatott Vámokat, és az ollyant *in generali Regnicolarum Congregatione tempore Diætæ refer*álván, és ott a' *Poſſeſſor*ok *prætenſio*ját-is megértvén, *comperta rei veritate toll*álják az Orſzág és Fejedelem. *Ex Art.* 1588. 1635. 1607.

ARTICULUS III.

A' Nemesſég maga javaiból Vám adáſſal ſoholt nem tartozik az Orſzágnak ſemmi réſzeiben, ſzeméllyektöl pedig annális inkább. A' kereskedésnek állapattyában magok ſaját javain kivül való jók ide nem értetvén: és hogyha ki tudva ollyan dolgokban megháboríttatnék, a' megbántódott Nemes ember ellen, a' tselekedö *juris ordine proſequ*áltatván és *comperi*áltatván *in fl.* 200. *convinc*áltaſsék. *An.* 1591. 1630. 1588. 1599. 1633.

TITULVS XL.

Malmok felöl.

ARTICULUS I.

MAlmoknak *erig*áláſa, gátak, töltések, 's egyéb haſonló dolgok

gok felöl a' *Decretum*ban elégséges irás vagyon: valamellyben annakokáért tsak *privatus* embereknek forog *prætensio*jok, *procedá*llyanak a' *Decretum*nak *continentiá*ja szerint; a' hol pedig olly dolog *prætend*áltatik, mellyben közönséges kár és akadály, a' minémüek vagy Országos útaknak, réveknek akadállya, annál inkább elvetése, Fejedelmeknek vagy Földes Uraknak Dézma adással tartozó szántó földekbē, avagy adózó és egyéb terheket viselö Faluknak károkban, 's több hasonlo közönséges megbántódásban-is járó dolog forogván, vagy egyébiránt-is a' Törvényeknek hoszszas végét elszenvedhetetlen kárral várható nehézségek *interveni*álnának, az illyen akadályokat nemzö új Malmoknak *erig*áláſoknak *ocul*álására a' Vármegyék és Székek, *ad inſtantiam querulantium*, *Commiſſarius*okat botsássanak-ki, a' kik *ocul*állyák, és a' Székre bizonyos *relatio*t *report*állyanak, 's ha úgy kivántatik, annak *circumſtanti*áira való *inquiſitio*kat-is, es a' Székek *deliber*állyanak felöle *peremptorie*. Ha a' fellyebb megírtt mód szerint való alkalmatlanságokat tapasztalnák lenni benne, minden úton módon *interturb*állyák, elvágasák és elrontsák, *nullo remedio obſtante*, és ha ki *violenter reſiſt*álna, az illyen dologban *fl.* 200. büntetteſsék *toties quoties*.

TITVLVS XLI.

Idegen és jövevény emberekről.

ARTICULUS I.

MInd a' más Országbéli példák Fejedelminknek *Conditio*i, az Országnak-is *Statutum*i azont mútatván, végeztetett, hogy valamelly Uri, Nemes és Vitézlö emberek ez Hazában megakarnak telepedni, és jószágot 's egyéb örökségeket birni, vagy Tiszteket viselni, mihelyt vagy jámbor szolgálattyok, pénzek, házasságok által, vagy egyéb tisztes séges szabados útakon jószágot és örökséget szerezhetnek, mindjárt a' közelebb követ-

vetkezendö Orſzág Gyüléſén a' Fejedelmeknél és Orſzág *Status*inál illendö *ſubmiſſio*val igyekezzék *impetr*álni, hogy a' Hazának fiai és *Status*i közzé magokat *incorpor*áltathaſsák; mellyet ha *obtine*álhatnak, *ſolenniter* tartozzanak *juramentum*okat *depon*álni *in publica congregatione Regnicolarum*, a' Fejedelmeknek hüſéges ſzolgálattyokra, és a' Hazának minden ſzabadságának, Törvényinek *obſerv*álására, életeknek fogyásával-is tellyes tehetséggel való óltalmazására, és ekképen *recipi*áltatott Haza fiaivá tétetvén, azon Gyüléskori *Articulus*oknak végébe bé-is irattaſſanak; annakutánna mind jóſzágokat birhatnak, mind pedig Fejedelmek kegyelmeſsége által állapattyokhoz és *reſidenti*ájokhozképeſt érdemlett Tiſzteket-is viſelhetnek; de külömben ſe jóſzágót ne birhaſſanak, ſe annál inkább tiſzteket ne viſelheſſenek.

Más birodalomban vagy Orſzágokban lakók pedig, kiknek jóſzágok ez Hazában vagyon, jóſzágokról tartozzanak *præſt*álni azt, a' mivel mások-is jóſzágokról a' végezések ſzerint tartoznak.

ARTICULUS II.

IDegen, jövevény, és uratlan paraſzt emberekböl álló *vagus* embereket, ſenki maga jóſzágában here módon élni ne ſzenvedgyen, azért-is, hogy kinek-kinek bizonyos Ura és *reſidenti*ája lévén, ha mi *exceſſus*t tselekednének, jobb móddal *animadvert*álhaſſanak ellenek; tartozzék annakokáért minden *Dominus terreſtris* az ollyanokat megfogni, és azoknak állapattyához képeſt ſzolgáltatván jobbágygyá tenni, söt ha lehet kezeſség alá-is vetni.

TITULVS XLII.

Tiſztek állapattyáról.

ARTICULUS I.

NOha annak *Series*ében a' Tiſztviſelöknek hivatallyokról, abban el nem járóknak büntetésekről, a' Tiſzteknek helybe álla-

Ex Art. An. 1598. 1630.

be állatásáról, avagy megváltoztatásokról, kiváltképen a' Vármegyéken lévökről vagyon emlekezet; melly azon szerint helyben-is hagyattatik, mind azon *specificáltt* dolgokban és *casus*okban; tetszett mindazonáltal ez helyben a' Tisztek felöl való némelly végezéseket *inferálni*, és elsöben-is; hogy mind Vármegyéken, Várakban, Székes helyekben, Végekben, és egyéb Tisztviselésekben, zálagos és betsületes Haza fiait, és nem idegeneket *constituállyanak* és *collocállyanak* a' Fejedelmek, kik a' Fejedelmek hüségére, és az Ország törvényére, annak szabadságinak óltalmazására kötelesek legyenek; azoknak *vacantiá*jokban sokáig való halasztások ne legyenek, affélékből következhetendö károkat és alkalmatlanságokat eltávoztassanak. Ha azért a' Fejedelmek a' Haza fiait megkínálván a' Végbéli Tisteknek viselésével, azok nē akarják felveni; a' Haza fiai közzé *solenniter incorporáltatottnak*-is eladhassák.

ARTICULUS II.

Ex Art. An. 1632. 1633. 1637 1638. MInd Vármegyéken, Székelységen, Szászságon, és egyéb helyekben-is, a' melly Tisztek hivatallyokban szántszándékkal vagy *negligens*ek lennének, vagy igaz törvényeket nem szolgáltatnának, igasságos *Executio*kat nem *peragáltatnának*, gonosztévöknek *connivealnának* és *patrocinálnának*, mind azok hogy *juxta continentiam Decreti ac Constitutiones Regni* megbüntettessenek, végeztetett, *sine discretione* akarmelly *Status*ból és Nemzetségekből valók legyenek: úgyhogy a' fö Tisztek ellen a' Fejedelmek *animadvertállyanak*, és *legitimè prosequáltatván*, *re comperta*, ha az *Excessus*oknak *meritum*ja úgy kívánnya, Tisztektöl-is *priváltassanak*; ha kik pedig *legitimus Executor*ok lévén kötelességek szerint abban el nem járnának, *in pœna Articulorum, id est* 200. *florenorum convincáltassanak*, ha a' *querulás prosequállya*; ha pedig azoknak *instantiá*jára a' *Director*, Tiszteket is *amittállyák* az ollyanok. A' Vicé Tisztek pedig *amuatim* búcsúzzanak; de a' Fö Tisztek a' Vármegye akarattya ellen, esztendejek eltelése elött *sub eadem pœna florenorum ducentorum* ne *renunciálhassanak*.

TITU-

TITULUS XLIII.

Ispánok állapattyáról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1640.

FÖ és Vicé Tiſztek a' *Decretum* tartáſa ſzerint azon Vármegyékbéli vagy Székekbéli zálagos és jóſzágos emberek legyenek; a' Fö Iſpánokat a' Fejedelmek *creá*llyák, azoknak *vacantiá*jokat hoſzſzas halogatás nélkül, haſonlóképen egyéb Fö Tiſzteket-is helyekre állaſsák; hogy azoknak nem létele miatt a' Vármegyéknek fogyatkozáſi és egyéb alkalmatlanságok eltávoztattaſſanak. An. 1652.

Vicé Iſpánokat a' *Decretum continentiá*ja ſzerint, arra alkalmatos 's azon Vármegyebéli zálagos embereket, a' Fö Iſpánok *denomin*állyanak, és a' Vármegyéken ez ideig *uſu robor*áltatott mód ſzerint válaſzſzanak, járúlván ahoz a' Vármegyének *conſenſus*a-is. Fö és Vicé Szolgabirákat haſonlóképen a' Vármegyék együtt a' Fö Iſpánokkal válaſzſzanak.

A' Fö Iſpánságnak *vacanti*ájában megſzünik a' Vicéſégnek Tiſzti, míglen a' Fö Iſpán helybe nem állattatik. 1652.

Szokott fizetéſek a' Vármegyék Tiſzteinek a' régi mód ſzerint megjárjon. 1609.

A' Törvény Székek mentöl ſzorgalmatoſabban, és az alkalmatoſságoknak megengedéséhez képeſt, mentöl gyakrabban lehet, kiſzolgáltaſſanak, igaz *executio*k tételében és egyéb hivatallyokat illetö dolgokban fogyatkozás nélkül köteleſségek ſzerint, *& ſub amiſſione officiorum* eljárjanak; a' Fö Tiſzteknek pedig az utánnok lévökre vígyázások légyen; és hogyha vagy *negligens*ek vagy *exorbitans*ok találtatnak, *cit*áltatván öket, igaz törvény ſzerint meg-is büntetſsék. Törvényes Székeknek kiſzolgáltatásában, *generalis* czirkálásnak idején a' Fö Iſpánoknak ſzemély ſzerint való jelen-lételek dolgából az eddig *invaleſc*áltt *uſus* és effélékröl írott *Conſtitutio*i az Orſzágnak *obſerv*áltaſſanak mind Erdélyben, mind pedig a' *Partium*ban. 1579. 1613. 1623. 1650. 1615.

ARTICULUS II.

A' Vármegyéknek Vicé Iſpani, Fö és Vicé Birái, *Notarius*ſi *annuatim* tartozzanak bútsúzni; míg a' Tiſztben léſznek-is pedig, Fö Iſpánoknak illendö *obſequium*mal, a' Nemesſégnek és minden rendeknek *contemptus*a nélkül, betsületek megadásával; a' ſzegényſéghez, a' mennyiben *conſcientiá*jok ſérelme nélkül lehet, könyörületeſséggel és kegyeſséggel lenni tartozzanak. A' Vármegyékbéli *Perceptor*ok haſonlóképen, *alioquin citá*ltatván, érdemlett büntetéseket fogják elvenni; Eſztendejek eltelése, avagy tiſzteſséges bútsú vétel nélkül pedig ne *renunciá*lhaſſanak.

Ex Art. An. 1650.

ARTICULUS III.

A' Vármegyéknek Tiſztei, tiſztek és köteleſségek ſzerint, hivatallyokat illetö dolgokban, minden megkülömböztetés nélkül, hogy kiki Vármegyéje *jurisdictio*jának kiterjedéséig, minden *illegitimum impedimentum*ok *toll*áltatván eljárhaſſanak, végeztetik; (azokon a' helyeken kivül, mellyek *per ſpecialem Conſtitutionem Regni* megkülömböztettenek:) nem *excipi*áltatván egyébiránt ſem *Fiſcus*, Urak, Nemesſég, *Collegium*, és egyebeknek-is jóſzági; Ha kik pedig hivatallyokban elö nem botsátanák öket, *brachium*-is adaſsék melléjek.

1610. 1613. 1615. *An.* 1643.

ARTICULUS IV.

HAdakozásnak idején a' *Perceptor*ok, *Notarius*ok hadi *expeditio*kba menni ne tartozzanak. A' Szolgabirákban pedig a' ſzükſégnek kivánsága ſzerint, a' Fö Tiſztek, a' Vármegye, Orſzág és Fejedelem ſzolgálattyára hon hagyatnak. De a' Vicé Iſpán mellett mind Erdélyben a' Vicék, 's mind a' *Partium*ban a' Szolgabirák közzül-is jelen legyenek a' Hadban illendöképen, *pro arbitrio Comitum*.

TITULUS XLIV.

Executiókról.

ARTI-

ARTICULUS I.

HOgyha valamelly *executio*kban *procedá*ló Nemes ember megölettetnék, ha szintén a' gyilkos a' megöletett embernek feleségével, gyermekivel, vagy a' dolognak keresetit illetö attyafiaival megbékéllenék-is, de a' Tiztek tartozzanak *evoc*áltatni, és nem *obstálv*án az a' megbékéllés, meg-is büntetni; mivel sokszor találkoznak ollyak, kik vagy elégtelenek a' dolognak keresetire, vagy pedig egyéb *respectus*okból akaratszerint örömest *posthabe*állyák, némellyek ugyan nyerességnek-is tarttyák esféléből való fizetésnek felvételét. *Ex Art. An.* 1607.

TITULUS XLV.
Mértékröl.

ARTICULUS I.

A' Mértékekben való nagy *confusio toll*áltatsék: és Erdélynek minden részeiben, hasonlóképen Krasna, Közép Szolnok Vármegyékben-is Ejtelekkel, Vékákkal, Köblökkel, Singekkel, Fontokkal, Másákkal, és minden egyéb mértékekkel egyenlöképen éllyenek, és mind ezek a' Kolosvári mértékhez alkalmaztassanak: Ugyhogy, egybe alkalmaztatván a' Mértéket a' Kolosvárival, az egész Szászságra Szebenböl adattassanak-ki a' több Városokra, és azokból a' falukra. A' Székelységen Udvarhelyröl adattassanak-ki a' több Székekre és Városokra, azokról a' Falukra; a' Vármegyékre és Székes helyekre Kolosvárról, a' szerint több környül való Városokra, és azokról a' Falukra. Szolnok és Krasna Vármegyékbe Zilajról; Zilajra pedig ugyan Kolosvárról. De hogy mind ezek igen szorgalmatoson és igazán *observ*áltassanak, a' Vármegyéknek és Székeknek Tiztei reá vigyázzanak és gondot viselleyenek; ha a' Városokon *comperi*áltatik a' fogyatkozás a' mértékeknek nem igazán kiadásában, vagy azokkal nem igazán élésben, a' *Fiscalis Director flor.* 200. *exequ*áltassón rajtok; ha pedig Falukon *An.* 1606. 1622. 1615. 1613. 1578. 1588.

vagy a' Vármegyéknek Tiſztei *inſpectio*jok alatt lévö helyeken, a' Vármegye *fl.* 12. büntetteſsék; a' Székely és Száſz Tiſztek az ö *inſpectio*jok alatt haſonlóképen. Bihar, Zaránd, Máramaros Vármegyék a' Váradi mértékekkel éllyenek egyenlöképen.

TITVLVS XLVI.

Czirkálásról avagy Gonoſztévök felól való *Generalis Inquiſitió*ról.

ARTICULUS I.

HOgy a' gonoſztévök inkább megzaboláztaſſanak, és ki-kereſtetvén érdemek ſzerint meg-is büntetteſſenek; a' Vármegyéken és Székes helyeken a' Tiſztek legalább három eſztendöben kimennyenek *Generalis* Czirkálásra, hanemha háborúság vagy valami egyéb derekas dolgok tennének akadékokat, de külömben el ne múlaſsák; Söt ha valami rendkivül való ok *interveni*álna, a' Vármegyével egy értelemböl *delibe*rállyanak a' Tiſztek, ha kelleſséké Czirkálókat kibotsátani avagy nem a' rendeltt idön kivül.

ARTICULUS II.

A' Mikor Fejedelmek, avagy Orſzág közönſéges ſzolgálattyától érkezhetnek, vagy betegség vagy valami egyéb elmúlhatatlan dolgok meg nem gátollyák, a' melly Vármegyékben két Fö Iſpánok ſzoktanak lenni, egyik közzülök jelen lenni igyekezzék, söt tartozzék-is a' czirkáláson az eddig való *uſus* ſzerint.

ARTICULUS III.

A' Czirkálásban való kibotsátásnak elrendelése Vármegye Gyüléséböl légyen, a' Vicé Tiſztek és Fö Birák 's *Notarius* mellé bizonyos ſzemélyek rendelteſſenek, *circiter perſonæ quatuor*: és a' Czirkáló ſzemélyeknek élésekre való *proviſio*-is a' Vármegyéknek bévett ſzokások ſzerint ugyan akkor el *limi*táltaſsék, azon kivül ne *oxced*állyanak.

ARTI-

ARTICULUS IV.

A' Czirkálás *indifferenter* minden akadékoztatás nélkül *admittál*taſsék mind *Fiſcus*, Urak, Nemesség és Száſzságnak Vármegyéken lévö jószágiban, söt az egy Fogarasi *Liber Baronatus*ság, és a' *privilegiál*tt Városok, mellyek mind *Articulariter confirmál*tattanak, mind pedig *continuo uſu robor*áltattanak; *exim*áltatván tsak a' Czirkálásból, ſe *Fiſcus* jószági (a' Kövári jószágon kivül-is, mellyben eddig a' Vármegye Tiſztei ſoha nem czirkáltanak) ſem Deſzni vidéke, ſem más, nem *immunit*áltatnak a' Czirkálástól. Ha ki pedig a' Czirkálást jószágában meg nem engedné, azt akarmi úton módon *impedi*álná, *eo facto* menten *fl.* 500, *pœn*át *exequ*állyanak a' Földes Urnak azon Vármegyebéli maga javaiból, *toties quoties* azt tselekedné; ha pedig az nem találtatnék, jószágán légyen az *executio*. *Ex Art. An.* 1591. 1623. 1607. 1623.

A' Fejedelmek pedig magok méltóságos kötelesſégek ſzerint nem *impedi*álván, ha a' *Fiſcalis* Tiſztek tselekednék, vagy magokat a' külsö Tiſztek hivatallyába elegyítenék, azoknak ingó és ingatlan javaiból *vigore præſentis Articuli*, veheſſenek *ſatisfactiot* a' Tiſztek: és hogyha azon Vármegyében nem találtatnának annyi érö javai, *authenticè reſcribál*ván a' Vármegye Tiſztei oda az hol javai találtatnak, tartozzanak azon helybéli Tiſztek *exequál*ni, és *ſatisfactiot* tenni az *Exponens* Tiſzteknek: ha pedig ugyan nem vólna miböl *ſatisfaciál*ni, *ad requiſitionem Officialium Præfectus*ok, avagy azon Tiſztviſelöknek elöttejárói fizetésekböl és egyéb javaiból *ſatisfaciál*lyanak; egyébiránt magokra *redund*ál a' büntetés. Haſonlóképen ha Urak, vagy egyéb rendek nem magok, hanem ſzolgájok tselekednék a' dolgot, tartozzanak vagy azokat kézbe adni a' Tiſzteknek büntetésre, vagy pedig vélek *ſatisfactiot* tétetni.

ARTICULUS V.

HAſonlóképen a' melly helyekre eleitöl fogva Vármegyék és Székbéli Tiſztek Czirkálásra bémenni nem ſzoktak, úgymint Fogaras földi és Kövári jószágokba; a' Kapitányok, vagy azok- *An.* 1614.

azoknak *vacantiá*jokban egyéb *subſtitutus* Tiſztek tartozzanak mind a' Czirkálást ſzorgalmatoson *peragá*ltatni, 's mind pedig a' Latrokat kedvezés nélkül megbüntetni, mind ott valókat, 's mind pedig máſunnan oda *transfugi*áltakat; 's nem-is gyengébb büntetéseknek nemével, hanem úgy, a' mint érdemek és az Orſzágnak affélékröl való végezéſi tarttyák; egyebekben a' helyeknek ſzabadságok és eleitöl fogván való *uſus*ok helyben maradván.

ARTICULUS VI.

Ex Art. An. 1651.

A' Száſz *Nation* lévö *Poſſeſſor Patronus*oknak Vármegyebéli jóſzágok, mellyeket eddig-is nem külömben birtak, mint más Nemes emberek, ezután-is azon karban hagyattatnak: a' mellyek pedig Hét Birák jóſzáginak hivattatnak, avagy egyébképen-is Vármegyéken birattatnak, a' Czirkálás és abból következendö latrok büntetése felöl a' minémü *declaratio* tétetett *in anno* 1651. ezután-is az *obſerv*áltaſsék. Melly ſzórúlſzóra ekképen következik:

Vóltanak ugyan eddig-is az Orſzágnak *Articulus*i, hogy a' Vármegyék Tiſztei a' Száſzság jóſzágiban-is Latroknak *inquiſitio*jára és egyéb Tiſztek igazítását illetö dologra bémeheſſenek, de hivatallyokban azoknak Vármegyén lévö jóſzágokban nem *proceda*lhattanak, és az *executio*kban-is ottan ottan akadályt ſzerzettenek; nem akarván azért az egyenetlenſéget *utrinque* felhagyni, az ide alább megírtt *Conditio*kkal való megegyeztetést és rendet *decerná*ltuk *communi ſuffragio*.

I. *Generalis malefactorum inquiſitio, ac inde ſubſequenda executio fiat juxta conſvetudines Comitatûs hactenus obſervatas*, mind egyéb helyeken, és a' Czirkáláson kiadatott akarmi névvel nevezendö *malefactor*oknak büntetésekbe magokat ne *immiſce*állyák a' Száſz Tiſztek és *Patronus*ok.

II. A' Száſzságnak Vármegye *fundus*án lévö jóſzágiban megfogatandó akarmelly latrokat, a' Vármegye Tiſztei kezébe és nem másuvá tartozzanak vinni, *juxta Regni Conſtitutiones*.

III. U-

III. Ugyan azon Száſzságnak *ſpecifica*ált jóſzágiban, ha kit a' maga jóſzági közzül ki nem adnának Czirkáláſon, és a' Czirkálás után valami *criminalis* vétekben találtatik, halállal büntettethetſék a' Száſz Tiſztek-is; úgy mindazonáltal, hogy a' Vármegye Vicé Iſpánnyát, vagy Fö és Vicé Szolgabiráját oda hivatni, a' Törvénytételkor, nem bizonyságra ugyan, ſem *executio*ra, hanem *propter relationem adhibe*álni tartozzanak.

Extra hos caſus, mint a' Vármegyén lévö több Faluk, a' ſzerint mindenekben tartsák magokat az Orſzágnak *Statutum*ihoz a' Száſzságnak Vármegyéken lévö Falui-is, a' minthogy *indifferenter* ſok rendbéli *Articulus*ok *ext*álnak, akarkinek-is Vármegyéken lévö Jóſzágoknak állapattya felöl, a' *maleſector*oknak büntetésekben 's egyebekben-is.

A' Törtsvári Jóſzág állapattya pedig ennyiben külömböztetik-meg, a' Czirkálás állapattyán kivül; hogy noha a' Törtsvári Jóſzágok-is Vármegyén vannak ugyan, mindazáltal Kapuſzám után való, mind *Fiſcalis*, mind Vármegyékre való egyéb *contributio*któl és *exactio*któl *immunis*ok legyenek. A' *criminalis caſus*okban pedig, halálra való büntetésekben légyen *authoritas*ok a' Braſſai Tiſzteknek, a' Vármegye Tiſzteinek *præſentiá*jok nélkülis; mivel a' Vármegye Tiſztei távol laknak, egyébiránt-is azoknak a' helyeknek állapattyok moſtan úgy kiváñya; tsak hogy a' *Poſſeſſor*ok-is ne *abut*állyanak, söt az Orſzág *Conſtitutio*i ſzerint *proced*állyanak kedvezés nélkül.

ARTICULUS VII.

A' *Partium*ban ezután-is ez az *uſus* megmarad a' Czirkálás dolgából, hogy minekelötte a' Czirkálásra kibotsátanák a' Vármegye Tiſzteit, annakelötte a' Földes Urak magok Jóſzágokat megczirkálván, és az Orſzág végezési ſzerint az érdemeseket meg-is büntetvén, az ollyanokat a' Tiſztek ne háborgaſsák; söt Erdélyben-is ha a' Földes Urak Jobbágyokat, a' vétkeknek és a' büntetéseknek ſzokott nemei és érdemek ſzerint megbüntetik, az ollyanokat a' Tiſztek többſzör ne háborgaſsák azö

vétkekért, se személyekben se marhájokbã. A' birságos büntetéseknek állapattyábã az eddig *observ*áltatott *usus* tartassékmeg.

TITVLVS XLVII.

Latrok büntetéséröl.

ARTICVLVS I.

Ex Art. An. 1571. 1576. 1678. A' Gonoszt évöknek kikeresésére mimódon mennyenek-ki a' Tiszt ek, és *Generalis Inquisitio*k mimódon *celebr*áltassanak, arról a'Czirkálásoknak *Series*sében világos irás vagyon; Kivántatik annakokáért, hogy a' Tiszt ek mind a' *Generalis Inquisitio*k által, mind eddig azon kivül való *authoritas*sok szerint, a' Gonoszt évöknek megzabolázásokban szorgalmatoson forgódgyanak kötelessségek szerint, és minden névvel nevezendö vétkeknek megtudakozásában, azoknak tselekedöinek magok érdemek és az Ország nak affélékröl irott Törvényi szerint való büntetésekben igazán eljárnak.

Elsöben-is azért, a' Czirkálásban kiadott, vagy azonkivül-is *captiv*áltatott, Ország Törvénye szerint halálra *sententi*áztatott Gonoszt évöknek magok *authoritas*sokból a' Tiszt ek *grati*át adni, avagy halált érdemlö dologért, vagy pedig a' panaszló és káros embernek *injuri*ájával, kárával, 's azoknak tartások ellen, Törvény elött megsanczoltatni, elbotsátani ne méressleljék; azt tselekedö Tiszt ek *citati per Directorem fl.* 500. *pœn*án *convinc*áltassanak, és a' panaszló vagy káros embernek kárának *refusio*ján; illendö *Terminus*t adván mindazáltal a' panaszló vagy tartató embernek, azok-is a' Törvényre reá menni el ne mulassák: ne kellessék sokáig vagy fogsággal nyomorgatni a' vádlott embert, vagy pedig történet szerint elszalasztani.

ARTICVLVS II.

NOha a' lopóknak büntetések felöl az Ország nak sok külömb-külömbféle kemény végezési vóltanak eleitöl fogva, de

va; de mind a' ſzegényſégnek majd elſzenvedhetetlen romlá-ſával, söt egyéb rendeknek-is véghetetlen panaſzſzával tapaſz-tallyuk, hogy több vétkeknek nemek között a' Lopás annyira eláradott ez Hazában, melly ſem kereſztyén, ſem egyéb nem-zetek között, ſemmi egyéb Orſzágokban ennyiben nem halla-tik; Kételenſég alatt annakokáért nevelkedvén a' vétek, ne-velkedni kell a' büntetésnek-is; és mivel a' Lopó az Iſtennek nem tsak az egy parantsolattya ellen láttatik véteni, hanē egy-ſzerſmind több parantsolatok ellen-is; úgymint ki némelly többire tsak nem kóldúlásával élö, magát 's házanépét alig tá-plálható embereknek metſzi-meg a' torkát, és júttattya avagy éhel halásra avagy valami rettenetes vétkekre való elvetemedésre: Annakfelette nē tsak nem kíváñya felebaráttyának mar-hāját, de söt ugyā el-is lopja; nem-is ſzereti felebaráttyát a' Lopó, söt inkább rōttya; dolgait pedig ſok hamis eskūvésekkel enyegeti; söt másokat-is maga mentségének alkalmatoſſágával kár-hozatos hamis hitekre viſzen; és ekképen az Iſtennek tsak-nem mindenik parantsolattya ellen külön-külön vétkezni lát-tatik; és az Apoſtol mondása ſzerint, *reus eſt omnium:* Söt ha arra viheti a' dolgot, hogy alkuvásra és fizetésre mégyen, kéſz megnyertt dolognak tarttya, és az által alkalmatoſſág adatik újabb-újabb lopásra. Hogy annakokáért mind a' ſzégénység a' lopók inſége alól bátorságot és pihenést veheſſen, mind pe-dig a' vétek megzaboláztaſsék, végeztetett, hogy valaki ſzáz pénz érö marhát ellop, és megtudatik, a' Falu büntesſe egy fo-rint birsággal, és a' kárnak megfizetésével. Másodſzor, hogy- *Ex Art. An. 1574.*
ha haſonló és tsak annyit érö lopásban találtatik, akkor-is a' Fa-lu egy forinttal büntesſe-meg, és a' kárt fizesſe-meg, azon fel-lyül *Eccleſiát conciliállyon.* Harmadſzor ha ſzáz pénz érötlop, *comperi*áltatván, felakaſztaſsék érette. Ha a' lopás két forin-tot érö léſzen, elsö vétkéért megfogattaſſék, és a' pelengéren vagy kézi kalodában igen-igen megveretteſsék, a' kárt-is fizes-ſemeg, és az *Eccleſiá*ban *pœnitentiá*t tartson. Másodſzor ha-

ſonló vétkéért iſmét megveretteſsék, a' kárt megfizeſſe, a' Tiſztek-is *ſt.* 12. megbirságollyák, és az *Eccleſiát*-is *concilio* állya. Harmadſzor haſonló vétkéért felkötteſsék.

Ha pedig három forintnál többet érö lopásban találtatik, *comperi*áltatván a' dolog, minden tovább való halogatás, kedvezés és birságlás kivül tsak felakaſztaſsék, ha a' *Sententia* elött nem *concord*ált a' károſſal; de ha a' károſſal megbékéllett, díjával változzék-meg a' Lopó, és egyſzeri vétkéröl adaſsék engedelem; mindazáltal a' bélyegzés helyett a' füle vágattaſsékel elsö vétkéért, ha díját le nem téſzi, hogy megiſmérteſsék arról; és ha afféle dolgáért vágatott-el (nem egyéb *caſus*ban) *comperi*áltatván máſodſzori vétke, felakaſztaſsék, ha ſzintén *concord*ált vólna-is; Mert a' ki mind az Iſten parantsolattyával, 's mind az Orſzágnak erös *Edictum*ával nem gondolván, azok ellen vakmeröképen tselekeſzik, nintsen hatalmában a' káros embernek, hogy az ö megbékélléſével, az Iſten, Orſzág, 's Fejedelmek ellen tselekedett vétekböl a' gonoſztévöt *abſolv*álhaſſa.

ARTICULUS III.

MIvel a' *Generalis Inquiſitio maleſactorum* harmadik eſztendöben fog *celebr*áltatni *ordinarie* (hanemha valami *extraordinarius caſus* miatt *ex deliberatione Comitatuum & Officialium* kelletnék a' rendkivül való idökben kibotsátaniok és menniek, a' mint ennekelötte való idökben-is történt) ez illyē *Generalis* Czirkáláson kivül-is a' *maleſactor*okat ſzabad a' Tiſzteknek akarmikor megfogniok, és érdemek ſzerint megbüntetniek: úgy mindazonáltal, hogy *ante latam Sententiam*, a' megfogott embernek marháját el ne vegyék, de azt-is kezesſég alá vethetik addig, a' végre, hogy a' Törvénynek itéleti ſzerint, ha úgy fog kívántatni, légyen miböl mind a' káros embereket *content*álni, mind pedig ha mi *mulct*át a' Törvény itél, azt-is *exig*álni. Söt tsak *privatus* Nemes ember-is *ſuſpicio*ra a' paraſzt embert megfogathattya, mind ſzemélyének *læſio*ja, mind javaiban való megkárosítás nélkül; de Tiſzt kezéhez tartozzék

zék adni a' megfogott embert, és adgyon olly *competens terminust*, mellyre rá érkezhesék a' megfogott embernek Ura, avagy Gondviselöje, de a' megfogtató avagy fogó ember, tartozzék *certificálni*. A' Törvény után abban járjanak-el, a' mit a' Törvény fog itélni.

ARTICULUS IV.

MInthogy pedig nem találtatnék annyi gonoszt évö, hogyha a' Falukon és Városokon or-gazdák nem vólnának; végeztetett annakokáért, hogy valamelly Faluban a' *Generalis* Czirkáláson valamelly gonosz emberek kiadattatnak, és akkor meg nem büntettethetnek, magok lévén a' ki-adó személyek a' Falubéliek, tartozzanak azon ki-adott gonoszt évöket, or-gazdákat, latroknak párt-fogóit megfogni, és a' Tisztteknek kezekhez vinni, *sub pœna fl.* 200. egyébiránt ha megtudatik, hogy a' ki-adás után a' Faluba ment, 's ott *latitált*, avagy nyilván-is köztök lakott, *irremissibiliter exigállyák* a' Tisztek a' Falun a' *fl.* 200. Söt a' *Generalis* Czirkáláson kivül-is ha kire *suspicálnának*, avagy annál inkább bizonyos vádlásokat értenének a' Tisztek valamelly parasztember felöl, és a' Falusi Biráknak megparantsollyák megfogását, *sub eadem pœna* tartozzanak eljárni benne; mellyben hogyha a' Földes Ur, vagy más valaki *impediálná* a' kösséget, a' *pœna* arra háromollyék, és *irremissibiliter vigore præsentis Articuli* azon *exigáltassék*. A' Hódoltságon lévö Faluk, kikre a' Török ottan-ottan szabadoson járhat, a' megírtt módok szerint való Latrok fogására ne kénszerítteséenek: mellyböl melly Faluk legyenek *expediálandók*, a' Bihar és Zaránd Vármegyei Tisztek, a' Faluknak állapattyok szerint intézzék-el. *Ex Art. An. 1611.*

ARTICULUS V.

A' Megfogott Latrot ha azon Falubéliek találnák elszalasztani a' kik megfogták vólt, *intra quindenam* tartozzanak ismét megfogni és Tiszt kezéhez adni, azon *fl.* 200. *pœna* alatt; de ha akarattyok szerint botsáttyák-el a' megfogott Latrot, annál

inkább ha a' Tiſztek avagy mások fogták-meg, 's adták kezekhez, és úgy ſzalaſztanák vagy botsátanák-el, 's *intra quindenam* kezekre nem kerítenék a' Tiſzteknek, *fl.* 500. *pœnán* az eddig való *uſus* ſzerint *convinc*áltaſſanak.

ARTICULUS VI.

Ex Art. An. 1632. TOlvaj kiáltásra, és harang félen verésre, ha a' Faluk fel nem támadnának, és a' gonoſztévöket Falujokban vagy határokban meg nem fognák, Tiſzt kezéhez nem vinnék, vagy ha Tolvajt kiáltó vagy panaſzló ember *inſtantiá*jára törvényre meg nem tartanák, haſonlóképen *fl.* 200. tartozzanak, és a' panaſzlónak kárának megfordításával; úgy mindazonáltal, hogy afféle Latrok megtartóztatása ne *præjudic*állyon az *Areſtatio*król írott Törvényeknek.

ARTICULUS VII.

1586. 1589. 1591. 1622. HOgyha a' *Generalis* Czirkálásban kiadott és halálra *ſententi*áztatott, Urak vagy Nemes emberek udvarokban, és hátok megett lévö gonoſztévö emberek megtudatnak, azon helybéli Tiſztek kéreſsék kézhez, (értéſekre adván mind vétkeket, mind pediglen *Sententi*ájokat hiteles *teſtimonium*okkal a' Tiſzteknek és Czirkáló Biráknak) ha kézbe adgyák, *bene quidem*; de ha nem adgyák, *admone*áltaſſanak, hogy *fiſt*állyák azon kézbe kértt Latrot, a' Tiſztektöl *præfig*álandó *Terminus*ra, és a' Vármegyének olly alkalmatos köz helyére, a' holott elö-állatván értsék-meg, ha lehet valami méltó mentsége, vagy pedig Fejedelmektöl való *gratia*: és ott *finaliter dijudic*áltaſſék, *executio*ba-is véteſsék; de hogyha vagy a' Latrot elö nem állatnák, vagy pedig már a' vétek annyira *inmoteſc*álván, azt az *executio*t *qualitercunque impedi*álnák, *nullo remedio obſtante*, minden tovább való *proceſſus* nélkül *fl.* 500. *pœnát exequ*állyanak a' Latornak pártyát fogó embernek tulajdon javaiból, ha találtatik, ne pedig Jobbágyájéból: *interim* a' Lator ugyan *perſequ*áltaſsék, és *exequ*áltaſsék-is valahol kapathatik. De ha a' *pœna* után-is ugyan maga körül tartaná vagy *prote*gálná a' Latrot,

Latrot, *toties quoties*, ezen megírtt mód szerint való *pœnával* büntetödgyék.

Interim ha a' kézbe kérés és a' *processus* elött udvarán kivül *deprehend*áltatik a' kiadott és meg-*sententi*áztatott Lator, a' Tiszt szabadoson megfoghassa; ha pedig nem halált érdemlö a' dolog, hanem tsak fizetést, a' törvény itélte *summ*áig való *satisfactiot* keressenek a' Tisztek; és ha *deneg*álnák, a' fellyebb megírtt mód, *processus* és *terminus* szerint tselekedgyenek a' Tisztek, 's ha *contumaciter* a' *termin*áltt idöre, és megbizonyításkor-is nem *satisfaci*álnak *fl.* 200. *pœnát*, és a' felkéretett *satisfaction*ak-is *valor*át *exequ*állyák rajta.

Melly illyen mód szerint való *execution*ak ha *violenter resist*álna valaki, a' Tisztek *cit*áltatván és *legitimè convinc*álván azon helybéli maga réz jószágát *amitt*állya, az hol az *executiot impedi*álta, mindazáltal *redemptibiliter*, *juxta contenta Decreti.*

Mind ezek pedig úgy értetnek, hogyha bizonyoson a' kézbe kértt gonoszt évök, vagy a' kéréskor, vagy azután, *usque ad decisionem modô suprà declaratô fiendam* keze és hatalma alatt lettenek vólna az Urnak vagy Nemes embernek. Ha jószágokból és egyéb értekekböl ki nem telnék a' fenn *specific*áltt *pœna*, személyekhez-is hozzá nyúlhassanak, *usque ad plenariam satisfactionem.* *Ex Art. An.* 1586.

ARTICULUS VIII.

TÖbb Gonoszt évök között, a' kik Felelöknek neveztetnek, tsalhatatlanúl *suspectus*ok méltán lehetnek; annakokáért valakik magok személyek szerint reájok bizatott, és felfogadott marhák mellett nem vígyáznak, vagy azon Falubán, hol a' pásztorságot felvállalták, nem laknak, söt magok másutt lakván a' pásztorságnak igaz rendi szerint a' marhák körül nem forgódnának, 's némellyek pedig nem-is az ö bottyok vagy gondviselések alá bizattatott marhák felöl tsak, hanem az egész Falunak minden marhái felöl felelnek; némellyek vizont mezön álló marha legeltetésnek idején kivül-is, az embereknek udvarokon

varokon lévö marhájok felöl-is felelnek: mind ezek megtudatván, szabadoson megfogattassanak, és nem külömben mint or-gazdák halállal büntetteſſenek. A' Falu-is pedig, valamelly illyen módon felelöket fogadna, *fl* 200. *pœnáv*al büntetteſsék.

ARTICULUS IX.

Ex Art. An. 1578 A' Gonoſztévöknek büntetésekben, hogy jobb móddal a' Tiſztek elö-meheſſenek, a' hol, 's a' mikor kivántatik *requirá*ltatván a' *Fiſcalis* Tiſztek, *aſſiſtentiá*val legyenek; de hogy annak alkalmatosságával a' szegénységnek kára távoztatódgyék, ollyankor a' Vármegye Tiſzteitöl légyen *dependentiá*jok, és jó *diſciplinában* tartsák öket; söt az egyházhelyi Nemes rendek-is a' Tiſztek mellett *inſurg*álni tartozzanak, *ſub pœna fl.* 12, *ſimpliciter exigendorum.*

ARTICULUS X.

HA valamelly Falu vagy Városbéliek, mezön és erdön lappangó Latroknak gazdálkodnának, vagy azoknak kergetésére fel nem támadnának, Tiſzteknek és több Faluknak-is *An* 1586. hírt felöle nem tennének, a' Falu *fl.* 500. büntetteſsék; a' Biró pedig és Polgárok, ha ö rajtok múlnék-el, harmad magokkal karóba veretteſſenek; Ha pedig Biró és Polgárok hirek nélkül *privatus* ember tselekedné, vagy a' gazdálkodást, vagy pedig a' hír nem tételt, az-is halállal büntetteſsék; de egy vagy két *privatus* embernek vétkéért, ártatlanúl a' szegénység közönségesen ne büntetteſsék.

ARTICULUS XI.

A' Melly Nemes ember, annál inkább Tiſztviselö a' gonoſz-
1591. tévökkel *conſentiá*lna, söt tudva a' hamis kereſetben réſzt
1607. venne; a' Tiſztet a' *Director*; a' *privatus* Nemes embert, a'
1610. Tiſztek *cit*áltatván, *tanquam conſcius criminis* egyenlö büntetéſſel büntetödgyék. A' melly Nemes ember pedig a' Latrot megfogná, és sem törvényt reá nem láttatna, sem Tiſzt kezébe nem adná, hanem vagy *ſimpliciter*, vagy pedig megsanczoltatás által elbotsátaná; mint a' fellyebb írott *Articulus*-

ban,

ban, a' Latrot meg nem fogó Falu, úgy a'Nemes ember-is *flor.* 200. büntetteſsék; mindazonáltal *Citatione mediante*, és az egy *Exmiſſion* kivül, minden *remedium*ok, és tovább való *proceſſus*okon kivül *exequ*áltaſsék.

ARTICULUS XII.

EGyik Vármegyebéli vagy Székbéli Tiſztteknek hiti ſzerint való *reſcriptum*okra, a' más helyekbéli Tiſztek azon ſzerint tegyenek *executio*t, mintha elöttök az Orſzág *Conſtitutio*ja ſzerint *decid*áltatott vólna, hogyha máſutt *legitimè convinc*áltatott a' gonoſztévö. *Ex Art. An. 1592. 1614.*

ARTICULUS XIII.

AZ Or-gazdák és Felelök ha Nemes emberek találtatnak lenni, *cit*áltattaſſanak a' Tiſztektöl, és elsö Széken megſzólíttatván, 's ha kívántatik, egyſzer bizonyságra-is kibotsáttatván, máſodik Széken *Sententi*ájok *pronunci*áltaſsék, egyéb *remedium*ok és *proceſſus*ok *exclud*áltaſſanak, az *Appellatio* mindazáltal *admitt*áltaſsék; de *interea* vagy *areſtum*, vagy kezesség alatt tartaſſanak. Ezen *proceſſus obſerv*áltaſsék azok ellen-is, kik égetést tselekednének, avagy azzal tsak fenyegetödnének-is, avagy pedig más által tselekedtetnék-is.

ARTICULUS XIV.

A' Czégéres vétekben élt, és Orſzág Törvénye ſzerint meg-*ſententi*áztatott gonoſztévöknek, a' Fejedelmek *absque informatione Officialium Gratiá*t ne adgyanak: úgy-is olly *uſitata Conditio*kkal, hogy a' *Gratia* az *expoſitio*k ſzerint *ſuffrag*állyon a' *caſus*oknak mivoltához képeſt: *Adverſarius*ival-is *conveni*állyon, és többé haſonló vétekbe magát ne elegyítse a'*Gratiá*t *impetra*ló; Czégéreseknek pedig, kik magokat ſzántſzándékkal arra adgyák,*Gratia* ſemmiképen ne adattaſsék; *authoritate tamen Principali ſalva permanente*. *An* 1614.

ARTICULUS XV.

HA valamelly czégéres vétekben *comperi*áltatott, és *legitimè convinc*áltatott ember, Udvari, Mezei, Várakbéli, Hadak

és *Præsidium*ok közzé, Akna helyekre, Bányákra, vagy egyéb állapatbéli szolgálattyokra a' Fejedelmeknek adnák magokat; a' szerint akarmelly *privilegiatus* helyekre *refugiá*lnának-is, azon helybéli Tisztteknek hit szerint való *rescriptum*okra, avagy *legitimè eman*áltt *Sententiá*kra, *etiam ad simplicem requisitionem Exponentium*, annál inkább Fejedelmek parantsolattyára, afféléknek Tisztviselöi tartozzanak *arest*álni, és érdemek szerint megbüntetni; ha pedig még nem *convinc*áltattanak vólt, törvényre elö-állatni és igasságot szolgáltatni, 's *executiot*-is *perag*áltatni; *alioquin* a' Tisztek büntetödgyenek *fl.* 500. az hol azoknak *bonum*i találtatnak, *penes mandatum Executor*okat vivén reájok; mellynek két része a' panaszló félé, harmada az *Executor*oké.

ARTICULUS XVI.

Ex Art. an. 1643. A' Melly gonosztévöket a' Tisztek, vagy mások-is, kiknek *incumb*ál, és az Ország törvénye arra való szabadságot engedett, megfogván, ha a' Tiszteknek arra alkalmatos helyek nintsen, a' *Fiscalis* Várakban, és Kerített Mezö Városokban-is, az hol arra illendö fogházak és tömlöczök szoktanak lenni, tartozzanak bévenni, és mind addig-is tartani, míglen dolgok eligazodik; élés adással mindazáltal a' raboknak, magok szabadakarattyokon kivül, nem tartoznak: midön onnan kivisznek, ha megszabadúlásra valók, azok a' kik oda vitték, a' szokott tömlöcz váltsággal tartoznak; de azon helybéli Tisztek, sem magok *authoritas*sokból, sem mások *requisitio*jokból, vagy parantsolattyokból, azoknak hírek és engedelmek nélkül, kik oda vitték vagy küldötték, elbotsátani ne méreszelljék; egyébiránt ha halálra való embert botsátanának-el a' Tömlöcztartók, halállal büntettessenek; a' melly Tisztek azokkal elbotsáttatták, *cit*áltatván, *de bonis ad competens forum* egy *Exmissio* után ha *comperi*áltatik, *in pœna fl.* 500. *convinc*áltassának, és akarholott találtatandó javokból azon *Sententia* mellett *exequ*áltassék; ha pedig tsak fizetésre való, a' Porkoláb-is ne halállal, hanem azon

azon fizetésnek *refusio*jával büntetödgyék; és ha nem elöttejárói parantsolattyokból tselekedte, a' *pœna*-is ö reá fállyon. Ha pedig a' Tiftek, kiknek tömlöczökbe vitetnek a' gonoftévök, és a' büntetés-is hivatallyok fzerint *incumb*álna, magok botsáttatnák-el, vagy Jobbágyokká tennék, vagy megfanczoltatnák, a' *Director evoc*áltaffa, és ha méltó okát tselekedetek- *Ex Art.*
nek nem adhattyák, *legitimè convinc*áltatván, tiftektöl *pri-* *An.* 1633.
váltaffanak.

ARTICULUS XVII.

A' Melly Nemes embernek femmi jófzága nintsen, és vala- 1578.
melly czégéres vétkeket, úgymint *violenti*ákat, *potenti*ákat, 1625.
égetéseket, avagy azokkal fenyegetözéfeket, más jámboroknak vefzedelmére lefeskedéfeket, kóborlókat, és egyéb hafonló *infolenti*ákat *patr*ál és tselekefzik, *ad inftantiam læfæ partis* a' Tiftek fzabadoson megfoghafsák, és az elsö fzék napjára a' Vármegyének avagy Széknek *propon*álván, ha a' dolognak *meritum*jához képeft annyira való zálogja lenni *comperi*áltatik, vagy pedig elégedendö kezest állat, elbotsáttafsék és fzabados állapattyában törvénnyel *profequ*áltafsék; egyébiránt fogva
tartafsék a' törvénynek vége fzakadásáig, és *convinc*áltatván, 1554. 1612.
annakutánna érdeme fzerint büntetteffék; söt *Citatio* vagy *Exmiffio* elött-is: egyébiránt *legitimè celebr*áltatott *collateralis atteftatio*k avagy Czirkálásnak idején Nemes fzemélyek által való kiadás-is helyes légyen ellenek.

ARTICULUS XVIII.

AZ 1646-eftendöbéli *Articulus* fzerint a' Lopók, ha kik érdemek fzerint *exequ*altatnak, azoknak javokból elsöben-is *An.* 1646.
a' károsok *content*áltaffanak, ha mi abból marad, az *Executor* Tiftek kivévén fzokott jutalmokat, abból a' mi marad, Földes Urok fzámára hagyattafsék, annak fzabadságában lévén, ha magának *refery*álya-é, avagy pedig a' Jobbágy Afzfonyoknak és gyermekinek engedi.

ARTICULUS XIX.

Ex Art. An. 1653. HA valaki maga jóſzágában, akar idegen 's akar maga jobbágyából, vagy Udvar-népe közzül való Latrot megfogat, *pro teſtimonio* a' Tiſztekben-is hivatván, és arra alkalmatos Törvény-tévöket-is gyüjtvén, és *legitimè convinc*áltatván ſzabadoſon *exequ*áltathattya-is, a' Tiſzteknek tovább, mint nem az ö *induſtriá*jok által megfogott és büntettetett embernek javaihoz, ſe ſzemélyéhez ſemmi *prætenſio*jok ne légyen; de ha kedvezésböl, nem pedig a' törvénynek *abſolutio*jából botsáttatnék-el, a' Tiſztek azután-is hozzá nyúlhatnak; ide nem értvén a' birságos *Cauſá*kat.

ARTICULUS XX.

1635. A' Melly Nemes ember gyilkoſságot *patr*ál, a' Tiſztek *citál*taſsák a' Vármegye Székire, avagy *Octavalis terminus*ra, ha olly bizonyos és arra elégſéges keresöje nem találtatnék; ha pedig a' Tiſztek vagy halogatnák, vagy pedig *ultro* a' *Director*nak *ced*álnák annak *acquiſitio*ját, a' *Fiſcalis Director proſequ*álhaſſa, *ſervatis de jure ſervandis*, és ha kivántatik, a' Székröl *Apellatio*ba-is botsáttaſsék; de a' pernek *deciſio*jáig az *In cauſam attractus* ha a' Széken *convinc*áltatik, *detentio*ban tartaſsék, vagy pedig elégedendö kezesség alá vetteſsék, és annakutánna a' törvénynek vége ſzakadván, érdeme ſzerint büntetteſsék.

1619.

ARTICULUS XXI.

1619. A' Nös parázna ſzemélyek halállal büntetteſſenek, a' nötelenek pediglen ne birsággal, hanem veſzſzövel büntetteſſenek, és annakutánna *Eccleſiá*t követni tartozzanak, ha egymást el nem véſzik; de ha egymást elvéſzik, meg ne veſzſzözteſſenek, hanem *Eccleſiá*t tartozzanak követni.

ARTICULUS XXII.

1538. 1619. ISten ellen való káromkodó, és hallani-is irtózásra való ſzitkozódások kezdettenek béſzármazni tsak nem régen Hazánkba; mellyért-is hogy annak neme és mivólta ſzerint való kemény büntetéſſel, és ha annak érdeme úgy mutattya, halállal-is

lal-is megbüntetteſſenek affélét tselekedök, végeztetik: haſonlóképen itt külön-külön nem *ſpecifice* általatott, de *in genere* minden czégéres, Iſten 's Orſzág tilalma ellen való vétkekért, hogy azoknak tselekedöi kedvezés nélkül megbüntetteſſenek, a' kiket a' dolog illet, azoknak *ſerió imponál*tatik; ez megírtt büntetéseknek módgya pedig és rendi ez Orſzágnak mindenik *Natio*ból álló *Status*ira, és minden helyekre *extend*áltatik; megmaradván mindazáltal a' Kapitányoknak-is eddig *obſerv*áltatott *authoritas*ſok; azok között *ſignanter* a' Váradi Fö és Vicé Kapitányoké-is, és az ekkédiglen megtartatott, 's *per contrarias Conſtitutiones* nem *toll*áltatott *privilegi*áltt helyeknek ſzabadságok.

TITULUS XLVIII.

Fiak erköltstelenségekröl.

ARTICULUS I.

AZ erköltstelen fiakat, kik Attyokat 's Annyokat nem betsülik, söt keſergetik; *decern*áltatott, hogy a' Tiſztek Vármegyéken és Székes helyeken, törvény ſzerint *juxta demerita ipſorum pro qualitate delicti* megbüntetteſsék; a' Városokban-is azon ſzerint: mindazáltal mivelhogy *perſonalis* az *Actus*, *in perſona luat pœnam*, *non in bonis*, és a' *pœna decern*áltaſsék *pro qualitate delicti*, a' mint a' Birák elött fog *comperi*áltatni: úgy tudnillik, hogyha Attyát Annyát ſzidalmazza, vagy *pœnitenti*áztaſsék, vagy egyébiránt *caſtig*áltaſsék a' Birák itéleti ſzerint; Attyoknak 's Annyoknak megverésséért, egyik kezek vágattaſsék-el; megſebhetésekért, vagy ölésekért, mint a' kik Attyokfiaival azont tselekeſzik, a' *Decretum*ban írott azon *pœn*án *convinc*áltaſſanak. E' két elsö *caſus*ban, két Széken *deci*áltaſsék a' *cauſa*, az utolsó *caſus* pedig *Diæt*án *proſequ*áltaſſék; a' Vármegyén vagy Székes helyeken a' panaſzló fél, vagy a' Tiſztek; a' *Diæt*án a' *Director proſequ*állya: De Nemes ember ellen a' paraſzt bizonyságok ne *admitt*áltaſſanak e' *caſus*ban,

mellynek *profecutio*ja a' *Diæt*ára *relegá*ltatott; a' több fellyebb írtt *caſus*okban pedig, a' házi-tselédeknek, ſzomſzédságoknak, és egyéb rendbéli embereknek, *ſi ſint honeſtæ famæ & conditionis homines*; egyébiránt ez Országh törvénye ſzerint való módon *recipi*áltatott bizonyságok *admitt*áltaſſanak.

TITVLVS XLIX.

Tsavargókról.

ARTICULUS I.

HA valahol tsavargó, ſzegényſégen erőſzakkal élödö, ſokadalmas és egyéb útonjáró után leſeskedö emberek hallattatnak lenni, és vagy valamelly falunak határán lappanganak, vagy falukra bémennek, azon faluſi Birák ha birnak vélek, megfogni tartozzanak *ſub pœna fl.* 500. és a' Tiſzteknek kezekhez vinni; de ha vélek nem birnának-is, mind egy 's mind másképen azon *pœna* alatt tartozzanak a' Tiſzteknek hírekké tenni; a' kikis viſzont mind magok ſzemélyekben, és ſzolgáikkal, 's mind pediglen mellettek a' faluk felkelni, afféle embereket kergetni, megfogni tartozzanak; söt a' jóſzágtalan egyházi Nemeſség az Iſpánoktól és Tiſztektöl *requir*áltatván ſzemélyekben-is *inſurg*álni tartozzanak, a' faluk *ſub pœna ſuprà ſpecificata*, a' Nemes emberek pedig *ſub pœna fl.* 12. Söt ha a' ſzükſég úgy kívánnya, *brachium*-is adaſsék a' Tiſztek mellé a' Várakbólvagy Záſzlók alól.

ARTICULUS II.

TSavargók és Latrok, kik a' Török földére tsatáznak, ha kik azok közzül *reſidenti*ások, *per Directorem ad Diætam cit*áltatván büntetödgyenek, *tanquam publicæ pacis perturbatores*; ha kik pedig *reſidenti*átlanok, az ollyanokat a' Kapitányok, Hadnagyok kergeſsék, fogják és büntesſék.

Ha Hajdú Városokon ollyan alá-járó Tsavargók ſzállást tartanak, azon helyeknek Kapitánnya, Hadnaggya, esküttivel együtt *ſub capitum & bonorum ſuorum amiſsione* megfogják és

Várad-

Váradra vigyék. Ha pedig Hajdú Kapitányok, Hadnagyok nē *præſtálnák*, söt az ollyan Latroknak *fautori*, párt-tartói találtatnának lenni, annál inkább a' prédáltt marhát elrejtenék, vagy oſztoznának véle, akarmelly *prætextus* alatt, az ollyan Hajdú Kapitányokat, Hadnagyokat és Esküttetket, *comperta rei veritate*, a' Váradi Kapitány halállal büntesſe: Ha melly Hajdú városbéli Kapitányok, Hadnagyok, vagy a' városbéliek az ollyan Latrok, Tsavargók kergetésére nem *inſurg*álnának, a' *Director ad Diætam evoc*áltatván *immunitas*okat *amitt*állyák; Ha pedig parazt emberek lennének az ollyan Latroknak párt-tartói, a' Vicé Iſpán *comperta rei veritate* büntesſe kedvezés nélkül érdemek ſzerint.

TITULVS L.

Salétromról.

ARTICULUS I.

A' Mint egyéb *Munitiok*, úgy a' Salétrom-is az Orſzágból semmiképen ki ne viteſsék; ez Orſzágban pedig, hogy ſe Fejedelmek Czejt-házai, Várai, és mindennapi ſzükségei meg ne fogyatkozzanak, ſe Városok, Urak, és egyéb rendek *Fortalitium*, arról illyen mód végeztetett.

A' *Fiſcus* ſzámára való Salétrom főzetés a' *Regius fundus*okon, a' *Fiſcalis* határokon, az eddig való *uſus* ſzerint *continu*áltaſsék, azon ſzerint véteſsék bé-is, erös fenyíték alatt tartatván annak Meſterei, hogy a' ſzegénységet a' ſzokott rend kivül semmiben ne terhellyék; házoknak telekit, udvarokat, ahoz való *pertinenti*ákat meg ne hánnyanak, vagy áſsanak, sem pedig egyéb kár-tévö helyekröl annak *materi*áját ne hordgyák. A' Városok, Urak, Fö és Nemes rendek, magok ſzükségekre, magok *Territorium*án, vagy máſokén-is, a' *Dominus terreſtris*nek engedelmével, ſzabadoson főzethetnek, a' *Fiſcus* Salétrom főzésének helyének elfoglaláſa és elözéſe, 's annak *impedimentum*a nélkül.

De ha

De ha ki kereskedésre és eladásra kéfzít Salétromot, *ante omnes alios emptores* tartozzék megkínálni a' *Fiſcalis Præfectus*okat, vagy arra rendeltetett Tiſztviſelöket: 's ha annak igaz árrán *Fiſcus* fzámára való megvételére fzükféges nem léfzen, a' kinek akarja, fzabadoson eladhaſſa.

E' rendeléſek ellen ha ki tselekednék, abban *deprehend*áltatván és *comperi*áltatván, ha Nemes vagy Városi rend tselekedné, a' *factum*on érettetvén, Salétroma elvéteſsék minden efzközivel; ha pedig a' *factum*on nem *deprehend*áltatnék, a' kinek *præjudic*ált abbéli tselekedetivel, az ellen *in pœna minoris potentiæ convinc*áltaſsék.

Ex Art. 1620. & 1623.

Ha ki pedig ez Orfzágból kivinné, vagy akarmi *prætextus*fal-is ki-iktatná, *in pœna fl.* 200. *convinc*áltaſsék, és a' Salétromnak *refuſio*jával, Táblára vagy Székes helyre *cit*áltatván a' *Fiſcalis Director*ok *proſecutio*jára, és *inſuper* a' ki kivinni és iktatni akarná, Salétromát-is *amitt*állya, ha kezénél találtatik.

TITVLVS LI.

Kereskedésröl.

ARTICULUS I.

NOha az idönek és állapatoknak mivóltához képeſt a' Kereskedésnek állapattya, ez Orfzágban külömb-külömbféle karban forgott eleitöl fogva, mindazáltal moſt az Iſtennek ingyen való kegyelmeſségéböl, kitsíny tsendeſsége és pihenéſe lévén, azt-is pedig *experi*álván, hogy a' fzabados *commercium*ok által, mind a' Fejedelmeknek tárházai, mind pedig az Orfzágnak egyéb lakosi fzoktak épülni; annakokáért ez Hazában-is az igazán való kereskedés, adás, vévés, felfzabadíttatik: úgy mindazáltal, hogy minden rendek az Orfzág *Statutum*ihoz alkalmaztaſsák magokat, és annak fzíne alatt ez Hazának és Fejedelminek ártalmokra nézendö dolgokhoz ſemmi rendek magokat ne elegyítsék, és a' ki mi Harminczaddal tartozik, az igaz

az igaz Harminczadot megadgyák; *excipi*áltatván némelly dolgok, mellyek *per Speciales Regni Conſtitutiones Articulus*okbã, avagy *Publicum Edictum*okban hagyattattak, avagy *Fiſcus* ſzámára hagyattattak. Haſonlóképen, ha némelly dolgok ennek utánna, *pro rerum ac temporis ratione* újabb *Conſtitutio*kba vétetnének.

TITULVS LII.

Görögök állapattyáról.

ARTICULUS I.

GÖrögöknek, Örményeknek, Ráczoknak, Bolgároknak, Dalmatáknak és egyéb nemzeteknek-is, kik kiváltképen a' Török birodalmából ſzoktanak jöni, menni, és kereskedni, mind kiknek ez Orſzágban való ſzabados járások néha haſznos, néha pedig káros hogy lött légyen, az *experientiá*k nyilván mutattyák; ez után-is annakokáért azoknak ez Orſzágban ſzabados járásoknak, kereskedéseknek megengedéſe, vagy némelly idökben megtíltáſa áll a' Fejedelmeknek *diſpoſitio*jokban, úgy hogy az idöknek és állapatoknak mivóltához képeſt *communic*álván a' Tanáts Urakkal, ha mikor az Orſzágnak kárára, *Ex Art.* 's ártalmára fogna iſmértetni, Orſzág közönſéges Gyülését és *An.* 1632. végezéſit arra nem várván, ha úgy itélik lenni alkalmatosnak, *ſuſpend*álhaſsák akar mikor a' Fejedelmek azoknak ſzabados járásokat és kereskedéseket; mellyre a' Harminczadosoknak, Városok Biráinak, és egyéb Székbéli Tiſzteknek-is vigyázása 1630. légyen, és ha mi ártalmas dolgot felölök eſzekbe véſznek, a' Fe- 1623. jedelmeknek megjelenteni tartozzanak; hogy ahóz képeſt leheſſen a' reájok való gondviſelés; addig-is mindazáltal, míg ſzabados járások engedtetik; illy *Conditio*kkal ſzabadíttaſſanak.

Elsöben-is, hogy tilalmas útakon és öſvényeken ne jár- 1609. janak, hanem tsak a' derekas ſzabados Orſzág úttyán.

Máſodſzor, hogy *ex omnibus educendis & introducendis* az igaz Harminczadot megadgyák.

Harmadszor, hogy az igaz kereskedésen kivül egyéb dolgokba, kímlelésekbe, levelek és izenetek hordozásába magokat ne elegyítsék, a' szerint az Ország tilalma ellen való dolgokba, *sub amissione capitum & confiscatione omnium bonorum*; és ezek mellett, ha az Országi emberekkel való *controversiájok* *emergál*, vagy adósság dolgából, vagy egyebekből, ugyan itt tartozzanak törvényt-is állani: ha *residentiás* emberek, *coram suo Judice competenti*; ha *residentiátlanok*, a' Görögök Birája elött, és onnét *per Appellationem* Fö Komornyik eleibe menyen, ott *finaliter decid*áltassék.

TITULUS LIII.

Kalugyerek-felöl.

ARTICULUS I.

A' Minthogy az Oláh *Nation*ak valláfa-is nem a' négy *recepta Religiok* közzül való, úgy az a' szerzet, mellyben lévök Kalugyereknek neveztetnek, nem *accept*áltatott, söt inkább megtilalmaztatott. Hagyattatik annakokáért mostan-is az Országnak és Fejedelmeknek szabados *dispositio*jokra, úgyhogy valamikor illendönek vagy szükségesnek itélik, tellyességgel *exclud*áltassanak.

TITULUS LIV.

Kints találásról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1570. HA ki elásott régi kintset talál maga határán, harmad részét *Fiscus* Tárházába tartozzék *administr*álni; mások határán találván, a' *Dominus terrestris*sel-is tartozzék *conveni*álni; ki ha eltitkolná, egészlen elvétessék töle.

TITULUS LV.

Pénz verésről.

ARTI-

ARTICULUS I.

SEnki ez Országban semmi féle *monetát* Ország és Fejedelem *consensusa* nélkül *cudáltatni* ne merészellyen; és ha kinek Pénz-verö Háznak *erigálása* ekképen megengedtetnék-is, semmiképen nem más idegen, hanem az Ország és Fejedelem Czímere, *titulusa*, és képe alatt veretteſsék, az akkori idöben megegyezett *quantitasú ligában*; egyébiránt valakik ez ellen tselekednének, *in Notam perpetuæ infidelitatis juxta contenta Decreti incurrállyanak*, ha Nemes emberek, vagy Városbéliek; ha pedig paraſzt emberek, a' Fejedelmek *Gratia*jokban légyen életek megengedése; mindazonáltal egyik kezek elvágattaſsék, javai pedig Földes Uroktól el ne vétetſsenek, ha nem tudták és nem *consentiáltak*; de egyébiránt az ollyan *consentiens* Nemes ember-is, *comperta rei veritate, legitimè convincáltatván*, *Notába incurrállyon*, és *amittállya* maga részére nézendö javait. Az illyen *causában* pedig a' paraſzt embert *privatus* Nemes ember-is megfoghaſſa, és a' Tiſztteknek kezekbe adgya: ha a' *factum*on érettetik, nála találtt javait a' megfogó elveheſſe; a' Tiſzt pedig törvény nélkül elbotsátani ne merészelje. *Ex Art. An. 1610.*

ARTICULUS II.

HAmis pénzzel tudva élö emberek, *juris ordine prosequáltatván* haſonló *pœnába incurrállyanak*, mint annak tsinálói *comperta rei veritate*, illy *declaratio*val mindazáltal; hogy ha kezéhez történet ſzerint *deveniálna* afféle pénz, és ö-is tsak a' ſzerint akarná költeni, a' mint ö hozzá jutott, azért ne büntetödgyék, hanemha *comperiáltatik*, hogy tudva vette légyē-el, 's nem tíz húſz pénz éröt, hanem ugyan *circiter* tíz húſz forintig éröt venne és költene, vagy egyébiránt bizonyos tanúkból és *circumſtantiákból elucescálna*; a' melly Ötvösök avagy egyéb Meſterek afféléket metſzenének, avagy a' kik metſzeni akarnának, Czéh-meſtereknek és elöttök-járó Tiſztviſelöknek hírekké nem tévén, azok-is haſonló *pœnába incurrállyanak*; kik-is ſzorgalmatoson megviſgállyák, és a' Tiſzteknek értéſek-

re adván, a' metſzetö megfogattaſsék, és *comperta rei veritate*, megbüntetteſsék.

TITVLVS LVI.

Hólt teſtek felöl.

ARTICULUS I.

NÉmelly helyeken ennekelötte éltenek illyen *abuſus*ſal, hogy a' Hólt teſteket némelly Városokból vagy Falukból a' keſerveseknek elvinni, avagy tellyeſséggel nem engedték, avagy nagy ſanczoltatáſſal: annakokáért az az *abuſus in perpetuum tol*láltaſsék, és a' Hólt teſteknek kivitele minden helyekröl megengedteſsék. Harangozás dolgából, a' teſtnek tiſzteſséges kiſéréséért a' ſzokott *tax*át megadván, ha afféle *ceremoniá*kat megkívánnak a' keſervesek, ſzolgálni tartozzanak.

TITVLVS LVII.

Uj Kereſztyénekröl.

ARTICULUS I.

AZ új Kereſztyéneknek, kik az Orſzágba béjöttenek, és Alvinczen laknak, 's ez után-is melléjek jövendök lennének, meſterſégek ſzerint való minden míveknek *exerce*álása megengedtetik, Orſzág közzé való minden *Contributio*tól *exim*áltattak; Vallások dolgából való *opinio*joknak ſzabados *exercitium*a, ö magok közt Alvinczen megengedtetett; *Privilegium*ok-is pedig *confirm*áltatott, *ſalvis tamen aliorum Privilegiis ac libertatibus*; úgy mindazáltal, hogy míveket, poſztójokat a' Haza fiaitól eltagadván, más idegeneknek el ne adgyák; mellyet ha tselekednének, *toties quoties* azt tselekednék, *fl.* 200. *exequ*állyon rajtok a' *Præfectus*, *Fiſcus* ſzámára két réſzét, harmadát a' panaſzló félnek.

TITU-

TITVLVS LVIII.

Czigányok Vajdaságáról.

ARTICULUS I.

A' Czigányoknak, hogy közönségesen az Erdély Országi birodalomban egy kiváltképen való Vajdájok légyen, kinek eztendö által adó-fizetéssel tartozzanak, valamelly *fundamentum* nélkül való *abusus*tól tsúszott vólt-bé némelly idökben; melly nem tsak annak a' nyomorúlt nemzetségnek rajta való sok húzásával, vonásával, elviselhetetlen terhére vólt, de söt a' Nemesi *prærogativá*nak és Jobbágyoknak birásában való *jurisdictio*knak-is *præjudic*ált; mellyre nézve *penitus toll*áltatott egynéhány rendbéli *Constitutioi* által az Országnak; mindazáltal idvezült Néhai Idösbik Rákóczi György Fejedelem Urunk kegyelmes *requisitio*jára, az Országnak és annak Fejedelminek, noha idegen Nemzetböl ez Országba származott, de sok szükséges szolgálatokat *præst*áltt tekintetire nézve Vitézlö Vallon Péternek éltéig megengedtetett birása, azon Czigányok Vajdaságának Tisztinek szokott jövedelmével együtt: úgy mindazonáltal, hogy Sokadalmokon, Városokon és egyéb helyeken 's Darabantok vagy egyéb *insolens* emberek által ne kergettesse, fogdostassa öket, megadván ök-is szokott *Tax*ájokat; de rajta kivül, soha *in perpetuum* többé azon Czigányok Vajdaságának Tiszti fel ne vétetessék, és se Fejedelmek ne *conferál*lyák, se senki ne-is *sollicit*állya *sub pœna violationis Constitutionum Regni*; hanem a' Czigányoknak *Possessori* szabadosok legyenek azzal, akarjanak-é Czigány Jobbágyokon valami adót venni, avagy nem: és ha kiknek felesen vannak afféle Jobbágyi, azoknak eleikbe Vajdát vagy egyéb szolgákat rendelni.

TITVLVS LIX.

Fejérvármegyei dolgokról.

ARTICULUS I.

FEjérvármegyében a' Törvényes Székek-is, Vármegye Gyülési pediglen annál inkább *celebr*áltaſſanak, ha ſzintén a' Fö Iſpánok magok ſzemélyekben Orſzág és Fejedelmek dolgai miatt elvonattatván, vagy egyéb kiváltképen való okoktól *impedi*áltatván, jelen nem lehetnének-is; Vicé Iſpán, Fö Birák, *Notarius*, és Vármegye *Aſſeſſor*inak jelen-létekben; de a' Fö Iſpánok *promulg*álásokból: mindazonáltal elmúlhatatlan okokon kivül, azon igyekezzenek, hogy a' ſzokás ſzerint, ha csak egyik-is a' Fö Iſpánok közzül jelen leheſſen.

TITVLVS LX.

Enyedröl.

ARTICULUS I.

AZ Enyedi Kaſtélyban a' Nemeſségnek, kiknek az elött-is Kamarájok vólt, ha elvétetett, *reſtitu*áltaſsék, a' kiknek nem vólt-is, adattaſſanak helyek; mellyeknek kimutatására és intézésére, a' Fejérvármegyei Fö és Vicé Tiſztek, a' Fejérvári Káptalanokkal együtt mennyenek-ki, valamikor érkezhetnek, és intézteſsék-ki a' helynek *quantitas*sához képeſt, a' Városiakat-is meg-nem fogyatkoztatván; úgy mindazáltal, hogy a' Nemes rendek-is a' Kaſtélyhoz tartozó rend ſzerint való tereh viſelést egyéb idöben-is, de kiváltképen a' ſzükségnek idején egyiránt *ſupport*állyák.

ARTICULUS II.

AZ Enyedi Nemeſség és Városi rend között lévö *controverſia* ſok eſztendöktöl fogva lévén fenn, a' mint immár az Orſzág végezéſe ſzerint azon Vármegyének Fö Tiſztei, és arra *deleg*áltt *Commiſſarius*ok által, a' Nemeſség leveleinek *Productio*jok, azoknak *reviſio*jok, és a' Városiaknak-is *prætenſio*jok után *finaliter decid*áltatott az 1613, és 1614-eſztendöbéli *Articulus*okhoz *accommod*altatván azon igazításról való *Regeſtrum* a' Fejérvári

jérvári Káptalanba béadattatott; mind két fél annakokáért ahoz tartsák magokat, és ha azt valamellyik fél *violál*ná, *toties quoties in flor.* 500. *convictus*ok legyenek, *eo facto:* mellyet a' Nemességen a' Vármegye Tiſztei, a' Városiakon pedig a' Város Birája *exequ*állyon; Két réſze az *Executor*oké, harmada a' panaſzló félé légyen; és az eddig el-igazított dolgok ebben maradgyanak *in perpetuum.* Haſonlóképen, hogy azon és több Mezö Városokon-is *fundus*okat a' Fejedelmek ne *exim*álhaſſanak, ſe ott; ſe ott való embereket, avagy azoknak maradékjokat, a' végre, hogy ott lakhaſſanak Nemesi *prærogativa* alatt, a' mint *ab* 1613. *cave*áltatott, úgy ez után-is ſzabados ne légyen. *Ex Art. An.* 1643. 1644.

TITVLVS LXI.

Torda Városa.

ARTICULUS I.

AZ új Tordaiaknak *Privilegium*ok *confirm*áltatni végeztetett, abban *inſer*ált *Conditio*kkal lévén megtelepítéſek, kik ſzükſégeknek idején, lovok hátán, jó fegyverrel tartozzanak felülni és ſzolgálni a' Fejedelmek Záſzlója alatt; mindazáltal ô Tordai embert közikbe bé-ne fogadgyanak, *ſub pœna ducentorum florenorum*; úton-járó embereknek-is ſzállás adáſſal tartozzanak, de ingyen való gazdálkodáſſal ſemmi rendbéli embernek nem, ſzabad akarattyokon kivül; Kikkel ha ſzemélyekben való dologért perelne valaki, kereſſe fiſtin; ha *privata perſona* perel valami *privatus* embertöl örökſéget, mint a' több *Oppidum*okban, úgy ott-is az ott való Birák elött indíttsa, onnét botsáttaſsék Táblára; ha pedig *Communitas*t illet a' dolog, egyebekben-is, nem pedig ſzemélyek ſzerint való tselekedetekben, Táblára *evoc*áltaſſanak; de *Communitas*t nem illetö dologért ha ki öket *evoc*álná, *convinc*áltaſſék *in pœna violationis Articulorum* 200. *florenos conſtituentium.* An. 1634.

TITU-

TITULUS LXII.

Illye Várának állapattyáról.

ARTICULUS I.

ILlye Vára jószágostól a' *Possessor*oknak kezeknél maradgyon azon igasággal, mellyel ekkédig biratott; de mivel ez Hazának mostani állapattyához képest, már igen Véghelybe vagyon, ha mikor a' Fejedelmek akarják, kezekhez vehessék, de úgy, hogy mást igasságoson hasonló jószágot avagy Kastélyt adgyanak érette. Melly ha szintén *Fiscalis*ok közzül való vólna-is, örökös igassággal adhassák az Illyei *Patronus*nak, avagy annak *Successor*inak, azok-is a' szerint birhassák; de az alatt az Illyei *Possessor*oknak Ország elött *publicè* lött *assecuratio*jok szerint-is, zálagos és hiteles Haza fiait tartsanak Kapitányt és Porkolábokat, és *continuè* harmincz számú jó fegyver fogható *Præsidiarius*okat, kik a' Fejedelmeknek és Országnak hittel-is kötelesek legyenek; 's valamikor a' Fejedelmek akarják, azokat megis mustráltathassák; és ha a' szükség kivánnya, *Præsidium*okat-is küldhessenek beléje, a' *Possessor*ok azokat mindenkor bé-botsátani tartozzanak.

TITULUS LXIII.

Káránsebes.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1651. A' Káránsebesieknek *legitimè emanált Privilegium*ok helyben hagyattatik, mellyben ez ideig megtartattak; *Signanter* pedig Háczokon Vámot adni ne tartozzanak.

TITULUS LXIV.

Lúgosról.

1631. 1650. 1651. ARTICULUS I.

A' Lúgosiak a' Háczoki Vám adástól *immunis*okká tétetnek, *Privi-*

*Privilegium*oknak *continentiá*ja szerint, a' *Fiscalis Proventus*nak *auctio*ja-is közöttök nem újjíttatik, az eddig *observált*atott *usus* hagyattatik helyben.

TITVLVS LXV.

Szék Városáról.

ARTICULUS I.

SZék Városa, *quoad taxam*, a' hová eddig valamint *contribuált*, ez után-is *contribuállyon* adót.

TITVLVS LXVI.

Váradról.

ARTICULUS I.

A' Váradi *Fiscalis* jószágokban lakó Nemesség *semel pro semper*, mentöl hamarébb való alkalmatossággal tartozzanak *producálni Exemptio*jokról, a' Fejedelem méltóságos személye mellett lévö betsületes Tanáts Uri és egyéb rendek elött, kiknek dolgok igazításba vétetsék, és az 1650-eſztendöbéli *Articulus*nak tartása szerint, a' kiknek *productio*jok és helyben hagyattatások *elucescál*, azok ezután-is megtartassanak; a' kik pedig nem *producáltak*, avagy azután telepedtek oda, *producálván* *discussio*ba vétetsék levelek. *Ex Art.* 1650.

ARTICULUS II.

A' Váradi Kortsomállás állapattya *continuè* a' Város lakosinak engedtetett, és annak rendi és módgya szerint, minden Nemes Városi 's egyéb rendek-is a' Kortsomálásnak szabadságában meghagyattattak.

TITVLVS LXVII.

Boros-Jenei dolgokról.

ARTICULUS I.

BOros-Jenö az Országnak egyik kiváltképen való Végháza lé-

vén, hogy mind a' helynek óltalmazására, 's mind pedig a' külsö vígyázásra inkább reá érkezhessenek, végeztetett, hogy valakik Jenö körül jószágokat birnak, jószágoknak *quantitas*sa szerint tartozzanak Jenöben lovasokat tartani; ha kik magok személyekben ott nem laknak *continuè*, azok pedig nem az egyébaránt-is ottlakos Katona, és egyéb rendekböl állók legyenek, és azok a' Kapitányoktól *dependeá*llyanak, illendö és jó rendben tartsák öket; mennyi jószágról és mennyi lovast kellessék állatni, a' Kapitány a' Vármegye Fö és Vicé Tiszteivel együtt *tanquam Commissarii ad id deputati conscientiosè limitá*llyák-el, úgy pedig, hogy legalább húsz Jobbágyról (kik tudnillik Földes Uroknak szolgálnak, és nem-csak szanttzal tartoznak) rendellyenek egy lovast állatni: mellyet ha *contumaciter posthabeá*lna, *comperi*áltatván *fl.* 200. *pœná*val büntettessék; másodszor 500. forinttal: melly pénzbéli *mulcta*, a' minthogy a' Vármegyei Tisztek által *exequá*ltatik: úgy ugyan azon Vármegye Fö és Vicé Tisztei rendellyenek *Perceptor*t-is, ki a' Vár és Város erösségének épitésére *convert*állya az *exig*ált pénzt, és arról szám-is vétessék; de *in erogationibus* a' Fejedelmek után Kapitánytól *dependeá*llyon; Harmadszor azon részt jószágot veszesse-el, a' ki *contumaciter* nem akarna lovast állatni, mellyröl lovast nem állatott: azt pedig veszesse-el *redemptibiliter perennali æstimatione mediante*, melly azon Vármegye Vicé Tisztei által *Fiscus* számára *applic*áltassék.

Az Özvegy Asszonyok, kik kün laknak, felényivel tartozzanak, míg férjhez nem mennek; a' benn lakó özvegy Asszonyok-is pedig értekek szerint jó lovasokat tartsanak. Gabonabéli Dézma adással ne tartozzanak a' Jenei határon, de a' bor Dézmát megadgyák, a' kiknek arról való *Exemptio*jok nintsen.

Ex Art. An. 1617.

Dezni jószágról lovas állatással nem tartoznak Jenöben; tsak a' Várra és egyéb szokott szükséges dolgokra, a' *Patronus*ok viselljenek úgy gondot, hogy annak a' darab földnek veszedelme és az Országnak nagy kára ne következzék; azon jószágról

ſágról a' helynek alkalmatoſsága 's kivánsága ſzerint, a' jóſzágnak *quantitas*ához, a' fellyebb írtt mód ſzerint, *limit*álva tartaſsék illendö ſzámú Vitézlö rend, mind lovaſsal 's gyaloggal *promiſcuè*: mellyet ſzorgalmatoson *animadvert*állyanak a' Boros-Jenei és Vármegyei Fö és Vicé Tiſztek, *ſub pœna ſuperiùs declarata*.

Egyéb Jenei ſzükſéges dolgok, az Orſzág és Fejedelmeknek *Edictum*iban fognak *declar*áltatni, mellyekhez alkalmaztaſsák-is magokat minden rendek.

TITVLVS LXVIII.

Debreczeni dolgokról.

ARTICULUS I.

DEbreczen Városának állapattyára nézve bizonyos *reſpectus*okból meghatároztatott a' Jobbágyoknak kiadásának ideje, és 1625-eſztendö elött oda ment Jobbágyok, hogy ha hittel-nem kötelesek, vagy kezeſség alatt nintsenek, ki nem adattatnak: attól fogva oda ment Jobbágyokat ki-adni tartozzanak illyen móddal; hogy a' *Repetens* fél bizonyságival együtt a' Város Birájához menvén nevezze-meg jobbágyát, és lakó helyének útzáját, és a' Város Birája adgyon ſzolgákat melléje, ha maga-is el-akar menni a' *Repetens*; ha pedig nem akarja magát mutatni, a' Szolgák mennyenek-el, és a' Birák hitek köteleſségek ſzerint, minden alattomban való kedvezés, hír-tétel, vagy *cavill*álás nélkül ſzorgalmatoson felkeresſék, és ha kaphattyák, vigyék a' Biró eleibe, és mind a' *Repetens*nek igaſságát, mind a' *repetitus*nak mentségit megértvén, ha igaſsága *comperi*áltatik, feleſégével, gyermekivel, és minden javaival tartozzék megadni; Ha pedig a' *repetitus*t akkor meg nem foghattyák, a' Biró, egy bizonyos *terminus*ra állaſſa elö, és a' *Repetens*nek adgya kezébe; ha pedig a' Biró nem felelne felöle, ſzabados légyen a' *Repetens*nek akarhol az ö bújdosó *An.* 1645.

Jobbágyát *perſequá*lni, megfogni; söt a' Városban-is a' Birák tartozzanak elégedendö ſegítséget adni melléje, 's onnan elvinni engedni, feleſége, gyermeki, és javai, ha a' Birák hatalma alatt találtatnak, a' *Repetens*nek megadattaſſanak; ha pedig a' Birák *poſthabe*álnák a' Jobbágyoknak a' megírtt mód ſzerint való kiadását, a' Táblára *evoc*áltatván, akar *Octavalis termin*uson, akar Gyülés alatt *celebr*álandó Táblán, *comperta rei veritate fl.* 200. *convinc*áltaſſanak, *& inſuper* a' *Repetens* költségének *refuſio*ján.

TITULUS LXIX.

Belényes Városi Nemesſégröl.

ARTICULUS I.

Ex Art. Au. 1614. BElényes Városi Nemesſég *contra prærogativam Nobilitarem taxa* adásra ne erölteſsék, és attól *immunis* légyen; bor dolgából Harminczad adáſſal nem tartozik; Nemesi állapattyoknak kivánsága ſzerint, hadi *Expeditio*kbã ök-is, mint egyéb 1634. Nemes emberek, a' Haza és Fejedelmek ſzolgálattyára lévén kötelesek, Réz és Vas Bányákról ſzállítandó terheknek viſelésétöl *immunis*ok. Fejedelmek *Salvus Conductus*ſával és Czi- 1649. merivel poſtálkodóknak Poſta-ló adáſſal tartoznak; mivel a' helynek mivólta és a' köz jó úgy kivánnyák.

TITULVS LXX.

Kis-Marjáról.

ARTICULUS I.

KIs-Marjai Városbélieknek *Privilegium*ok helyben hagyatik egyéb réſzeiben, az 1614-eſztendöbéli *Articulus* ſzerint; de mivel az Orſzág *in ann.* 1615. *& ſubſequentibus Articulis invalid*álta annyi réſzében, hogy a' Harminczadokat, mint *Fiſcale bonum*okat, *recuper*álni rendelte; annakokáért ök-is Harminczad adáſſal tartoznak *de jure Regni*; mindazonáltal a' Fejedelmek-

nek

nek szabados hatalmok és *dispositio*jokra hagyattatik, ha mi *indultum*okkal hozzájok léfznek a' Harminczadlás dolgából-is, melly igen méltónak itéltetik annak az hallhatatlan emlekezetre méltó Fejedelemnek Botskai Istvánnak *collatio*jára nézve.

TITVLVS LXXI.

Békés Vármegyének állapattyáról.

ARTICULUS I.

HOgy Békés Vármegyéből és több hódolt helyekből, a' hová *ob metum Turcarum* a' Tiztek *ad admonitiones, executiones fiendas, vel Testium fassiones recipiendas*, nem mehetnének, *concludá*ltatott; hogy az ollyan helyekről *ad loca tutio*ra az embereket a' Tiztek felhivathassák, és törvénybéli *processust perag*álhassanak; ha pedig valamelly *Prædium*on ember nem lakik, az *admonitio* Földes Urok elött *celebr*áltassék: e' *Constitutio* pedig *in genere* a' hódolt helyeken való *executio*król értessék, tsak hogy ne keressék a' magok könnyebbségét az *Executor*ok, a' hová elmehetnek a' rendes *executio*kra, és ne *præjudic*állyanak a' Végbéli Tizteknek *authoritas*oknak.

TITVLVS LXXII.

Arad Vármegyéröl.

ARTICULUS I.

AArad Vármegyének elpusztúltt állapattyára nézve, a' megmaradott réfze Zaránd Vármegyéhez *incorpor*áltatott. *Ex Art. An.* 1625.

TITVLVS LXXIII.

Husztna Vidékiröl.

ARTICULUS I.

HUsztna Vidéke Zaránd Vármegyéhez *incorpor*áltatik, ezután-is

An. 1626. tán-is annak *Jurisdictio*ja alatt maradgyon; mellyre azon Nemes Vármegye Tiſzteivel együtt, ha *rulucta*lnának-is, kénſzeríttse.

TITULUS LXXIV.

Huſztról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1626. HUſzt Vára minden *pertinentia*ival, és minden jövedelmével, 's a' Só Aknával együtt, *Ötven-ezer aranyban inſcrib*áltatott, a' Néhai Tekintetes és Nagyságos Gróf Bethlen Iſtvánnak és maradékinak; mindazonáltal onnan-is, mint egyéb helyről, és azon *pœna* alatt az oda futott Jobbágyokat kiadni tartozzanak.

1616.

TITULUS LXXV.

Máramarosról.

ARTICULUS I.

1650. 1651. A' Minthogy Máramarosban-is a' *Liber Baronatus*ſág *toll*áltatott, és a' Czirkálás mindeneknek Jóſzágiban végeztetett *ſub pœna fl.* 200. azonképen ha a' Tiſztek valamelly tekintetből, magok vagy mások Jóſzágiban nem *perag*álnák, haſonlóképen büntetödgyenek: mellyet a' *Director comperta rei veritate, mox & defacto exig*állyon rajtok; egyébiránt mind a' Nemesség, ſzokott Nemesi ſzabadságában, mind pedig a' köſség az ö állapattyában megtartatik.

TITULUS LXXVI.

Székelyſégröl.

ARTICULUS I.

1630. 1613. A' Székelyſégen Kapitányokat a' Fejedelmek ſzoktak *præfici*álni, magok *conditio*jokban *ſpecific*áltt mód ſzerint, a' Fejedelmek *authoritas*ſának *reſervatio*jával; a' Fö Király Birák pedig

præci-

præcisè a' Székeknek szabados válaſztásokban áll, 's mind pedig azoknak megváltoztatások; megtartatván mindazáltal a' Fejedelmek *jusſa* és *authoritas*ſa abban-is.

ARTICULUS II.

AZon Székely *Natio*béliek, hogy ekkédiglen *obſerv*áltatott szabadságokban, és *immunitas*okban megtartaſſanak, és törvénytelen *executio*kkal ne terheltesſenek, a' szokott helyeken való vadáſzat, barmoknak havasokon való legeltetések, böröknek és egyebeknek szabados adása és vévése, valamellyek *per expreſſas Regni Conſtitutiones* nem *interdic*áltattanak, a' köztök ekkédig megmaradott *uſus* szerint, ez után-is helyben hagyattaſsék, végeztetett. *Ex Art. 1621.*

ARTICULUS III.

A'Ló-fősség-is a' Székelyſségen magok örökſségét azon szabadsággal birhaſsák, mint a' Nemesség, azoknak el-idegenítések, adások, vévések kivül. *An 1562.*

ARTICULUS IV.

A' Székely Darabantságot, vagy egyéb köz rendet, ha a' Förend nyomorgatná és törvénytelen háborgatná, nem lévén elégsége maga óltalmazására, vagy az ott való perlekedésre, *requir*állyák a' Fő Tiszteket, kik tartozzanak *adſiſt*álni, mególtalmazni, és törvény szerint meg-is büntetni az ollyanokat, károkat *refund*áltaſsák, és *inſuper minor potenti*án maradgyanak a' tselekedök.

ARTICULUS V.

MInd Székelység 's mind egyéb rendek, kik az Oláh Országokkal határosok, azoknak-is határira való *irruptio*któl, kártételektöl magokat megtartóztaſsák, Fejedelmek hírek 's engedelmek nélkül *ſub pœna fl.* 100. hogy abból-is háborúságra való ok adás ne következzék; *excipi*álván azt, ha onnan ide kapdosó latrok *in facto*, vagy *continua perſecutione deprehend*áltatnának, tolvajlott marhának nyomát bé-is követhetik.

ARTI-

ARTICULUS VI.

A' Székelyſégen lévö Só Aknák *Fiſcus* ſzámára foglaltattanak, *in anno* 1567. mindazáltal azoknak-is ſzükſégekre elégedendö Só adattaſsék a' végezéſek ſzerint, mellyröl annak *ſeries*ſében világosabb irás vagyon.

ARTICULUS VII.

A' Székelyſégen való Jószágok, mellyek *jure hæreditario*, és az ö régi ſzabadságok ſzerint birattatnak, (és ha a' *Poſſeſſ*orok, vagy azoknak *Prædeceſſori*, *Jus Regium*ot nem vittenek azon Jószágba) ezután-is a' *Poſſeſſor*oknak, vagy azoknak *legitimus Succeſſor*inak, és igaz *hæres*inek akarattyok 's kedvek ellen, ſe a' *Fiſcus*, ſe más ſenki *Jus Regium*ot az ollyan Jószágokba bé ne viheſſenek, és annak erejével magokat ne *intromitt*álhaſsák; úgymint olly Jószágokba, kikbe régi *Privilegium*ok ellen más *jus*t bé-nem vittenek mind ez ideig-is a' *Poſſeſſor*ok. Ha melly Jószágban *Jus Regium* lött vólna-is valamikor, és annak *Poſſeſſori deced*álván, mások akarkik-is ollyan Jószágot *apprehend*áltak vólna, és *ad Fiſcum Regium* nem *rede*álhatott vólna 32-eſztendönek forgása alatt, és annak a' Jószágnak *pacificum dominium*jában lehettenek vólna, ez illyen módon való idö-töltéſſel *abſolv*áltatott a' *Jus Regium*nak *prætenſio*ja alól, és iſmét a' régi örökös *hæreditarium Jus*ra *rede*ált, 's azzal birattathatik; de ha ekképen való békeſséges idö-töltéſe 32-eſztendö eltölte alatt nem lehetett, *ſubjace*állyon a' *Jus Regium*nak az arról iratott közönſéges Orſzág Törvénye ſzerint. Ez mód *obſerv*áltaſsék a' Székelyſégen lévö *Jus Regium* alatt lévö vágy *hæreditario jure* ekkédiglen birattatott Jószágoknak állapattyokból. A' melly jószágokba pedig *ſponte voluntate* nem más idegenek, hanem tulajdon magok a' *legitimus Poſſeſſor*ok, *Succeſſor*ok vagy *Hæres*ek vitték-bé, vagy vinnék ezután-is a' *Jus Regium*ot, az ollyanoknak mind birodalmok 's mind jövendö *devolutio*jok, úgymint *Jus Regium* alatt lévö *bonum*ok, ez Orſzágnak a' *Jus Regium*ról iratott közönſéges

ges

ges Törvényihez *accommod*áltatsának *tam reſpectu Fiſci, quàm etiam Donatariorum.*

ARTICULUS VIII.

MInd Nemes, Ló-fö, Gyalog avagy Darabant, és egyéb Vitézlö rend, az Orſzág végezése ſzerint való parantsolatokra, fogyatkozás és halogatás nélkül jó hadi *apparatus*ſal, hogy felülhelſſenek, és ha a' ſzükſég úgy kívánnya, mindjárt indúlhaſſanak-is, arra magokat mindenkor kéſz állapattal tartsák; *in caſu repentinæ neceſſitatis* pedig, Fejedelem parantsolattyától ſem várván. A' kik pediglen közzülök ſzolgák, magok képében való mást állatáſſal jóſzágokról és örökſégekröl, ha annyira való értekek vagyon, a' ſzerint tartozzanak, mint a' Vármegyei Nemes renden való ſzolgákról írott *Articulus* tarttya; ha pedig arra való értekek nintsen, Urokkal a' Hadban jelen lévén, más Sóldost állatni nem tartoznak; söt ha honn hagyattatnak-is Uroktól a' Hadi *expeditio*kból, örökſégekröl és jóſzágokról ne tartozzanak Sóldost állatni. De úgy, hogy mint a' Vármegyebéliek felöl való *Articulus*-is tarttya, a' ſzerint megis visgáltaſſanak, és tsak az ollyan ſzolgáknak *ſuffrag*állyon, a' kik valósággal 's nem pedig tsak névvel fizetett ſzolgák; Udvarokban, jóſzágokban, vagy magok körül ſzokták a' ſzolgálatot *contin*uálni, 's nem pediglen tsak ſzín és formáért, valami adásért magok kötelezett avagy azzal foglaltt ſzolgák, és kik nem-is tsak a' Had hírnek idejében kötelezik magokat.

ARTICULUS IX.

A' Gyilkoſságnak *caſus*ában az a' régen béjött, Kereſztyénſéghez nem illendö ſzokás, melly miatt a' hólt teſtek ſok ideig föld ſzínén tartattak, úgymint a' melly mondatott tetemre való hívásnak, és ugyan akkor való hit feladásnak, azért való fizetéſsel együtt; Viſzont a' melly halál újításnak hivattatik, mind ezek a' Székelyſég közzül *in perpetuum toll*áltattak. *Ex Art. An. 1594.*

ARTICULUS X.

SZékelyſégen lévö Fö Nemes rendeknek Jobbágyinak, Föl- *An. 1597.*

des Uroknak *manumissio*jok nélkül, hogy *Armalis*ok ne adassanak; ha kiknek adatnék, vagy adatott vólna-is, *invalid*áltassanak, és efféléknek állapattyok a' közönséges Ország törvényéhez alkalmaztassanak, végeztetett.

ARTICULUS XI.

A'Melly *Potentiá*kat a' Székelyek Mihály Vajda béjövetelétöl fogva Botskai István válaztásáig a' Vármegyéken és Országon tselekedtek, azok *perpetua amnestiá*ba vétetnek és engedtetnek.

ARTICULUS XII.

AZ Hadban szolgáló Ló-fö és Darabanti renden lévö Székelyeknek, a' köztök lakó Nemességtöl bántódását, és azok miatt az Ország szolgálattyára való hadakozó népnek kevesedését látván bóldog emlekezetü Idösbik Rákóczi György Fejedelem, azoknak állapattyokat bizonyos karba akarta állatni; mellyhez képest ö maga a'Méltóságos Fejedelem *in anno* 1635. közikbe menvén, mellette lévö Tanáts Ur hiveivel, az egész Székelységnek állapattyát szorgalmatoson *perlustrá*ltá, minden Székekre Nemes,Ló-fö és Darabanti rendē lévö Vitézlö népeket fel iratván, külön-külön bizonyos *Urbarium*okban *consignál*tatott, és jövendö örök emlekezetre, minden rendeket gyermekeivel és örökségeivel *regist*ráltatott; Kiktöl azon Méltóságos Fejedelem bizonyos *Punctum*ok felöl alázatoson *requir*áltatván, egy állandó *Conclusum Edictum*ot az egész Székelységnek egyezö értelméböl adott-ki, hogy ahoz az egész Székelység *successivis semper temporibus* magát alkalmaztatná, mellynek ez *Articulus*ban-is szükségesképen *inser*áltatni, és újobban *confirm*áltatni illendönek itéltetett, mellynek szavai ekképen következnek:

GEORGIUS RÁKOCZI, *Dei gratiâ Princeps Transilvaniæ, Partium Regni Hungariæ Dominus, & Siculorum Comes, &c. Resolutio ad Supplicationem Universitatis Nobilium, Primipilorum & Peditum Pixidariorum totius Universitatis Siculorum.*

Noha

NOha láttyuk azt, mennyi ſok bántódáſi legyenek, kiváltképen a' kik erötlenbek Kegyelmetek között, némelly Nemes rendektöl; mindazonáltal akarván Kegyelmetekhez ebböl-is kegyelmeſségünket megmútátni, a' Kegyelmetek kivánságára *annua*lunk illyen okok alatt.

I. Hogy a' kiknek dolgok eligazodott ez ideig, maradjon az mind abban.

II. Azon kivül való *Supplicans*oknak panaſzokat mi-is elhagygyuk, úgy hogy a' melly Jobbágyokat eddig birtak, övék légyen illyen *declaratio*val mind örökſégeſtöl; hogy a' kiket ſem törvénnyel, ſem *rectificatio* által, ſem a' ſzegény Fejedelem (*ſpecific*áltt *ſufficiens documentum*ával) adománya mellett nem *apprehend*áltak, hanem ezeken az útakon kivül a' *Commiſſarius* járásától fogva *abſoluta potentia mediante* töttenek Jobbágyokat, akar kik-is Záſzló alól foglaltanak ſzabadoſon Ló-fö és Veres Darabant örökſégeket, Ló-fö és Darabant embereket, azon Tiſztviſelö hiveink nékünk tartozó hüſégek ſzerint, és *ſub amiſſione Officii* igen igen igazán felkeresvén, *ſtatim & defacto ſimpliciter* tsak Záſzló alá írják. Ha kik pedig afféléket Záſzló alá nem *remitt*álnának, azokon mindjáráſt az *Articulus*ban *ſpecific*áltatott *pœn*át, úgymint a' 400. forintot *proſingulis capitibus* kedvezés nélkül *exequ*állyák.

III. A' kiket pediglen moſt a' Záſzló alá irattunk *regeſtrum*unkban, azokat gyermekekkel, jószágokkal együtt, azon Tiſztviſelö hiveink *ſub amiſſione Officii* mególtalmazzák igaſságokban, egyet-is azok közzül Jobbágyokká tenni ſemmi úton ne engedgyenek *ſub pœna Articulorum*; *exceptis illis*, kik immár e' mái napig *proceſſus*ban vólnának; mert azok a' kik *proceſſus*ban vannak máig, ſzabad légyen *lite proſequ*álni, de *poſt finalem ſententiam* ha valamellyik fél *appell*álni akarja, Táblára-is elbotsáſsák; a' kik pedig e' mái napig *proceſſus*ban nem vóltanak, azokat ez után-is ne keresheſſe, és a' Záſzló alól ki ne viheſſe.

IV. A' hol szabad örökségek Ló-föjé, Darabanté találtatnék, kiknek fiú ágon *defectus*ok vólna, azokat leányi *jus*sal Jobbágy örökséggé a' Tiztek semmiképen ne engedgyék tenni, vagy lenni; de hogy az ollyan Ló-fö vagy Darabant, leányokat *concern*álható örökségekböl semmisé ne legyenek, az ollyan örökséget jó lelki-ismeretü hites emberek betsüllyékmeg, 's igazán böts-szerint való árrát a' Leánynak vagy Aszszony embernek közelebb való férjfiú ember Záztó alatt szolgáló attyafia tegye-le, 's légyen azé a' jószág.

V. A' szegény *Supplicans*okat, kiváltképen az erötleneket, a' kiknek *Supplicatio*jokra most választ irattunk,'s ez után-is iratunk; sok *Exceptio*kkal, *Dilatio*kkal ne fáraszszák; hanem *ante alias omnes causas* azokat *revide*állyák, a' tölünk eleikbe adandó *brevis processus* szerint, halogatás nélkül.

ARTICULUS XIII.

A' Székelyek egyenesen Táblára és *Diæt*ára ne *evoc*áltassanak egyéb semmi *casus*okban, hanem tsak a' mellyek *per expressas Regni Constitutiones* reájok-is nevezet szerint *tend*álnának, az ollyan *extraordinarius casus*okban, *signanter* pedig Jobbágy kérésekben, *Statutio*knak *Contradictio*jában, *legitimum Mandatum*oknak nem *obtemper*álásában és *Not*ában *evoc*áltathatnak Táblára avagy *Diæt*ára; ha kinek annakokáért mi pere légzen Székely-földi dologért, elsöben a' Széken kezdgye, onnét *servatis de jure servandis* botsáttassanak Táblára, *per appellationem*; és ha melly *privatus* ember e' *casus*okon kivül öket vagy Táblára, vagy *Diæt*ára *evoc*áltatná, *competens forum*jára *cit*áltatván, *fl.* 200. *convinc*áltassék.

Ex Art. An. 1609. 1610. 1634.

ARTICULUS XIV.

1610. PRocessusban lévö Jószág a' Székelységen semmiképen ne *sequestr*áltassék.

ARTICULUS XV.

1613. 1615. A' Székelységnek határiról, se barom, se gabonabéli, se semmi egyéb *boum*okról, se magok, se Jobbágyok, Páztorok és Ma-

és Majorok *Fiscus* számára való Dézma-adással nem tartoznak.

ARTICULUS XVI.

A Székelységen lévö Jobbágyoktól, Földes Ura *consensusa* nélkül, hogy senki örökséget ne vásárolhasson, *sub pœna fl.* 500. végeztetett. Ellenben hogy a' Vitézlö rendtöl-is (*excipi*áltatván a' Nemességet) senki örökséget ne vásárolhasson, se ne adhasson, *sub eadem pœna decern*áltatott külömben, hanem az 1650 esztendöbéli XXIX. *Articulus*nak *continenti*ája szerint, melly e' szerint következik: *Ex Art. An.* 1632. 1633.

I. Hogy az adásban és vételben *observ*áltassék ez Országnak közönséges bévött törvénye, és *Decretum*a, tudnillik hogy a' közelebb való vérek, ezek után a' *vicinus*ok *admone*áltatván, ha azok meg nem akarnák venni, azután lehessen szabados az adás és vétel, a' távol lévöknek-is; távoztatván mindazáltal affélében ollyan *cautio*k ne legyenek, hogy hirtelen való idöre szorítván, vagy olly féle pénznek és egyéb marhának adására, a' vételhez való közelebb lévö személyeket, 's ugyan *studiò* eröltessék, a' minémünek szerét nem tehetnék.

II. Sem az adás, sem a' vétel, az örökség igaz *valor*án fellyül ne lehessen; söt a' *summa*, melly a' *valor*nak *summá*ját *exced*álná, *amitt*áltassék, és tsak a' *Capitalis summ*ának *depositio*ja által *restitu*áltassék az igaz vérnek vagy *venditor*nak az örökség; mindazáltal ha mit rajta *interim* épitene az *emptor*, tartozzék *juxta verum ædificiorum valorem* néki *refund*álni a' *venditor*, tsak-hogy ötet-is az *emptor* fáradságáról, *expens*áiról, és haszna vételéröl *content*állya, ha *simpliciter* nem *lev*állya a' *summ*át.

III. Hogy örök áron a' Nemességen kivül, hadba szolgáló Vitézlö rend földét és örökségét semmiképen el ne adhassa, hanem tsak zálogban annak *valor*áig: a' kik pedig adnák vagy vennék, azok ellen az elébbi *pœna* és *proceſſus* maradjon, úgymint *fl.* 500.

IV. A' melly hadba szolgáló ember, (a' Nemességen kivül)

vül) el-akarná zálagosítani örökségét, adgya hírré a' Tiſztek-nek: kik kimenvén és *oculál*ván a' helyet, *valora* ſzerint engedgyék-meg eladását, botsáſsák kézbe az *emptor*nak; de ha találtatnának ollyak, kik Tiſztek hírek nélkül alkalmat *celebrál*nának, *in hoc caſu* az *emptor* pénzét, mellyet arra az örökſégre adott, elveſzeſſe, a' *venditor*-is az eladott örökſégnek betsüjén *convinc*áltaſsék; Ellenben a' *redim*álni akaró fél-is a' Tiſztet híja-ki, és az *oculál*lya 's *æſtim*állya-is, ha mit rajta épített a' más fél, és úgy *reſtitu*állya a' vérnek, avagy ugyan a' *venditor*nak az örökſéget; és ha *contumaciter* nem *reſtitu*álná az *emptor*, *proced*állyon az 1648-eſztendöbéli *proceſſus* ſzerint, akarmennyi *ſumm*ában lévö örökſég felöl légyen-is: és ha törvénnyel kell végét érni, a' fellyebb írtt mód ſzerint való *pœn*án *convinc*áltaſsék a' *venditor* ellen, és a' Tiſzt ellen-is, költségét-is adgya-meg a' peresnek.

V. Ez *annuentia* pedig mind addig fenn maradgyon, míglen a' Fejedelmek a' Vitézlö rendeknek ez *Articulus*ból fogyatkozását nem *animadvert*állyák; mellyet eſzekbe vévén, légyen *arbitrium*okban, ha akarják, *toll*álhaſsák.

ARTICULUS XVII.

Ex Art. An. 1634. AZ Aranyas Székiek mind *publicatio*k dolgából, mind egyéb ſzabadságokban fogyatkozás nélkül megtartatni igértetnek.

ARTICULUS XVIII.

AB Anno 1623. a' melly hadba ſzolgáló Székelyek Vármegyékre vagy Városokra mentenek lakni, ſenki meg ne mé-
1638. réſzellye tartani, hanem viſzſza botsáttaſſanak, ha valami egyéb törvény ſzerint való akadályok, és igazításra való dolgok nintsen.

ARTICULUS XIX.

AZ elveſzett marháknak nyoma, és faluban el-lopott mar-
1641. háknak árrok megfizetéſe dolgában az Orſzágnak közönſéges végezéséhez tartsa magát a' Székelyſég-is; elveſzett marhájoknak nyomát pedig békövethetik a' károsok, kik a' ſzéliben

ben laknak az Oláh Országokra-is; tsak *fraudulenter* azzal ne éllyenek, és ne *abut*állyanak, 's ha a' dolog nem olly szorgos, a' Tisztteknek-is hírt tegyenek felöle.

ARTICULUS XX.

MInt egyebek, úgy a' Székely Vitézlö rendek-is, a' végezések szerint hadi *expeditio*kra felülni tartozzanak; ha a' Fejedelmek vagy arra bizatott *Generalis*ok, vagy fö Tisztek elött, a' mustrára rendeltt idöben, és helyben jelen nem lennének, az eddig való *usus* szerint a' Tisztek büntessék: megindúlván pedig, ha a' hadi szükségnek idején, mint arról a' *generalis Articulus*ban világos írás vagyon, jelen nem lennének, a' magok fö Tisztei elött magok mentségeket *comprob*álván, ha kötelességek szerint, mentségeknek helyes és igaz vóltáról *Testimonial*ist adnak, meg ne büntettessenek; ha pedig méltó mentségek nem lészen, a' Fejedelmek *authoritas*sából halállal büntettessenek, de jószágokat ne *amitt*állyák: és ha *in redemtionem capitis* úgy kívántatik lenni, ez illyen *casus*ban zálogképen el-is adhassák jószágokat, örökségeket; *Suffrag*álván pedig a' Székelységen-is, a' betegekről és nyomorúltakról való közönséges *Art.* *Ex Art. An. 1648. 1649.*

ARTICULUS XXI.

AZ Oláh Országi határok felöl való szély-helyekben épittetett Erössségetskékre a' Székelység úgy *provide*állyon, hogy ne *ruin*áltassanak, söt inkább jobb móddal *conserv*áltassanak, a' Várakban és útakon való örizetek és vígyázások-is, az eddig való *usus* szerint *continu*áltassanak.

TITVLVS LXXVII.

Udvarhelyröl.

ARTICULUS I.

UDvarhely Városának régi *Privilegium*a *confirm*áltatott, a' mennyiben nem *derog*ál a' Nemesi szabadságnak, és az ott lakó szegénységnek károk dolgaiból, régi szabadságok helyben állat- *An. 1630. 1635.*

állattatik; a' kik a' Városban szabad *fundus*on nem laknak, arról való *Constitutio* szerint adózni tartoznak, és egyéb terhet-is viselni; a' kortsomálás a' Vár szükségére *reserv*áltatik az eddig való *usus* szerint.

TITVLVS LXXVIII.

Kézdi-Vásárhelyről.

ARTICULUS I.

Ex Art. An 1609. 1625. 1626. 1630. 1644.

KÉzdi-Vásárhelynek, Torjának, Szepsi Szent Györgynek, Illyefalvának *Privilegium*i helyben hagyattatnak, *signanter* pedig Kézdi-Vásárhelynek, a' szerint, mint a' Maros-Vásárhelyieknek; hasonlóképen egyéb *immunitas*i és *indultum*i, valamellyekben ez ideig megtartattanak, és *per contrarias Regni Constitutiones* nem *invalid*áltattanak, *in quantum ritè & legitimè existunt emanatæ*, és a' mennyiben nem *præjudic*ál másoknak szabadságoknak és igasságoknak; egyébféle *innovatio*knak *cautio*ja alatt mindazáltal, és azzal a' Szék Törvényétöl el sem szakasztatnak, a' mikröl *Privilegium*ok nintsen.

TITVLVS LXXIX.

Oláhfalviakról.

ARTICULUS I.

A' Két Oláhfalviaknak *Privilegium*ok *in ea parte abrog*áltatik, és hogy a' Szék törvényével éllyenek, *impon*áltatik; mellyröl lészen bövebben emlekezet a' Székelységnek dolgairól való írások között.

TITVLVS LXXX.

Szászságról.

ARTICULUS I.

A' Kételenségböl való ingyen gazdálkodás dolgából lévén az Országnak közönséges végezése, melly a' Szászságra-is *extend*ál-

*tend*áltatott, és hogy Ország közönséges dolgaiban, vagy Fejedelmek parantsolattyából való szolgálatban nem lévö alá 's feljáró semminémü rendbéli embereknek szabad jó akarattyokon kivül, pénz nélkül gazdálkodni ne tartozzanak, ha Fejedelmektöl való *specialis Salvus Conductus*ok nintsen arról, végeztetett: mindazáltal annak *modalitas*sa, és az ellen tselekedöknek büntetések ez alább megírtt módok szerint *observ*áltatni rendeltetett.

Valakik azért nem *in Publicis Regni negotiis*, vagy pedig a' Fejedelmek *Specialis Commmissio*jokból való szolgálatban, hanem tsak *in privatis negotiis* alá 's fel járnának, kiknél a' Fejedelmeknek arról való *Salvus Conductus*ok avagy Czímerek nintsen, ingyen gazdálkodásra, se pedig Posta-ló, Szekerek, és marhák adásra a' Szászságon lévö szegénységet ne kénszerítsék, és azok-is ne tartozzanak magok emberségén és szabad jó akarattyokon kivül; Ha kik ez ellen tselekedö emberek találtatnának, akarmelly Nemes rend, ha *residenti*ás emberek, azon Székbéli Tiztektöl, vagy ha azok *prosequ*álni nem akarnák, a' *Fiscalis Director*októl *evoc*áltassanak, szabados *arbitrium*okban állván, ha Vármegyéjekre, vagy Székes helyekre a' tselekedöknek, vagy *Octavalis*, akar pedig Gyülés alatt való Táblára: melly *causa* ha az alsó *Forum*on kezdetik-is, de *appellatio*ba onnat-is ne botsáttassék, hanem mind ott 's mind a' fellyebb való *Forum*okon *finaliter decid*áltassék.

A' *legitimè recipi*áltatott *collateralis Atteſtatio*k, és azon Falunak lakosinak hiteles bizonysági, mind pedig a' más félnek maga mellett-lévöknek vallási e' *casus*okban *admitt*áltassanak, *utrinque reciprocè*, kiváltképen azon helybéli Papoknak, Mestereknek és Deákoknak-is *Fassio*i; ha a' dolog elégségesen nem *consta*l, a' Biráknak itéletekböl, egy *Exmissio* még adattassék; de egyébiránt minden tovább való *processus*ok, *remedium*ok *exclud*áltatván, és a' dolog *comperi*áltatván, *fl.* 200. *convinc*áltassanak. Mindazáltal ök-is szállás-adással, a' Folnagyok, Polgá- *Ex Art.. An.* 1581.

rok szerit tévén a' Falukban vagy Városokban feltalálhatandó, ember és marha élésbéli, 's egyéb szükséges gazdálkodással lenni pénzekért a' szállóknak tartozzanak, illendö áron, ezen megírtt *processus* és abból következni szokott *pœna* alatt.

A' *residentiá*tlan Nemesség, Fejedelmek, Urak, vagy Fö rendek szolgái, és egyebek-is, ha kik efféle dolgot *attent*álnának, az ollyanoknak megfogattatások, büntettetések a' szerint légyen, a' mint a' *Generale* és *Publicum Edictum*ban világosan *exprim*álván vagyon afféle lézzegö sanczoltató embereknek állapattyok.

Ellenben pedig ha kik méltatlanúl fogdosnának, károsítanának, vagy törvénnyel-is *vex*álnának valakiket, és méltatlan panaszokat tennének, ezen megírtt *processus* mellett *in pœnam talionis incurr*állyanak; ha pedig Nemes emberen történnék, szabadságában állyon, ha *servatis de jure servandis juxtaque continentiam Decreti proced*ál, vagy pedig ezen *Articularis brevis processus*sal, ha tsak ezẽ *Articularis pœn*át akarná keresni.

Ex Art. An. 1581. 1591. 1599.

Nem *interdic*áltatik pedig az, ha kikhez az állapatoknak és személyeknek mivóltokhoz képest illendö emberséggel és betsülettel léfznek gazdálkodásból-is szabad jó akarattyokból; a' kik pedig a' Haza közönséges dolgában, vagy Fejedelmek szolgálattyában járni *comperi*áltatnak, azoknak gazdálkodni tartozzanak illendö módon, tékozlás, részegeskedés, és a' szegénységnek satczoltatása nélkül.

1642.

ARTICULUS II.

A' *Fundus Regius*ról a' Száz *Natio* közzül *disturbium* alatt elbújdosott Jobbágyok, ha elébbeni lakó helyekre visz za akarnának menni, (ha Jobbágyságra nem kötötték magokat, vagy egyéb igazításra való akadályok nintsen) el-botsáttassanak mindenféle javokkal és marhájokkal, *refund*álván azt, ha mit Földes Urok adott vólna.

1616. 1617.

ARTICULUS III.

A' Vármegyei vagy egyéb Tiztek a' *Regius Fundus*on ne Czirkálla-

1639.

kállyanak, söt magok *Jurisdictio*ja alatt lévöknek Czirkálására menö úttyokban-is megſzállván, módnélkül való gazdálkodásra a' Száſzságot ne erölteſsék; Poſta-ló adásra pedig tellyesſséggel ſemmiképen ne, annál inkább egyéb *exactio*kra.

ARTICULUS IV.

A' Törvénytelen *Areſtum*okról való közönſséges végezés *obſerv*áltaſsék, mindazonáltal mind Száſz és Magyar Városokon a' meg-*ſententiá*ztatott latrokat, és *in flagranti loco delicti deprehend*áltatott gonoſztévöket, viſzont ha kiknek kezeknél lopott marha találtatnék, az illyen paraſzt embereket ſzabadoſon *areſt*álhaſsák a' Birák, *tam propria authoritate, quàm ad inſtantiam aliorum*; a' Nemeſség réſzéröl mindazáltal, *nomiſi juxta continentiam Decreti & Articulorum.* Ex Art. An. 1648.

ARTICULUS V.

A' Száſzságnak Vármegyéken lévö Jóſzágiban a' Czirkálásnak *Series*ében íratott közönſséges *Articulus*, és abban *ſpecificált*t módok *obſerv*áltaſſanak. An. 1651.

TITVLVS LXXXI.

Városok állapattyáról.

ARTICULUS I.

MInthogy a' Fejedelmek-is minden rendeknek, viſzont a' Fejedelmeknek-is az Orſzágbéli mindē *Status*ok hittel ſzoktak magokat kötelezni, nē utólsó *requiſituma* ennekokáért a' Fejedelmekhez való hüſségnek és tartozó kötelesſségnek az-is, hogy akarmelly idöben-is, de kiváltképen a' ſzükſség úgy kívánván, valamelly Városban lakni, *reſide*álni, vagy tsak bizonyos ideig múlatni akarnak, mind magok, udvarok népe, fizetett és egyéb rendbéli hadai ott lakhaſſanak, mellyröl ennekelötte-is az Orſzágnak vóltak bizonyos *Conſtitutioi*; ez egéſz világon lévö minden Orſzágbéli példák-is azont mútattyák, moſtan-is annakokáért újobban örökösön megállandóképen végeztetett. 1625.

I. Hogy az Országnak *legitimus* Fejedelmi akarmelly Kerített, *Privilegiumos* és Költsos Városokban birodalmokbéliek közzül, minthogy ugyan *Fiscalis* Városoknak-is *denominá*ltatnak a' szabad Városok, valamikor akarják, mind békeséges és háborúságos idökben, mind magok személyek szerint, Udvarok népe, Ország népe, fizetett és egyéb rendbéli hadas *Præsidium Locumtenensi*, avagy arra rendeltetett Tiztviselöi, az állapatoknak és szükségeknek mivóltához képest, szabadoson bébotsáttassanak, lakhassanak, és a' közönséges Haza 's Fejedelmek javára szép egyezö értelemmel vígyázhassanak, a' Városoknak Kapui, Bástyái, Czejtházai, egyaránt öriztessenek, birattassanak és óltalmaztassanak, azoknak egyébiránt való szabadságoknak 's *Privilegium*oknak megsértödése nélkül, *sub pœna Notæ infidelitatis; amissioneque libertatis & omnium immunitatũ.*

II. Söt az igaz *Unio* és *Concordia* azt-is kívánván, hogy a' mint a' Városok külsö jószágokat-is egyiránt birnak, és minden szabadságival, haznaival az Országnak *usus*át és *fructus*át nem tsak egyiránt, söt inkább fontosabban élik és vészik az Országbéli egész *Status*oknál, és a' szükségnek idején azoknak nem tsak fegyverekkel, hanem vérek hullásával-is, és életek fogyásával-is óltalmaztatnak; annakokáért a' régi végezések szerint-is újobban *communi omnium votô concludá*ltatott; hogy akarmelly *Natio*béli, *Status*okbéli *Regnicol*áknak szabados házak és örökségeknek vétele, adása, vévése, *concambiá*lása, mind örök áron, 's mind zálogképen, vagy Sellérül, vagy megbérlés és alkuvás által, az alkuvás szerint lehetö akarmelly idöre megengedtesék, semminémü szín és *prætextus*, fenyíték, vagy egyéb alkalmatosságok által meg ne gátoltassék, a' köztök *reside*álandó egyéb *Natio*béliek az ö ott való állapattyoknak és örökségeknek mivóltok szerint: ök-is a' Városoknak *Privilegium*ival, szabadságival, és minden *immunitas*ával egyaránt élhessenek, és semmiben fellyebb ne *aggrav*áltassanak.

Ex Art. An. 1607. 1614. 1625.

III. Ha kiknek pedig a' megírtt mód szerint házak, *continuus*

nuus szállások nem lehetne-is, de a' több *Natio*kbéli *Status*ok, söt a' szükségnek idején, mind magok, házok népe, és minden javok szabadoson-bé, 's annak idejében békével ki-is botsáttassék; míglen benne léznek, ott való semmi rendektöl meg ne háborittassanak, károsittassanak, azokat a' Városbéliek magokkal és magokéval egyiránt óltalmazzák, ellenségeknek ki ne adgyák, se magokat, se egyéb javokat, 's ha a' dolog békességre mégyen, abból-is akkor ki ne rekeszszék, 's ne azoknak javokból *tract*állyanak és békéllyenek. Szállás adással tartozzanak, és illendö ház-bérrel megelégedvén, akarmi idöben bé és kiviendö élésekböl semminémü bért és *taxát* ne vegyenek; de azok-is a' míg ott léznek, a' Városnak szabadsági ellen semmit ne tselekedgyenek, pénzeken éllyenek.

Hogy ha azért a' fellyebb megírtt mód szerint való szabados adást és vévést megengedni nem akarnák, valami titkon való *interdictum*ok, magok között való *Constitutio*k által, (a' *venditio*t és a' megírtt *Conditio*kat) avagy *qualicunque sub prætextu impedi*álnák, *eo facto* a' házat venni akaró ember akar maga *prosequ*állya, akar pedig *ad instantiam ejus* a' *Director*, szabados légyen, és *Diætalis* avagy *Octavalis terminus*on *peremptoriè decid*áltassék e' *causa*, és az illyen Városbéliek és annak Tisztei, Vármegyéken lévö jószágokat *amitt*állyák, mellynek két része *Fiscus*é 's a' harmada a' peresé légyen. Vármegyebéli jószágoknak pedig azok értetnek, mellyek a' Vármegyék Tisztseinek *jurisdictio*jok alatt, a' Vármegyei *Porta* számnak rendiben vannak felirattatva, a' szerint-is szoktak *contribu*álni és hadi *expeditio*kat-is *præst*álni.

Ha melly Városnak pedig Vármegyén jószága nem vólna, az ide fellyebb megírtt második *casus*béli *pœn*ába *incurr*állyanak, *id est*, *amissione immunitatum ac Privilegiorum*; az *Exponens*nek-is pedig *satisfactio*ja légyen, és *in isto casu absque pecuniarum solutione introduc*áltassék a' megvenni akaró a' házba, a' *Venditor*t pedig a' Város *content*állya.

Ha pedig a' harmadik *punctum*ban meg-irtt mód szerint háborúságos időkben bé-menö, lakó, ki-jövö embereknek dolgokban *violál*nák a' *Constitutio*kat, *in amissionem Privilegiorum ac immunitatum incurr*állyanak, azon *processus* szerint, mint fellyebb van meg-irva a' házak vétele dolgából.

TITVLVS LXXXII.

Törtsváráról, és ahoz való Jószágról.

ARTICULUS I.

A' Mint *in Anno* 1625. végeztetett vólt, hogy Törtsváráról, és ahoz való Jószágról *Privilegium*okat *produc*álnák két Hónap alatt a' Brassaiak, *sub amissione omnium bonorum*, és akkor *succumb*álván, a' *Fiscus apprehend*álván-is bizonyos *respectus*okból ismét *restitu*áltatott vólt; de újonnan a' *Fiscale bonum*oknak bizonyosabb karba állatását kívánván az Ország, és a' Brassaiaknak ahoz való igasságokat-is szorgalmatoson megvisgálván *in Anno* 1651. arról való végezés mostan-is *confirm*áltatott, melly ekképen következik:

NOS GEORGIUS RÁKOCZI, Dei gratiâ Princeps Transilvaniæ, Partium Regni Hungariæ Dominus, & Siculorum Comes, &c. &c. *Memoriæ commendamus tenore præsentium, significantes, quibus expedit, universis; Quòd cum maximæ curæ nobis fuerit, Regnum & regimen nostrum undiquaque pacis aurâ perficere, ut turbas etiam Forenses, quibus ob incertitudinem Jurium Fiscalium variis molestiis affici intelligebamus, redactô incertum Catalogum bonorum illorum numerô, legitimo processu complanaremus, eam ob rem à Dominis Regnicolis editô superinde Articulô humilimè etiam requisiti fueramus, quatenus ei rei componendæ certum terminum, vigesimum nempe quartum diem Mensis Octobris, anni præteriti Millesimi Sexcentesimi Quinquage-*

quagesimi, dare & præfigere dignaremur; quo facto, adveniente Divina gratia isto termino, in præsentia Nostra coram Dominis Consiliariis, & Tabulæ nostræ Judiciariæ Assessoribus, universis talibus bonis, inter Fiscum & privatos quoslibet controversis, per viam productionis, processu fœlici, revisis, complanatis & discriminatis, separatoque omni jure Fiscali à privatorum prætensionibus, totale etiam & integrum Castrum Törtsvára, *ac bona, totales nempe & integræ possessiones* Bátsfalu, Türkös, Tsernátfalu, Hoßúfalu, Tatrang, Zajzon, Pulchenecz, Apácza & Krisbák, *omnino in Comitatu Albensi Transilvaniæ existentia, ad idem de jure & ab antiquo spectantia, & juxta antiqua Regni Decreta & recentiora Sancita, ùt Anni Millesimi Sexcentesimi decimi quinti, ac aliorum subsequentium virtute, lege perpetua, bonis Fiscalibus annumerata esse, certò certiùs compertum sit; Unde Serenissimus quondam Princeps* Gabriel Bethlen, *etiam Fisco Regni reincorporaverat; verùm ad humiles Prudentum & Circumspectorum illius temporis Judicis & Juratorum Civium Civitatis Coronensis instantias, certis rursus sub conditionibus, eisdem remittenda voluerat; Nos etiam similem in modum precibus eorum inclinati, inprimis autem consideratis & attentis fidelitate ac fidelibus servitiis Prudentum ac Circumspectorum, Michaëlis Ötvös Primarii, alterius Michaëlis Hermanni Vice Judicum, & Laurentii Bergeri publici Notarii Civitatis nostræ Coronensis, Nobis & huic Regno nostro Transilvaniæ, pro temporis exigentia fideliter præstitis & exhibitis, & clementia singulari erga eosdem uti volentes, accedente etiam assensu Dominorum Consiliariorum & Regnicolarum, in præsentibus Comitiis ad diem duodecimum Mensis Februarii, in hanc Civitatem Albam Juliam indictis, publicô Articulô per expressum declaratô, sub specificatis modis & conditionibus, sanctè & inviolabiliter per eos observandis, eisdem & successoribus eorundem universis remittenda & restituenda clementer voluimus & annuimus.* Primò, *Teneantur ipsi, Judex, cæterique Cives Civitatis Coronensis in ærarium nostrum undecim millia*

millia florenorum statim & de facto simul & semel administrare, quibus Sedes nostra Principalis, inprimis autem Confinia Regni, præparationibus necessariis, juventur & asserantur. Secundò; Quandoquidem bonæ memoriæ Princeps, Gabriel Bethlen, inter alias resignationis ejusdem Castri conditiones, certa etiam bona, totales nimirum & integras Possessiones Gird, Persán, Holbach, omninò in districtu Fogarasiensi, & Parroh jure perpetuo, Sárkány verò ad tempus, in rationẽ Fisci omninò in memorato Comitatu Albensi existentia, ab eisdem Coronensibus concessa & concambiata voluerat, collatis per eosdem eidem Principi illis etiam quindecim millibus florenorũ quos Comes Illustris Dominus Sigismundus Forgáts eisdem debuisse perhibebatur, prout hæc omnia ex literis concambialibus & collationalibus ipsius Principis Gabrielis Bethlen lucidiùs constare dignoscitur; His nos prænominatam totalẽ & integram possessionem Sárkány, in perpetuum cum totali & integra Possessione eorundem Szúnyogfeg, & districtu Barcensi, ac eodem Comitatu Albensi ab eisdem additam voluimus, cum omnibus earundem possessionum pertinentiis ac emolumentis quibuslibet de jure & ab antiquo ad easdem pertinentibus, nullum jus nullamque juris & dominii proprietatẽ in iisdẽ iidẽ Coronenses pro se & successoribus suis ad amplius reservando, imò ratione possessionis Szúnyogfeg, etiam Evictionis cautelam & onus in se assumendo, ita ut dehinc in perpetuum præspecificatæ istæ Possessiones, Fiscales habeantur & reputentur. Tertiò; Securitate Principum & Regni jure meritò exposcente, justitia communi dictante, obligatione in commune bonum, & sancitis Patriis jubentibus, & ipsorum etiam Civium Coronensium cum Principibus, & Regno isthoc aliquoties reiteratis pactis & conclusionibus dictantibus, teneantur ipsi Cives Coronenses in eodem Castro Törtsvára, Castellanum Natione Hungarum ordinare & præficere: Sed nonnisi cum præscitu & suffragio Principis legitimi talem, qui cum primis Principi legitimo complaceat; ille autem sicut & cæteri præsidiarii omnes, singulis Annis, coram Commissariis à Principe Regni ordinandis

& eo

& eò expediendis, in ea forma, quam Princeps legitimus præscripturus est, homagium Principi & Regno teneantur deponere, & sese juramento obligare, ad defensionem loci, & Possessoribus servitia fideliter exhibenda. Quartò; *Tempore necessitatis teneantur ipsi Cives Coronenses ad primum Principis legitimi mandatum in idem Castrum tantum præsidium recipere, quantum Princeps legitimus & Regnicolæ eo ordinaturi sunt; hoc autem, quandocunque legitimi Principes & Regnicolæ effectum voluerint, statim & de facto admittere teneantur. Imò Præsidiariis illis non tantùm Castellanus, cæterique Castri illius Præsidiarii, verùm & ipsi Cives Coronenses pro communi bono & salute publica cooperari, consentire, & totis viribus suppetias dare teneantur, & sint adstricti; Tempore verò pacato solitum tantùm Præsidium conservare sint obligati.* Quintò; *Teneantur ipsi Cives Coronenses idem Castrum tam externis, quàm internis munitionibus, sufficiente nempe commeatu, præsidiô, & machinis, ac quibusvis rebus necessariis instructum, & contra quodvis infortunium satìs superque firmatum reddere. Insuper juxta multiplicia ac varia Regni Sancita, Contractusque Civium Coronensium ac Conditiones & clausulas Donationum ac Privilegiorum à Divis quondam Regibus & Principibus eisdem elargitorum, semitas, transitus, ac passus quosvis prohibitos, identidem intercludere, impedire, & incidere, neque ut ullo unquam tempore aperiri, & transitui accommodari possint, permittere.* Sextò; *Insignum autem gratitudinis pro tanto beneficio, & quòd Fiscus è manibus suis, ùt proprium peculium, Castrum istud, cum suis bonis omninò (ùt præmemoratum est) in Comitatu Albensi Transilvaniæ existentibus concambiat, & apud eosdem relinquit, teneantur iidem Cives Coronenses tempore expeditionis bellicæ, duodecim bene instructos Equites, eo modo, quo Septem Judices Saxones, ex bonis suis in Comitatibus habitis, tanquam Donatarii ad exercitandum inter Nobiles, usque exitum belli, sistere. Verùm ex bonis Castri* Törtsvára, *nullus miles sub Vexillũ Comitatûs, aut inter pedites Universitatis Saxonicæ accipiatur,*

sed pro necessitate temporis, talis etiam miles secundum dispositionem Principis legitimi, pro præsidio in Castro Törtsvára *relinquatur.* Ad extremum; *Constitutionibus Regni variis id dictantibus, ac etiam cum ipsi sint commembra Regni, communisque sit & permansio & excidium; imò priore etiam eorum contractu idem affirmante, teneantur ipsi Cives Coronenses in omni tempore necessitatis, alias Nationes & Regnicolas, quosvis in Civitatem suam cum tota familia & rebus recipere, admittere, & illis hospitium dare, illic placidè & Christiana charitate eosdem tractare, familias & bona eorum tutari. Et si illis emigrare illinc placuerit, cum omnibus bonis suis liberum discessum concedant, nec ullo sub prætextu impedire ausint; Imò in omnibus etiam aliis rebus, erga alias etiam Nationes, eum affectum gerant, quem in rebus asperis, erga alios hominem Christianum decet, illorum perniciem suam esse non ignorantes. Quæ omnia sub pœna in Contractu Anni Millesimi Sexcentesimi Tricesimi septimi specificata, teneantur per totum sanctè & illibatè præstare & continuare, Cæteris etiam omnibus literarum Contractualium punctis, clausulis, & conditionibus per omnia salvis permanentibus.*

His itaque omnibus conditionibus sanctè & illibatè conservatis, effectuatis, & continuatis, totum & integrum toties nominatum Castrum Törtsvára, *omniaque bona, totales nempe & integras superius nominatas Possessiones* Bátsfalu, Türkös, Tsernátfalu, Hoszúfalu, Tatrang, Zajzon, Pulchenecz, Apácza & Krisbák, *omninò in Comitatu Albensi Transilvaniæ existentia; Totum item & omne Jus nostrum Regium, si quod in eodem Castro, dictisque possessionibus etiam aliter, qualitercunque existeret & haberetur, aut eadem nostram ex quibuscunque causis, viis, modis & rationibus concernerent collationem, simul cum cunctis suis utilitatibus & pertinentiis quibuslibet, terris scilicet arabilibus, cultis & incultis, agris, pratis, pascuis, campis, fœnetis, silvis, nemoribus, montibus, alpibus, vallibus, vineis, vinearumque promontoriis; Item aquis, fluviis, piscinis, piscaturis, aquarumque decur-*

decursibus, molendinis & eorundem locis, generaliter verò quarumlibet utilitatum & pertinentiarum suarum integritatibus, quovis nominis vocabulo vocitatis, ad idem Castrum dictasque possessiones de jure & ab antiquo spectantibus & pertinere debentibus, sub suis veris metis & antiquis limitibus existentes, memoratis Primario & Vice Judicibus, cæterisque Juratis Civibus, Senatoribus, ac Universis incolis & inhabitatoribus Civitatis Coronensis, eorundemque hæredibus et successoribus legitimis benignè dandas donandas, & apud manus eorundem reliquendas voluimus; Prout damus, donamus, & apud manus eorundem relinquimus jure perpetuo & irrevocabiliter, sub præinsertis modis & conditionibus tenenda, possidenda, pariter & habenda, salvo jure alieno: harum nostrarum vigore ac testimoniô literarum mediante. Quas Nos in formam Privilegii nostri redigi faciemus, dum nobis in specie fuerint reportatæ. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die 25. Ap. Anno Dom. Millesimo Sexcentesimo Quinquagesimo primo.

E' *Contractus*t világoson megtapaſztalván az Orſzág, hogy ez Hazának nem kárára, söt inkább haſznára vólna, annak minden *punctum*it *approb*álta és javallotta; úgy hogy a' melly Jószágot a' Braſſaiak a' *Contractus*nak *continentiá*ja ſzerint *in concambium* adtanak, azok *in perpetuum pro Fiscalibus* tartaſſanak, és a' melly Törtsvári Jószágot ezzel a' *concambium*mal moſtan magoknak megerösítettenek, azok *in perpetuum* övék legyenek; és a' melly *Articulus*ok és *Privilegium*ok ezzel ellenkezök ennek-elötte *eman*áltanak, avagy *prætend*áltattanak mindenek *sepon*áltatván, tulajdon tsak a' fellyebb megírtt *collatio*, és abban *specific*áltt *Condition*ok és módok ſzerint birattaſſanak mind Törtsvára és ahoz tartozó Jószágok, és nem mint *Fundus Regius*ból, hanem *tanquam bona Fiscalia in Comitatu Albensi existentia, ac è manibus Fiscalibus concambiata. Hoc etiam addito*, hogy noha a' Törtsvári Jószágok Vármegyén vannak ugyan, mindazonáltal Kapu-ſzám után való, mind *Fiscalis* 's mind Vármegyére való egyéb *contributio*tól és *exactio*któl

*immunis*ok legyenek: A' *criminalis casus*okban pedig halállal való büntetésre légyen *authoritas*ok a' Braſſai Tiſzteknek, a' Vármegyei Tiſzteknek *præſentiá*jok nélkül-is, mivel a' Vármegye Tiſztei távol laknak; egyébiránt-is azoknak a' Faluknak állapattyok moſtan úgy kívánnya: tsak hogy ök-is ne *abut*állyanak, söt az Orſzág *Conſtitutioi* ſzerint *proced*állyanak kedvezés nélkül.

TITVLVS LXXXIII.

Beſzterczeieknek Móldova felől való határáról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1642.

BEſzterczén fellyül, a' hol a' Dorna vize a' Beſztercze vizébe ſzakad, melly az Erdélyi és Móldovai határt *ſepar*állya, mellyben valamelly réſzt hogy elfoglaltak vólna a' Moldovai Oláhok, jelentetik; ſzomſzédságos *requiſitio*ra ha a' Vajda azt a' határt fel-nem ſzabadíttya, és el-nem ſzállíttya onnan azokat, kik megülték, avagy akarmint-is elfoglalták; az Orſzág és a' Fejedelem ſemmiképen meg-ne engedgyék, ha bizonyoſon Erdélyi határnak találtatik lenni; hanem minden útakon és módokon, hogyha rajta lakók találtatnak, *amove*áltaſſanak a' foglaló emberek, és az Orſzág határához *reapplic*áltaſſanak egyébképen-is.

TITULUS LXXXIV.

Hordók állapattyáról.

ARTICULUS I.

AZt kivánván a' közönſéges igaſság-is, hogy minden rendek igaz mértékkel éllyenek; ez Hazában pedig egyik kiváltképen való *quæſtura* a' Bornak adásában és vévéſében áll, mellyeknek hordójoknak minémüſégében megtapaſztaltt káros tsalárdságok ezzel orvoſoltatnak, hogy hordóſtól Bort el-

adó

adó minden ember veder számokra alkunni tartozzék, a' vásárló-is a' szerint vegye; kiből midön a' Bor kifogy, egy vederig történhető fogyatkozás nyólczvanos hordóban, légyen a' vévönek kárával; negyvenes hordó fél veder kárral szenvedtessék: de ha ezeken felyül való hiba találtatik a' hordókban, a' káros ember *content*áltatsék; ebben-is illyen mód tartatván, hogyha valamelly Bor úgy vétetik-meg, hogy hordója vagy vize-za viteſsék azon Faluba vagy Városba, méretteſsék-meg Biró vagy Esküttek elött, és ugyan azok téteſſenek *contentatio*t, és azon felyül *fl.* 12, büntetteſſenek, mellynek-is két része a' károsoké, harmada pedig az *Executor*oké légyen: ha pedig hordóstól vészik-meg, a' vévö vegyen hiteles *Teſtimonialis*t, és arra légyen-meg az elég-tétel.

TITULUS LXXXV.

Mives embereknek Privilegiumiról.

ARTICULUS I.

MIndenféle mives embereknek *Privilegium*ok ezekkel a' *Generalis Conditio*kkal tartatnak-meg és hagyattatnak helyben: Elsöben, hogy jó mivet mivellyenek. Másodszor, hogy a' Várost és Vidéket mindenek neme szerint való mivekből, vagy miveltt *materiá*kból meg-ne fogyatkoztaſsák, 's az eddig való *abuſus* szerint külsö helyekre, 's néha Országokra-is hordván, a' Hazában né szerezzenek szükséget; holott a' Czéhekẽ kivül lévöket-is elrekesztik, kik az ollyant megbövítenék, 's magok-is pedig nem *ſatisfaci*álnak hivatallyoknak. Harmadszor, hogy az idöknek mivóltához képeſt lött, 's lejendö *Limitatio*kat *obſerv*állyák.

TITVLVS LXXXVI.

Hajdúk állapattyáról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1626. A' Hajdú Városok, kik Hajdúi szabadsággal, és némelly dolgokban a' Vármegyék Törvényétöl megkülömböztetve vannak és élnek, azok, kiket Botskai Fejedelem elsöben megtelepítvén és nemesítvén bizonyos szabadságokkal meg-is erösített, meg-is ajándékozott volt, ez Hazának fegyverekkel való szolgálattyokért, 's az után több Fejedelmektöl-is abban megtartattanak és erösítettenek; mellyek nevezet szerint ezek:

Szalonta.	Vekerd.	Konyár.
Ürögd.	Sass.	Deretske.
Szent Márton.	Régen.	Berettyó újfalu.
Tamási.	Felegyház.	Kaba.
Harsány.	Bagamér.	Sáránd.
Körösszeg.	Mike Pérts.	Tépe.
Komádi.	Bagos.	

Ezeken kivül, több Hajdú Városok, Fejedelmek és Országh híre 's *consensusa* nélkül ne ültessenek és telepítessenek hasonló szabadsággal.

Ezek pedig a' Fejedelmektöl nékik *confer*áltatott szabadságokban, és a' Nemes Országgal együtt elrendeltt állapattyokban, mellyekben ekkédiglen hagyattattanak és megtartattanak, ezután-is megtartassanak: úgy mindazonáltal, hogy mint egyéb Vitézlö és Nemes rendek, ök-is a' Fejedelmeknek igaz hüséges szolgálattyokra, az Országnak minden szabadságira, végezésire, és egyességére hittel-is legyenek kötelesek sejenként, a' régi végezések és *Articulus*ok szerint-is; és mint az Országnak egyéb hadakozó rendei között, úgy ott-is, söt a' szükségnek mivóltához képest gyakrabban-is megmustráltatván a' Fejedelmek és *Generalis*ok, annak módgya szerint való *Regestrum*i béadattassanak.

1608. 1635.

ARTICULUS II.

A' Fellyebb megirattakon kivül, a' szabad Hajdúságnak nevezeti

vezeti *penitus* tollaltassék és letéteſsék; külömben, hanemha valamelly Ur vagy Nemes ember maga földére afféle ſzabad embereket telepítene, azokat ha a' Fejedelmek, Urok *manumiſſio*jából, avagy *conſenſus*ából megnemesítenék, Urokkal együtt a' hadi *expeditio*ban Vármegyének Záſzlója alatt felülni tartozzanak; ſzabadságok lévén mindazáltal a'Földes Uroknak arra, ha közzülök hon való ſzolgálattyára akar hagyni: tsak hogy olly illendö ſzámúakon, hogy ez Hazában *tumultuá*lódásra és egyéb közönſéges ártalmakra való *inſolentiá*kra effélék által alkalmatoſság ne ſzolgáltaſsék. Ha pedig Nemesi *prærogativá*val élö emberek nem léſznek, úgy-is a' földes Ur olly rendbe és *diſciplinä*ba tartsa, ha kiket el nem viſzen magával, hanem hon hadgya-is, hogy azok által-is közönſéges alkalmatlanság a' Hazában ne következzék: de ez mind két rendbéliek-is a' Vármegye Tiſztеinek *Jurisdictio*ja alatt legyenek, mint egyéb nemes vagy nemtelen Vármegyebéli több lakosok.

ARTICULUS III.

VAlamelly Hajdú Kapitány, Hadnagy, vagy egyéb köztök lakó akarmelly rend, Fejedelem, vagy Váradi Fö Kapitány híre nélkül Török közzé menni, küldözni, ; irogatni, gyüléſeket magok között hirdetni méréſzelne a' Fejedelmek, vagy a' Váradi Kapitányok, söt afféléket rajta érvén, más egyéb rendbéli Tiſztek-is megfoghaſsák, Váradra béviheſsék, és ollyanokat a' Váradi Kapitány halállal büntetheſſe, és javai *confiſc*áltaſſanak; egyéb *innovatio*kat-is pedig Fejedelem és Orſzág *conſenſus*i nélkül ne tsinállyanak, idegen orſzágból közinkbe küldendö nem tsak valamelly közzülök való *privata perſo*nát, hanem Fejedelmek, Orſzág, és egyéb köz állapatokat nézendö dolgokról írott leveleket a' Fejedelmeknek vagy Váradi Kapitányoknak béküldözni tartozzanak *ſub pœna eadem*. *Ex Art.* 1609. 1631. 1613.

ARTICULUS IV.

A' Hajdú vitézek magok *Territorrium*án kivül más jóſzágot, vagy telekeket ha venni akarnak vagy bírnak, melly a' megvétel- *An.* 1635.

vételnek elötte Vármegyéhez vólt *incorpor*áltatva, afféléket ne egyéb igasággal és szabadsággal vegyenek, tartsanak, se birjanak, hanem mint egyéb Nemes *Patronus*ok a' *Decretum*nak *continentiá*ja és Ország *Statutum*i szerint, és az ollyan helyeknek vagy azok felett való perlekedéseknek *Forum*ja a' Nemes Vármegye és Tábla légyen. A' törvénytelen *Areſtatio*k dolgából a' Hajdú vitézek-is az Ország közönséges *Conſtitutio*jához tarttsák magokat; azon kivül tselekedök ellen, a' Váradi Kapitány székin légyen az *Articulus*ok szerint való *brevis proceſſus*, és *executio*-is.

ARTICULUS V.

Ex Art. An. 1648. A' Hajdú Városokra ment, avagy menendö Erdélyi birodalömból való Jobbágyokat közikbe bé ne fogadgyák tudva; de ha ollyã dolog történnék, afféle Jobbágyoknak felkéréſe, kiadása, avagy törvény szerint való *proceſſus*a légyen az 1648-eſztendöbéli *Articulus* szerint: melly szórúl szóra ekképen következik. A' melly Nemes ember Hajdú Városokra futott Jobbágyát akarja *repet*álni, a' Váradi Fö avagy Vicé Kapitánytól az eddig bévett régi *uſus* szerint petsétet kérvén, a' Váradi Vár szombati Székin való két *Aſſeſſor*, avagy a' *Notarius* egyik *Aſſeſſor*ral együtt tartozzék kimenni a' Nemes embernek *inſtantiá*jára, az *obſerv*áltatott *uſus* szerint *depoſitô ſalariô*, és ott azon *Aſſeſſor*ok azon Hajdú Városnak (a' honnan *repet*álni akarják) Kapitánnyát vagy Hadnagyát *requir*állya érette; A' Kapitány vagy Hadnagy tartozzék minden *exceptio* nélkül, mindgyárt azon Városnak Tanátsát öszve-gyüjtvén, és ott a' Nemes embernek *repetitus* Jobbágyához való *jus*sa *comprob*áltatvãn, ha hitesnek, avagy kezesnek találtatik lenni, *eo facto* tartozzanak megadni, *ſub pœna homagiali*: Ha pedig *de proprietate doce*ál a' Nemes ember, *in inſtanti* tartozzék a' Hadnagy, vagy Kapitány Esküttivel együtt a' dologban törvényt tenni, és ha *comperi*áltatik az *Actor*nak jó igasága a' Jobbágyhoz, *eo facto* kiadni; ha pedig ki nem adnák, ez illyent-is *eo caſu* a' Váradi Vár szombati

bati törvény Székire *appellatio*ba vévén, a' Hajdú Városok-is tartozzanak elbotsátani, és a' *repetitus* emberre, *interim sub pœna homagii illius* gondot viselni: Melly *Transmissio* a' Vár Székin minden *dilatio* nélkül, *ad instantiam Actoris*, három szombati Széknek *durálása* alatt elö-vétesék, és *finaliter decid*áltassék; ha pedig a' három Széknek *durálása* alatt az *Actoria pars* elö nem vétetné, az *In causam Attractus instanti*ájára vétesék elö, és a' mint az igasság, 's az Ország törvénye kívánnya, a' *Transmissio*nak kivánsága szerint-is vétesék *executio*ba; úgy hogy *tempore revisionis hujusmodi Transmissionis*, a' Kapitány a' szombati Szék *Assessor*it, az eddig *observ*áltatott mód szerint jó lelki-ismeretü, töryényhez értö Nemes embereket-is *adhibe*álván, azokkal együtt *revide*állya a' *Transmissio*t: és ha megitélik, tartozzanak *de facto cum pœna homagii* a' *repetitus*t megadni. A' megadás után a' vitelben pedig, a' magok határáig olly *securitas*t mútatván a' Nemes embernek a' megadott Jobbágynak elvitelében, hogyha abban a' Nemes ember *utcunque impedi*áltatnék, a' Hajdú Városbéliek *eo facto in pœna* 200 *florenorum Hungaricalium convinc*áltassanak. Melly *pœn*át a' Fö és Vicé Váradi Kapitányok tartozzanak *exequ*áltatni *de simplici & plano*, és a' Nemes embert arról *content*álni. Ha pedig az illyen törvénnyel *prosequ*áltatott Jobbágy, a' törvénnyel való *prosecutio* és *apprehensio* után *utcunque transfugi*álna Földes Ura kezе és birodalma alól; akarhol találtathassék-is, annakutánna a' Hajdú Városokon az ollyan Jobbágy; *de facto* a' Hajdú Városbéli Tisztek azok ellen *eman*áltt *sententi*át látván, tartozzanak kiadni az ollyan Jobbágyokat *de simplici & plano*, (*nisi tamen justum aliud aliquod & legitimum obsistat impedimentum*) *sub pœna ducentorum florenorum*. Kiben hogy a' Nemesség jobb móddal *progredi*álhasson, tartozzanak a' Hajdú Városbéli Tisztek a' *Transmissio*t, és a' *Sententi*át kiadni Székekröl, valakik a' Nemesség közzül kiakarják váltani.

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM

PARS QUARTA.

TITVLVS I.

Törvények Proceſſusiról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1571. 1576. 1625. 1626.

HOgy mindennémü bántódáſok, mellyek külömbkülömbféle törvénytelenſégekből ſzoktak *emergál*ni, megorvoſoltathaſſanak, és kiki az ö igaſságát jobb módgyával *aſſequá*lhaſſa, végeztetett, hogy a' Fejedelmek a' *Terminus*okat mindenik *Nation*ak az ö ſzokott idejekben kiſzolgáltaſsák, és minden Vármegyéken, Székes helyeken, mind Erdélyben, 's mind a' *Partium*ban a' Törvényes Székek *celebr*áltaſſanak, valamelly kiváltképen való okok nem *impedi*álván.

ARTICULUS II.

1571. NOha rend ſzerint való *Octavalis Terminus*ok ennek elötte eſztendönként bövebben *celebr*áltatni *decern*áltattak vólt, úgymint az Erdélyi Nemeſſégnek elsö *Terminus*a kezdetödött *Reminiſcere* Vasárnap után való Hétfön, és tartott Virág Vasárnapig; második *Terminus* kezdetödött Szent Lukáts napjának 8-dik napján, és tartott 30 napig Vasárnapok nélkül. A' Székelyſégnek elsö *Terminus*a kezdetödött Vízkereſzt után nyólczad nappal, és tartott 30 napokig; második kezdetödött *Junius*nak elsö napján, és *dur*ált 30 napokig. A' *Partium*beliek-nek-is elsö *Terminus*ok kezdetödött Szent György napjának 8-dik napján, és itéltetett 25-töd napig; második *Terminus*-

*minus*ok kezdetödött *Decẽber*nek elsö napján, és *dur*ált 25-töd napig: De annakutánna bizonyos okokra nézve az akkori végezés megváltozván, rendeltetett illyen formán, hogy az Erdélyi Nemesſégnek *Terminus*a kezdetödvén Sz. Lukáts napjának 8-dik napján, *dur*állyon egy hólnapig, Vasárnapon kivül. A' Székelységnek *Terminus*a kezdetödvén Vízkereſzt nap után 8-czad napon, tartson három hétig, Vasárnapokon kivül. Haſonlóképen a' *Partium*bélieknek-is *Terminus*ok kezdetödvén Karátson havának elsö napján, itélteſsék három hétig Vasárnapokon kivül, mindenik *Terminus*okon a' Vásárnapok kitúdódván. *Ex Art.* 1607.

Helyek pedig, (a' Fejedelmeknek eziránt való *authoritas*ok és *diſpoſitio*jok fenn maradván) az Erdélyi Nemesſégnek *Medgyeſen* vagy *Beſterczén*. A' Székelyſégnek *Segesváratt* vagy *Marosvásárhelyt*. A' *Partium*bélieknek *Kolosváratt* légyen; úgy mindazáltal, hogyha bizonyos *reſpectus*okra nézve ez helyeket az idönek kivánsága ſzerint változtatni akarják, ſzabadságokban állyon, a' hová *transfer*álni akarják azoknak kiſzolgáltatását, a' ſzerint az Orſzág Gyülését-is. 1615.

ARTICULUS III.

MIvel némelly Vármegyéknek és Székeknek Fö Tiſztei Udvari Szolgák lévén, gyakrabban a' Fejedelmek mellett kelletik múlatniok, hogy a' *Cauſans*oknak a' miatt-is fogyatkozások ne eſsék, midön Törvényes Székek *celebr*áltatnak, egyik Fö Tiſzt mindenkor haza botsáttaſsék, hogy azoknak *abſentiá*jok miatt a' Székeknek *celebr*áltatáſa el ne múllyék, ha valamelly kiváltképen való okok a' Fejedelmeknek nem *obſt*álnak. 1629.

ARTICULUS IV.

TÖrténhetik az-is gyakorta, hogy valamelly ſzegény Nemes embernek olly nagy embertöl eſik vagy ſzemélyében, vagy javaiban bántódáſa, ki ellen Törvénybéli *proceſſus*t indítani nem mér, és ha ſzintén Törvényt *move*ál-is ellene, de a' Törvénytévök a' *caus*át avagy nem *lev*állyák, avagy ha *lev*állyák-is, 1615.

*ſecundum juris rigorem pronunciá*lni nem mernek; hogy azért mind a' Törvény-látók és Perlök az ö hivatallyokban bátorságosabban *procedá*lhaſſanak; ha azoknak akarmi renden lévö emberek *turbatori* lennének, *puniantur juxta contenta Decreti:* ha pedig vagy a' Pereſt, vagy a' Törvény-tévöt fenyegetnék, *in pœna fl.* 200. *Hungaricalium convincá*ltaſſanak, *comperta rei veritate*; mindazáltal a' fenyegetöknek állapattyát a' Birák igen ſzorgalmatoſon megviſgálván, a' *Decretum*nak *continentiá*jához *accommod*állyák a' *pœná*t.

ARTICULUS V.

Ex Art. An. 1591. HA kik a' más párton lakók közzül, az Erdélyi *Ditio*ban Jószágot birnak, és abból *Potentiát patr*álnak, a' Vármegye Tiſztei elött tartozzanak törvényt állani, és azon Tiſztek törvényt és *executio*t-is azon Jószágból, *ſervatis de jure ſervandis* ſzolgáltatni; kinek a' *convicta pars* ha *auſu temerario reſiſt*álni akarna, a' Fejedelmek az *Actor*nak *inſtantiá*jára, az *executio*nak véghez vitelében, *de brachio Regali proſpici*állyanak.

ARTICULUS VI.

1615. HA valakik Jószágokat a' *Potentiarius*tól törvénnyel keresvén és perben lévén véle, az alatt az *In cauſam attractus* itélvén azt, hogy a' Jószág törvény ſzerint ki kél kezéböl, azt puſztúlni hagyná, vagy ö maga-is ſzántſzándékkal puſztítaná, *in hoc caſu* az *Actor* a' Jószággal együtt a' kár tételt-is keresheſſe, és a' Jószággal együtt az-is néki megitélteſsék.

ARTICULUS VII.

1607. A' *Cauſalis* levelek, ha ſzintén *illegitimus* Fejedelmek idejében költenek-is, de ha *ritè* és *legitimè emaná*ltanak, és éltenek-is vélek, helyesek legyenek, és *in Judicio accepti*áltaſſanak.

ARTICULUS VIII.

1630. ILlegitimum *Mandatum*okkal ſenki a' törvénynek *proceſſus*át *In remora*llya; hanem a' Vármegyéknek Iſpáni, és Székeknek Tiſztei, törvényböl kiment dolgokat, minden bántás és ellen-

ellenzés nélkül, mind *Fiscus* és egyebek Jószágiban a' *Sententi*áknak *Series*se szerint, tiztek és hivatallyok tartása alatt, szabadoson *perag*álhassák: ha pedig az Udvarbirák és Tiztviselök közzül valamellyik, az Országnak *Constitutio*ja ellen, az *executiot* nem *admitt*álná, az ollyan Tiztviselö a' maga Jószágáról, *ratione non observationis Articulorum, Juris ordine prosequ*áltassék, és *convinc*áltassék, *cum resusione damnorum in pœna minoris Potentiæ.* *Ex Art. An. 1649.*

ARTICULUS IX.

HA mikor törvényes Székeknek *celebr*álásának idején, a' Káptalanok, vagy egyéb *legitimus Executor*ok *executio*ra mennének-ki; azzal sohol a' törvényes Székek az Országban ne *impedi*áltassanak, se el ne bomollyanak; az *Executio*knak elég ideje vagyon Esztendö alatt, *Remedium*a-is lehet a' *Resuscitatio*, nem köteleztetett a' törvény szolgáltatás *privatus* ember dolgához. 1640.

ARTICULUS X.

NOha a' Törvénynek *processus*irol való *Constitutio*k az idöknek külömb-külömb változásihoz képest, sok rendben *vari*áltattanak; de ebböl való *abusus*okat és *inconvenienti*ákat következhetni látván az Ország, az akkori Fejedelem és *Status*ok tetszésekböl *in anno* 1619. minémü *processus*okat az akkori idönek állapattyához képest, a' *Causans*oknak, jobbaknak 's hasznosabbaknak itéltek lenni, egy *corpus*ba *redig*álták, és hogy azokkal, *tam in Tabula Regni Judiciaria, quàm Sedibus Comitatuum & Sedium Siculicalium ac Saxonicalium, ubivis in Ditione Transilvanica, pro statutis Consvetudinibus & Legibus Regni* éllyenek, végezték, azokon kivül a' Törvény *processus*iról irott több *Articulus*ok *pro cassatis & invalidatis* tartassanak: úgy hogy valamelly *casus*ok, és azoknak *processus*i azokból és többekböl-is kiszedegettettek, és mostan itt béirattattak, ez módok szerint alkalmaztassanak. 1619.

ARTICULUS XI.

MIvel azért legbövebben a' *brevis processus*ok szoktak *agitál*tatni; Elsöben-is azok mellyek legyenek, az 1619-eſztendöbéli *Articulus* ekképen *declar*állya: *Causæ quinque Casuum, actuum Potentiariorum Majorum & Minorum, Deliberati item Homicidii, Dotum, rerum Paraphernalium, Quartalitiorum, Tutelarum, Bonorum impignoratitiorum, Vinculorum & Obligaminum, Depositorum & Diffamationum, Falsorũ Delatorum, Repetitionis Literarum & literaliũ Instrumentorũ, qualitercunque apud manus alienas existentium, nec non Jobbagionum, Servorumque fugitivorum, aliorumque in Articulis Regni superinde editis, specificè denotatorum.*

ARTICULUS XII.

EZeket azért a' *specific*áltt *casus*okat, *in arbitrio Causantium* légyen, ha a' Táblán vagy a' Széken akarják *prosequ*álni; de a' melly *caus*ákban *perpetuitas bonorum* kereſtetik, és *Privilegium productio*ja-is kivántatik, *immediatè* Táblán; és a' mellyek *Not*át *concern*álnak, *generalis Diæt*án *prosequ*áltaſſanak; a' melly *casus*ok pedig nevezet ſzerint *releg*áltattanak valamellyik *Forum*ra egyeneſen, ott-is *prosequ*áltaſſanak, mint hogy az ollyanok nem hagyattattanak tsak *ad arbitrium Causantium.*

ARTICULUS XIII.

HA kí pereſsét *ratione prænotatorum casuum* a' Táblán akarja keresni; elsöben a' *Terminus*nak elötte, Erdélyben nyólczad nappal, a' *Partium*ban 15-töd nappal *literis Evocatoriis legitimè evoc*áltaſſa; holott mind á' két fél öſzve felelvén, ha az Orſzágnak *Articulus*i és *Decretum*a ſzerint úgy kívántatik, vagy *ad literas*, vagy *ad humana Teſtimonia*, második *Terminus*ig kibotsáttaſſanak, *quo quidem termino adveniente, report*álván, ugyan akkor törvények légyen, és *definitiva Sententia pronunci*áltatván, *ulterioribus remediis denegatis exequ*áltaſsék-is; ha kik pedig *nemo*ban hadgyák magokat, azokra *per non venit Sententia* adaſsék, de illyen móddal; hogy az *Inhibens* azon közelbik

Ex Art. An 1582. 1619.

zelbik *Terminus*, minden igaſságát, *abſque ulteriori dilatione* tartozzék *producálni*; hogy *modô præmiſsô* törvénye leheſſen; melly második *Terminus*ra-is az *Inhibitio* mellett, ha nem *compareál*, végsö *Sententia* adaſsék, és mindjáráſt *ulterioribus remediis denegatis*, ezen *Sententiája exequáltaſsék*.

ARTICULUS XIV.

E'Fellyebb megírtt *Inhibitio*ról pedig végeztetett ez-is; hogy a' melly peres Táblán jelen vagyon, avagy *in loco Sedis Judiciariæ* a' Törvény ſzolgáltatáſakor a' Pereſſe ellen nem ſzól, avagy *Procurator*a által nem felel, Peresſét fáraſztani akarván, de azért ö máſſal perel, avagy ha nem perel-is, az ollyan *Inhibitio*val ne élheſſen; ha valamiképen *Inhibitio*t venne, és Pereſſe ellen élni akarna véle, patvaron maradgyon; azokáért, hogy efféle nyilván való tsalárdság a' Törvényben ſenkinek meg ne engedteſsék: Ha kik pedig az *Inhibitio*val igazán akarnának élni, a' mi végre a' régi jámborok ſzerzették vólt, éllyenek úgy és a' ſzerint igazán véle. *Ex Art. An. 1571. 1619.*

ARTICULUS XV.

A' *Quinque caſus*okban, azokhoz ſzámláltt *occupatio*kban pedig és *deliberatum Homicidium*ban *perſonaliter compareál*lyanak, valamikor afféle *caus*ák *diſcutiál*tatnak, és az *Inhibitio*-is nem külömben, hanem a' fellyebb megírtt mód ſzerint ſzolgállyon; *excipiál*tatván mindazáltal az ollyan *repentinus* és *Decretalis caſus*, melly miatt ſemmi úton módon a' Törvényre nem mehetne; mellyet a' Birák felette ſzorgalmatoſon megviſgálván, ha helyesnek itéltetik, ollyankor (*omni tamen hac in parte fraude & dolo ſemotis*) az Alperes *per Procuratorem* ſzólhaſſon. *Ex Art. An. 1571. 1619.* *1598.*

ARTICULUS XVI.

HA kik pedig nem gondolván a' *caus*ának *meritum*át *perſonalis comparitio*ra *evoc*álnának másokat, olly *caſus*ban, melly *perſonalis comparitio*t nem kivánna, és az *In cauſam attractus* nem *compareál*na *in prima inſtantia*, 's ez okon *per non venit Senten-*

Sententia adattatnék ellene, az ollyan *Causans* ellen *Prohibitio*val, *Inhibitio*val, avagy *Novum Judicium*mal, melly mellett annakutánna *compare*álván és *doce*álván, hogy nem *personalis comparitio*t kivánna a' *caus*ának *merituma*, *in mortuo homagio convinc*áltatsék az *Actoria pars*; Annakokáért a' kik *Not*án, vagy *Quinque casus*okon, vagy az *Articulus*ban íratott valamelly *specialis casus*okon kivül, *personalis persecutio*ra *evoc*álnának valakiket, azok-is *in mortuo homagio convinc*áltatsanak.

ARTICULUS XVII.

SZokott dolog az-is, hogy a' *per non venit Sententia* után *Inhibitio*t adgyanak az *In causam attractus*nak, úgy hogy, a' ki *per non venit Sententi*án maradott, a' *Sententia exequ*álástól eltílthassa az *Actort Inhibitio*val, melly után *Evocatio*-is szokott lenni. Ha azért az *Actor*nak, a' ki a' *Sententi*át vitte, abban a' Vármegyében, a' hová *exequ*álni akar menni, jószága nem vólna, a' honnat a' *Sententi*ának *exequ*álásától eltílthatnák az *Executor*ok vagy Káptalanok az *Actort*, maga vagy azon ember által, a' ki a' *Sententi*át az *Executor*oknak, vagy Káptalanoknak *executio*ra viszi, az *executio*tól eltílthassák, *evoc*álhassák-is. Ha pedig az *Inhibitio*val a' *pars periclitans* az *executio*ra nem érkezhetnék, a' *per non venit Sententi*ának *executio*jának *Relatori*áját a' *Regius*ok vagy Káptalanok, 15-töd napig ki ne adhassák; hogy a' *periclitans pars* az *Inhibitio*val oda érkezvén, az ö *defectus*ának segítheſſen. Ha pedig *intra quindecim dies* oda nem érkezhetik az *Inhibitio*val, a' *Relatori*át kiadhassák, de aztis a' 15-töd napot mindenkor *inclusivè* számlálván.

ARTICULUS XVIII.

Ex Art. An. 1619. EZekben a' *specific*áltt *Brevis*ekben *eodem die proclamationis absentibus*, *tantùm sine onere*, a' *verbalis Prohibitio* egyszer megengedtetik; mivel azért a' *Prohibita* tsak *eodem die* engedtetik-meg a' *brevis processus*ban, annakokáért a' *Sententi*ákat az Itélö Mestereknél ha *eodem die* nem *prohibe*állyák, másod napon kiadhattyák.

ARTI-

ARTICULUS XIX.

A' Melly peres pediglen ezeket a' *ſpecific*áltt *caſus*okat Széken akarja *proſequ*álni, abban illyen mód *obſerv*áltaſsék; hogy itt Erdélyben, mind pedig a' *Partium*ban a' *citatio*k Fö és Vicé Szolgabirák által; a' Székelyſégen pedig a' Székeknek Esküttei, vagy azok nem lévén, Nemes ember által, a' Tiſzt petsétinek erejével legyenek; Erdélyben 8-czad nappal, a' *Partum*ban 15-töd nappal a' Székeknek napja elött; de a' Birák, vagy a' kik által a' *citatio* ſzokott *perag*áltatni, nem várván a' Széktöl, tsak házoktól-is kimeheſſenek *citatio*kra; a' *citatio*nak pedig *meritum*át, *cum brevi declaratione*, megjelentsék az *In cauſam attractus*nak. Kik régi *Salarium*okkal legyenek *contentus*ok, *ſub amiſſione officii*, hogy a' Vármegyéken és Székeken-is a' *proceſſus*, a' Táblai *proceſſus*okhoz *accommod*áltaſsék, ott-is ha kivánnák a' *Cauſans*ok egyſzer, *ad literas* vagy *ad humana teſtimonia* kibotsáttaſſanak második Székig, és akkor törvény *pronunci*áltaſsék. *Ex Art. An.* 1619.

ARTICULUS XX.

HA kik pedig a' *caus*ákban *pro ſtabilimento Juris ſui Novum*mal akarnának élni, ſzabad légyen; de *ante extractionem literarum Transmiſſionalium*: mert az után a' *Novum* meg nem engedtetik; azért, hogy a' *cauſa* a' *Novum* mellett való minden *proceſſus*ival együtt meheſſen a' Táblára *ſanior*abb *reviſio*ra. 1591. 1619.

ARTICULUS XXI.

A' *Novum*mal való *proceſſus* pedig illyen formán *obſerv*áltaſsék; a' ki a' *per non venit Sententiát prohibe*álni akarja, annak *emanatio*ja után lévö közelbik Szék elött tartozzék *prohibe*álni, 's az elsö Széken *ad reddendam rationem prohibitionis compare*álni, akkor törvénye léſzen; melly ha nem tetſzik, azután *Novum*mal élhet, mert a' *prohibita* nem *exclud*állya a' *Novum*ot, de a' *Novum* mellett olly kéſzen kell lenni minden *apparatus*ſal, bizonyságival, hogy arról a' Székröl tsak az egy *appellatio* marad fenn, egyéb ſemmi nem. A' ki pedig *prohibitá*- 1635. 1619.

val nem akar élni, éllyen *Novum*mal a' *per non venit Sententia* ellen; 's mind *Sententia*, 's mind *Evocatio* ellen *contend*álhat 's *excipi*álhat az ollyan; de olly kéfzen légyen a' *Novum* mellett, hogy azután, annak-is tsak az egy *appellatio* marad fenn. A' mi pedig *ex reſponſionibus partium* lött *Novum*ot illeti, mind a' *Decretum*nak 's mind az igaz *ratio*nak ellene láttatik lenni, hogy *in prima inſtantia* fárattig *contend*állyon a' *citatio* és *adverſa pars*nak *allegatio*ja ellen valaki, abból kifáradván *ad meritũ* fzóllyon, *deliberatio*t vegyen; azután iſmét a' *Novum* mellett, azonra *recurr*állyon, a'min egyfzeráltal ment vólt; hanem ez a' *Novum: Auditisque partium ipſarum novis propoſitionibus & reſponſis*; mikor így iratik, a' mellett a' *novizáló* félnek újabb *allegatio*jának kell lenni, melly ellen a' más fél *contend*álhat, *excipi*álhat; de hogy a' *novizans* fél az elébbeni *allegatio*k ellen való *excipi*álásra *recurr*állyon a' *Novum* mellett, az ſemmiképen meg nem engedtetik.

ARTICULUS XXII.

Ex Art. An. 1591. 1619. 1635. AZ Alsóbb Székeken indíttatott *caus*ákban, ha ki új itélettel akar élni, minekelötte a' *Transmiſſio* kiadatnék, annakelötte élhet véle, a' mint elébb-is megvagyon írva, és a' *Transmiſſio*nak kiadása elött *reform*áltaſſon, mert a' Táblárol *reform*átiora viſzſza nem botsáttatik, mivel a' *Transmiſſio*hoz ſemmi nem ragad.

ARTICULUS XXIII.

1638. A' *Novum cum grati*ákat-is mint a' *ſimplex Novum*okat, mind a' két *Cancellari*án *legitimè* kiadni a' *Cauſans*oknak tartozzanak.

ARTICULUS XXIV.

1582. 1619. A' Ki pedig *Nemo*ban hadgya magát, és *per non venit Sententi*át viſznek reá, az *Actor* a' *Sententi*ának *exequ*álásától eltílttya, az *In cauſam attractus* a' máſodik Székre minden bizonyságival olly kéfzen légyen, hogy többſzör ki nem botsáttyák, hanem törvénye léfzen.

AR-

ARTICULUS XXV.

MIndezekben pedig a' *Casus*okban az *Appellatio*k *admittáltatnak*; de a' *Quinque casus*okban, és *deliberatum Homicidium*okban, a' *pars convicta* fogva tartatsék, mind az *Appellatio*nak meglátásáig; avagy elégedendö kezesség alatt a' régi *Articulus*ok tartása szerint, elbotsáttatsék. Ezen kivül minden *remedium*ok, *prohibitá*k, *par* vételek, *Procuratoria revocatio*k, kikkel azon Székröl a' *caus*ának *discussio*ja kimenne, *abscind*áltatnak.

ARTICULUS XXVI.

GYakorta a' *Causans*ok *pro stabilimento jurium suorum Victor*-ra-is szoktak fogni; mellyben való *processus*-is illyen módon *observ*áltatsék; mivel *de bono jure* kell az *In causam attractus*nak *Victor*ra fogni, azt *statu*álni, az *Evocatio* pedig egyenesen tsak az *In causam attractus* ellen vagyon, mellyre képest szabad néki az ellen *contend*álni, *excipi*álni, lássa mentöl tovább halaszthattya az *Victor*ra való fogását; úgy mindazáltal, hogy a' mi az *Victor meritalis allegatio*ja lehetne, ahoz az *In causam attractus* ne nyúllyon, hanem *intactè reserv*állya az *Victor*nak; mert hogyha ahoz hozzá szól az *In causam attractus*, az után nem tartozik *evinc*álni az *Victor*. Ha pedig az *In causam attractus* semmit nem *contend*ál, nem *excipi*ál-is, hanem *simpliciter* tsak *Victor*ra fog; arról néki *Prorogatoria Sententi*át ád a' Szék, és így mindjárt letétetödik az *Evocatoria*, vagy *Evocatio*ról való *Relatoria*, soha többé azt az *Actor* nem tartozik *produc*álni, hanem más Széken vagy Táblán, tsak a' *Prorogatoria Sententia* mellé *proclam*áltattya, 's azt adgya-bé, a' mellett kivánnya *statu*áltatni az *Victor*t: és így azután az *Victor* tsak *de merito excipi*álhat, úgymint *ratione præscriptionis & calumniæ*, egyebet nem. *Ex Art. An.* 1653.

ARTICULUS XXVII.

EZekre nézve azért szükséges, hogy két vagy három nap *celebr*áltassanak a' Székek, és a' *per non venit Sententi*ákat ugyã *An.* 1619.

azon Székből a' *Notarius*ok kiadgyák, ha a' *periclitans* benn nem tílttya; e' végre, hogyha az *In causam attractus* az *Actor*t az *executio*tól el-akarja tíltani, az elsö közelbik Székig *verbali prohibitione* tíltsa-el, tovább ne vontaſſa; mindazáltal afféle ſzóval való tíltás a' *Novum*ot nem *exclud*állya.

ARTICULUS XXVIII.

PAraſzt ember, ha mi *potentiá*t avagy kárt téſzen, Földes Urától törvényt kérjenek felöle, ki továbbá való halogatás nélkül Törvény-Széket ſem várván, egy Szolgabiró elött tartozzék törvényt tenni 8-czad napra füſtin; Magyar Orſzágban 15-töd napra, és minden bizonyságival *revide*áltaſsék, ha ott nem tetſzik a' Törvény, Vármegyére *apell*álhaſſon elsö Székre, holott vége ſzakadgyon: *Excipi*áltatván a' *Minor pitentiá*ból *emerg*áltt *caus*ák, mellyeknek *reviſio*ja az alsó *Forum*okról a' Táblára nem botsáttatik *Appellatio*ba, hanem ugyan ott *decid*áltatik *finaliter*: de ha ott-is nem tetſzik, a' Fejedelem eleibe botsáttaſsék, mellyben több *Juridicus proceſſus* ne *admitt*áltaſsék. Ha hol a' *Dominus terreſtris legitimè requiſitus*, Törvényt a' *præfig*áltt napra nem tenne, a' Vármegyére *cit*áltaſsék, *& cum ſingulorum Jobbagionum homagiis*, tartozzék újobban Törvényt tenni a' fellyül megírtt módok ſzerint. Ha ki akkor-is, *contumaciâ ductus* törvényt nem tenne, másodſzoris a' Székre *export*álván, *in actione Actorum convinc*áltaſsék, és *ulterioribus remediis denegatis executioni demand*áltaſsék.

Ex Art.. An. 1582. & 1619.

ARTICULUS XXIX.

An. 1639. EZen paraſzt ember felöl való Törvény kérésben végeztetett ez-is; hogyha mikor, *tempore impenſionis Judicii* a' bizonyságok, vagy a' helynek távul vólta, vagy egyéb akadály miatt *perſonaliter* jelen nem lehetnek, a' bizonyságban minden igaz *Relatori*áknak helye légyen, és *accept*áltaſſanak *in Judicio*,

ARTICULUS XXX.

1619. EZ fellyül megírtt *brevis proceſſus*on *inchoá*landó *caus*ákban pedig, három helyes *Exceptio*knál több ne *admitt*áltaſsék; egyéb-

egyébiránt ha kik helytelen *Exceptio*kat *erig*álnának, azoknak semmi erejek ne légyen.

ARTICULUS XXXI.

IN longis causarum processibus, minden peres két *prohibitio*val élhessen, egyik *eodem die simpliciter sine onere*; a' második, *semper cum onere*. *Ex Art. An.* 1619.

ARTICULUS XXXII.

MInd ez Országban 's mind Magyar Országnak ide tartozó részeiben régi szokás ez; hogy mikor a' Törvények a' *per non venit Sententi*ának utánna folyásában indúlnak, és a' Biró valamellyik félnek, az *Actor*nak, vagy az *In causam attractus*nak törvény szerint hitet itél, avagy *Communis*ra, avagy *Oculata revisio*ra botsáttya, és eszébe vévén a' peres félnek valamellyike, a' törvénynek súlyosságát el-akarja tíltani *inhibitio*val: Végeztetett egyenlö akaratból, hogy ennekutánna, ha valamelly fél ezeknek *celebr*álásától el-akarja az *adversa pars*ot tíltani, 8-czad nappal tíltsa-el a' napnak elötte, mellyet a' Biró *Communis*nak vagy *Oculat*ának *præfig*ált vólt; ezt pedig a' napot mindenkor *inclusivè* értvén. Ha pedig valaki annakutánna, a' 8-czad nap után *inhibe*álna, az *Inhibition*ak ereje ne légyẽ. *An.* 1571. 1619.

ARTICULUS XXXIII.

NOha a' *binaria Repulsio*nak a' *Decretum*ban kemény büntetése *decern*áltatott; de még-is találtatnak némellyek, kik ezzel-is nem gondolván, *ausu temerario* a' *Judiciaria Deliberatio* ellen, két *Repulsio*t tenni méréselnek: kik ellen végeztetett, hogy a' Birák törvényt szolgáltatván *ad instantiam partis querulantis* a' Fejedelmek *brachium regal*ét adgyanak, *& juxta tenores literarum Adjudicatoriarum executio* szolgáltassék. 1597.

ARTICULUS XXXIV.

MIvelhogy az *Evocatori*ákbã, *Adjudicat*ákbã és *Relatori*ákbã, vagy a' Mesterektöl vagy az *Executor*októl gyakran *error*ok eshetnek, a' *Causans*oknak nagy fogyatkozásokra; tetszett, hogy afféle *error*ok *ad instantiam partium* az elsö *Terminus*on

in Foro contradictorio, ha ſzintén a' béadott levelet a' Meſter elolvaſta vólna-is, ha *manifeſtè conſtál*, hogy a' Meſterektöl vagy az *Executor*októl lett a' vétek, *corrigáltaſsék*; ezen *Articulus* pedig a' Vármegyék Székin-is mindenütt *obſerváltaſsék*. Ha az *Executor*ok *perſonaliter* jelen léſznek, *in facie Tabulæ reformállyák*: ha pedig jelen nem vólnának, *mediantibus literis Præceptoriis* légyen a' *reformatio*. A' Káptalanok és *Convent*ek azóképen *ad literas Præceptorias* tartozzanak *reform*álni.

Ex Art. An. 1619.

ARTICULUS XXXV.

VAnnak a' *per non venit Sententi*áknak kiadásában-is *emend*álásra való dolgok; hogy azért a' *per non venit Sententi*ák *in longis cauſarum proceſſibus* jó módon kikelheſſenek, a' Meſterek ezen módot tartsák-meg; a' Magyar Orſzági *caus*ákban ſemmiképen a' *per non venit Sententi*ákat *incluſivè* tized napig ki ne adgyák; hanem 14-dik napon, azt pedig a' tíz napot nem *à primo die Termini*, hanem *à die proclamationis* ſzámlállyák, és így tized nap múlva kiadhaſsák, innét az következvén, hogy mikor a' *Terminus* végében tsak tíz nap vagyon hátra, ſenki ſe *Actor* ſe *In cauſam attractus abſolutional*ét ne válthaſſon. Azóképen az Erdély Orſzági *caus*ákban-is 8-czad napig a' *Sententi*ákat ki ne adhaſsák, hanem *à primo die proclamationis uſque ad octavum diem incluſivè*, ebböl az következvén, hogy mikor tsak 8. nap vagyon hátra az *Octava* végében, ſenki annakutánna *ultro citroque* Peresſét ne ſzólíthaſſa; mert a' régi eleink a' *rationalis excuſatio*t *in Sententiis per non venit* erre való tekintetben ſzerzették vólt, hogy a' ſzegények-is meg-ne nyomoríttaſſanak, kiknek úttyokban valami betegſégek, nyavalyájok történnék, hanem mentségek leheſſen. Más az, hogy ſemmiképen, ha ezek jó módon meg-nem tartatnak, a' *Sententia* levelekre *proclam*átát és *extradat*át nem irathatnak.

1619.

1619.

ARTICULUS XXXVI.

MIvel pedig a' *Diviſio proceſſus*ában ſokaknak nyilván való igaſságoknak megtartására a' felettébb való haladék miatt, nem

nem kitsiny *injuriák* láttatnak lenni; tetzett, hogy ennekutánna *in Divisionibus inter fratres & sorores carnales, patrueles & matrueles fiendis*, az *Inhibitio* ne *admitt*áltassék; *Excipi*áltatván a' Székelység, kik között minémü *usus observ*áltassék a' *Divisio* dolgában, annak *Series*ében megvagyon írva.

ARTICULUS XXXVII.

HAkinek *Tutori* vagy *Prædecessori move*áltak valami *caus*át, és nem ö maga a' Peres, méltó hogy ne *incurr*állyon *in pœnam Calumniæ*, ha zintén *duplex citatio* lett vólna-is: mindazáltal az *adversa pars*nak fáratsága és *expens*ája hogy hazontalan ne légyen, *cum pœna homagiali condescend*álván *caus*ája, ismét *reinchoá*lhassa perit; ha ki pedig vagy *depon*álni akarná régi fenn lehetö *processus*át, vagy magára *condescend*áltatni, affélékben az elötti mód *observ*áltassék. *Ex Art. An* 1650.

ARTICULUS XXXVIII.

MIkor Törvényes Székek két Vármegyében egyzersmind *celebr*áltatnak, ha melly *Causans*ok *personalis comparitio*ra mind két Székre *citatus*ok vólnának, egyik helyen *dilatio* adassék nékik; mivel mind két hellyen jelen nem lehetnek. 1651.

ARTICULUS XXXIX.

A' Régi pereknek másra való zállításában *observ*áltassék illyé mód; ha valaki valami régi pert másra akar zállítani, ollyant, a' melly egynéhány eztendötöl fogva nem vólt *in Foro*, az ollyan *litigans pars* levél mellett *Regius*ok által tartozzék a' *Terminus* elött három hónappal *certific*álni azt az embert, a' kire akarják zállítani, *cum brevi declaratione meriti causæ*; és miben állott vólt-meg a' *causa*, az hol már ö el-akarja kezdeni, hogy azt a' pert reá akarja zállítani, kézülhessen hozzá. Az illyen *certificatoria* ellen pedig senki semmit ne *excipi*álhasson, hanem mindjárt mennyen tsak a' *certificatio* zerint való *meritum*ára a' *causa*, 's azután *observ*állyák *utrinque* a' szokott *processus*t, *excepto eo*, ha kit *post tempus certific*álnának. 1635.

AR-

ARTICULUS XL.

Ex Art. An. 1630. MIkor *Terminus*ok *celebr*áltatnak, a' melly *caus*ák *in rationem Fisci agit*áltattak, azokban-is ha ki *caus*ájját újítani akarja, az ollyanoknak adassék egy *Novum cum gratia*, és *suis modis prosequ*álhassa *caus*ájját; ha pedig semmit sem újíthat, afféle *Causans*nak *cum pœna Calumniæ perpetuum silentium impon*áltassék.

ARTICULUS XLI.

1635. A' *Transmissiok* a' Törvényes Széken adassanak-ki mind a' két fél Peres jelen lévén, úgy hogy elolvasván a' *Notarius*, ha valamellyik fél valami *defectust animadvert*ál, ugyã-ott *reform*áltassék; úgy mindazáltal, ha kitetszik a' *Protocolum*ból, hogy azelött azt, a' mit *reform*áltatni akar, *alleg*álta. Ha szintén egygyik fél *compare*ál-is, a' másik félnek *instanti*ájára ugyan kiadgyák, *excepto tamen*, ha *in publicis Regni negotiis* lészen az, a' ki nem *compare*ál.

ARTICULUS XLII.

HA melly *Fiscalis* Tiszt valakik ellen *potenti*át *patr*ál, azon Tisztiben *cit*áltassék azon *læsa pars*tól, azon Vármegyének Törvény-Székire, az hol a' *potentia patr*áltatik, ha addig Tisztiben *persist*ál; ha pedig *ante finalem decisionem causæ* Tiszt-
1649. tiből kiállana, másuvá akarhová menne, nem *obst*álván, ugyan azon Széken az hol *move*áltatott és *incho*áltatott, ugyan ott *decid*áltassék *caus*ája: és ha *pœn*án *convinc*áltatik, azon Vármegye Tisztei *juxta leges* a' *convinctus potentiarius*nak mind személyén, 's mind javain (nem a' *Fiscus*én) *executio*t tehessenek az *Executor*ok a' *Deliberatio* szerint. Ha pedig tisztiből kimenne, a' *læsa pars* a' *potentiarius*t kereste a' kártételért *juris ordine*, vagy ott, az hol *personalis residenti*ája vagyon, vagy ott, az hol más Tisztet fog viselni. Ha pedig azon *potentiarius* Tisztviselö *residenti*átlan vólna, a' ki ellen *Sententia pronunci*áltatnék, ha valami javai találtatnak a' *Fiscus* Jószágában, nyúlhasson ahoz
1635. az *Executor*; úgy mindazonáltal, hogy a' *Fiscus* Udvar-házaira ne mennyen.

AR-

ARTICULUS XLIII.

GYülések alatt való Táblán *indifferenter* ezek a' *causák* *revideáltathatnak*; úgymint: *Publicatiok*, és minden helyekből való *Transmissiok*, Jobbágy és Szolga felkérések, és az *Articulus*okban *specific*áltt némelly *casus*ok. *Ex Art An.* 1571. 1598. 1619. 1637.

ARTICULUS XLIV.

SEmminémü *causák*at *absque merito* tsak *Exceptio*val, a' *peremptoriá*kon kivül, az alsó Székröl Táblára ne botsáſſanak; hanem *cum toto ſuo proceſſu*, minden Törvény ſzerint végbe ment *Sententiák* (*niſi legitimum aliquod obſtiterit impedimentũ*) *ſuô modô obſerv*áltatván botsáttaſſanak-el. 1630.

ARTICULUS XLV.

IN proſecutionibus cauſarum ſenkinek kedvezés ne légyen, ſe Meſterektöl, ſe egyebektöl; hanem a' Meſterek a' régi jó mód ſzerint, *Series*böl itéllyenek, ebben ſe Uraknak, ſe egyéb Fö rendeknek nem kedvezvén, mind ſzegénynek, bóldognak, az igaſság egyaránt ſzolgáltaſsék, a' Fejedelmek-is megtartaſsák minden rendekkel ſzemély-válogatás nélkül; azoktól kiválva, a' kiket magok ſzükſéges dolgaiban el-akarnának küldeni, azoknak pereket méltán elövegye a' Tábla: haladékot-is ſenkinek egyébnek ne adgyon, hanem a' kiknek a' Törvény helyt ád. 1576. 1619.

ARTICULUS XLVI.

EStenek néha illyen *casus*ok-is, hogy némellyek az Orſzágnak *publica Conſtitutioi* és *Articulus*i ellen *proteſtatio*t tesznek, *teſtimonialis*t-is kivévén róla; hogy azért eziránt valami alkalmatlanság ne következzék, végeztetett, hogy a' kik *proteſt*álni akarnak, légyen ſzabados ámbár; de az ollyan *proteſtatiok publicè* legyenek, és elolvaſtaſſanak, hogy így *conſt*álván mind a' Fejedelmeknél 's mind az Orſzágnál, *invigil*álhaſſanak magok végezésére; de ha ſzintén az Orſzág *Articulus*i ellen való *Proteſtatio*k megléſznek-is, erötelenek legyenek; *privata perſon*ák közt való *Proteſtatio*kat ide nem értvén. 1653.

TITVLVS II.
Dilatiókról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1616. 1619. *D*ilatiokról való parantsolatok, és *Prorogatorium Mandatum*-ok a' *Cauſans*oknak *injuriá*jokra, és igaſságoknak *periclitatio*jára ne adattaſſanak, *excipiá*lván azokat, a' kik Fejedelmek vagy Orſzág ſzolgálattyában foglalatoſok; söt ha kik afféle *ſubterfugium*okat keresnének magoknak, a' Törvénytévök a' hol a' *caus*áknak *agit*áltatni kellene, jó lelkek-iſméreti ſzerint itéllyék-meg, hogyha a' *Decretum*ban *ſpecific*áltt, vagy azonkivül méltó, 's nem tsak *prætextualis* okok forganak a' dologban, állhatnaké.meg avagy nem? Özvegyeknek való *prorogata* pedig a' *Decretum* és végezéſek ſzerint helyben maradjon.

TITVLVS III.
Publicatiokról.

ARTICULUS I.

1630. A' *Publicatio*k a' *Decretum* tartáſa ſzerint legyenek. *Elapsô anniverſariô* mind Gyülések alatt, 's mind *Octavalis terminus*okõ *revide*áltaſſanak, az alább megírtt rendet mindazáltal *obſerv*áltatván; a' *citatio*knak pedig *Terminus*i az eddig való *uſus* ſzerint *obſerv*áltaſſanak *in cauſis publicationũ, ad requiſitionẽ Contradictorũ*, 1648. legtovább *bis quinden*ára az *Executor*ok a' *Relatori*ákat kiadni tartozzanak, söt azontúl-is a' párt megtartsák az *Executor*ok 60. napok alatt, és megadván jutalmokat, tartozzanak kiadni: mellyet ha *prætermitt*álnának, kereſsék *Mandatum*mal, és ha úgy-is meg-nem adnák, ha életben lennének, 's tüz víz vagy gonoſz ember miatt történtt elveſzéſſel magokat hitelesen meg nem menthetnék, büntetteſſenek úgy, mint *legitimum Mandatum*nak nem *obtemper*álói.

A' *pu-*

A' *publicá*ltt *causá*knak elö-vétetését a' *Directo*rok, Itélö Meſterek, *Præſiden*sek, ne halogaſsák alkalmatoſságok adattatván reá, és a' ſzegény *Cauſan*sokat ne költeſsék, azont kivánván magok köteleſségek-is. *Ex Art. An.* 1649.

*Intra anniverſarium ſuper productione proteſtá*lni nem tartoznak a' *Contradicto*rok, avagy *Ingeren*sek, és *repletô anniverſariô cauſá*jokat *defend*álhattyák *in foro contradictorio* a' nélkül-is. *An.* 1650.

A' *Publicatio*k dolgából *confer*áltatott *Privilegium*, és az arról *eman*áltt *Articulus* megtartaſsék ez után-is; melly ekképen következik:

Mivel eddig a' *defici*ált emberek Jószáginak *publicatio*iban ſemmi bizonyos *Terminus* nem *obſerv*áltatott; Végeztetett, hogy ennekutánna mindenkor tsak ſzintén az ollyan *defici*áltt emberek jószága *public*áltaſsék, a' moſtani *publicatio*nak ſzokott *proceſſus* a ſzerint, a' kik a' *publicatio*nak napjának elötte 32-eſztendök alatt *defici*áltanak; a' kik pedig a' 32-eſztendök elött *defici*áltak, azoknak igaſságok ſoha ne *public*áltaſsék azután *Fiſcus* ſzámára; hanem a' *Fiſcus*, vagy ha a' *Donatarius* léſzen, az *proced*állyon efféle Jószágoknak kereſésében *longo juris proceſſu*. Hogy pedig a' *Contradicto*rok, kik a' *publicatio*nak *contradic*áltanak, igaſságokat jobb módgyával *produc*álhaſsák, és ne kénſzerítteſſenek minden *Terminus*okon *indifferenter compare*álni, abban-is ennekutánna illyen mód *obſerv*áltaſsék: A' Gyülések alatt *indifferenter* minden *publicatio*k, mellyeknek *anniverſarius Terminus*ok eltölt, *revide*áltaſſanak; a' melly *publicatio*knak pedig *Terminus*ok a' Gyülésig el nem telik, *Terminus*ok alatt *revide*áltaſſanak. Az Erdélyi *publicatio*k az Erdélyi *Terminus*on, a' Magyar Orſzág réſzeinek *publicatio*jok a' Magyar Orſzági *Terminus*ok alatt *revide*áltaſſanak.

TITVLVS IV.

Adósságról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1596. AZ adósság dolgából valakinek mint vagyon az ö kötése és végezése, azon szerint légyen az elégtétel-is; egyébiránt a' Városokon illyen mód tartassék: hogyha valaki az ö adóssát az elégtételre nem vihetné külömben, *competens* Birája eleibe idézze, annak szokott rendi szerint, és hogyha az adósság megvalóságosodik, a' Birák mindjárt elégtételt szolgáltassanak az adóságot keresö félnek: ebben pedig sem *pár* vétel, sem egyéb leszállításra, avagy halogatásra való út ne engedtessék; hanemha a' dologban valami olly homály vólna, mellyen a' Birák jó lelkek-ismériti szerint el nem igazodhatnának; e' történetben, a' dolognak megvilágosítására 's bizonyítására 15-töd nap adattassék, és akkor végsöképen eligazíttassék, *compertaque rei veritate*, egyszersmind a' keresö fél meg-is elégítettessék. Az elégtétel pedig nem valami haszontalan és többire 1595. semmire kellö gaz marhából légyen, hanem az adósnak örökségén kivül ha találtatnak ezüst, arany, és pénzbéli javai, bora és búzája, azokból légyen, mellyeknek-is elbetsülésére a' betsüsök hittel legyenek kötelesek, kik akar *in excessu*, akar *in defectu* ha fogyatkozást tésznek, azon helybéli Tisztek elött *exponálván* a' dolgot, mindjárt *peremptorie* megitéllyék, és ha *comperiáltatik* a' vétség, *in fl.* 200 *convincáltassanak* külön-külön, mellynek két része a' Biráké, harmada a' panaszló félé légyen; *insuper* a' mellyik félnek kárt tésznek, az ö igaztalan betsüjökkel, az-is *refundáltassék toties quoties*: mellyek nem találtatván, avagy fel nem érvén az adósnak örökségéböl légyen az elégtétel; ha pedig az-is fel nem érné, személyében-is megfogassék az adós, melly igazításnak módgyáról a' Tisztek hiteles *testimonialis*t-is adjanak. Hogyha pedig a' Birák az elégté- 1596. 1607. telt-is elmúlatnák, vagy *testimonialis*t-is nem adnának, szabadoson a' káros ember, akárhol azon Városbéli vagy Falubéli embert *arestálhassa*n, a' hová való Birák az elégtételt elmúlatták. Ez igazításnak módgya néz a' külsö rendekre, egyébiránt

ránt a' Városoknak és Száſz Székes helyeknek lakosi, éllyenek a' magok eddig való *Privilegium*okkal magok között és törvényekkel, az hol tudnilik afféle dolgokról való régi és ez ideig megtartott *Privilegium*ok vóltanak, és vannak; egyébiránt a' *Privilegium*ok nélkül bétsúſztatott *abuſus*ok ezen megírtt módhoz alkalmaztaſſanak.

ARTICULUS II.

SZáz forintban álló adóſságnak kereſeti pediglen, minden megkülömböztetés nélkül, az Orſzágnak minden rendei között, minden *Exceptio*, *par* vétel, *Appellatio* (az egy *Exmiſſion* kivül, az-is pedig tsak homályos dolgokban) és minden törvénybéli *remedium*ok kivül megitélteſsék, és *executio*ba-is véteſsék, ſemmi haladékra való útak, módok, affélékben ne engedteſſenek: a' mint ennek egyéb *proceſſus*i bövebben-is megirattattak a' zálogokról való *Series*ben. Ezenkivül való dolgokban és adóſságokban, a' Vármegyék és Székelyſég maradnak a' *Decretum* és eddig *obſerv*áltatott jó *uſus*ok mellett. *Ex Art. An.* 1649.

TITVLVS V.

Jobbágyokról.

ARTICULUS I.

A' Melly Jobbágyok Mihály Vajda *irruptio*jától, 's *ab* 1599. akkori földes Uroknak földökről, és nevek alól elmentek, azoknak viſſza vitelekben illyen mód tartaſsék: hogy a' *prætendens* Vármegyéken Szolgabiró által kereſſe-fel a' Jobbágyot feleſégével, gyermekivel, 's minden ingó javaival, és hogyha a' *Poſſeſſor* meg nem adgya, kinek földén lakott a' megkérésnek idejéig (melly kérés akar ſzemély ſzerint magától, akar Tiſztartója, akar Birája, avagy Jobbágya által légyen) *cit*áltaſsék a' Vármegye Székire, Erdélyben nyólczad, a' *Partium*ban 15-töd nappal a' Szék elött, és ott mind két fél, magok vagy *Procurator*ok által *compare*állyanak, minden bizonyságokkal

együtt, ha az *In cauſam attractus* nem akarván *admitt*álni az *Actor*nak bizonyságit, avagy bár meghallgatván-is, még-is bizonyságra kéredzik, Pereſsét fárafztani akarja, elbotsáttaſsék ugyan, de a' következendö Széken, *excluſis omnibus Juridicis remediis, ulteriorique proceſſu non admiſſo*, ha *compro*bállya az *Actor* mind azt, hogy a' felkérésnek idején, annál inkább ha az után-is hatalmában, és földén lett vólna a' felkértt Jobbágy, és hogy a' fenn megírtt idö után ment vólt el-is, *finaliter* megitélteſsék, *cum homagio & pœna minoris potentiæ*, és *executioni demand*áltaſsék; ha pedig az elsö felkérés után az *In cauſam attractus* eſzébe véſzi az *Actor*nak igaſságát, és megkinállya véle a' következendö Széknek napja elött, tartozzék elvenni *ſine pœna*; Ha ki e' *caſus*ban *per non venit convinc*áltatik, *prohibitio* avagy *ſimplex Novum* mellett a' következendö Széken *finalis Sententi*át véſzen azon *pœna* alatt, mint fellyebb írva vagyon, *poſt exmiſſionem* a' min maradott vólt.

Efféle Jobbágyoknak *repetitio*ja Székelyſégröl, Száſzságról, Városokról ha léſzen, akar Tiſztek által, akar *præceptorium Mandatum* mellett, 's ha nem *reſtitu*áltatik *modô præmiſſô* a' Jobbágy, Táblára *evoc*áltaſſanak, és akar *Octavalis*, akar *Diæta* alatt lejendö Táblán *finaliter dijudic*áltaſſanak, *comperi*áltatván a' *Prætendens*nek igaſsága, az *In cauſam attractus*ok *cum pœna ſi.* 200. *Hungaricalium* tartozzanak *reſtitu*álni; úgyhogy, ha *pœn*ába *incurr*álnak, a' *convictus*oknak, nem a' *repetitus* Jobbágynak javaiból légyen az *executio*. Ez móddal való kéretés és kiadáſa a' Jobbágyoknak, Fogaras földén kivül, minden helyekre és *Poſſeſſor*okra *ſine diſcrimine* értetik.

Ide értetnek pedig mind az Özvegy Jobbágy Aſszonyok, és azoknak akarmi idejekori gyermeki és minden javai.

Ha melly Jobbágy Nemes Aſszonyt vévén, annak örökſégében lakik, a' feleségétöl kérjék-fel ezen mód ſzerint.

Ha nem feleſége örökſégén lakik, bizonyos Ura-is nintsen, nem-is megnemesíttetett ſzemély, mindazáltal ſzabadság-

ságban és szabad helyen él ; Szolgabiró által *admone*áltassa a' *Prætendens* a' viszsza-menésre : ki ha nem tselekeszi, azon Vármegye és Székbéli Tiztek vessék elégedendö kezesség alá, és a' következendö Széken *peremptorie* itéllyék-meg, 's nem találtatván méltó mentsége, adják kezébe a' *prætendens*nek.

Ha pedig a' Jobbágy szegödött szolgaságban vólna felelet alatt, *comperi*áltatván a' dolog, és eztendeje eltelésének ideje-is, a' szerint annak eltöltése után, tartozzék *restitu*álni *modò ùt suprà*. A' hódolt Falukon lakó Jobbágyoknak felkérése, 's mind pedig megadása légyen a' közönséges végezések szerint, az ollyan helyekröl, a' mellyekröl földes Uroknak felszolgálnak, 's nem távol lakó, és tsak santz fizetö emberek.

A' Török földére alá ment Jobbágyokat, Fejedelmeknek, avagy utánnok lévö Végbéli Fö Tizteknek hírekkel és *consen-* *Ex Art.*
*sus*okkal, ha mikor *absque periculo*, és valami egyéb nagy alkal- *An.* 1643.
matlanságoknak következése nélkül lehet, megengedtetik felhozattatások.

A' melly Jobbágy elébbi *residenti*ájára magától viszsza mégyen, nem tartozik a' *temporaneus* Urának *restitu*álni, hogyha örökösége és hozzája való *competenti*ája-is elébb való, ha szintén kezesek vólnának-is az ollyan *rede*áltt emberért, a' kezesek addig ne *exequ*áltassanak, hanem a' *Prætendens*, és a' kezeseknek urai elsö következendö Székre *contend*állyanak, és *finalis Deliberatio*t vegyenek róla : ha *comprob*álhattya a' *Prætendens*, hogy a' kezesek tudták légyen, hová való vólt az ember, kötések szerint lakollyanak ; annál-is inkább, ha földes Uroknak hírekkel vették-fel a' kezességet ; de ha a' másik fél *contrarium*ot bizonyíthat, hogy tudnillik nem Ura hírével vették légyen-fel a' kezességet, és annak felette az-is *eluces*álna, hogy a' Jobbágy igazán oda való, a' hová *rede*ált, a' kezesek *absolv*áltassanak ; a' két idöbéli *Possessor*ok pedig *contend*állyanak *de proprietate*, annak úttya és módgya szerint ; nem *præjudic*álván egyébként a' két félnek *contentio*jok a' *Possessor* igasságának,

sem

sem pedig a' *temporaneus prætendens*nek. Ezen egyenlö mód tartasék a' *Fiscus* jószágiból elbújdosott, és *reducá*landó Jobbágyoknak állapattyokban-is.

TITVLVS VI.

Szökött Jobbágyokról.

ARTICULUS I.

NOha a' Jobbágyoknak *reductio*jok felöl fellyebb-is annak *Series*ében vagyon emlekezet, szükségesnek itéltetett mindazáltal, hogy ez alább megírtt *Casus*ok, és azokban megírtt *modalitas*ok-is *annectá*ltassanak, úgymint: A' melly Jobbágyok Mihály Vajda béjövetele elött mentenek-el, és bújdostanak-el örökös Uroknak földökröl, azok *longo litis processu* kerestessenek. Az után elment Jobbágyok pedig, *per brevem processum*, a' mint másutt megvagyon írva; de a' mellyeket a' végezések szerint *Mandatum*mal *repet*áltatnak, *prætensio*jokról való igasságok-is mellette légyen a' *Mandatum*nak, és a' melly helyekröl *Mandatum*mal *repet*áltatnak a' Jobbágyok, azon *Natio*k és helybéliek-is a' Vármegyékröl hasonló módon *repet*állyák elbújdosott Jobbágyokat.

ARTICULUS II.

Ex Art. An. 1620. 1631. AZ Országnak végezési, és azokban írott módok szerint pedig a' *fugitivus* Jobbágyok (az egy Fogaras földi állapat *excipi*áltatván) mind Fejedelmek, Urak, Nemesek jószágiból, Városokból, Aknákból, Szászlók alól, akarmellyik *Nation* lévök közzül, Hajdúságról kiadattassanak; az Aknás Városi helyek-
1588. röl Szászlók alól, Hajdúságról és Székelységröl, olly *securitas*sal adattassanak kézhez, a' megigért vagy megnyertt Jobbágyok, hogy azoknak elvivöi meg-ne háborittassanak; *alioquin* az ollyanok, ember halálon, sebhetésen, magok sérelmek és károkon kivül-is, a' *patrator*ok a' *Decretalis pœn*án *convinc*áltassanak, úgy mint *legitima & definitiva Sententiá*t, avagy *Regius*t megháborító emberek.

AR-

ARTICULUS III.

A' *Fiscalis* Jószágokból, Aknákból és egyéb helyekről, a' Tiszttektöl *repet*állyák a' Jobbágyot, az *Articulus*okban *specifi-* *Ex Art.* *An.* 1623. 1638.
*c*áltt módok szerint, és a' meg-nem adásért-is ugyan azonok *incurr*állyanak *pœn*ába, 's azon *Sententia* mellett akarholott-is *executio perag*áltassék.

ARTICULUS IV.

A' *Fugitivus*, vagy akarmint elidegenedett Jobbágynak *redu-* 1650.
*ctio*jában, annak gyermeki vagy ifjúi *ætas*a semmit nem *obst*ál a' földes Ura-*jus*sának, egyiránt *repet*álhattya, és *redu-*
*c*álhattya *specificatis modis*.

TITULUS VII.

Zálagról.

ARTICULUS I.

A' Minthogy egyebekben-is, úgy a' *Notorius*ok jószági között-is, ha olly Zálagos réfz jószágok találtatnak, mellyeket azon *Possessor*ok-is *impignoratitio jure* birtanak; ha *tempore exe-* *An.* 1595.
cutionis a' *verus Hæres*ek *comprob*állyák, avagy *ante latam Sententiam in foro contradictorio*-is *penes ingessionis protestationem depon*álván, ha mivel tartoznak, *restitu*áltassék nékik *eo facto*.

ARTICULUS. II.

SZáz forintig való zálagnak állapattya igazodgyék *in Sede inferiori*: Abban *Appellatio* ne *admitt*áltassék; a' kínálás pedig a' szerint légyen; hogy elsöben *solito more* Szolgabiró által megkínáltatván a' *summ*ával, ha fel nem venné, mindjárt a' következendö Széken *in facie Sedis depon*állya a' zálagot, akkor-is megkínálván véle; ha még-is nem *lev*álná, mint elég- *Ex Art.*
ségesen *constá*ló dologban, *de condescensione* semmit ne *conten-* *An.* 1648.
*d*álhasson az *In causam attractus*, hanem *ad meritum* felelvén, ha kivánnyák a' Peresek, bizonyságra botsáttassanak-ki.

A' *Liquidum Debitum*ok száz forintig mindenütt az Országban

Ex Art. An. 1649. ban 's a' *Partium*ban-is a' Székeken, ezen megírtt *brevis processus* szerint *dijudic*altassanak, minden *Exceptiok* és *Appellatiok* kirekesztetvén, végeztetett.

TITVLVS VIII.

Szolgák állapattyáról.

Articulus I.

VAlamelly kötelesSzolga alkuvása szerint való idejét jámborúl el nem tölti, és bútsú-vétlen Urát elhadgya, ha nem Nemes ember, úgy annál inkább, de ha Nemes-is, mindazonáltal a' keresetnek mivóltához képest való elégséges *residentiája* nintsen, valakinek földén vagy keze alatt feltaláltatik, kéressék-fel, és ha meg nem adatik, *cit*áltassék *competens Forum*jára a' meg-nem adó; és ha meg-nem adhattya, *cum pœna ducentorum florenorum readjudic*áltassék. Ha pedig elégséges *residentiájú* Nemes ember légyen, *de bonis admone*áltassék *ad regressum*; ha Jobbágyi nem találtatnak, *etiam personaliter*, és ha mindjárt nem *rede*ál, *cit*áltassék, 's *comperta prætensionis veritate fl.* 200. *pœn*ával *restitu*áltassék; és mind azokban a' felkérés, *citatio*, *processus* és *forum* a' szerint légyen, valamint a' *fugitivus* Jobbágyok felöl írva vagyon.

A' melly Szolgák pedig Zászlók alatt találtatnak, ha elégséges *residentiájúak*, hasonló képen magok személyekben *prosequ*áltassanak Törvénnyel; ha pedig nem Nemesek, vagy nem elégséges *residentiájúak*, a' Tisztektöl *repet*áltassanak, és a' megadásért azok *prosequ*áltassanak.

Articulus II.

A' Számadó Szolgák, ha a' kezességnek *meritum*át felérhetö jószágú és *residentiájú* emberek nem lévén, másoknak nevek és kötelességek alatt, azon fellyebb megírtt módok szerint *prosequ*áltassanak, de a' *pœna* az *inquisitio meritum*jához alkalmaztassék; ha pedig mások birodalma alatt vannak, vagy nemis elégséges *residentiájúak*, azoknak Uroktól kéretteffenek-fel, és *pro-*

és *prosequ*áltassanak ezen módok szerint: annál-is inkább, ha nem Nemes emberek; *excipi*álván azt, ha kinek mint való *obligatio*ja vagyon, a' szerint-is légyen állapattya: *Volenti enim non fit injuria.*

ARTICULUS III.

A' Melly Szolgáknak, hadakozásnak vagy az had meghirdetésének ideje alatt telnék-el esztendejek, Urokat akarattyok ellen el ne hagyhassák mind az had leszállásáig, azok-is előbbi szokott fizetéseket igazán kijártatván; mellyet ha ki tselekednék, mind a' Szolgák alól, mind egyéb helyekről kiadni tartozzanak, két Nemes személy által való kézbe kéretésre, és ha ki megadni nem akarná, *eo facto*, a' Hadi Birák, *Generalis*ok *peremptorie revide*állyák, ha a' Tisztek lennének meg-nem adói; ha pedig *privatus* emberek, Ispánok és Kapitányok igazítsákel, a' dolog *comperi*áltatván, ha mi kárt vagy *expens*át *alleg*ál a' *Prætendens*, annak *refusio*jával itéltessék viszsza, és adassék kezébe-is minden egyéb *pœna* nélkül: de ha az alsó rend Tisztek elöl Hadi Birák vagy *Generalis*ok eleibe *appell*áltatnék a' *causa*, és még-is fárasztatnék a' Peres, ott a' kárnak *refusio*ja felett, *cum pœna homagiali* adattassék viszsza; az Had *promulg*álása előtt elment Szolgának állapattya ide nem értetvén. Ha pedig az ekképen Urát elhagyott Szolga Nemes ember vólna, maga hivassa a' szolgaság mellé, és ha szabad akarattya szerint nem *rede*ál, a' Vármegye Szolgája alatt a' fellyebb megírtt mód szerint *prosequ*állya: és ha kivántatik, *Generalis*sa vagy Hadi Birája eleibe *appellatio*ba elbotsáttassék, és ha *comperi*áltatik, *cum pœna superiùs specificata readjudic*áltassék. *Ex Art. An.* 1595.

TITULVS IX.

Legitimum Mandatumokról és Sententiákról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1632. 1633. A' *Legitimum Mandatum*okra, és *legitimè eman*áltt *Sententi*ákra, az *Executor*ok kimenni tartozzanak, annak módgya és rendi szerint, megadván az ö szokott jutalmokat, és *legitima executio*kat *perag*álni el ne mulassák, se a' *Causans*oknak *periclitatio*jára, nagy károkra ne *procrastin*állyák; egyébiránt ha *Fiscalis* a' dolog, a' *Director*; ha pedig más rendbéli személyé, maga az *Exponens* az ollyan *Executor*okat *evoc*áltassák, és a' *Diæta* alatt való Táblán, avagy *Octavalis Terminus*on *prosequ*álván, *collateralis attestatio*k mellett-is, ha egyébiránt *legitimè recipi*áltattanak, *revide*áltassék a' *causa*, és *legitimè convinc*áltatván az ollyan *contumax Executor*, ha méltó mentsége nem lészen, tiztitöl-is *priv*áltassék, 's azon fellyül *fl.* 200. büntettessék: Melly perben hogyha a' *Director ag*ál, a' *pœna* a' *Fiscus*é, avagy a' Tábla Biráié, mellynek két része a' Biráké a' *Fiscus collatio*jából.

Hogyha pedig a' Peres olly együgyü, és a' keresetre elégtelen vólna, annak *instanti*ájára a' *Director*-is a' fellyül megírtt mód szerint *competens Actor* lehessen.

Hasonlóképen a' kik a' *Legitimum Mandatum*oknak nem
1635. 1632. *obtemper*álnak, avagy annak *legitimum remedium* nélkül *resist*álnának, az ollyanok ellen a' *Director*, avagy *privatus* emberis *proced*állyon, az eddig való *usus* szerint, és az *Executor*okat vivén-ki, a' *pœn*át, az-az, *flor.* 200. *exequ*áltassanak rajtok, mellyet ha ki *legitimô remediô obvi*álná, *in foro competenti*, *appellatione que non admissa* büntetödgyék törvény szerint, mellyböl-is mind a' *Fiscus*nak, mind pedig a' Peresnek avagy a' Biráknak-is szokott részek kiadassék.

Ellenben a' kik *illegitimum Mandatum*ot *extrah*álnak-is,
1633. és élnek véle, a' mint fellyebb vagyon irva az *Executor*ok felöl, azon mód szerint és azon *pœn*án *convinc*áltassanak. A' kik másokat méltatlan *evoc*álnának, azok-is hasonlóképen.

E' keresésnek és büntetésnek módgya *indifferenter observ*áltassék az Országban minden *Status*ok között. TI-

TITULUS X.

Executiókról.

ARTICULUS I.

A' *Legitima executio*k minden helyeken *perag*áltaſſanak; annak *violens turbatori* a' *Decretum*nak tartáſa ſzerint ſzorgalmatoſon megbüntetteſſenek, azt *impedi*áló *Mandatum*ok ne *expedi*áltaſſanak, és az *illegitimum Mandatum*ok nem *obſt*álván az *Executor*ok ne-is *ſubſiſt*állyanak azokra; a' Tiſztek a' *legitima executio*ra kimenni tartozzanak házoktól-is, nem várván Vármegye *exmiſſio*jától, mivel afféle haladékok miatt gyakran *periclit*álni ſzokott a' *Prætendens*eknek igaſságok: úgyhogy midön *Sententia* vagy *Contractus* mellett kelletik lenni az *executio*nak, az *Exponens* maga avagy az *Executor*ok *prætermitt*álják a' *certificatio*t, Erdélyben 8-czad nappal, a' *Partium*ban pedig 15-töd nappal: a' Tiſztek az öſzokott *ſalarium*okkal megelégedgyenek, melly *ordinariè* ſzokott lenni *fl.* 12. Az *executio*ra elégſéges egy Vicé Iſpán, és egy Fö Szolgabiró, és ezen mód *obſerv*áltaſsék mind Erdélyben, 's mind a' *Partium*ban (a' kezesſég állapattya ide nem értetvén, kiröl annak *ſeries*ſében bövebb irás-is vagyon) úgy mindazonáltal, hogy a' *legitimus Executor*ok, úgy mint kikre a' *Sententiák*, *legitimum executionale Mandatum*ok, *Contractus*ok, és többek effélék *dirig*áltatni ſzoktak, *ſignanter* mind két *Cancellari*ákon lévö hites *Notarius*ok-is ne *excludá*ltaſſanak.

ARTICULUS II.

A' *Partium*ban, a' melly helyeken félelmes az *executio*knak *perag*áláſa Török miatt, ollyan helyekre illendö ſzámú magokkal mennyenek az *Executor*ok, a' dolognak mivólta és kivánsága ſzerint; a' hová pedig ugyan tellyeſséggel nem vólna bátorságos a' menetel, úgymint iktatás, és más olly *caſus*okban, mellyek ekképen véghez vitethetnek; az *Executor*ok

a' faluſi Birákat hivaſsák-fel, a' dologgnak mivóltához képeſt elégedendö ſzámúakon, és azok elött, 's azok által *proceda*llyanak az *executio*ban.

TITVLVS XI.

Levelekröl.

ARTICULUS I.

HA valamelly igaz véreknek jóſzágokról való levelei *qualitercunque* elidegenedtenek vólna (törvényes úton kivül) megértvén kiknél vólnának, *repet*áltaſſa leveleit a' *Prætendens*; mellyeket ha nem *reſtitu*álna az, a' kinél vólnának, *evoc*áltaſſa akar *Octavalis Terminus*ra, akar pedig a' leveleket megtartó embernek *competens forum*jára, az holott tudnillik illendö *reſidenti*ája találtatik, vagy a' dologgnak-is *meritum*ja kivánnya, és ott *juridicè* a' Törvénynek ſzokott rendi ſzerint *proſequ*álván, ha *comprob*áltatik, mind a' leveleknek nála létele, felkéretéſe, meg nem adáſa, és hogy *legitimè* azoknak tartáſa nem ötet, hanem a' *prætendens Actor*t inkább illetné, és ekképen *juris ordine convinc*áltatván, a' felkéretésnek és meg nem adásnak idejétöl fogva abból következett minden kárát az *Actor*nak *refund*álni tartozzék: *inſuper* ha a' törvénytöl rendeltetett illendö idöre a' leveleket meg nem adná, avagy ha valami módon *juramentum*ot *decern*álnának az *In cauſam attractus*nak, 's annak *terminus*ára *juramentum*át *depon*álni *prætermitt*álná, a' *pronunci*áltatott mód ſzerint, *juxta contenta Decreti Part.* 2. *Titulo* 34. nem tsak *Victor*nak, hanem egyſzerſmind *Debitor*nak-is itéltetſsék, és vagy azt a' jóſzágot megkeresni és meghozni tartozzék, mellyet azokkal a' levelekkel kellene az *Actor*nak megkeresni; vagy ha nem jóſzág kereſésére, hanem óltalmazására nézendök vólnának a' levelek, *evinc*álni tartozzék; mellyeknek akarmellyikét-is *poſthabe*álván, maga javaiból a' levél tartónak, *vigore ejusdem Sententiæ*, az *Executor*ok tegyenek

Ex Art. An. 1599. 1598. 1642.

nek *plenaria satisfactiot*; ha pedig vagy *Dotalis*ták, vagy egyéb olly személyek lennének a' leveleket megtartók, vagy azoknak elrekkentöi, égetöi, és akarmint-is elidegenítöi, kiknek javokból *contentum*ja nem lehetne az *Actor*nak, avagy ha *post pronunciatam Sententiam* még-is *contumaciter* nem *restitu*álná a' leveleket, sem pedig *restitutio*ja felöl elégséges *fidejussiot* nem tenne, a' mint egyéb némelly *casus*okban, úgy ebben-is akar *in foro contradictorio*, akar pedig ha nem *compare*álna, vagy egyébiránt *evit*álni akarná, *absque legitimo remedio*, *etiam vigore Sententiæ* az *Executor*ok által az ollyan *contumax*, vagy pereseknek nem *satisfaci*álható személy *arest*áltatsék, valameddig peressével véget nem ér; Efféle *caus*ák pedig ha a' Vármegyéken, vagy egyéb Székes helyeken indíttatnak, *transmitt*áltatsanak Táblára. Nem értetik pedig e' levél keresésnek módgya semmiben a' *Fiscus* részéröl, hanem tsak egyéb *privatus* emberekröl.

ARTICULUS II.

A' Leveleknek *transum*áltatása, hogy mind egyéb *Octavalis Terminus*okon *indifferenter*, mind pedig *Diæta* alatt való Táblán, midön törvények *agit*áltatnak, *transum*áltatsanak, végeztetik. *Ex Art. An.* 1633.

ARTICULUS III.

VÉgeztetett vólt az-is, hogy a' melly levelek a' Kendi István akkori *Cancellarius* kezénél lévö petsét alatt *eman*áltanak *die* 1 *Februarii Anni* 1610. *ad reformandum* béadattatsanak, *alioquin* erötleneknek tartatsanak; melly végezés most-is helyben hagyatik. *An.* 1610.

ARTICULUS IV.

A' Leveleknek *taxá*ja a' régi *usus* és a' *Decretum*ban, *Articulus*okban *specific*áltatott rendek szerint légyen, a' mint annak *Series*ében ide alább *specific*áltatnak.

TITU-

TITVLVS XII.
Missilis Levelekröl.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1588. 1611. 1633. *Missile Mandatum*ok Jószágnak elfoglalására a' *Cancellaria*ákon ne adattassanak, se *Fiscus*, se egyebeknek részekre; ha kik ollyanokat *extrah*álnának-is, Jószágoknak foglalásában erötelenek legyenek; azok-is pedig, kik ollyanokat *extrah*álnának, a' szerint büntetödgyenek, mint az *illegitimum Mandatum*okat *extrah*áló, és azokkal élö emberek: és így a' Jószágoknak elfoglalása nem külömben, hanem a' Törvénynek *decisio*ja után, avagy a' Jószágoknak és dolgoknak mivóltához képest az Országnak effélékröl irott *Constitutio*inak rendi és módgya szerint legyenek, 's ne-is egyebek, hanem az Országnak *legitimus Executor*i által.

Ha kik *Missilis*sel Jószágot foglalnának, *intra revolutionem Anni comperi*áltatván a' Vármegyéken, avagy egyéb Székes helyeken, *mox & de facto restitu*áltassanak, és *insuper* a' foglaló a' *Decretalis pœn*án *convinc*áltassék.

1588. 1633. A' *Sequestrum*ok-is tsak a' *Decretalis caus*ákban, és annak módgya szerint legyenek; *Sequester* pedig ne a' *Fiscalis* Tisztek, avagy egyebek, hanem a' Vármegyéknek és Székeknek hites Tisztei legyenek: azok-is pedig tsak a' *Decretum*nak tartása szerint *manutene*állyák, minden kár tétel nélkül.

1599. 1650. Az *Executio*knak *turb*álásában a' *Missile Mandatum*ok erötelenek legyenek, afféle *illegitimum*okkal igyekezök, a' fellyebb megírtt módok szerint büntettessenek.

TITVLVS XIII.
Donatiókról.

ARTICULUS I.

An. 1591. A' *Donatio*k a' *Decretum continenti*ája és Ország végezési, 's a' régi

régi Királyok, Fejedelmek idejekben, és szokott *Stilus*i szerint *eman*áltassanak: nevezet szerint az a' *clausula*: *Salvo jure Fisci, in perpetuum dele*áltassék, és semminémü *Donatio*kban, *Privilegium*okban ne *inser*áltassék. Ezekkel ellenkezőképen *eman*áltt *Donatio*k *cass*áltatnak; söt ha kiknek *Donatio*iban, *Privilegium*iban az a' *clausula*, *Salvo jure Fisci, inser*áltatott vólna-is, *præsent*álván leveleket, ha tsak az léfzen fogyatkozása az *impetrans*nak, *toll*áltassék, és a' szokott *Stilus*hoz újabb levél adattassék a' fzámokra.

ARTICULUS II.

A' Kiknek leveleik háborúság, tüz, vagy egyéb szerentsétlenségek miatt elvefztenek vólna, *ex debito Regiminis sui officio* tartozzanak a' Fejedelmek *Nova Donatio*kat adni, az Orfzágnak fok rendbéli *Statutum*i, és a' régi Királyoknak-is *Decretum*i szerint; söt mivel olly dolgok-is történnek, és történhetnek ez után-is, hogy némellyeknek ha minden levelei nem-is, de *Statutio*jokról való *Relatori*áik elvefztek; ha annakokáért, a' *periclitans Donatarius teftimoniô vicinorum & commetaneorum, tam Nobilium, quàm honeftæ famæ ignobiliü legitima Statutio*ját megbizonyíthattya; afféle Jófzág a' *Donatarius*nál megmaradgyon; söt ha afféle Jófzág Mihály Vajda béjövetele után másnak *conser*áltatott vólna-is a' Fejedelmektöl, az ollyan *Donatio* ne *stal*lyon, hanem inkább a' *periclitans Donatarius nova Donatione mediante robor*áltassék. Ha pedig valamelly Jófzágot olly régtöl fogván bírt, hogy az *humana memoria*t *exced*állya, és afféle Jófzágról való levelei elvefztek vólna, megbizonyosodván hogy *Aviticum*ja, és hogy *legitimè succed*ált *hæres* lévén, *in pacifico dominio bonorum* vólt, az ollyan Jófzág-is ne másnak, hanem a' *verus hæres*nek *conser*áltassék *nova Donatio*val; ide nem értvén a' *defici*ált, és *Fiscus*t *concern*álandó Jófzágok állapattyát, a' mint effélékröl *in Serie Publicationum* irás vagyon. *Ex Art. An.* 1609. 1632. 1607.

ARTICULUS III.

A' *Nova Donatio*k ne idegeneknek, hanem a' *verus hæres*eknek, 1643. 1615.

nek, és a' kik *in pacifica poſſeſſione bonorum* vannak, azoknak *conſer*áltaſſanak.

ARTICULUS IV.

A' *Nova Donatio*knak állapattyában, hogy ha *Fiſcus*nak, vagy másoknak azok ellen valami *prætenſio*jok vagyon, *jure proceed*álván, *tempore reviſionis* úgy *diſcuti*áltaſſanak, mint a' *Nova Donatio*k megviſgálásának rendi és módgya a' *Decretum*ban elég világoſon *exprim*áltatván vannak.

ARTICULUS V.

AZoknak a' Királyoknak és Fejedelmeknek *Donatio*i állhatnak tsak meg, a' kik *legitimus* Fejedelmek, és az Orſzágnak régi ſzabadsága ſzerint való válaſztásából *legitimè ſucceed*áltanak. Nevezet ſzerint Mihály Vajda, Báſta György, és az akkori idöbéli *Commiſſarius*ok; haſonlóképen a' Székely Mojſes *Donatio*i *invalidæ & viribus deſtitutæ habeantur* egyebekben; hanem, mivel az Orſzág hittel-is *aſſecur*álta vólt öket, a' melly Katonák a' Mihály Vajda megveréſekor, mint *tyrannus* és *illegitimus* Fejedelem mellöl elállottak, azoknak ſzemélyekben akkori igértetett Nemeſi *prærogativ*ájok moſtan-is helyben hagyattatott; söt a' harcz elött azon Katonák közzül valóknak, a' melly Jóſzágot Mihály Vajda adott vólt, és birodalmokban vóltanak, azok-is nálok megmaradgyanak, azokról *eman*áltt *Articulus*oknak tartáſa ſzerint; mivel az Orſzágnak olly utólsó veſzedelmében forgó állapattyában ſzolgáltak.

ARTICULUS VI.

A' Királyoknak és Fejedelmeknek a' *Donatio*knak *collatio*iban, a' *Decretum* és a' Magyar Nemzetnek régi ſzabadsága, és az Orſzágnak-is írott Törvényi ſzerint, több módgyok és hatalmok nem találtatik, hanem Elsö; ha melly Urnak vagy Nemes embernek magva ſzakadásán, annak Jóſzága *redeál ad Fiſcum Regium*; melly *defici*áltt Jóſzágnak *apprehenſio*jában és *collatio*jában e' mód *obſerv*áltaſsék, hogy a' *Fiſcus per Directorem* az Orſzág Törvénye ſzerint, a' Jóſzágot *legitimè public*áltaſſa: és a'

Contra-

*Contradictor*okat *evoc*áltatván, *proced*áltassón ellenek *juris ordine in talibus observari solito*; ha a' Törvény a' *Fiscus*nak itéli, *per manus confer*álhattya, a' kinek akarja: ha pedig azt nem várván a' *Donatarius*, valamelly Jószágban *celatum Jus Regium*ot reménl lenni, és megkéri, *Statu*áltassa magát a' *Jus Regium*ban, és ha senki *Contradictor* nem találtatik, a' Jószágot *apprehend*álhattya; de ha *Contradictor*ok találtatnak, *eo facto ced*álni tartozik, és *extra dominium* keresse, *juris ordine* a' *Jus Regium* mellett. Második; hogy ha melly Jószágot a' *Fiscus per Notã infidelitatis alicujus, legitimè tamen & vero juris ordine, juxta species Notæ, in Decreto & Regni Articulis expressas condemnati, Sententiá*val *legitima executione mediante apprehend*ál és *confer*ál valakinek; úgy tudnillik, hogy azt a' *condemnatust legitimè cit*álták, és az Országnak *Constitutio*ja szerint, *in Generalibus Regni Comitiis, justo juris ordine excessus*át *legitimè comprob*álván, úgy *sententiá*zták légyen-meg; (ide nem értvén a' *Decretum*ban *specific*áltt egyéb *casus*okból *emerg*álni szokott *Not*áknak *species*it) e' fellyebb megírtt dologban-is pedig az *executio de bonis seu juribus possessionariis delinquentis convicti, ipsum solum propriè & præcisè concernentibus* légyen.

Ha valaki, *non observato hoc juris ordine*, és nem *Statutio* által, hogy annak *Contradictor*a találkozhassék, hanem *ante Statutionem legitimam* mégyen-bé valamelly Jószágba, és valamelly *hæres exturb*ál, *apprehend*állya a' Jószágot, és azután akarná magát *Statu*áltatni, *Contradictor*ok találkoznának, de a' *Donatarius contra vim contradictionis* benne marad a' Jószágban, *puatend*álván azt, hogy *etiam ante emanationem Donationis in bonis extiterit*, az ollyan *Potentiarius*, vagy *malæ fidei possessor exclud*áltassék, és az elébbeni *hæres*nek *restitu*áltassék a' Jószág; a' *Donatarius* pedig *proced*állyon *Donatio*val *extra dominium juxta contenta Decreti*; a' ki pedig a' fenn megírtt mód szerint *extrah*áltt *Donatio*jával magát *Statu*áltattya, *Contradictio in-*

*terveni*álván annak *ced*ált, a' *Donation*ak ereje *in vigore* maradgyon, és a' *Contradictiot juris ordine proseque*állya.

Harmadik rendbéli *Collatio*k lehetnek *de bonis Fiscalibus*, mellyekről annak *Series*ében vagyon emlekezet.

TITVLVS XIV.

Székelységről.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1624. A' Székely Jobbágyok a' Vármegyékről és egyéb helyekről-is *Mandatum*okkal *repet*áltassanak, *sub pœna fl.* 200. a' szerint a' külsö Jobbágyok-is a' Székelységtöl, és Gyülés alatt való Táblákon, *Octavalis Terminus*okon, *prosequ*áltassanak.

ARTICULUS II.

1630. A' Székelységen *toll*áltatott a' köz bötstsel való élés, hanem *capitalis summ*ával éllyenek, *pro communi decreto* végeztetett.

ARTICULUS III.

1635. A' Székelyek *Transmissio*ja a' Tábláról, vagy Gyülésről, se *Communis*ra, se *Evictor*ra ki ne botsáttassék, hanem magok *Forum*jokon éllyenek a' *Causans*ok minden *remedium*okkal; a' Táblán tsak *finalis decisio* légyen; hozzá tévén azt-is, hogy a' melly perek *brevis processus*on fundáltatnak, közöttök-is az 1619-estendöbéli *Articulus*oknak *continenti*ájok szerint *dijudic*áltassék; *excipi*áltatván a' *Divisio* dolgában való *processus* annyi részben, hogy noha az 1619-estendöbéli *Articulus* szerint abban az *Inhibitio* nem *admitt*áltatnék, mindazonáltal a' Székelységnek eddig való *usus*a szerint, a' *verbalis prohibitio* ezután-is *admitt*áltatik; de úgy hogy *habeatur pro Repulsione*, és többször azon egy dologban *Repulsio* ne légyen.

ARTICULUS IV.

A' *Citatio*k a' Székelységen a' Székeknek esküttei, vagy azok nem találtatván, tsak *privatus* Nemes ember által-is, a' Tiszt-

Tiſztnek mindazáltal petsétinek erejével legyenek, *Relatori*áknak *extractio*ja nélkül-is, Maros Széken kivül; úgyhogy *in prima Sede* párt vévén az *In cauſam attractus* az *Actor*nak *propoſitio*jában, *de proxima ſubſequenti Sede*, a' pár vétel mellett ſemmi *exceptio*k *de condeſcenſione* ne leheſſenek; hanem mindjárt *de merito* fzóllyanak, és tsak az *ordinarius proceſſus obſerv*áltaſsék, és az *ordinarium remedium*ok, úgymint elsöben *citatio*k, par vétel, *exmiſſio* után *Novum*, *Appellatio*, a' *remedium*okban pedig *Contradictio*, *Inhibitio*, *Repulſio*: Maros Széken pedig mivel *ab antiquo Relatori*ával fzoktak élni, ezután-is azon *uſus*ban megtartatnak, és az Orfzágnak *Conſtitutio*ja fzerint, három helyes *exceptio*val élhetnek; de a' pár vétellel ök-is a' *Cauſans*okat ne fáraſztják, hanem az *ordinarium remedium*okkal legyenek *contentus*ok.

ARTICULUS V.

A' Táblákra *transmitt*áltatni fzokott *caus*ák a' Székröl elsöben derék Székre botsáttaſſanak, és onnan a' Táblára; mellyet nem *præſt*álván, Táblára *evoc*áltaſſanak érette, és *tanquam violatores Conſtitutionum fl.* 200. büntetteſſenek érette, *toties quoties*, *executio*jok-is pedig *uſque ad deciſionem* az ollyan *caus*áknak ne leheſſen. *Ex Art. An* 1640.

TITVLVS XV.

Száſzságról.

ARTICULUS I.

MInt a' több *Natio*knak, úgy a' Száſzságnak-is *Appellatio*ba botsáttatott *transmiſſio*jok, a' Gyülések alatt-is *promiſcuè revide*áltaſſanak: a' fzerint az *Octavalis Terminus*okon-is elövéteſſenek, és egyéb Táblát illetö *caus*ák-is igaz *Series*ek fzerint.

TITVLVS XVI.

Assessorok állapattyáról.

ARTICULUS I.

Ex Art. An. 1609. 1615. 1576. 1588. 1554. 1557. A' Táblai *Assessor*ok, hogy mind elégséges illendö számúak, *circiter ad num.* 12. ez Hazának Törvényihez értö, jó lelki-ismeretü emberek rendeltessenek a' Fejedelmektöl, a' két Itélö Mesterek és *Præsidens* mellé, szükségesképen kivántatik; kik mindazonáltal az 1554-eztendöbéli *Articulus* szerint-is, tsak magok költségeken szolgálni nem tartoznak. Annakokáért ha mi pénzbéli *proventus* a' Táblán *Fiscus* számára *ced*álna, az, számokra *confer*áltassék, és a' *Director*ok viselljenek gondot reá, hogy afféle *proventus*ok igazán *administr*áltassanak; úgyhogy, a' melly *caus*ák a' Táblán *decid*áltatnak, az onnét *eman*ált *Sententia* szerint, a' mit a' Bíráknak itélnek, nem azokat a' Birákat illetvén, a' kik elött *inchoá*ltatott, hanem a' kik elött *decid*áltatott, annál inkább a' derekas *caus*ák inkábbára Táblán, mint sem Vármegyén *inchoá*ltatván, akar *per inchoationem*, akar *per decisionem* szakadgyon a' Táblán vége; abból lejendö *proventus* az *Assessor*oknak *administr*áltassék, hogyha a' *caus*ában *triumphans* az *executio*kat nem azon Vármegyebéli Tiztek által *perag*áltattya, kik elött *inchoá*ltatott vólt.

TITVLVS XVII.

Fiscalis Directorokról.

ARTICULUS I.

1570. A' *Fiscalis Director*ok mind Széken és Táblán-is benn ülhetnek, *Fiscalis caus*ákon kivül; de mint a' több Táblai *Assessor*ok, hitesek legyenek az igaz Törvény-tételre; tsak hogy a' melly *caus*ákban Birák léfznek, azokban soha *Actor*ok ne lehessenek, sem *è contra*; a' Törvénybe olvasásra béadott levelek-is pedig, *Director*ok kezeibe ne adattassanak.

TITU-

TITVLVS XVIII.

Káptalanokról.

ARTICULUS I.

AZ Egyházi rendek 's Papok kezéből a' Káptalanok kivétetvén, azok helyébe az Ország az akkori állapatoknak kívánsága szerint, a' mennyi számú személyeket elégségeseket itélt; választott külsö *Seculáris* emberekből, és azoknak bizonyos fizetést rendeltenek a' Fejedelmi Tárházból, hittel kötelezttettenek hivatallyokban igazán való eljárásra, fáradságoknak-is jutalmát el-*limit*álták; A' moſtani állapatokhoz alkalmaztatván annakokáért azoknak állapattyokat, végeztetett, hogy mivel a' Fejedelmek fizetnek nékik, ugyan a' Fejedelmek válaſzszanak és állaſſanak-is, mind Fejérvári, 's mind Váradi Káptalanokba, és Kolos-Monoſtori *Convent*be, jó lelki-iſméretü, és azon hivatalnak megfelelésére elégséges tudományú alkalmatos embereket, legalább három-három személyekből állókat, kiket a' béállatáskor a' több *Capitularis Colleg*ák elött, egy Itélö Meſter, avagy *Cancellarius* avagy *Secretarius* elött, erös hittel kötelezzenek *ad fidelitatem*, *taciturnitatem*, *conſervationem*, *requiſitionem*, *literarum transumptionem*, *extradationem*, *legitimamque executionem*, kiknek a' szokott Káptalani petsétek-is kezekbe adattaſſanak. *Ex Art. An.* 1557. 1571. 1573.

Ezeknek régen rendeltt és szokott fizetéſek a' Fejedelmektöl igazán megadattaſsék, mind hogy a' hivatalnak inkább megfelelheſſenek; mind pedig hogy rendek szerint való betsületek ne *dimin*áltaſsék; mivel hogy ök-is, a' leveleknek *tax*áiban, a' régi *limitatio*hoz alkalmaztatnak és meghatároztatnak; mellyröl annak *Serie*sében bizonyos irások találtatnak, kik mellöl ne-is *recede*állyanak, *ſub amiſſione honoris & officiorum.* 1578. 1609.

*Authoritas*ok légyen pedig minden *legitima executio*kra; mindazonáltal nem *exclud*áltatván mellölök és kivüllöttök-is, a' do-

a' dolognak mivóltához és eddig *obſerv*áltatott *uſus*hoz képeſt, egyéb *legitimus Executor*ok-is; de ök-is meggondollyák hivatallyokat, és azon kivül való dolgokba magokat ne elegyíttsék, ſe affélékre ne eröltetteſſenek.

Ex Art. An. 1649. A' *Protocolum*ok a' Káptalanokba béadattaſſanak. Petsételni ſoha tsak egy Káptalan-is más *Colleg*ájának híre és *præſentiá*ja nélkül ne méréſzellyen; a' petsét-is köz helyen, nem tsak egy iknél *conſerv*áltaſsék, melly-is *juramentum*joknak *Series*ében légyen; és az egy *Procuratoria Conſtitution* kivül ſemmi egyéb *faſſio*kat tsak egy közzülök ne *recipi*állyon; *Statutio*kat és külsö *Executio*kat *penes Regium perag*álhatnak. A' melly Káptalanokban pedig eddig más *uſus*ſal éltenek, a' ſzerint *perag*áltatott dolgok *in vigore* hagyattatnak; ezután valók a' végezéſekhez alkalmaztaſſanak.

TITULUS XIX.

Procuratorokról.

ARTICULUS I.

SOk ſzegény igyefogyott Nemeſség, és egyéb rendek fogyatkoznak-meg a' miatt igaſságokban, hogy valamelly Tekintetes és értekes ember mind maga mellé *attrah*álván a' *Procurator*okat, a' máſik fél vagy tellyeſséggel *deſtitu*áltatik *Procurator* nélkül, avagy ha ſzintén a' Törvény-tévö Birák Prokátort az ollyan megfogyatkozott *Cauſans* mellé adnak-is, a' minthogy adni tartoznak-is; de *impoſitivè* lévén, és kéſzületlen-is a' dologhoz, úgy-is *periclit*ál a' ſzegény *Cauſans*. Akarván annakokáért ezt-is megorvosolni, végeztetett; hogy ſenki egy *caus*ában több *Procurator*t, hanem tsak legfellyebb kettöt foglalhaſſon maga mellé: Tilalmaztatik pedig az ollyan *colluſio*-is, hogy valaki a' *Procurator*okat maga mellé a' kettön kivül fel-nem állathatván, úgy végezne, hogy ellene ne *lev*állyanak *caus*ákat, avagy inkább kötelesek lévén alattomban benn

üllye-

üllyenek, és egyʃzerʃmind Birák, 's még ártalmasban *agá*lók-is legyenek, *ſub eadem pœna.* A' hol pedig a' Birák a' Peresnek együgyüſégére és fogyatkozására nézve Prókátort rendelnének a' Perlö ember mellé, tartozzanak ugyan felvenni, és *ſincerè agá*lni *ſub pœna homagii*, de a' Peres-is tartozzék fáradságának érdemlett jutalmát megadni.

ARTICULUS II.

MInd a' régi ſzokás és a' *Decretum*, mind pedig a' közönſéges igaſság-is úgy kivánván, valaki magát *Procurator*jának hivatallyára adgya, és *caus*ákat *agá*lni akar, a' Táblai Itélö Meſterek és *Præſidens* elött, valamint a' Birák az igazán való itélet tételre, úgy a' *Procurator*ok-is *Principalis*öktól rájok bizatott *caus*áknak nem *prodá*lására, másokkal nem *colludá*lásra, és a' *caus*ának *deciſio*jáig, tehetsége ſzerint igaz *ſinceritas*ſal való *procurá*lására hittel legyenek kötelesek, külömben *ſub amiſſione honoris* ſohól ne *agá*lhaſſának. *Ex Art. An.* 1611.

Illetlen *exactio*kra és fizetésre-is a' *Cauſans*okat ne kénſzerítsék, és ha melly *Cauſans* a' *Procurator*oknak képtelen kivánságok miatt meg-nem alkhatván, Prókátorból megfogyatkoznék; *expon*álván panaſzát, és *denomin*álván az ollyan Prókátort a' Birák elött, a' holott *caus*áját akarná *incho*álni, azon Birák *conſcientiosè limit*állyák-el, mitsoda fizetéſt érdemeljen érette a' Prokátor, és akkor megintvén, tartozzék azon fizetéſért igaſságoson *procur*álni; és hogyha még-is *contumaciter* nem engedne a' Birák *impoſitio*jának-is, ugyan ott *in facie Sedis eo facto homagium*nak *pœn*ája maradgyon.

ARTICULUS III.

HA valamelly Prokátor kötelesſége ellen el nem járna híven a' felvett *caus*ájában *Principalis*ának, avagy *Adverſarius*ával valamelly *prætextus* alatt *colludá*lna, igaſságát *prodá*lná idö elött; a' *Fiſcalis Director procedá*llyon az ollyan ellen, és büntetödgyék mint hitit kötelesſégét megſzegö ember.

Ha pedig *Principalis*ának leveleit elveſzti, (*excipi*álván

valami szerentsétlen *casust*) vagy *Adversariusával* való *collusio* miatt a' *Causans* kárt vallana, kereſſe *suis modis Procuratorán* kárát.

ARTICULUS IV.

A' *Procuratoria Constitutiok* mindenütt az Országnak részeiben, Fö és Vicé Tiszteknek, *Notariusoknak*, *Cancellaristáknak*, kik *specialiter* arra *exmittáltatnak*, hasonlóképen Városi rendeknek a' Birák elött lött hit szerint való *reſcriptumokra*, mind két *Cancellariáról*, és Káptalanokból-is megadassanak.

TITULUS XX.

Jus Ligatum felöl.

ARTICULUS I.

MInd eredetire nézve (holott *in anno* 1594. ez Hazának Tekintetes nagy Rendekből álló néhány számú hasznos fiai és tagjai *indictâ causâ*, *non citati neque legitimè convicti*, ölettettenek-meg, és *priváltattanak* életekkel együtt magok és *posteritas*ok minden javoktól) mind következésére nézve (mellyel *præclud*áltatott az igaz *Hæres*ektöl és *Succeſſor*októl, hogy törvényszerint-is igasságos *prætenſio*jokat ne *preſequ*álhatnák) sokaknak melly káros, de közönségesen keserves, és minden keresztyén Nemzetek között irtózással hallhatandó *terminus* folyamodott légyen e' megvesztett kútföből, azoknak a'törvénytelen megöletett nagy Rendeknek halálok után, úgymint a' *Jus Ligatum*nak nevezeti; szomorúan érezvén bóldog em-
An. 1608. lekezetü eleink-is, annakutánna *in Anno* 1608. a' több dolgai között, ebben ditséretes tselekedetü Idösbik *Rákóczi Sigmond*, akkori Méltoságos Erdélyi Fejedelem idejében az eddig rabságban avagy kötélben tartatott igasságnak, szabados úttyát nyitották volt; melly noha kevés ideig volt-is ugyan *proceſſus*ban, de ugyan akkori idöbéli Méltóságos Fejedelem alatt, az Országnak *Statusi* vévén észekbe, hogy a' megalunni látta-

áttatott tüznek ſzikrája a' Hazának felháborodásával kezdene újabb langot vetni, kénſzeríttettenek azért iſmét azon elébbeni karba állatni, 's tovább való menetelét újabban meghatározni.

Noha pedig még tsak nevezetinek-is irtózásával, mindazonáltal *propter bonum pacis, unionemque ac concordiam Regnicolarum*, nem külömben mint *amneſtiá*ba ment dolgot, nem úgy az elsőſzöri *adinveni*ált kegyetlen *terminus*t, mint a' másodſzori meghatározást, örökösképen *locô amneſtiæ*, ezután való idökre-is helyben hagyni végeztük: illy *declaration*ak hozzá tételével; hogy *Jus Ligatum*nak még tsak nevezeti-is, ezen kivül ſzegény Hazánk és Nemzetünk közzül, *etiam ſub anathemate excludá*ltatva légyen *in perpetuum*; söt, kit Iſten ſzent Fiáért minden kereſztyén Fejedelmektöl és Orſzágoktól, 's mi tölünk-is, és *poſteritas*inktól távoztaſſon, de ollyan *caſus*ban, minden rendek *etiam ab homagio fidelitatis, & obedientiæ Principibus debitæ, abſolutus*ok legyenek.

Limitatio redemptionis Literarum in utraque

Suæ Celſitudinis Principalis Cancellaria, nec-non Capitulis ac Conventibus in Regno Tranſilvaniæ, & Partibus Hungariæ eidem annexis, & mandato ejusdem Celſitudinis Principalis (ſalvô tamen ejusdem judiciô, Dominorumq; Conſiliariorum conſenſu permanente) conſcripta.

Pro literis, quæ ad inſtantiam Fiſci pertinent, & emanari debent, in quibuscunque negociis & caſibus, nullam reſolutionem Magiſtri Protonotarii accipere debent.

Atteſtatoria Simplex Tranſilvanica - - *den.* 24.
Atteſtatoria Simplex in partibus Hungariæ - *fl.* 1.
Atteſtatoria cum declaratione - - - *den.* 24.
Procuratoria Simplex tam in Tranſilvania, quàm in Partibus Hungariæ - - - - - *d.* 24.

Procuratoria ad reſcriptum - - - - *fl.* 1.
Procuratoria ad Inſtantiam - - - *d.* 24.

Hoc addito, quòd pro labore, Teſtimoniis Capitulorum & Scribarum, aut Nobilium ad unumquemq; diem pro ſingulis perſonis d. 12. *præterea victualia adminiſtrentur.*

Præceptoria pro recipienda Procuratoria conſtitutione *fl.* 1.
Literæ Evocatoriæ vel Admonitoriæ - - - *fl.* 1.
Literæ Judiciales - - - - - *d.* 12.
Præceptoria ſine Evocatione - - - *d.* 24.
Præceptoria cum Evocatione - - *fl.* 1.
Novum Judicium, ſive Simplex, ſive cum Inhibitione *fl.* 1.
Novum cum gratia - - - *fl.* 12.
Inhibitio - - - - *fl.* 1.
Repetitoria Jobbagionis - - - - *fl.* 1.
Literæ Requiſitoriæ - - - - - *d.* 24.
Diviſionalis - - - - - *fl.* 1.
Præceptoria ſuper metali reambulatione - *fl.* 1.
Literæ Faſſionales - - - *fl.* 1.
Literæ Proteſtatoriæ - - - *fl.* 1.
Literæ Prohibitoriæ cum declaratione - - *fl.* 1.
Literæ Plenipotentiales - - - *fl.* 1.
Literæ Reviſionales - - - - *d.* 24.
Literæ Retractationales - - - - *fl.* 1.
Præceptoria ſuper Transmiſſione Cauſarum - *fl.* 1.
Teſtimonialis ſuper depoſitione Cauſæ - *fl.* 1.
Reſuſcitatoria ſententiæ - - - *fl.* 1.
Literæ Executionales - - - *fl.* 1.
Conſtitutio Curatoris. - - - *fl.* 1.
Expeditoriæ ſive Quietantionales - - *fl.* 1.
Pro Tranſumptis literarum, tam coram Judicibus Regni ordinariis, quàm coram perſonis Capitularibus, pro primo folio fl. 1. *pro reliquis ſingulis* - - - - *d.* 24.

Pro-

Pro paribus literarum in Judicio fiendis solutio eadem.
Personis Capitularibus vel Conventualibus pro requisitione literarum - - - - fl. 1.

Adjudicatoriæ coram Regni judicibus emanatæ.

Prorogatoria pro adducendis Evictoribus - fl. 3.
Communis inquisitio - - - fl. 3.
Testimonialis super condescensione Causæ - fl. 1.
Juramentalis tertio, vel sexto se - - fl. 3.
Juramentalis decimo secundo, vigesimo quinto, vel quinquagesimo se - - - - fl. 6.
Juramentalis super metali reambulatione - fl. 6.
Sententia ratione non restitutionis Jobbagionis fugitivi, sive per non venit, sive ex responsionibus partium, ubi cum pœna Articulari adjudicata fuerit. - - fl. 6.
Sine pœna - - - - fl. 3.
Sententia per non venit ratione aliorum negotiorum, ubi adhuc Juridica remedia sequi possunt - - fl. 3.
Sententia finalis in facto Majoris Potentiæ, Debiti, & aliorum similium Casuum. - - - fl. 12.
Sententia finalis in facto Minoris Potentiæ concernent: fl. 6.
Sententia super reobtentione Possessionum, Bonorum, & Jurium possessionariorum, in qua nec Inhibitio, nec Repulsio, nec Revocatio Procuratoria, vel alius aliquis processus Juridicus ampliùs sequi potest, de sessione una, duabus, tribus, vel quatuor, usque ad decem - - - fl. 3.
A decem usque ad viginti - - fl. 12.
A viginti usque ad quinquaginta - fl. 20.
A quinquaginta usque ad centum, vel ampliùs, si etiam centenarium numerum aliquoties excesserit in toto solvuntur fl. 40.
Castellum integrum cum pertinentiis - - fl. 50.
Sententia Absolutionalis in facto Minoris Potentiæ, Debiti, Dotum,

ac rerum paraphernalium & aliorum similium *fl.* 3.
Sententia Absolutionalis in facto Majoris Potentiæ *fl.* 6.

Taxas literarum Donationalium, Inscriptionalium, Consensualium, Privilegiorum, eorumque Confirmationum, nec-non Armalium, Primipilarium, Exemptionalium, Prorogatoriarum, hisque similium, Suæ Celsitudinis Principalis Dominorumque Consiliariorum judicio humilimè submisimus.

APPROBATARUM CONSTITUTIONUM REGNI TRANSILVANIÆ, & PARTIUM HUNGARIÆ EIDEM ANNEXARUM

PARS QUINTA.

Continens in se Seriem Publicorum Edictorum.

Aknák állapattyáról.

EDICTUM I.

Ex Art. An. 1651. A' Székelységen lévö Darabantságnak-is, az Aknákról házok szükségére való Só adás *usque ad bene placitum Principum*, rendeltetett, *præstálván* ök-is az Aknákhoz való *taxát*, a' szerint mint a' több Székelyek.

EDICTUM II.

An. 1599. 1633. A' Só hordó szekeres emberektöl ajándék, vagy egyéb *exactiot* venni a' Kamara Ispánok ne mérészellyenek szabad akarattyokon kivül, *sub pœna fl.* 200. Azon *processus observáltatván*, mint a' tartozó Sónak meg-nem adásáról iratott.

EDI-

EDICTUM III.

EGyéb rendbéliek-is, de *signanter* a' *Partium*béli Só hordó fzekeres emberek a' Harminczadosoktól illetlen *exactio*kkal ne terheltessenek; és czédula pénzért Sót rajtok ne *exig*állyanak. A' melly Harminczadosok pedig ez ellen tselekednének, *obser*váltafsék ellenek az Orfzág *Statutum*i és fzabadsága ellen tselekedö Harminczadosokról irott *Articulus*, ugyan ott *specific*áltt *proceſſus*ával és *pœn*ájával, mellyröl annak *Series*ében vagyon emlekezet. *Ex Art. An.* 1643. 1637.

A' Váradgyai *Portus*ra *Fiſcus* fzámára Sót fzállító Szekeresek-is Vám-adáftól *immunis*ok legyenek; söt egyéb rendbéliek-is, ha a' hídon által nem mennek. 1638.

EDICTUM IV.

A' Szamos és Maros vizén való gátok miatt, hogyha a' Sónak fzállításában akadályok lennének, azoknak *ocul*álásokra *Commiſſarius*ok rendelteſſenek, és igazításba vétetteſſenek. 1640. 1638.

EDICTUM V.

A' Sónak ez Orfzágból való kihordáfa, ez ideig való *uſus* fzerint, fzabados egyéb helyeken-is, de *signanter* a' Körös úttyán-is. 1589.

Botos és egyéb Göböly marhát hajtó emberekről.

EDICTUM VI.

AKar *Fiſcus*nak, akar Uraknak, és egyéb embereknek göböly és egyébféle tsoport marhákat hajtván, ha tilalmas helyekben károkat és egyéb hatalmaskodásokat és *inſolenti*ákat tselekefznek, mint nem Urok akarattyából tselekedett dolgokért a' fereg marhában kár ne tétefsék, békével botsáttafsék; hanem a' mellettek lévö 's kárt tétetett Béres legényeket, és egyébféle embereket, és azoknak marhájokat *areſt*álják, 's a' kárt avagy egyéb vétket megláttatván, a' dolog megbizonyosodván,

ván, azokon vegyenek *satisfactiot*, és büntetödgyenek érdemek szerint: a' derék marha mellett mindazáltal azoknak gondviselésére-is embert hagyván, egy számú embernél több lévén a' marhák mellett.

EDICTUM VII.

DÉzmákat, Sót, és egyéb terheket *Fiscus* vagy mások számára hordozó, avagy abból viszsza menö Szekeresek-is, kik vagy tilalmas helyekben való károkat, kaszáltt és boglya szénáknak megbántását, kerteknek levágását, égetését, és több *insolentiá*kat-is szoktak tselekedni, söt a' káros emberekre ugyã *insurg*álni-is; affélék-is ezen fellyebb megírtt mód szerint büntetteſſenek, és akarmelly rendbéliek-is, ha ellenkeznének, Tolvaj kiáltásokra a' károsoknak *insurg*álni a' Faluk tartozzanak, és az elégtételig *areſt*álni-is, a'tselekedetnek mivóltához képeſt.

EDICTUM VIII.

HAſonlóképen, ha Nemesség határán hatalmasúl tartanák és jártatnák, akar Fejedelmeknek, Uraknak, és egyéb rendeknek marháit, és nem lehetne ereje és módgya a' *Poſſeſſor*nak abban, hogy a' *Decretum* tartása szerint *proced*álna ellenek, ezen fellyebb megírtt módnak elkövetésével-is szabados légyen.

Bújdosó és lézzegö emberek felöl.

EDICTUM IX.

Eſmíretlen, Uratlan, ez Országban bújdosó és lézzegö emberek, kiváltképen a' kik úttyokat jámborúl nem *continu*álják, hanem a' szegénységen élödnek, annál inkább ha lopnak, a' szegénységet zaklattyák, vagy egyéb *insolenti*ákat tselekeſznek, ſenkitöl ſemmi úti hiteles, avagy bizonyság levelek nem lévén, gyanúság lehet nem igaz járatbéli vóltokról, affélék megfogattaſſanak szabadoſon, tsak *privatus* Nemes emberektöl-is, annál inkább Vármegyéi, Várakbéli, Városi, és Szálók alatt lévö Tiſz-

Tiſztektöl, söt tsak Faluſi Biráktól-is, mindazáltal ſzemélyekben való ſebhetés és verés taglás nélkül, hogyha magokat megadgyák, és javokban való megkárosítás nélkül, és ha magokat igaz járatbélieknek lenni elhitethetik, békével botsáttaſſanak minden kár nélkül; ha pedig nem, a' Tiſztek *detine*álván büntetſsék törvénnyel érdemek ſzerint; ha tudva elbotsátaná valaki, *Director* által *evoc*áltatván, *fl.* 200. büntetteſsék, *in foro competenti.* De ha paraſzt falu helyeken *areſt*áltatik afféle ember, haladék nélkül közelebb való Tiſztekhez, vagy azok nem találtatván, értelmes betsületes emberekhez vitetteſsék *examen*re: és kiki jól meglátſſa, hogy afféle dolgokkal ne *abut*aljon, és valamelly igaz járásbéli embert, kiváltképen Nemes embert meg ne *areſt*áljon, ha kárát és búvát nem akarja vallani. *Ex Art. An.* 1619.

EDICTUM X.

HA kik *reſidentia* nélkül való, és tsak jövö-menö tsavargó embereket, köteles ſzolgaság nélkül, Fejedelem vagy Vármegyéknek, Váraknak és Székeknek Fö Tiſzteinek hírek nélkül hátok megett tartnak és lappangtatnak, kik ugyan-is nem egyebet hanem ló lopáſt, foſztogatáſt, és egyéb roſz dolgokra való alkalmatoſságot lesnek; megtudván a' Tiſztek kéreſsék kézhez; és ha nem adgya, avagy az elött-is hírekké nem tette, akarmellyik tselekedetért-is *cit*áltaſſanak a' Tiſztektöl Vármegyére avagy Székes helyekre, és egyſzeri *exmiſſio* által a' dolog megbizonyosodván, minden tovább való *proceſſus* és *remedium*on kivül *fl.* 200. *convinc*áltaſſanak: haſonlóképen a' Záſzlók alatt-is, ha a' Hadnagyok és Kapitányok afféléket lappangtatnának, kik nem iratott és fizetett Katonák, *toties quoties* a' dolog megtudatik, a' *Generalis*ok végére menvén, hó pénzeket *amitt*állyák az ollyan Tiſztviſelök.

Dézmákról.

EDICTUM XI.

A' Dézmások *per abuſum* magoktól találtt ſzegényſég terhére, a' 1589.

re, a' *Fiſcus*nak-is ſemmi haſznára való egyéb *abuſus*okat letegyenek, nevezet ſzerint, a' mellyet ök ſzoktak híni, kereſztyén pénznek, áſzok pénznek, penna kévének, penna bornak; nékiek való gazdálkodáson kivül, tyúk, kenyér, fü ſzerſzám, avagy azok helyén pénzt ſzedni.

EDICTUM XII.

A' Melly ſzabados emberek, kik vagy fegyverekkel, vagy lovok hátán, vagy egyéb Udvari ſzolgaságnak hivatallyában, Páſztorságokban, Bíróság viſelésben vannak, hogy a' Dézmáſok az ollyanokon egy-egy forintot, és egyéb *exactio*kat vegyenek, *toll*áltaſsék *in perpetuum*: holott a' földes Urok-is aſſféle rendbéli embereknek kedvezni ſzoktak Dézmájok dolgából. Ha pedig megvéſzi a' földes Ura, ſzabadságában áll, mert *arenda* fizetéſſel véſzi-meg a' *Fiſcus*tól ſok helyeken.

EDICTUM XIII.

Ex Art. An 1589. 1630. A' Dézmások magoknak külön mezö páſztorságot ne tulajdonítsanak, a' falus Birák hivatallya lévén inkább az; mindazonáltal az arra rendeltetett emberek kötelesek legyenek afféléből a' Dézmáſſal egyet érteni, és ha valamelly gabonában, vagy ſzölöben kártétel esnék, egyezö értelemből törvény ſzerint büntesſék: és mind a' ſzegényſégnek, mind a' *Fiſcus*nak, (holott a' kár közös.) *refund*áltaſsék.

EDICTUM XIV.

1625. 1616. *Limit*álva légyen, mikor, mennyi lóval, és ſzeméllyel mennyen-ki a' Dézmás, és meddig-is *continu*állya kün lakasát a' ſzegényſégen, gazdálkodás-is mimódon légyen rajtok.

EDICTUM XV.

1630 A' Dézmáláshoz kezdésért, határ felſzabadításért, a' ſzegényſéget ne ſanczoltaſsák.

EDICTUM XVI.

1630. HA mi illetlen *exceſſus*okat a' Dézmások tselekeſznek, aſſélékröl a' Tiſzteknek utánnok czirkálni, felölök *inquir*áltatni ſzabados légyen; az *inquiſitio*t Fö és Vicé *Arendator*oknak, vagy

vagy Fejedelmeknek küldeni; söt hogy ha a' dolog haladékot nem szenvedhetne, személyekben-is öket *areſt*áltatni, és hírré tévén, a' mit a' Fejedelmek, avagy Fö és Vicé *Arendator*ok fognak parantsolni, a' szerint *proced*állyanak vélek, és érdemek szerint megbüntetteſſenek.

Debreczeni dolgokról.

EDICTUM XVII.

A' Só hordó szekerek eleibe ki ne mennyenek a' Debreczeniek, és ſem kün ſem benn Savokat elfoglalni, azzal annak eladását megakadékoztatni, vagy a' szegénységnek kedve 's akarattya ellen ott lerakatni ne méréſzellyenek; hanem mind szekeréſtöl, mind aprónként eladni Savokat, ha el nem adhatnák, a' hová elakarják vinni, szabadoſon megengedgyék, *ſub pœna florenorum* 200.

Ötvös Meſterekröl.

EDITCUM XVIII.

TÖbb Meſter emberek között, az Ötvesek mivelvén drágább *materi*ákból, tapaſztaltatik nagy *fraudulentia* közöttök valókban, nevezet szerint egyikböl, hogy a' jó ezüſtöt igen megszokták veſztegetni, roſzszúl és ruſnyáúl-is mivelnek; Máſikból, hogy akarmelly müben-is az arra ki adatott aranyat a' felméréskor belé nem tudgyák; Harmadszor, hogy akar kitsíny *quantit*ásban, akar mentöl nagyobb kiterjettségben légyen a' mü, de gyakorta két-két aranyat *extorque*álnak a' miveltetö embereken; mellyben melly szemlátomáſt való *fraus latit*állyon, akarki megitélheti, noha tsak mi ideig-is nem tart aranyazások; Annakokáért a' Czéh Meſtereknek és Városok Biráinak erre légyen szorgalmatos gondgyok, és orvosollyák meg-is, a' münek girájától-is pedig nem többet, hanem a' *limitatio* szerint való fizetéſt vegyenek, és a' miveltetö embe-

reket-is hoſſzas haladékokkal ne várakoztaſsák; egyébiránt a' miveltetö ember panaſzt tévén a'Biráknak, mindjáráſt a' panaſzló embert *content*áltaſsák, a' tsalárdúl mivelö embert pedig büntetſsék *fl.* 100. *toties quoties*; mellynek harmada a' panaſzló emberé, két réſze a' Biráké és Czéhé légyen. Ha pedig a' Birák és Czéh Meſterek elmúlatnák, a' panaſzló ember ſzabados légyen véle, ha maga vagy a' *Fiſcalis Director*nak tévén *inſtantiát*, *evoc*áltattya-is Táblára, 's *comperi*áltatván a' dolog, azon Tiſztek *fl.* 200. *convinc*áltaſſanak: mellynek-is harmad réſze a' panaſzló félé légyen, két réſze *Fiſcusé*.

Enyediekröl.

EDICTUM XIX.

Ex Art. An. 1614. AZ Enyed Városbéliek, valamelly *abuſus*ból két-két pénzt ſzoktak vólt venni minden egy-egy köböl gabonáért, mellyet városokba eladni vittenek, a' ſzegénységnek nagy fogyatkozására: melly a' mint régen *toll*áltatott, úgy ezután-is nem *admitt*áltatik.

Fejérvári dolgokról.

EDICTUM XX.

An. 1618. 1627. 1629. FEjérváratt a' kerítéſen belöl a' kinek háza vagyon, a' helynek állapattyához illendö módon tartozzék megépíteni, azelötti *Articulus*ok ſzerint; egyébiránt-is, de bizonyos idö *termin*áltatván arra a' Tiſztektöl, valakinek ſzalmával fedett háza, tövisſes, és veſzſzökkel fontt kerti találtatik, a' rendeltt idö után levonattaſsék és elhordattaſsék; máſodſzor-is *terminus*t adván néki, haſonlóképen büntetteſsék, harmadſzor pedigen házát tellyeſséggel *amitt*állya.

EDICTUM XXI.

ORſzág Gyülésén, Fejedelem Udvara népén és azokon kivül, kiket a' Fejedelmek hivatnak, ez Orſzágbéli emberek közzül, ſenkinek Fejérváratt ſzállás ne adattaſsék, hogy annyival inkább

inkább az Országbéli emberek kénszerítteſſenek házakat tsináltatni, vagy pedig fizetésért magoknak szállást fogadni.

Faluk birodalmának módjáról.

EDICTUM XXII.

NEm kevés bántódása vagyon eziránt-is a' Nemességnek, hogy némellyek Jobbágyi, *in præjudicium Dominorum terreſtrium* máſoknak *obligá*llyák Jobbágyságra magokat, melly miatt a' *Patronus*nak nem tsak Jobbágyának személyéhez, hanem örökſégéhez való *juſſa*-is más idegenre *transfer*áltatik; némellyeknek örökſégek megmarad ugyan, de a' Jobbágy az Urának *injuriá*jára helyéből kibontakozván, más *Patronus* földére költözik által, a' honnét Törvény szerint-is nem *reduc*áltathatik: Némellyek viszont a' Jobbágynak fiú ágon levö *defectus*án a' *fundus*hoz való mindē *pertinenti*ákat *abalien*álnak; némellyek végezetre szölöbéli örökſégeket leányoknak adván, abból *ced*álandó Dézmát-is a' *Dominus Terreſtris*töl elidegenítik; melly *abuſus*nak *toll*álásáért, végeztetett, hogy a' melly *Patronus*oknak effélékből, vagy ehez hasonló dolgokból *emerg*áltt bántódások vagyon, ez illyen Falu vagy Város lakosit, nem *per modum citationis*, hogy abból *contentio*k, *condeſcenſio*k, és egyéb *proceſſus*ok következhetnének, *admone*áltassák; hanem tsak hogy a' jövendö Ország Gyülésére *compare*álni tartozzanak, és ha miröl *Privilegium*ok *ext*ál, *produc*álni tartozzanak, hogy akkor lehesſen *deliberatio* felölök.

Fiscale bonumokról.

EDITCUM XXIII.

A' Bihari, Tsatári, Püspöki Nemesség a' *Fiſcus* számára *contractus*ok szerint, *öt-öt forintot* adgyanak, parasztt *fundus*on lakásokért; de mivel parasztt *fundus*on laknak, arról a' szegénységet a' közönséges tereh viselésben, hogy segítsék, méltó dolog; holott azon helyekre parasztság telepednék, ha ök nem

laknának rajta: ha kik pedig ehez nem akarnák tartani magokat, megengedtetett, elmehetnek onnét.

Ex Art. An. 1653. A' melly Nemes ember *Fiscalis* Jószágban lakván, parlagból szölöt akar épiteni, elsöben találly-meg a' *Præfectus*t, vagy a' *Fiscus*nak azon helyben való Udvarbiráját, ki a' helyet meglátván és megbetsültetvén, ha a' *Fiscus* Jobbágyi nem akarják mivelni, annakutánna azon Nemes ember szabadoson birhassa, a' Dézmát a' *Fiscus*nak kiadván belöle.

Hadi állapatokról.

EDICTUM XXIV.

HAdakozásnak idején Nemes embereknek házaira, majorjira, Pap és Schóla házakra a' hadak ne szállíttassanak, *sub pœna fl.* 200. egyébiránt-is Istenes és Haza javára és szabadságára nézendö, és állapatokhoz alkalmaztatott *Edictum*ok adattassanak-ki, szorgalmatoson *observ*áltassanak-is.

A' Jesuitai Szerzetnek kireszteltetésének módjáról és okáról.

EDICTUM XXV.

A' Jésuitai Szerzetbélieknek az Ország *Constitutioi* ellen találkozhatott *Fautori*nak engedelem adatott, mind addig való ezen dologbéli tselekedetekröl, míglen *legitimè* nem vóltak *admone*áltatva a' Jesuitai Szerzetbéliek kimenetelek felöl; azután való tselekedetekért, a' Fejedelmek *grati*ájában és szabadságokban áll, akarják-é *prosequ*álni Törvénnyel, avagy nem; az *admonitio* pedig vólt *die* 22 *Jan.* 1652.

Jófü Vidékiröl.

EDICTUM XXVI.

JOfü vidékire senkinek Jobbágyi bé-ne fogadtassanak, és ha olyan találtatnék, az Ispánok, és Vármegye Tisztei *sub amissione officiorum* reá mennyenek, és *restituállyák*, *comperi*áltatván elöttök a' dolog, *absque ulteriori litis processu.* In-

Ingyen gazdálkodásról.

EDICTUM XXVII.

VAlakiknél Fejedelmek *Specialis Salvus Conductus*ok arról nintsen, ingyen való gazdálkodásra senkit ne kénszerítsenek; mellyet ha valaki tselekednék, a' helynek *Patronus*a a' tselekedöt, ha Nemes ember lészen, *evoc*áltassa, ha akarja Székes helyre vagy Táblára, akar Gyülés alatt, akar *Octavalis Terminus*on, és *convinc*áltatván *fl.* 200. büntettessék, a'kárnak-is *refusio*jával: ez illyen *causa*, a' Vármegyékröl *Appellatio*ba se botsáttassék, *Exmission* kivül pedig, egyéb *remedium* ne-is *admitt*áltassék.

Ha *residentiá*tlan Nemes ember, Urak, vagy fö rendek szolgai, a' falu felkelvén, személyeknek megsértések, és megkárosítások nélkül, ha magokat megadgyák, fogják-meg, és vigyék Tiszt kezéhez, a' ki törvényt láttatván, és a' dolog megbizonyosodván, a' kárt *refund*áltassa, 's magokat pedig díjok letételével válthassák-meg.

Ha Zászló alatt való fizetett rend, avagy egyéb udvari szolgák, ezen mód szerint megfogattatván, ha közel lésznek, vigyék Kapitányok vagy *Generalis*ok kezekhez; ha pedig a' Fejedelmek közel lésznek, Udvarhoz vigyék fogva, és ezen mód szerint büntettessenek.

Ha pedig *Fiscalis* Várakhoz, vagy Fejedelmek egyéb Jószágihoz tartozó Szabadosok, vagy egyéb rendek lésznek, megfogattatván azok-is, *Præfectus* kezéhez vagy Udvarhoz küldettessenek, a' hasonló büntettetésre. Kivévén azt, ha kéremés szerint magok jóakarattyokból, nem rajtok élödni akaró, hanem úttyokat jámborúl *continu*áló embereknek valami emberséggel akarnak lenni, kiváltképen ha *comperi*áltatik, hogy a' Haza vagy Fejedelmek dolgaiban járnak.

Mindazáltal szállás adással, és a' Falujokban vagy Városokban feltalálhatandó, ember és marha élés, és egyéb szükséges

gaz-

gazdálkodáſſal illendö árron, pénzért, a' Szállóknak tartozzanak, az ezen dologban fenn megírtt *pœna* alatt és *proceſſus* ſzerint.

Boros Jenei dolgokról.

EDICTUM XXVIII.

Ex Art. An. 1648. MInémü ſzükſéges dolog légyen akarmelly *Respublic*ákban, Városokban, és Tiſztviſelök között-is a' jó rend-tartás, és minden dolgoknak helyes és ſzép egy értelemmel való jó karba állatása, nem ſzükſéges azt ſok ſzóval *exaggerál*ni, megmútattya tsak ama' kis *ſententiá*tska-is:

Concordiâ res parvæ creſcunt; diſcordiâ maximæ dilabuntur.

Ugyis vagyon, mert a' melly lakosok között (akar Tartományok, *Respublic*ák, akar Városok legyenek azok) eggyeſség, egy értelem, és jó rend-tartás vagyon, akarmelly ellenkezö idöknek háborús ſzélveſzei ellen-is bátorságosbak és erösbbek ſzoktak az ollyanok a' megmaradásra lenni; Ellenben pedig a' hol egyenetlenſég, és rendeletlen zúrzavaros állapat vagyon, ott nem ſzokott ſemmi jó nevelkedni, hanem naponként romlás és elfordúlás ſzokott következni.

Értvén azért a' Jenei Végházban-is némelly dolgokban, a' külömb-külömb rendbéli lakosoknak nem egyenlö vóltok miatt, ottan-ottan egyenetlenſégeket történni, és abból naponként nagyobb-nagyobb alkalmatlanságot ſzármazni: Hogy ez illyenböl nagyobb *inconvenient*iák ne közetkeznének, ezen dolog ſzükſégesnek itéltetett vólt, még ezelött való idökben betsületes Tanáts rendek eleibe támaſztatni, kikkel való egy értelemböl, annak a' ſzép Végháznak békeſséges megmaradásának, és abból a' közönſéges jónak is akarván *conſul*álni, minekelötte erröl derekasabb *ordinanti*ákat tettek vólna, ſzükſégesnek itéltetett ez alább megírtt *Articulus*okat, a' Boros Jenei Végházban lakó mindẽ Tiſztviſelöknek, mind Nemes és Szolgáló rendeknek *pro perpetuo Statuto* elejekbe adni és rendelni.

Elö-

Elöször: Hogy a' Vicé Ispán a' Kapitánnyal a' közönséges jóban egyet értsenek, a' Fejedelmek és a' szegény Hazának szolgálattyában, és annak a' helynek megmaradására nézendö dolgokban.

Másodszor: Ha valami olly bizonyos hírei érkeznek a' Kapitánynak, mellyre derekason *insurg*álniok kell, ollyankor dobot üttetvén, vagy trombitát fútatván a' Kapitány, a' Nemesség-is *in illo casu* tartozzék mennél jobb szerrel lehet, a' Fejedelmek és Ország szolgálattyára, a' közönséges jóra és megmaradásra felülni, és egy szívvel lélekkel a' köz jónak a' fizetett néppel együtt szolgálni; de minden aprólékos dologra, úgymint, tíz húsz tsavargóra nē kell felülniek, mert ugyan-is nē tartoznak mindenkor azon terhet viselni, mint a' fizetett nép.

Harmadszor: Mivelhogy mindenütt, 's ott-is Jenöben, a' gonoságban igen elmerültek az emberek, annak *refren*álásában pediglen, kiváltképen abban a' helyben, más mód *obser*váltatik ezután, tudnillik: minthogy a' Kapitány az elébbi szokás szerint a' Várost kerülteti, ha valamelly olly *publicus malefactor in flagranti comperi*áltatik, a'Kapitány megfogathassa, és virrattig *detentio*ban lévén, ha Nemes ember, vagy Nemes ember szolgája légyen a' *malefactor*, virradva a' Kapitány adgya a' Vicé Ispán kezébe, és az Ispán *longus processus*ra az elébbi szokás szerint affélét ne botsásson, hanem az alább megírtt rövid *processus*sal törvényt láttassón reája, és *constál*ván a' *malefactum*, mindjárast *executio*t-is tétessen, minden kedvezés és halogatás nélkül illyen *modalitas*sal: hogy valaki gyilkosságban, ember sebhetés, verekedés, vagdalkozás, fegyver vonás, és kerítésen belöl való lopás, szántszándékkal való gyúlaztás, túltott idöben való lövöldözés, Tiztek ellen való *insurrectio*, 's azoknak mint a' mi méltóságunkat *repræsent*áló személyeknek, illendö betsületeknek, és azokon kivül-is, kinek-kinek rendi szerint való betsületeknek, érdemlett mód szerint meg-nem adása, a' végezéseknek, kiadott *Edictum*ok-

nak nem *obtemperá*lása, és nem *effectu*álása; házaknak, pinczéknek, bóltoknak felverése, étszakai támadás, kiáltozás, és több efféle kerítésen belöl esendö czégéres vétkeknek tselekedetiben *deprehend*áltathatnak, az ollyanokat minden személy válogatás nélkül, mind a' Várbéli Tiztviselö emberek, 's mind a' Vicé Ispán megfoghassa *simpliciter*, nem *admitt*álván abban semmi *exceptio*t és *remedium*ot: kik ellen való Törvényeknek *discussio*jában illyen *processus*nak kell *observ*áltatni:

Hogyha a' vétkes megfogattathatik, avagy kézbe adattatik, a' melly Tiszt kezénél találtatik lenni, az tartozzék *ad tertium* Trövényt szolgáltatni felöle, 's akkor *ad octavum* bizonyságra *exmitt*áltatván, tartozzék a' bizonyságoknak azon *Terminus*on való *report*álásakor *ad meritum* megfelelni, ugyan akkor mindjárt *sententiá*t-is *pronunci*áltatván az illyenek ellen, egyszer *ad quindenam Novum* adattassék, de ezen kivül annakutánna semminémü *remedium* nem *admitt*áltatván, a' *pronunci*álandó *sententia*, *debitæ etiam executioni demand*áltassék: *Interim* a' vétkes vagy *detentio*, vagy jó kezesség alatt tartassék, *juxta qualitatem delicti*. Aprólékos *exception*ak hely ne adattassék; ha pedig valamelly Nemes ember szolgája vólna a' lator, az, Nemes házhoz szaladván-bé, kézhez nem adnák *ad simplicem requisitionem dictorum Officialium*, ezen fenn megírtt *processus* szerint tartozzék elö-állatni azon Nemes ember, *sub pœna in Articulis Regni*, *signanter An.* 1646. *Articulô* 2. *expressa*. Idegen külsö embert pedig tartozzanak egyátallyában kézhez adni: Kiket ha kik *contumaciâ ducti* kézhez nem adnának, ezen *processus*sal, a' megnevezett *Articulus*ban *denot*áltt *pœn*án maradgyanak, *toties quoties*, valakik ez ellen tselekedni méreszelnek.

Ha kiket pedig a' Város örzöi, 's kerülöi éjtszakának idején a' Nemesek közzül (kik vagy más ember házára mennek, vagy másokat megvagdalnak, *in loco delicti deprehend*álnak) megtalálnának fogni, kalodába vinni, és éjjel ott hálatván,

másod

másod nap az Ispán kezébe adnák, a' fellyebb *denot*áltt *modalitas* szerint; ha az illyeneket érdemlett büntetés nélkül az Ispánok elbotsátani *attent*álnák; avagy a' kik az illyen *malefactor*okat, az örzökre reájok támadván elszabadítanák; ez illyenek közzül-is valakik az ö Tisztek alatt találtatnak, érdemlett büntetéssel meg-nem büntetnék, és ebben el-is nem járnának, *sine respectu personarum eo facto amitt*állyák tisztеket.

Negyedszer: Ha éjtszaka vagy nappal, valamelly útczán olly riadás esnék valamelly *malefactor* miatt, kiki a' maga javára nézve abban az útzában tartozzék felkelni, és akarmiféle ember légyen a' *malefactor*, megfoghassák, és a' Tisztеknek kezekbe adhassák; ha pedig a' lator valamelly Nemes ember házához bészalad, a' Tisztеknek adgyanak hírt felöle, és úgy a' fellyebb megírtt *modalitas observ*áltatik e' dologban.

Ötödször: Takarodó harangozás után, a' Kerülökön kivül senki fegyverrel ne járjon; hanem ha a' Fö emberek közzül valaki olly baráttyánál vagy jó-akarójánál való múlatásában, vagy egyéb dologban eltalálván késni, az olly ember lámpásnál mennyen házához; mert egyébiránt, ha lámpás nélkül valaki fegyverrel éjtszaka találtatik, abban az elébbeni jó rendtartás *observ*áltatik ez után-is, úgymint megfogattatik, és virratig kalodában tartatik.

Hatodszor: Minthogy vannak olly Nemes emberek, kik elég értekesek, még-is annak a' Végháznak közönséges szükségére lovat nem tartanak, abban ezután illyen mód *observ*áltassék; Hogy a' Nemes emberek, a' kiknek értekek vagyon reá, lovat tartsanak, és annak a' helynek közönséges szüksége mellett felüllyenek; a' kik pedig ebbē ezután-is viszszálkodnának, az Ispán meghirdetvén köztök; ha még-is lovat nem akarna tartani, az ollyan Nemes ember elsöbben *fl.* 6-tal; másodszor 12-vel; harmadszor 24-forinttal büntetödik-meg. A' kiknek pedig arra való értekek nintsen, hogy lovat tarthassanak, az ollyan emberek, szablyát, puskát, és jó gyalog em-

bernek való fegyvert tartsanak. A' kik pedig az ollyak közzül azt meg-nem tartanák, elsöben 2-forinttal; másodszor 4-gyel; harmadszor 6-forinttal büntetödnek-meg. Ezeknek pedig muſtrálására és meglátogatására, bizonyos *Commiſſarius*ok botsáttatnak esztendönként.

Hetedszer: Másutt lakos Fö és Nemes emberek jószágoknak *quantitas*ára nézve tartsanak szolgákat Jenöben az Ország *Articulus*ának *continentia*ja szerint. Ennek pedig *obſerv*álására, és *in officio continu*álására, a' Kapitány viſellyen gondot. Ott való fizetett Katonát, és *reſident*iás Nemes embert, ezután ne engedgyen tartani; mivel a' Nemes ember és fizetett Katona azon kivül-is tartozik maga szabadsága mellett felülni, 's abban a' helyben szolgálni: a' kik moſt efféle szolgák találtatnak-is, azok is letéteſſenek mindjáráſt.

Nyólczadszor: A' Kapitány a' Nemes ember jószágában, ſem petsétivel, ſem egyébképen, ſemminémü Törvénybéli dolgot ne igazgaſſon, annyival inkább a' Nemes ember jószágira *præſidium*ot ne küldgyön, és meg-ne fogaſſa; mert efféle igazgatás a' Vicé Iſpánnak és Szolgabiráknak *incumb*ál: megmaradván mindazonáltal mindenekben, a' Végbéli Kapitányoknak az ö régi *authoritas*ok, és az ö tiſztekhez, vigyázáſokhoz, gondviſelésekhez tartozó dolgokban való régi *uſus*ok.

Kilenczedszer; Mivel azelötti Kapitányok idejében-is, Jenöben-is a' kólts alatt a' Város kerítésén belöl esett *potent*iák, *diffamatio*k és egyéb aprólékos dolgok, a' Vár Szombati Székin *agit*áltattak, *tam ex parte Nobilium, quàm alterius cujusvis ſtatûs hominum ibidem degentium*; tartozzanak minden ott lakos rendek ebböl-is magokat az 1641-esztendöbéli *Articulus*okhoz tartani, a' régi *uſus* és a' Kapitányoknak *authoritas*ok *in vigore* maradván, és a' kerítésen belöl akarmelly rendtöl történtt dolgokat Szombati Széken *decid*áltaſſanak.

Tizedszer: Szükſégesnek láttatik az-is, hogy ennekutánna a' Nemes Vármegye Tiſztei külömben bé ne vegyenek

ſenkit

ſenkit a' Nemesſég közzé, 's bé ſe írják, hanem ha elsöben, vagy *Armalis*ſal, vagy egyébképen való helyes, *& fide dignis teſtimoniis humanis, vel literalibus ſufficienter doce*állya nemesſégét; valakik pedig nemesſégeket nem *doce*álhattyák, tartozzanak a' Kapitánytól *depende*álni, *ſucceſſivis ſemper temporibus*, 's a' Kapitány tiſzti és *authoritas*ſa alatt legyenek.

Tizennegyedſzer: A' Város Palánkinak, 's Város Hídgyainak megtsinálása és építése melly ſzükſéges légyen a' közönſéges jóra nézve, nem ſzükſég *declar*álnunk. Tetſzett azért Tanátsúl egyenlö értelemböl, hogy Hidakat, Palánkot, a' Nemesſég közzül a' ki tsinálni nem akarja az ö réſzét, a' régi bévett jó rendtartás ſzerint, a' Kapitány éllyen *authoritas*ával, 's küldgyön-ki mindjárt az ollyannak jóſzágára, 's hajtaſſa-bé jóſzágát, 's tsináltaſſa-meg azzal.

Jobbágyokról.

EDICTUM XXIX.

NOha az elbújdosott Jobbágyoknak viſzſza-vitelek és adások felöl *generalitas*ban végezése *ext*ál a' Nemes Orſzágnak; mindazáltal ez-is, hogy a' Gyalog Záſzlók alól-is a' Jobbágyok *reſtitu*áltaſſanak; és *interea temporis* házok népe otthon lakván, földes Urokat állapattyok ſzerint ſzolgálni tartozzanak, a' ſzerint a' Kapu-ſzám után való adót-is réſzek ſzerint megadni. *Ex Art. An.* 1619. 1638.

Idegen és Jövevény emberekről.

EDICTUM XXX.

SOhúl e' Birodalomban, mások *injuri*ájával, tíz, tizenkét napos, két 's három hetes ſzolgálatú ſzabadságra ſenki embereket ne gyüjtsön.

Idegen Katonák felöl.

EDICTUM XXXI.

Ex Art. An. 1650. KAtonák és egyéb vitézlö rend, avagy Szabadosok, hatalmasúl ſenkinek földéröl Jobbágyokat elvinni ne méréſſellyenek; kik ha ollyakat tſelekednének, és vélek birhatnak, ſzabadoson megfoghaſsák, és vagy a' Fejedelmek Udvarába, vagy utánnok való Fö Tiſzteknek kezekhez küldgyék, érdemek ſzerint való kemény büntetésre; ha penig vélek nem birnának, *requir*áltatván a' Fejedelmeket felöle, avagy a' hatalmaskodóknak Fö Tiſzteit, megfogattaſſanak, és mint Orſzág *Statutum*i ellen tselekedök, úgy büntetteſſenek, az elvitt Jobbágyok *ſimpliciter reſtitu*áltaſſanak, 's ha mi károkat tettenek, *refund*áltaſſanak.

Kövár vidéki Jobbágyokról.

EDICTUM XXXII.

1609. 1649. KÖvár vidékiröl-is a' Jobbágyok kiadattaſſanak, mint egyéb helyekröl-is mindenünnét, az egy Fogaras földén kivül: Ellenben az onnan elbújdosott Jobbágyok-is *reſtitu*áltaſſanak *modô in Articulis expreſsô.*

Káránſebes.

EDICTUM XXXIII.

1631. 1650. A' Káránſebesiek a' Só vitel és hordás dolgából a' régi jó *uſus* ſzerint éllyenek, és a' *Fiſcalis proventus*ok-is közöttök egyéb úton ne neveltteſſenek, ſzabadságoknak és *Privilegium*oknak *præjudicium*jával, hanem a' mint eddig, ezután-is abban tartaſſanak.

Latrok büntetéséröl.

EDICTUM XXXIV.

1556. A' Lelkezödéſſel való ſzitkozódások ellen *obſerv*áltaſsék az 1619-eſztendöbéli *Articulus*, melly ſzórúl ſzóra így következik: A' lélekkel való éktelen ſzitkozódás-is, mivel illyen ſzörnyen eláradott, noha elég *Conſtitutio* vagyon eddig-is felö-

le;

le, mindazonáltal látván, hogy az emberek attól meg-nem szünnek; Végeztük, hogy mindenütt igen megtíltassanak minden rendek között. És hogy inkább elszokhassanak róla, Nemes ember valamennyiszer elmondgya, *egy-egy forintot* vegyenek töle: Szolgát és Parasztembert a' kézi kalodába tegyenek, és délig ott tartassék. Ha pedig meg-akarja magát váltani, 25-öt-öt *pénzzel* válthassa-ki, *toties quoties* elmondgya. Mellyre minden Városokon, Falukon a' Birák esküttt Polgárival együtt viselljenek szorgalmatos gondot, és személy-válogatás, 's kedvezés nélkül minden rendeken *exig*állyák, és az Egyházfiaknak adassék, a' fellyül megírtt mód szerint. A' Nemes embereken a' Vicé Ispányok és Király-Birák *exequ*állyák. De tartozzanak a' Falus Birák hitek szerint erre számot tartani, és az Ispánoknak megmondani. Urak, Fö emberek, magok betsületekért tartozzanak lelkek kötelessségek alatt, minden alattok valókkal ezt a' végezést megtartani, és a' fellyül megírtt büntetést *exequ*áltatni, és oda a' hová rendelterett, *convert*álni.

Limitatiókról.

EDICTUM XXXV.

E' Mostani Gyülés alatt nem lehetvén újabb igazításba vétele a' *Limitatio*k állapattyának, *differ*áltatott más alkalmatosb idöre, addiglan pedig hagyattattak helyben ezelötti *Limitatio*k, mellyekre *Inspector*ok legyenek, mind Vármegyéken, Székelységen, Szászságon és Városokon, és egyéb helyeken-is, a' helyeknek Fö Tisztei kötelessségek szerint, mellyröl Fejedelem parantsolati menvén-ki, mindenütt *promulg*áltassanak, söt eddig-is minden helyeknek elsö egybe gyülekezetiben ezen *Constitution*ak *vigor*ával, hogy mindenek ahoz alkalmaztassák magokat, végeztetett. Melly hogy *const*álhasson az embereknél, *exemplar*ok-is nyomtattassanak.

Méz-

Méznek, Viaſznak vételének, és eladásának módgya.

EDICTUM XXXIV.

MAga majorságából *proveniált* mézét, viaſzát, minden Nemes ember az Orſzágból-is a' hová akarja, minden Harminczad nélkül mind maga kivihesſe és küldhesſe, mind pedig len, ha idegen akarmelly embernek eladgya-is, a' Harminczadokról írott 5-dik *Articulus* ſzerint adván *Teſtimonialis*t mellette, békével elbotsáttaſsék; az Orſzágban pedig annál inkább ſzabadoson árúlhaſſa mindenütt, adhaſſa és vehesſe-is akarki a' Nemes rendektöl. Paraſzt embertöl-is a' Nemes ember maga háza ſzükſégére és nem kereskedésre ſzabadoson vehessen; de egyébiránt kereskedésre való mézet és viaſzat ez Orſzágban ſenki ſzedni és venni, annál inkább kivinni ne méreſzellyen Fejedelmek engedelmek nélkül, mivel azzal való kereskedés moſtan *Fiſcus* ſzámára *reſerv*áltatott; *alioquin* ha kik az ellen *imping*álnának, a' *Fiſcalis* Tiſztviſelök a' Székre *cit*áltatván, elsö Székröl bizonyságra egyſzer kibotsáttatván, második Széken *finaliter decid*áltaſsék dolgok: és *comperta rei veritate*, a' tilalom ellen vett vagy adott marhának *duplum*án *convinc*áltaſſanak, és *ulteriori terminô denegatô*, *omnibusque juridicis remediis excluſis*, *executio*-is *perag*áltaſsék, két réſze *Fiſcus* ſzámára, harmada az *executor*oké légyen.

Ex Art. An. 1635.

Más Orſzágból pedig, a' minthogy ſoha közönſéges végezés által megtíltva nem-is vólt, hogy mind méz, viaſz, barom, és egyébféle mindē marhák és eſzközök, az Orſzágnak nagyobb böségéért ſzabadoson béhozattaſſanak, *ſolutis de jure ſolvendis*, végeztetett. A' ſzegény köſség-is ne kénſzerítteſsék arra, hogy magának megtartani való, vagy egyébiránt nem eladó méhét felverje, vagy felvertt, és el nem adó, hanem maga ſzükſégére megtartani akaró mézét és viaſzát kedve ellen eladgya;

1649.

egyéb-

egyébiránt-is a' szegénységet ne szantzoltassák a' méz gyüjtök, vagy egyéb arra rendeltetett emberek; mellyet ha tselekednének *residentiás* emberek, *Forum*jokon *prosequ*áltassanak; ha pedig *residentiá*tlan, *Præfectus* vagy más elöttök járó Tisztek elött, kiktöl *dependentiá*jok vagyon, azon mód szerint *prosequ*áltassanak, és *convinc*áltassanak, mint fellyebb írva vagyon a' tilalom ellen mézet és viaszat szedök felöl.

A' méznek *vectur*ájával-is a' Vármegyebéli szegénység ne terheltessék, hanem annak bizonyos rendi légyen, a' *Fiscalis* Városok, Szászság és egyebek, honnat gyüjtött mézet, kik és meddig, szállítsák.

Nyom követésröl.

EDICTUM XXXVII.

HA Falukon és Városokon kivül szálván-meg, marhája elvész valakinek, és nyomát felvévén, a' Falubélieknek-is hírt tévén (a' kik tartozzanak-is kimenni, és a' nyomot a' károsval együtt követni) ha azon határról ki nem vihetik, annál inkább megölve azon határban talállyák, tartozzanak káráról *content*álni a' káros embert, a' nyomra, avagy megöletett marhára reá esküvén, és ezen fellyül a' Tisztek-is *fl.* 12. büntessék-is a' Falut; ha a' latrot ki nem adhattyák, és meg-nem bizonyíthattyák, hogy nem Falujokbéli lett vólna; Ha pedig a' nyomot a' Falura vihetik-bé, vagy a' marhát a' Faluban talállyák-meg, a' kárnak megfizetésén kivül, ha a' latrot kézhez nem adgyák, *flor.* 40. *exequ*állyanak rajtok a' Tisztek: melly nyomnak ekképen való követésében, ha Tisztet vagy Nemes embert köz-birónak nem találhat a' káros ember hamarjában, közel való akarmelly Falubéli két hites embert-is közbirónak híhat; de a' hitnek feladására ok-vetetlen Tisztet, vagy azt nem kaphatván, két Nemes embert tartozzék híni. Ha pedig az elveszett marha, sem annak nyoma a' Falun és határon nem akad-meg, magok határokról kikövetvén a' nyo-

mot, a' káros emberrel együtt, vagy a' káros emberrel együtt eltéveſztvén, és a' Falubéliek-is hittel adván-ki határokból, azon Falubéliek *eo facto abſolutus*ok legyenek.

E' *Caſus*ban, a' Kerített és Mezö Városok annyiban *excipiáltatnak*, hogyha a' nyom a' Városba, vagy a' Kerített Városoknak határiba vitetik-bé, tartozzanak a' bévitt marhát felkeresni, vagy a' latrot megfogni, vagy a' káros embert *contentálni*: de a' külsö határokbéli nyom felvételével, követéſſel, és kiadáſſal nem tartoznak. Ha hol pedig a' Városokon, vagy azoknak hóſtátibā a' Fejedelmeknek fizetett Hadai lévén *quartélyban*, az elveſzett marhának nyoma oda vitetnék, azoknak Elöttök-járói nem-csak megengedgyék aſſéle marhának megkereſését ſzállásokon, de hogy aſſélékből következhetö alkalmatlanság eltávozódgyék, a' Hadnagy vagy maga kimennyen, vagy tartozzék a' keresö ember mellé ſegítséget adni, 's ha a' marha Katona keze 's neve alatt találtatik, nem a' Gazda, vagy Város, hanem a' Szálló fizeſſen; de ellenben, ha a' Gazda tudta aſſéle idegen marhának oda vitelét, 's meg-nem jelentette, egyiránt büntetödgyék. A' fellyebb megírtt mód ſzerint pedig, a' melly Falunak határára a' nyom által adatik, azon Falubéliek-is tartozzanak ugyan kimenni, és a' káros emberrel együtt a' nyomot követni, 's ha a' Falujokba vitetik-bé a' nyom, ezen mód ſzerint büntetteſſenek; de ha a' Falun kivül téveſztetik-el a' nyom, annál inkább határokról ha kiadathatik, ſemmivel nem tartoznak, hanem a' káros ember, vagy ezen mód ſzerint köveſſe elébb-elébb a' nyomot, vagy egyéb úton kereſſe kárát; és ha a' kárt elakarja távoztatni, jobb vagy Faluban vagy Városokban benn ſzállani, vagy mezöre ſzállván magára vígyázni. És ekképen minden helyek, az Orſzágnak régi végezési ſzerint, a' benn való végezések, vígyázások által, 's a' mennyire érkeznek magok határokon-is, jó gondviſelésſel tartaſſanak: hogy így vétek nélkül ne károsodgyanak az emberek, a' kin való és idegen gonoſz-tévök által történtt dologért.

Ex Art. An. 1617.

logért. Ha pedig határokon nem tsak nyoma, hanem maga találtatik a' nyúzott marha, ugyan az árrát fizesse-meg a' Falu, vagy megesküdgyenek, hogy nem köztök való tselekedte.

Melly mód *indifferenter* minden helyeken *obſerv*áltatsék, minden tovább való *proceſſus*ok és *remedium*ok *exclud*áltatván.

A' melly helyeken pedig Sokadalmok ſzoktak lenni, a' Sokadalmok idején elveſzett marhákat ſem nyomozni, ſem megfizetni nem tartoznak; ezen az úton haſonlóképen *Generalis* Gyülések és *Octavalis Termin*usok *celebr*álása alatt való idökben és helyekben-is, hanem kereſteſſenek *ſuis modis*.

Oroſzok, Oláhok, Muntyánokról, s egyéb nēből álló lézzegő emberek felől.

EDICTUM XXXVIII.

AZ idegen Uratlan és lézzegö embereknek megfogásokról, Szolgaságra, vagy Jobbágyságra örökösképen való kénſzeríttetésekröl a' *Generalis Articulus*okban világos irás vagyon: mellyeknek nē *obſerv*álói *ſubjace*álnak az *Articularis pœn*ának; tetſzett mindazonáltal eziránt ugyan *ſpecific*álni a' *pœn*át, úgymint *fl.* 200. nevezet ſzerint pedig, hogy az Országban lézzegö Oroſzok, Oláhok, Muntyánok, és egyebek a' fenn megnevezett *Articulus*nak tartása ſzerint, megfogattaſſanak, és megkötelezteſſenek; ha kik afféléknek kedveznének tudva, méltó igaz ok nélkül meg-nem köteleztetnék, *admone*áltatván a' Tiſztektöl, ha ugyan *contumaciter poſthabe*álnák, *comperta rei veritate mox & defacto* a' Tiſztek *két-két ſáz forintot exequ*áltaſſanak rajtok. *Ex Art. An.* 1628. 1630.

EDICTUM XXXIX.

HUnyad Vármegyében feleségek után Nemes *fundus*on lakó Muntyánok a' Nemesſégnek ſzíne alatt lopást, gyilkoſságot, és egyéb czégéres vétkeket tselekedvén, hogy az 1624-eſztendöben a' lator Oláh Papoknak megfogásáról írott *Articulus* 1624.

lus szerint, ha kiknek magoknak elégedendö zálogjok nem találtatik, *comperta rei veritate areſt*áltaſſanak, avagy kezesség alá vettetheſſenek, végeztetett.

EDICTUM XL.

Ex Art. An. 1643. ZÖrény Vármegyébe jött, és ott megmarháſodott Muntyánok ha viſzſza akarnak menni, avagy vitetni, harmad részt marhájokkal botsáſsák-el, két részét megtartván a' földes Urok.

Örizésröl.

EDICTUM XLI.

MInd a' Vármegyéken és egyéb helyeken éjjeli és nappali örzés *obſerv*áltaſsék *inviolabiliter*, az egyházi Nemesség-is abból magát ki ne vonnya; a' mellyet pedig ha vagy egyházi Nemes emberek, vagy egyebek elmúlatnák, *comperta rei veritate* a' Tiſztek *fl.* 12. *exequ*állyanak rajtok, *toties quoties*.

Oláh Papokról.

EDICTUM XLII.

HOlott még a' *reſidenti*átlan Nemes személyeket-is ſok dolgokban, söt némelly *caſus*okban nagyobb rendeket-is, *areſt*álnak; annyival inkább az Oláh Papokat, kiknek or-gazdaságok, vagy egyéb czégéres vétekben való életek felöl bizonyos *ſuſpicio* vagyon, a' Tiſztek megfoghaſsák, és a' dolognak mivóltához képeſt, vagy *areſtum*ban tartsák, vagy jó kezesség alá veſsék, *inquir*áltatván felölök, törvény szerint igazíttsák-el dolgokat; de Törvény elött meg-ne károsítsák.

EDICTUM XLIII.

1646. A' Melly Oláhok az elötti roſz ſzokások szerint, tolvaj módon ragadnak-el feleſégeket magoknak, magok halállal büntetteſſenek, ha a' leányzó vagy aſszony ember-is nem *conſenti*ált, avagy azoknak Attyok vagy Annyok, a' kiknek *incumb*ált; ha pedig azoknak *conſenſus*ok járúlt, díjokon változzanak, melly díj a' földes Urnak adasſék, az hol a' hatalmat tselekedték; a' Tiſz-

Tiſztek-is *fl.* 12. *exig*állyanak; a' több *complices*ek pedig díjokon változzanak a' Tiſztektöl.

Ha melly Nemes ember afféle dolgokban *patrocin*álna az Oláh Papoknak, a' Tiſztek törvénnyel *proſequ*állyák, az *illegitimum divortium*ok pedig *invigoroſum*ok legyenek.

Oláhokról.

EDICTUM XLIV.

TErhes ſzekerek mellett menökön vagy viſzſza jövökön, Kereskedö rendeken, Páſztorokon, Mólnárokon, Szabadosokon, Birákon, Kortsomárosokon, és egyéb Udvarbéli Szolgákon, vagy Urokat fegyverekkel ſzolgáló embereken, latrok kergetéſére, vagy megfogattattaknak örzésére, keresésére menö embereken kivül, egyéb rendbéli Oláhság puskával, tegezzel, karddal, palloſſal, tsákánnyal, dárdával, és egyéb fegyverekkel járni ne méréſzellyen; hanemha valamelly káros ember léſzen, és annál Ura *Teſtimonialis*a találtatik: egyébiránt a' Falukon és határokon a' falusi Birák megfogni tartozzanak, és ha *comperi*áltatik, nem a' fenn megírtt rendbéliek közzül valónak lenni, meg-ne ſanczoltaſsák, *ſub pœna fl.* 12. hanem Tiſztkézhez küldgyék mind fegyverestöl: a' Tiſztek-is pedig ne többet, hanem tsak fegyvereket vegyék-el, és úgy botsáſsák-el, ha *comperi*áltatik egyébiránt igaz járásbéli és jámbor embernek lenni. *Excipi*áltatnak mindazonáltal ebböl a' hódoltságnak lakosi.

Ex Art. An. 1620. 1622. 1650. 1650.

Oláhfalviak.

EDICTUM XLV.

AZ Oláhfalviak *Privilegium*ok a' mennyi réſzben nem *invalid*áltatott-is, mindazáltal úgy tartaſsék az-is meg, hogy a' *Fiſcus*nak tartozó ſzolgálatot ez után-is *præſt*állyák.

Papok vagy Prédikátori rẽdek.

Papok vagy Prédikátori rẽdek.

EDICTUM XLVI.

A' Jószágtalan nemes emberek, kiknek Jobbágyok-is nem fizethet, az Egyházi rendeknek való fizetésböl magokat ki ne vonnyák, és ha ki nem többet, mint egy Parasztember tartozzék fizetni, *sub pœna fl.* 12.

Ha melly Nemes ember Prédikátori renddel akar pert indítani, ha kivánnyák, tartozzék kezest állatni arról, hogy az *interlocutorie* esett birságból *satisfaciál*; úgy mindazáltal, hogy a' Prédikátori rendek-is *Seculare Forum*on perelvén, hasonlóképen tartozzanak kezest állatni.

Ex Art. An. 1653.

Parasztemberekröl.

EDICTUM XLVII.

An. 1638. LOvak tartása, azokon való járás, a'Parasztságnak megengedtetik, hogy mások által azoktól nem *privál*tatnak, sem pedig érette meg-nem büntettetnek, állván a' földes Uroknak szabadságokban, ha lovat vagy egyéb vonó marhákat engednek tartaniok Jobbágyoknak.

A' Szászság pedig, mivel postálkodni szokott, hogy némelly Falubéliek közzülök a'lovak tartását szokásokon kivül elhagyván, tsak ökröket tartsanak, azzal más szegény Falunak postálkodásbéli terhét elviselhetetlenül nevellyék, meg-ne engedtessék; *alioquin* a' Tiztek ellen légyen *animadversio*, ha jól nem *disponál*nak felöle, *sub pœna Articulari fl* 200.

1650. Parasztember és Béres szolga, posztó ruhát, nadrágot, tsismát, dupla és forintos süveget; gyólts inget viselni semmiképen ne mérészellyen.

1630. Nemes házakban lakó Parasztember 's egyéb Sellér emberek, ha a' Városnak vagy Falunak határát a' Nemes üléshez tartozó *pertinenti*ákon kivül, vagy magok nem *col*állyák, vagy marhájokat azon nem legeltetik, a' Város vagy Falu közzé külön szolgálattal és *contributio*val nem tartoznak. Po-

Potentiákról.

EDICTUM XLVIII.

A' Fejedelmek olly *Præfectus*okat *constitu*állyanak, kik zálagos Haza fiaiból állók legyenek, és úgy-is *circumscrib*áltassék *authoritas*ok, hogy Nemesség, 's minden rendeknek szabadsága, és az Országnak Törvénye általok meg ne bántassék, 's annak ártalmára való *absoluta authoritas* ne adattassék. *Ex Art. An.* 1630.

Ráczok felöl.

EDICTUM XLIX.

A' Ráczoknak ez Országban való bészármazások, és jövetések, bizonyos *respectus*okból ennekelötte való idökben *circumscrib*áltatott vólt; mostan-is annakokáért *usque ad beneplacitum Principum ac Regnicolarum* megengedtetik; úgy-hogy az Országnak egyéb rendeinek ne *præjudic*állyanak semmiben; és hogy az Országnak Törvényéhez tartsák és alkalmaztassák magokat mindenekben. és mint egyéb idegen 's jövevény emberek felöl való végezési az Országnak vannak, ezek-is abban tartassanak-meg. 1583. 1585.

Réz dolgáról.

EDICTUM L.

A' Réznek ez Országból való kivitele, abból közönséges szükséget nemz, de ellenben megtíltása-is a' közönséges szabadsággal ellenkezik; Végeztetett annakokáért, hogy külömben ki ne vitetessék, hanemha árosa ez Országban nem találtatnék; söt ha más idegen ember megvenné, vagy küldené-is ki, de értésekre lévén ez Országi embereknek, akar helyében, akar úttyában-is letévén az árrát, a' mint megvette, mindjárt szabadoson megtarthassa, magának *reserv*álhassa, a' rézért *content*álván a' kivinnie akaró embert. 1614.

A' Réz Bányáknak gondviselöje-is, a' Haza fiainak *requisitio-*

*ſitio*jokra ſzokott árrán tartozzék adni elégedendö rezet, távoztatván minden ſzínes *prætextust*, mellyben a' kiviendö embereknek adhatná jutalmaſſábban; *alioquin ad inſtantiam querulantium* a' *Præfectus cit*áltatván, és a' dolog *comperi*áltatván, *fl.* 200. *pœn*án *convinc*áltaſsék: mellynek harmada a' Peresé, két réſze *Fiſcus*é légyen: de ha a' megbántódott ember maga akarja, *proſequ*állya, azon gondviſelö *reſidenti*ás levén, *in foro competenti*; ha *reſidenti*átlan, kereſſe Tiſzti ugy mint *Præfectus*a elött.

Religiókra nézendö dolgokról.

EDICTUM LI.

A' Nevezetes Innepeknek, mellyek a' három Sátorosoknak mondatnak, úgymint; Karátsoni, Husvéti, Pünkösti Innep napoknak megilletések, Isteni ſzolgálattal való eltöltések, mint Istennek nevezetes jótéteményinek emlekezetire rendeltetett napok, annál inkább a' Vasárnapi innep napok-is, hogy innepi ſzenteléſſel tölteſſenek-el, méltó dolog; annakokáért azokon a' napokon ſenki, ſe maga, ſe ſzolgai, ſem elkerülhetö és rabotás munkára ne kénſzerítteſſenek; menyekezöi lakadalmak ne *celebr*áltaſſanak, útra indúláſok elmúlhatatlan okoknak kénſzerítése kivül ne legyenek; vásárok, annál inkább ſokadalmok azokon ne legyenek, és fel ne ſzabadíttaſſanak; a' kortsomákon lévö czégérek bévéteſſenek, és a' dellyeſti prédikátiónak végéig bor ivó emberek a' kortsoma házakhoz bé ne botsáttaſſanak; házokhoz mindazonáltal a' lakos embereknek, és ſzállásokra idegen embereknek-is, illendö módon bort adhatnak: Valakik pedig ezek ellen tselekednének, Nemes embereken 6-forintot, Paraſzt embereken 2-forintot *exequ*állyanak a' Vármegyék, Székek, és Városbéli Tiſztek, *toties quoties*; mellynek harmada az *Executor*oké légyen, két réſzét pedig ſzámán hadgyák, és adgyák azon Városokon vagy Falukon lévö Egyházfiaknak kezekbe; melly jövedelmetskét

Ex Art. An. 1619.

azon

azon helybéli *Templom* vagy *Schola* építésére fordítsanak, és semmi külsö *prophanus usus*ra, *sub pœna fl.* 200. ne méréfzellyenek költeni, se Egyházfiak, se Birák, és egyéb rendek.

Egyházfiakat pedig mind Városokon, Falukon, jó lelkiismeretü, hiteles, és zálagos embereket *constitu*állyanak.

Szölö-fzedéfek-is az innep napokon megtíltatnak, *sub pœna fl.* 12. mellyeknek-is *exig*álása, mind pedig *usus*a a' fzerint légyen.

Székelyfégröl.

EDICTUM LII.

MIdön Czirkálásra akarnak menni, a' Székelyfégen lévö Székeken, elsöben Törvényes Széket, avagy arra való közönféges Gyülést hirdeffenek a' Fö Tifztek, és úgy indúllyanak a' Válafztottakkal együtt, hit fzerint az embereket megfelelteffék, valakiket kiadnak nyilván való és halált érdemlö bünnel, halállal-is büntetteffenek, érdemek és az Orfzág végezéfi fzerint, a' Tifztek egyéb rendbélieket-is, ha a' földes Urok meg-nem büntette, érdemek fzerint azokat-is megbünteffék; a' halállal büntetett embereknek, feleségeknek, gyermekeknek réfzeket kiadgyák; mindeneknek elötte pedig a' károsokat *content*állyák; abból ha mi marad, úgy vehetnek réfzt magoknak; Parázna birságot fel-ne vegyenek, hanem a' fzabad fzemélyek egymáft vagy elvegyék, vagy ha azt nem akarják, pelengéren megveretteffenek; de ha egymáft elvéfzik, meg-ne veretteffenek, hanem Ekkléfiát köveffenek. Or birságot, vagy azoknak egyéb büntetését-is, az Orfzágnak affélékröl való közönféges végezéfi fzerint tselekedgyenek; hafonlóképen egyéb vétkeknek nemeivel való büntetésekben-is: magok *authoritas*okból pedig, a' közönféges fzabadság ellen való tilalmazásokat, a' minémüek tánczolásért, muſikálásért, fzokott helyekben való vad fogásért való tilalmakat, és abból következö büntetéseket, 's több hafonló dolgokat, közönfé-

Ex Art. An. 1619.

ges *Conſtitutio* nélkül, a' Fö és Vicé Tiſztek ne tselekedgyenek, *ſub pœna ducentorum florenorum.*

A' Tiſzteknek, és egyéb vélek járó ſzemélyeknek a' ſzokott *uſus*on kivül, ne *tax*állyanak a' czirkálásnak idején-is.

Ex Art. An. 1571.

Máſok marhájában kárt tehetö eſzközökkel, törökkel, tsövekkel, kaptákkal vadáſzni olly helyeken, a' hol kártól félhetö, a' mint eddig-is tilalmas vólt, úgy ennekutánna-is, mind Vármegyéken, Székelyſégen, és egyéb helyeken-is tilalmas légyen, úgyhogy, ſem Tiſztek, ſem más *privatus* ember, másnak kárára és *injuriá*jára fel-ne ſzabadítsa, *ſub pœna fl.* 12. *ac reſuſionis damni.*

EDITCUM LIII.

1585. A' Czirkálásban való *executio*k dolgában, az egyéb ott való rendek-is, a' Székely Nemesſégnek *Articulus*ihoz alkalmaztaſsák magokat.

EDICTUM LIV.

An. 1649. A' Gyilkoſságnak *caſus*ában azt a' régenten béjött, 's kereſztyénſéghez nem illendö ſzokás, melly miatt a' hólt teſtſok ideig-is föld ſzinén tartatott, úgymint a' melly mondatott tetémre való hívásnak, és ugyan akkor való hit feladásnak, azért való fizetéſſel együtt, viſzont a' melly halál újításnak hívattatik; mind ezek a' Székelyſég közzül *in perpetuum toll*áltatnak.

EDICTUM LV.

1597. 1621. A' Gyülésekre válaſztatott embereknek költségekre a' Lófejek, és egyéb rendek-is az eddig *obſerv*áltatott *uſus*ok ſzerint *contribu*álni tartozzanak.

EDICTUM LVI.

1607. A' Maros Széki Székely Darabantok Görgény Várához való ſzolgálattól *exim*áltattak, és a' több Székelyek közzé azon ſzabadsággal *incorpor*áltattak.

EDICTUM LVII.

1609. A' Székelyeknek midön felkelletik ülni, ne a' Vármegyén, ſe a' Száſzságon, hanem a' magok földén gyülekezzenek, *excipi-*

*excipiá*lván, a' szükségnek mivóltához képeſt, a' Fejedelmeknek affélékről való parantsolattyokat, *alioquin* a' Tiſztek *obſervál*taſsák *ſub pœna fl.* 200.

EDICTUM LVIII.

A' Vicé Király-Birák a' Székelyſégen hadi *expeditio*ból hon maradhatnak.

EDICTUM LIX.

A' Hadban szolgáló Székelység békeſséges idöben való poſtálkodásra ne eröltetteſsék, hanem a' Tiſztek rendellyenek bizonyos és arra alkalmatos személyeket, *ſeponá*lván egyéb *privatus reſpectus*okat, kik mind Fejedelmekhez, mind pedig a' szomszéd Országokra a' szükséges dolgokban poſtálkodgyanak.

EDICTUM LX.

SZent Mihályfalvi Vitézlö rend, az Aranyas Székiekkel, egyenlö állapatban és tereh viſelésben rendeltetett. *Ex Art. An.* 1625.

EDICTUM LXI.

A' Maros Székiek a' czirkálásnak idején, a' magok eddig való *uſus*okban hagyattattak; fellyebb való tereh viſeléſſel ne *oner*áltaſſanak.

EDICTUM LXII.

GRatuitus *labor*nak *præſt*álásától a' Székelység *immunis*sá tétetett, a' mint az Országnak egyéb *Statusi*-is külömben *ordinariè* nem tartoznak; hanemha mikor valamelly *extraordinarius caſus*ban, *iisdem Statibus conſentientibus*, közönséges Ország végezéséböl történnék. 1630.

EDICTUM LXIII.

MInt egyebek, úgy a' Székelyek-is, ha mikor *extra Regnum* Fejedelmek, vagy a' Haza szolgálattyában küldettetnek, elégedendö költség adaſsék nékik, a' szolgálathoz és úthoz képeſt; ide nem értvén a' rend szerint Oláh Országokra, vagy másuvá való poſtálkodást, küldözést, vagy hírek tudására, vigyázásra a' Tiſztektöl *expedi*áltatni szokott embereket. 1630.

EDICTUM LXIV.

ORdinarie a' Székelység Fejérváratt Gyalogot állatni nem tartozik, sem Só szállításra, vagy egyéb tereh viselésre ne kénszerítteſſenek.

EDICTUM LXV.

Ex Art. 1634. A' Vér birság dolgából a' Székelység Tiſzti elött perellyen, és a' Tiſztek-is az *uſus* szerint birságollyák

EDICTUM LXVI.

JÖvevény, idegen, sellér emberek, kik sem Záſzlók alatt valók, sem bizonyos földes Urok nintsen, ha magokat Jobbágyúl kötik valakinek, az ollyanokat sem Vármegyéken, sem Székelységen a' *Fiſcus* másnak ne *conferállya*; az *impetrans*nak-is abbéli *impetratio*ja *tanquam ſiniſtrè expoſita* erötelen légyen; bújdosó, Uratlan, Záſzló alá-is nem tartozó embereket pedig, a' *Fiſcus conferálhat*, a' kinek akarja.

EDICTUM LXVII.

A' Székelység közzül, kik Fejedelmeknek vagy máſoknak *An.* 1622. szolgálattyára adgyák magokat, hon való közönséges tereh viseléstöl *immunis*ok legyenek.

EDICTUM LXVIII.

1639. AZ emberi emlekezettöl fogva, mindenkor *Parochialis fundus*nak tartatott helyeken lakó emberek, ha sem Záſzló alatt valók, *de jure Regni*, sem egyébiránt mások *prætenſio*ja alatt lévök, Falu közzé való szolgálattal nem tartoznak; de az egyéb akarmi módon biratott *fundus*okról, a' Falubéliekkel egyiránt tartoznak.

EDICTUM LXIX.

1640. 1653. UDvarhely Városán boroknak, és szekereknek való által vivése és hordása senkitöl ne *impedi*áltaſsék, azzal másképen nem *abut*álván; Ugyan ott kiknek földök vagy rétek *Fiſcus* számára *applic*áltattak vólt, ha eddig nem *reſtitu*áltattak, *contentatio*, vagy a' földeknek 's réteknek *reſtitutio*ja igértetik.

EDI-

EDICTUM LXX.

A' Ló-kötö helyek dolgából maradjon-meg eddig való *uſus*, melly az vólt, hogy az ollyan helyeken a' hadban ſzolgáló ſzabad emberek ſzoktak lovakat tartani; úgy mindazonáltal hogy a' ſzegényſéget-is ne rekeſztsék-ki a' Falu közönſéges határának élésétöl. *Ex Art. An* 1643.

EDICTUM LXXI.

A' *Fiſcus*nak Székelyſégen lévö Jobbágyi-is mindenekben a' Szék Törvényihez alkalmaztaſsák magokat. 1642.

EDICTUM LXXII.

HÁrom Széken Málnás nevü Falu határán az Olt vizén való híd tartást, ezután-is azok *continu*állyák, kik ennekelötte, *ſolutis de jure ſolvendis*.

EDICTUM LXXIII.

A' Só Aknai Kamara Iſpánok, Kamara *Præfectus*ok, és Harminczadosokhoz tartózandókkal, vagy magokkal, *ratione hæreditatum*, ha melly *caus*ák *move*áltatnak, a' Szék Törvényéhez alkalmaztaſſanak, és mind *Proceſſus*ok, mind pedig *Appellatio*k a' ſzerint *obſerv*áltaſſanak.

EDICTUM LXXIV.

A' Zetelakiak, és két Oláhfalviak, Törvények dolgából a' Széktöl *depende*állyanak, és elöttök *agit*álandó *caus*ájokat a' derék Székre-is elbotsáſsák, a' *Fiſcus*nak-is a' mivel tartoznak, *præſt*állyák, *ſub pœna fl.* 200.

EDICTUM LXXV.

AZ 1639-eſztendöbéli *Edictum*ok *obſerv*áltatni végeztetnek.

Száſzságról.

EDICTUM LXXVI.

A' Lézzegö, tsavargó és bújdosó ſzegényſéget ſanczoltató, és egyéb *inſolenti*ákat tselekedö embereknek megfogások, büntetések felöl, az Orſzágnak közönſéges afféle emberekröl való végezési *obſerv*áltaſſanak a' Száſzságon-is.

EDICTUM LXXVII.

A' Száſzság között páſztorkodó, vagy egyébiránt igaz kézi munkájokkal élö külsö embereknek Jobbágyit, ſe czirkálásnak idején, ſe egyébkor ártatlanúl, és a' Törvény úttya kivül, ſe a' Tiſztek, ſe utánnok lévök ne ſanczoltaſsák és *tax*állyák, az eddig némelly helyeken követett *abuſus* ſzerint.

EDICTUM LXXVIII.

Ex Art. An. 1630. A' Mint a' közönſéges egyéb ingyen *Quartély*, és gazdálkodás, békeſséges idöben *toll*áltatott, úgy a' Fejedelmek lovainak tartásival-is a' Száſzság nem terheltetik, ſzükſég kivül. Pénz nélkül való borok elfoglalása ne légyen; söt midön bor

1649. vételre a' *Fiſcalis* Tiſztek kimennek, kéſz pénzzel *content*áltaſſanak, 's az eſztendönként lenni ſzokott *Limitatio* ſzerint, a' bornak árra megadaſsék, az egy Fejérvárra vett borokon kivül.

EDICTUM LXXIX.

A' Tiſztektöl megfogatott Latrokat *detentio*ra bévenni, és megtartani, el-ſem botsátani azoknak akarattyok nélkül, tartozzanak, *ſub pœna in Articulis generalibus expreſſa*, mind Száſz 's mind egyéb Városok,

EDICTUM LXXX.

1637. VIzaknát Szeleſte Székböl, a'régi *uſus* ſzerint tartozzanak ſegíteni munkások adásával, és nem a' több *Regius fundus*ról.

EDICTUM LXXXI.

A' Poſtálkodásnak állapattya, mind a' Nemesſégnek, mind pedig a' Szegényſégnek könnyebſégéért, hogy egy bizonyos karba állattaſsék, végeztetett.

Sidókról.

EDICTUM LXXXII.

A' Sidóknak ez Orſzágban való ſzabados kereskedések, és az egy Fejérváratt lakhatáſok-is ſellérül megengedtetett: tsak hogy a' Városok *privilegium*inak, ſem pedig egyéb rendeknek ne *præjudic*állyanak.

Szol-

Szolgák állapattyáról.

EDICTUM LXXXIII.

A' Szolgáknak tsalárdsága és erköltstelenſége miatt ſokak ſzoktak megkárosodni, és egyébiránt-is *injuriá*ltatni. Hogy azért a' jámborúl ſzolgált embereknek állapattyok megiſmérteſsék a' gonoſz ſzemélyektöl, végeztetett, hogy a' melly Szolga az ö ſzegödségének idejét jámborúl eltöltötte, elbútsúzván Urától, *Teſtimonialis*t vegyen abbéli igaſságáról, az Ura-is adni tartozzék, ha valami egyéb igazításra való akadálya a' dologban nintsen. Ha pediglen Ura igaz ok nélkül *deneg*álná azt töle, azon Vármegyebéli, Székbéli Tiſzt vagy Nemes ember által, Városokon pedig Polgár ember által *requir*áltaſſa Urát, és ha úgy-is nem akarná, azok tartozzanak adni *Teſtimonialis*t igaſságáról, és ekképen légyen hiteles járáſa: *alioquin* ha illy *Teſtimonialis*a nem lenne, *reſidenti*átlan, vagy nem Nemes ember lévén, akarmelly Tiſztektöl-is megfogattaſsék, és mind addig tartaſsék, míglen dólgát el-nem igazíttya.

Ha ki pedig minden hiteles bizonyság nélkül afféle Szolgát fogadna, annak elébbi Ura, hogyha töle ideje és ſzegödsége eltöltéſe kivül ment-el, az ide alább megirtt mód ſzerint *repet*áltaſſa; de ha eſztendejét eltöltötte-is, mindazáltal ha Urát betstelenül, annál inkább megkárosítva hagyta, el, a' kinél feltalállya, mint afféle *ſuſpectus* embert, kezébe kéretvén, ha nem adgya, *comperi*áltatván vétkes tselekedeti, *cum pœna homagiali readjudic*áltaſsék, és a' tselekedett véteknek mivólta ſzerint, a' tselekedönek-is ugyan akkor *pœna infligi*áltaſsék; hogyha pedig méltatlanúl patvarkodott, *cum pœna homagiali abſolv*áltaſsék a' kézbe kértt Szolgá. *Ex Art. An. 1592.*

EDICTUM LXXXIV.

A' Melly Szolga ſzegödött idejét jámborúl kitölti, 's annak Ura *content*álni nem akarná, a' Tiſzteket *requir*álván, azok *admone*állyák, és a' dolognak vóltaképen végére menvén, ha *An. 1569. 1592.*

compe-

*comperi*áltatik igaz *prætensio*ja, és az *admonitio*ra-is *content*álni nem akarná, tartozzanak Urának javaiból *satisfactio*t tenni a' Tiſztek, magok fáratságának jutalmát-is megvenni: úgy mindazáltal, hogy ha kár tétét, vagy egyéb méltó okát nem *comprob*álhatná az *Exponens*nek Ura.

Salvus Conductusokról.

EDICTUM LXXXV.

HOgy mind a' ſzegény köſség, 's mind pedig egyéb rendbéli emberek, a' magok dolgokban járó avagy küldözö emberektöl ne terhelteſſenek, 's azonközbe pedig a' Fejedelmek és Haza dolgaiban való vigyázások és tudósítások meg-ne akadékoztaſſanak, végeztetett, hogy a' Fejedelmek után való egyéb rendbéli, 's kiváltképen pedig a' ſzomſzéd Orſzágok felöl való ſzélybéli Fö Tiſzteknél, Fejedelmek *Salvus Conductus*i, avagy czímeri legyenek, a' hol a' Fejedelmek ſzükſégesnek lenni ítélik, hogy az állapatoknak és dolgoknak kivánságok ſzerint, a' Fejedelmeket, és a' kiket illik, *tempeſtivè* tudósíthaſſanak; mellyekkel azok-is tartozó köteleſségek ſzerint, ſe ne *abut*állyanak, ſa magok *privatum*ára ne fordítsák.

Taſnádiakról.

EDICTUM LXXXVI.

Ex Art. An. 1609. 1639.

TAſnád Városának *Privilegium*a, mind pedig az ott való Nemeſségnek *prærogativ*ája, *in quantum ritè & legitimè ſunt emanatæ, legibusque regni non contrariantur, Dominoque terreſtri non præjudicant*, helyben hagyattattanak.

Torda Városa.

EDICTUM LXXXVII.

AZ OTordai Város, a' régi háborúságos idökben igen elpuſztúlván, és mind eddig-is magoknak épüléſt nem vehetvén, végeztetett, hogy valakiknél arról való *Specialis Salvus Con-*

Conductus, vagy Fejedelem czímere nem lévén, se posta ló és szekér adással, se ingyen való gazdálkodással ne tartozzanak; Város Birájának házára ne szállyanak; mindazonáltal illendö szállás rendeléssel, pénzekért való gazdálkodással az úton-járóknak tartozzanak. Az ott lakos Só vágók a' Városbélieket az Aranyason lévö hídaknak tsinálásában, jég menéskor, és a' vizen együtt való óltalmazásban segéllyék, Tó és Malom gátok 's útak tsinálását, Város örizését, a' régi *usus* szerint egyiránt viselyék a' Városiakkal: A' Törvény dolgából-is a' Város Birájától hallgassanak.

Taplocza nevü helyröl.

EDICTUM LXXXVIII.

ANno 1626. *Articulo* 15. *concludált*atott, hogy Taplocza illyen okkal és *Conditio* alatt maradgyon helyben, hogy semmi tolvajlás, or gazdaság, lopás köztök ne találtassék, és ha valami gonosztévök, tolvajok, és orvok köztök, vagy határokban történnének lenni, tartozzanak mindjáráft megfogni, és Ispán kezébe adni; Ha pedig azok olly felesen vólnának, hogy a' Falubéliek vélek nem birnának, mindjáráft hírré tegyék; a' tolvajokat pedig az idö alatt másuvá ne igazítsák; *alioquin* ha ez ellen tselekedni *comperi*áltatnak, a' Falu onnét elpusztíttassék, és a' lakosi-is érdemek szerint megbüntettessenek. *Ex Art. An.* 1651.

Várad és több Véghelyekröl.

EDICTUM LXXXIX.

VÁradra *signanter*, mint az Országnak ollyan derekas Bástyájára, de söt több Véghelyeire-is az Országnak, és a' benn lévö Várakra, azokban lévö *Præsidium*okra, hogy a' Fejedelmek szorgalmatos gondot viselvén, ha mikor azoknak épitések *continu*áltatik, hogy olly emberekre-is bizattassék a' költség, a' kik nem másra, hanem tsak arra *convert*állyák, végeztetett, *An.* 1593. 1572. 1591.

úgy hogy épitö Meſter, ki a' *gratuitus labor*t *percipiá*llya, *erogá*llya, rendelteſsék, és annak fizetéſe-is kiſzolgáltaſsék.

Vámokról.

EDICTUM XC.

A' Melly Szekereken akarmelly Ur, vagy Nemeſség ſzámára való élést, avagy akarmi terhet viſelnek, akar magok Jobbágyiból, 's akar idegenekből álló affélé Szekeres emberektöl, ſem menö, ſem viſzſza térö úttyokban Vámot *exig*álni ne méréſzellyenek; melly hogy bizonyosabb légyen, az ollyan Szekeres embereknél bizonyos és hiteles *Teſtimonialis* légyen; melly ellẽ ha ki tselekednék, *eo facto* azon helynek Tiſztviſelöi *fl.* 12. *exequá*llyanak rajta; haſonlóképen ha hamis czédulával élnének, azok-is azon *pœná*n maradgyanak, *eo facto*, és *exig*áltaſsék-is rajtok, *comperta tamen rei veritate*. A' kik *Fiſcus* ſzámára való élést vagy dézmát viſelnek és ſzállítanak, azok-is ſe Váradgyai, ſe Balásfalvi hídakon, ſe egyébütt Vám adáſſal ne tartozzanak.

Ex Art. An. 1601.

1630.

EDICTUM XCI.

A' Kiké a' Vámok jövedelme, azok tartsák a' hídakat, és egyéb ſzükſéges töltéſeket, mások pedig arra ne erölteſſenek; és ha kik ſzabad akarattyokból ſegítenének *requiſitio*jokra a' Vámnak *Poſſeſſor*inak, Vám adáſſal ne tartozzanak.

A' Vám adó helyeken-is pedig, az elébbi *uſus* felett való ſzokatlan Vám adáſſal ne terhelteſſenek, és a' melly helyeken ez elött a' Vámok *publicis Conſtitutionibus toll*áltattak, magok *authoritas*okból felállatni ne méréſzellyék, *ſub pœna fl.* 200. *ſignanter* az Aranyai Vám-is *toll*áltatott.

EDICTUM XCII.

1636. RIkában, Kézdi Vásárhelyt, Zágonban, *ſignanter* ez helyeken-is Vám adáſſal a' Nemeſség nem tartozik, Tordán-is a' ſzerint; ſe pedig Nemesség ſzámára való tereh hordozó Szekereseken Vám ne véteſsék.

Az új

Az új Tordai hídon mind Kolosi szekerek, és egyebek-is Vámot adgyanak, ha által járnak rajta. A' szerint az O Tordai hídon-is; egyébiránt a' Kolosiaknak Vám nem adásról való *Privilegium*ok, más helyeken helyben maradgyon. *Ex Art. An.* 1633.

A' Lampérti Vám azoktól vétetsék-meg tsak, kik azon határra reá mennek; más Falu határára pedig a' Szekereseknek eleibe ne mennyenek; *alioquin* az ellen tselekedö Nemes ember *evoc*áltatsék: Ha pedig Jobbágya tselekedi, Törvény kéretteteſsék reája; és *juxta pœnam Articulorum* büntetteſsék.

A' Tsútsi Vámot biró *Dominus terreſtris*, a' Fejedelem méltóságos személye elött Vámjáról való igaſságát *produc*álni tartozzék, és ott vétetsék igazításba, ha méltán *exig*áltat-é Vámot, avagy nem. 1653.

Vásárok állapattyáról.

EDICTUM XCIII.

A' Vásárokon ſok rend kivül való *exactio*k *exerce*áltatnak a' bévijendö és eladandó marháktól, mellyek miatt mind a' Szegényſég terhelödik, mind pedig ſok rendbéli emberek megfogyatkoznak: Végeztetett annakokáért, hogy az eleitöl fogván való *uſus* szerint, az egy Vásári Vámot megadván egyéb idöben-is, de kiváltképen Vásároknak és Sokadalmoknak idejében, ſemmi *exactio*val a' szegényſég ne terhelteſsék; bévijendö marhájokat szabadoson adhaſsák azoknak, kik megvenni akarják; 's hogy valaki többire feleſzeg árrán kérvén, azzal más megvévöt elrekeſztheſſen; vagy-hogy el-nem adhatván marháját, kivinni ne engedgyék, lerakatni ſe kénſzerítsék. Az Orſzágban elkelö *monet*ákon, hogy marháját adhaſſa minden rend, annak módgya szerint válthaſſa-is, azoknak megkülömböztetése nélkül, megengedteſsék, *ſub pœna ducentorum florenorum per Inſpectores Limitationum exigenda.* 1622.

EDICTUM XCIV.

A' Fejedelmek számára való vásárlások, Portai és egyéb mi- 1630.

vekre való ezüst és arany adás, a' Tárházakból *administráltassék*, annak szokott rendi szerint.

Váradról.

EDICTUM XCV.

Ex Art. Lu. 1610. A' Váradi Városi rend-is Fejedelmek *Compulsorium Mandatum*ára megeskünni tartozzanak, a' szerint az ott való Birák és Polgárok-is.

EDICTUM XCVI.

1633. A' Váradi Városban lévö sáros útzákat, és azokban lévö gátokat illy móddal töltsék, hogy a' Nemesség harmad részét a' Vitézlö renddel együtt, két részét a' Városi rend tsinállya: 's mivel közönséges jó, a' Váradi Kapitány elintézvén, a' mi a' Czéhekre háromlik, építsék ök-is.

EDICTUM XCVII.

1640. A' Váradi Kovátsok úgy *industriá*lkodgyanak, hogy a' Vár és Város az ö munkájok miatt meg-ne fogyatkozzék mesterség szerint való szolgálattyokban; *alioquin* magok léfznek okai *Privilegium*oknak megsértödésének. Mindazonáltal Sokadalmaknak szabad idején, mind Kováts, és egyéb Mesterek mivei másunnét-is béhozattassanak.

EDICTUM XCVIII.

1640. A' Váradi *Sessionatus* Nemes emberek a' Város közzé *juxta deliberationem Tabulæ Principalis in Anno* 1638. *emanatam* adót adni tartozzanak, arról *eman*áltt *deliberatio* szerint, melly *cum omnibus circumstantiis declar*álva vagyon; melly ezután-is *observ*áltassék *sub pœna ibidem expressa*. Hasonlóképen az 1648-eztendöbéli arról írott *Articulus*-is *observ*áltassék.

1653. A' melly *Controversia* pedig, az akkori kibotsátott *Commissarius*ok által köztök ennekelötte rész szerint *complan*áltatott; arról való igazítás ennekutánna-is *observ*áltassék *inviolabiliter*; de mivel az egyenetlenség köztök máig-is tellyességgel nem *sopi*áltatott; hogy annak hátra maradott részének eligazítására,

tására a' Fejedelmektöl bizonyos *Commiſſarius*ok rendelteſſenek, kik elött a' köztök ennyi idötöl fogván fenn forgó egyenetlenſégnek vége ſzakadgyon, végeztetett.

EDICTUM XCIX.

A' Váradi Vár árka ásáſa miatt, a' kiknek házok eleſett vagy eleſnék, károknak *refuſio*jának *modalitas*a felöl az Ország és a' Fejedelem, hogy *deliber*álni fognak, igértetett. *Ex Art. An.* 1649.

Vasról.

EDICTUM C.

HOgy a' Vasnak *uſus*ſa ez Országban bövebb leheſſen, ſenki külömben kivinni ne méréſzellye, végeztetett; hanemha ſemminémü helyben, ſem Városokon el-nem kelne igaz árrán, és arról elégſéges *Teſtimonialis*ſa lenne, *ſub pœna amiſſionis mercium.* 1628. 1635.

Zaránd Vármegyei dolgokról.

EDICTUM CI.

JEnö Várának épitéſére rendeltetett és ſzakaſztatott Zaránd Vármegyének alsó járáſa, és annak idejében lenni ſzokott *gratuitus labor* oda *præſt*áltaſsék. A' ſzerint azö Vármegyének adaja-is a' Jenei *Præſidium*nak *intertentio*jára *convert*áltatott. 1618.

Zaránd Vármegyében, a' ſzegényſég közt való Dézmálásnak módgya, a' régi ſzokás ſzerint *obſerv*áltatni végeztetett.

Zaránd Vármegyében, a' ſzerint másutt-is, Uroktól *manumitt*áltatott emberek, örökſégekröl adót adni tartozzanak a' ſzegényſég közzé, ha nem *Nobilitatus*ok, a' ſzerint mint az adóknak *Series*ſében vagyon.

EDICTUM CII.

FEjérvármegyében Oláh Rákos, és Aranyas Széken Hídas nevü Faluknak *controverſi*ában forgó határoknak eligazíttatására egy illendö bizonyos napra, Huſzár Péter, Bethlen János, Lázár György, Torma Péter, a' Fejérvári egyik Káptalan Bár-

di István, és a' Kolos-Monostori *Convent* Pálfi István kibotsáttatnak, úgymint erre *deputatus Commissarius*ok, hogy *ad faciem loci litigiosi* kimennyenek, és ott mind a' két félnek igasságát megértvén, *exhibit*áit *discussio* alá vévén, igazítsák *finaliter* úgyel a' dolgot, hogy az egyenetlenség köztök megszünnyék.

EDICTUM CIII.

PArajd és Sófalva nevü Faluk között lévén fenn régtöl fogva határ végett *controversia*, hogy az erötlenbb az erösebtöl *præter jus & æquum* el ne nyomattasék, végeztetett, hogy egy bizonyos napon egyik Itélö Mester Lázár György, az Udvarhely Széki Tisztekkel kimennyen, és mind két félnek igasságát elö kiván'ván, a' két Falunak határát egymástól *separ*állya, hogy így e' *controversia*-is köztök végképen *sopi*áltasék.

CONCLUSIO.

NOS itaque, *quinihil prius potiusque habemus, quàm Ditiones nostras Legibus & Statutis æquè ac armis regere & defendere, accepto tali Constitutionum Systemate, votisque ac Supplicationibus Dominorum Regnicolarum benevolè exauditis, cum opus illud nihil nisi antiquis & recentioribus Decretis, & Juribus consonum experiamur, & rem earum cum Legibus & Sancitis prioribus, & recepta Consvetudine, methodô licet diversâ, usui quippe accommodatiori, contineat; non potuimus non illi assentiri, imò quoad omnes continentias, Articulos, & puncta, ratas, gratas, & accepta habentes, pro Dominis Regnicolis & eorum posteris universis valituras acceptavimus, approbavimus, & confirmavimus, promittentes nos benignè, omnia in illis contenta tam nos ipsos observare, quàm per alios observari facere: prout acceptamus, approbamus, & confirmamus, harum nostrarum chirographô & sigillô nostrô munitarum vigore, & testimoniô literarum mediante.* Datum in Civitate nostra Albâ Juliâ,

lîâ, die decima quinta Martii, Annô Domini Milleſimô Sexcenteſimô Quinquageſimô Tertiô, Principatûs verò noſtri Quintô. *Spectabilibus, Magnificis, Generoſis ac Egregiis, Stephano Haller de Hallerkö, Küküllöienſ. Franciſco Rédei de Kis Réde, Maramaroſiens. Stephano Serédi de Görtsön; Arcis & Præſidii noſtri Szathmarienſis Capitaneo Supremo, & Kraßna ac Szolnok mediocris: Johanne Kemény, de Gyerö-Monoſtor, Exercituum noſtrorum Campeſtrium Generali, Conſiliario, Aulæ noſtræ, ac Arcis & Diſtrictûs Fogaraſienſis Capitaneo Supremo, Decimarum Univerſarum Arendatore etiam Supremo, & Albenſis Tranſilvaniæ; (qui in adornando iſthoc opere plurimus fuit) Franciſco Bethlen de Keresd, Aulæ noſtræ Magiſtro Supremo, & dicti Albenſis Tranſilvaniæ; Stephano Sulyok de Szopor, Theſaurario noſtro, & dicti Küküllöienſis; Acacio Bartsai de nagy Bartsa, Diſtrictuum Karanſebeſienſis & Lugoſienſis Bano, in Judiciis Locumtenente noſtro, & Hunyadienſis; Gabriele Haller, de dicta Hallerkö, Arcis & Præſidii noſtri Boros Jeneienſis Capitaneo Supremo, & de Zaránd, Comitatuum honores tenentibus. Item Thoma Baſſa de Zabola, Trium Sedium Siculicalium, Szepſi, Kézdi, & Orbai: ac Stephano Petki de Királyhalma, Sedium itidem Siculicalium Csík, Gyergyó, & Káſon, Capitaneis Supremis, Conſiliariis noſtris, operis prætacti Examinatoribus, Cenſoribus & Approbatoribus; Item Johanne Bethlen, de dicta Keresd, Comite Supremo Comitatûs Tordenſis; Georgio Vitéz de Bikallya; Franciſco Orbán de Lengyelſalva; Petro Torma de Giróth; & Stephano Szentpáli, de Homoród Szent Pál, Tabulæ noſtræ Judiciariæ Aſſeſſoribus, Magiſtro Georgio Lázár, de Gyalakúta, Protonotario noſtro; Stephano Virginás de Várad, in Partibus Hungariæ, Regno noſtro Tranſilvaniæ annexis, & Martino Sárpataki de eadem, in memorato Regno noſtro Tranſilvaniæ Cauſarum Fiſcalium Directoribus; nec non Stephano Köröſi, Michaële Károlyi, de dicta Várad; & Franciſco Farkas, de Bögöz; Prudentibus item & Circumſpectis Johanne Rayzner, Civitatis noſtræ & Sedis Saxonicalis Cibinienſis Conſule, ac Johanne Literato, Civitatis etiam noſtræ Biſtricienſis Syndico, collectionem Articulorum induſtriè operantibus.*

IN-

INDEX.

Negotiorum, quæ in hoc Volumine occurrunt, cum ſummaria eorum denotatione, pro majori usûs facilitate, ordine alphabetico digeſtus.

Litera P. *ubique Partem*; T. *Titul*; A. *Articu*; F. *Fol.* E. *Edictum denotando.*

A.

A Brugbányai Nemesſégnek, a' Vármegye Széki *competens foruma*. P. 3. T. 16. A. 1. F. 104

Adóſságoknak megvételében való *brevis proceſſus*. P. 4. T. 4. A. 1. F. 214

Adóſságnak kereſeti melly ℔áz forintot nem *ſuperál*, annál *breviorb*. ib. A. 2. F. 215

Aknát nyitni *ſub pœna fl.* 200. tilalmas; Maga határán lévö ſót a' *Patronus* 's Jobbágyi mint élhetik. - - P. 3. T. 15. A. 1. F. 103

Aknákról Nemes lakosoknak házok ℔ükſégére elégedendö Só adattaſsék, azért való fizetés. *Renu*áló Kamara Iſpánok ellen *pœna*. P. 3. T. 15. A. 2. F. 103

Aknákról való Só ℔állításra, Vármegyék, Száſság, Székelyſég, ne kénſzerítteſsék. P. 3. T. 15. A. 3. F. 104

Arad Vármegye Zaránd Vármegyéhez *incorpor*áltatik, P. 3. T. 72. A. 1. F. 167

Árváknak *abalien*áltatott jó℔ágok mint *recuper*áltaſsék, kik háborúságban bolygottak, vagy ellenſégtöl vitettek vólna-el. P. 3. T. 27. A. 1. F. 118

Aranyat ezüſtöt Plikben, 's müvekben nem forgott *materi*ákban, kivinni *ſub pœna fl.* 200. *& amiſſione hujusmodi materiæ interdic*áltatik; az után tudódván-meg, azok ellen *proceſſus*. - P. 2. T. 16. A. 1. F. 71

Aranyat, Ezüſtöt müben lévöt Haza fiai, 's *Extraneus*ok mint vehetnek-meg, és vihetnek-ki. - - - P. 2. T. 16. A. 2. F. 72

Arany, Tallér, Dutka, 's egyéb jó *monet*ák váltáſa, helyes *ratio*kból fel℔abadíttatik, A' Harminczadosoknak a' mellett bizonyos vigyázás *impon*áltatik. P. 2. T. 16. A. 3. F. 73

Aranyá℔ Oláhok, Czigányok, por aranyokat mi fizetésért tartoznak *Fiſcus* ℔ámára adni. Másoknak adni tilalmas: Akarmelly folyó vizekben keresni ℔abados. P. 2. T. 16. A. 4. F. 73

Aranyá℔ás, maga határán 's vizeiben, bjzonyos *conditio*kkal, kinek-kinek ℔abados. P. 2. T. 16. A. 4. F. 74

Aranyá℔ó rendek az arany váltókkal neveket feliraſsák, 's *jur*állyanak. ibid. 72

Arany Ezüſt *materi*át, jó *monet*át vála℔tásra, 's *cud*álásra nem ℔abad kivinni, a' Fejedelmeknek Vála℔tó 's Pénz-verö házak találtatván; a' ℔erint ſemmiféle kintset kitakarítani, - - P. 2. T. 16. A. 5. F. 75

Arendákról való *Regeſtrum*ok Káptalanokba béadattaſſanak, a' honnan kiki *pro ſe*, min-

mindenkor kiveheſſe, Árendát, Dézmát nem fizetö helyek, aztán ſem tartoznak. P. 3. T. 2. A. 1. F. 78
Árenda ſzedök hittel mire köteleztetnek, hivataljokban mint járjanak *ſub pœna fl.* 100. P. 3. T. 4. A. 2. F. 84
Árenda *Adminiſtratio*jának *Terminus*i, Sz. György, Sz. Márton napjai. P. 3. T. 4. A. 3. F. 85
Árenda nélkül a' Dézmákhoz nyúlók ellen *proceſſus* és *pœna*. A' Tiſztek ellen-is, kik az *Executio*t *recus*álnák. - - - P. 3. T. 4. A. 4. F. 85
Árenda 's egyéb Adó ſzedök tiſztekben reſten járván, a' fö Tiſztek abajgaſsák, törvénnyel meg-is büntetſsék. - - - P. 3. T. 4. A. 5. F. 86
Árendás Falukban Papok *Quárt*át birván, a' három *Quart*áról fizeſsék a' *Patronus*ok az Árendát; Árenda alatt. a' melly helyek nem vóltak, az után ſe; Árendás puſzta helyeket, ha kik *col*álják, tartozzanak az Árendát megfizetni rólok. P. 3. T. 4. A. 6. F. 86
Árendának a' *Partium*ban *limit*álása *Commiſſarius*ok által légyen, 's úgy, ha a' Végházaknak káros nem léſzen; Azonban a' ſzegénység a' Dézmának távolyról ſzállításával ne bántatſsék, tsak haſonló jó Dézmát ſzállíttaſſanak a' *Patronus*ok, akarhonnan. P. 3. T. 4. A. 7. F. 87
*Areſt*álni Nemest, 's javait-is, *ſub pœna Decretali*; Jobbágyot, 's akarmi *reſidenti*ás embért, *ſub pœna fl.* 200. *prohibitum*; Azon *pœn*ának *Executio*j. *proc.* P. 3, T. 11. A. 1. F. 95
*Areſt*álásokban való megkülömböztetések, 's *Caſus*ok, mellyekben a' Nemes embert-is megfoghatni. - - - - P. 3. T. 11. A. 2. F. 97
*Areſt*áltatni *reſidenti*ás Nemest találván iſmeretlenſég miatt, mit követſsenek a' Tiſztek. - - - - - P. 3. T. 11. A. 3. F. 97
*Armaliſt*ák mint *proced*állyanak *Armalis*ok *public*áltatásában. P. 3. T. 7. A. 1. F. 90
Armaliſt Urok *manumiſſio*jok nélkül *extrah*álók ellen *proceſſus*, 's ollyan *Armalis*ok *caſſal*tatnak. - - - - P. 3. T. 7. A. 2. F. 91
*Articulus*ok irásakor *Præſidens*, Itélö Meſterek *part* adgyanak mindennek *pro fl.* 1. Az után Káptalanokba adgyák. - - - P. 3. T. 12. A. 1. F. 98
Árúltatásban találtatandók ellen *Decretalis poena*; *Proceſſus*ában *pro meliore eſſe qualificatio*. - - - - P. 2. T. 7. A. 1. F. 47
Árúltatásban *impingált* *reſidenti*átlan Nemes, Törvény elött *detine*áltathatik. P. 2. T. 7. A. 2. F. 48
Árúltatáſſal másokat vádolók, 's meg-nem bizonyítók, *Talion convinc.* P. 2. T. 7. A. 3. F. 48
Árúltatáſſal, 's egyéb *Not*át illetö vétekkel vádoltatott *reſidenti*ás Nemest, Törvény elött megfogó, 's javait elfoglaló, *in Notam incurr*ál. P. 2. T. 7. A. 4. F. 48
Árúltatáſſal vádoltatott *Evocatus compare*álni nem akaró, elmenni igyekezö Személy, *certis modis areſt*áltathatik. - - P. 2. T. 7. A. 5. F. 48
*Aſſeſſor*ok a' Táblán hány ſzámmal, és mitsoda *proviſio*val tartaſſanak, Táblai *Fiſcus* ſzámára *ced*áló *proventus* ſzámokra járjon. - P. 4. T. 16. A. 1. F. 232
Attyokat 's Annyokat nem betsülö fiak ellen *proceſſus*, *poena*. P. 3. T. 48. A. 1. F. 151

Editorum ſub A.

Aknákról Székelyſégi Darabantságnak Só adattaſsék, *durante Principum beneplacito*. P. 5. E. 1. F. 240

Aknákon Só hordó Szekeresektöl ajándék ne *exig*áltatsék, *sub p. fl.* 200. P. 5. E. 2. F. 240
Aknákról Só hordó Szekeresektöl czédula pénzért Só ne *exig*áltatsék a' Harminczadokon, *sub poena fl.* 200. *proceſſus.* - - P. 5. E. 3. F. 241
Aknákról Só hordó Szekerektöl a' Váradgyai hídon Vám ne *exig*áltatsék; másoktól-is, kik a' hídon által nem mennek. - - P. 5. E. 3. F. 241.
Aknákról való Só Szállításban a' Szamoson, Maroson lévö Gátokon akadályok lehetvén, *Commiſſarius*ok által *rectific*áltatsék. - - P. 5. E. 4. F. 241
Aknákról a' Só hordás, a' mint más útakon, úgy a' Körös úttyán-is Szabados. P. 5. E. 5. F. 241

B.

BÁnyáknak, mindenféléknek *col*áltatások, bizonyos móddal felSzabadíttatik. Ahoz értö másunnan béjövö rendek *Aſſecur*áltatnak. - P. 2. T. 9. A. 1. F. 55
Belényes vidéki vas-kohoz, Réz bányához az öl-fa vágás *continu*áltatsék, *ſub poena cum circumſtantiis.* - - - - P. 2. T. 9. A. 3. F. 58
Belényes Városa *Tax*ával, Bor harminczaddal nem tartozik; Egyéb *immunitas*a, 's Szolgálattya. - - - - P. 3. T. 69. A. 1. F. 166
Békés Vármegyében és több hódolt helyeken *perag*álandó *legitima Executio*knak *modalitas*a. - - - - P. 3. T. 71. A. 1. F. 167
Beszterczén fellyül a' Moldovához foglaltatott darab határ, az Ország határához *reapplic*áltatsék. - - - - P. 3. T. 83. A. 1. F. 190
Boros Jenöbe híreket bévinni a' hódoltsági Nemesség *ſub poena fl.* 200. tartozik. P. 3. T. 19. A. 18. F. 111
Boros Jenö környül a' kik jószágokat birnak, *juxta quantitatem bonorum* ottben lovaſokat tartsanak; Azoknak elrendelése. *Negligá*lóknak *poen*ái. P. 3. T. 67. A. 1. F. 163
Boros Jeneiek Dézmát gabonájokból ne adgyanak. ibid

Edictorum ſub B.

Botos legényeknek büntetések módgya, kik hajtandó tsoport marhákkal, úttyokban valakiknek károkat tétetnének. - - - P. 5. E. 6. F. 241
Boros Jenei Végházban való alkalmatlanságoknak *complan*álása; *Edictum*ok. P. 5. E. 7-8. F. 242. ſequ.
Bújdosó, lézzegö, és tsak élödö *vagus* emberek, *teſtimonial*isok nem lévén, igaz járatbéli vóltokról, *detine*áltathatnak *certis modis*, akar kitöl, Tiszt kézhez adattatván, ha az vétkesnek találllya, *impunè ſub fl.* 200. el-ne botsáſſa. P. 5. E. 9. F. 248
Bújdosó, lézzegö, tsavargó, helytelen köteles Szolgaság nélkül valókat, valakinek hátameget tartani *ſub poena fl.* 200. tilalmas: Zászlók alatt-is, ha ollyakat Kapitányok, Hadnagyok lappangtatnának, *pœnája.* - - P. 5. E. 10. F. 243

C.

*Caus*ák *abſque merito*, tsak *Exceptio*val, a' *Peremptori*ákon kivül *de Sedibus inferioribus*, a' Táblára ne botsáttaſſanak. - - P. 4. T. 1. A. 44. F. 211
*Caus*ák Series Szerint itéltetéſſenek *abſque perſonarum diſcretione.* P. 4. T. 1. A. 45. F. 211
Csavargók, kóborlók, Szegénységen élödök, minden úton módon megfogattaſſanak, *ſub*

ſub pœna fl. 500. Kiben a' Tiſzteknek minden *aſſiſtentiá*val legyenek mind Faluk, Egyházhelyi Nemesek *ſub pœna.* - - P. 3. T. 49. A. 1. F. 152
Csavargók, Török földére tsatázók ha *reſidentiás*ok, *per Directorem proſequ*áltaſſanak, *Reſidenti*átlanok Kapitányoktól büntetteſſenek; Hajdú Tiſztektöl *ſub Capitum & bonorum amiſſione* Váradra viteſſenek; *Et ſub libertatum amiſſione* kergetteſſenek. - - - - P. 3. T. 49. A. 2. F. 152
Czigányok Vajdasága, Vallon Péter után, *in perpetuum toll*áltatott. P. 3. T. 58. A. 1. F. 159
*Collateralis atteſtatio*k-is *ſt*álnak *in certis caſibus.* P. 3. T. 47. A. 17. F. 149
*Collegium*hoz Bethlen Gábor Fejedelemtöl *leg*áltatott *fl.* 20000-röl való Orſzág *aſſecuratio*ja helyben hagyatik. - - P. 1. T. 10. A. 1. F. 18
Collegium helyeinek Kolosvár és Fejérvár rendeltetik. P. 1. T. 10. A. 2. F. 18
*Collegium*nak ſükſéges vólta, ha kettö nem lehetne-is, de valamellyik helybéli *erig*áltaſſék hová hamarébb. - - - P. 1. T. 10. A. 2. F. 18
*Collegium*ba tudós *Profeſſor*ok hozattaſſanak: haſznoson tanító jó Meſterek tartaſſanak P. 1. T. 10. A. 3. F. 19
*Collegium*béli *Profeſſor*ok, 's *Inſpector*ok *aſſecuratio*ja, ahoz *manuten*eáltt jóſágokban való megtartattatások felöl, 's azoknak *Fiſcalitas*it mint értsék, *declaratio.* P. 1. T. 10. A. 3. F. 20
*Collegium*nak igazgatására, ahoz való *bonum*oknak *adminiſtr*álására haſznos *Inſpector*ok állattaſſanak. - - - - P. 1. T. 10. A. 3. F. 20
Czirkálásokról vide ubi *Vármegyék.*

D.

DEáki tudományban Jobbágy gyermekeket megakadékoztatók ellen való *pœna.* P. 1. T. 6. A. 1. F. 13
Debreczenböl 1625. elött oda ment Jobbágyokat ki adni nem tartoznak, azután valók kiadattatásoknak *proceſſus*a. - - P. 3. T. 68. A. 1. F. 165
Dézmával Nemes ſemmi javaiból, Gabonáiból maga határáról, a' mint czédula pénzzel-is nem tartozik, paraſt földet élvén-is. - P. 2. T. 10. A. 1. F. 59
Dézma *promiſcuè*, ne válogatva a' javából vételsék, ſemmi újítás a' mellett ne *introduc*áltaſsék. - - - - P. 2. T. 10. A. 1. F. 59
Dézmába jútott minden marháknak *legumin*áknak elſzállításának ideje Sz. Márton nap után két hét; azután lehetö kárt a' Dézmások fizetik. P. 2. T. 10. A. 2. F. 59
Dézmák tséplésétöl, tséplö réſzben tized mérés adaſsék. P. 2. T. 10. A. 3. F. 60
Dézmából való *Quárt*ájok a' Száſz Papoknak, a' mint a' *reſtitutio*tól fogva *exig*áltatott, azon *Uſus obſerv*áltaſsék mind azok és *Fiſcus* réſzeiröl, kikröl *Regeſtrum*ok tsináltaſſanak; A' Dézmásoknak *inſtructio*k adaſſanak; Káptalanokba téteſſenek; onnan adgyák-ki mindennek. - - P. 2. T. 10. A. 4. F. 60
Dézmákban, avagy azoknak *Arend*áiban, ha mik *poſt. An.* 1588. *abalien*áltattak, *inſtar bonorum Fiſcalium recuper*áltaſſanak, azelött *confer*áltattak, a' *Poſſeſſor*oknál maradnak. Ezután lévö *Collatio*ia' *Fiſcale bonum*ok rendihez alkalmaztatnak. P. 2. T. 10. A. 5. F. 61
Dézmája a' Bárányoknak, *Coronenſibus & Biſtricienſibus exceptis*, az egéſz Száſzságon

Fiſcus Kámára *percipi*áltaſáék. - - P.2. T.10. A.6. F.61
Dézmások *reſidenti*ás zálagos emberek legyenek, minémü *inſtructio*val botsáttaſſanak-ki a' Dézmára. - - - P.2. T.11. A.1. F.61
Dézmától *exemptus* földekröl, mint Kabados a' gabonát mindjárt elhordani, a' közönſéges felKabadúlás elött. - - P.3. T.5. A.1. F.81
Dézmát adni tartozzanak az Oláhok-is Erdélyben mindenböl; *Partium*ban moſt a' *Patronus*ok Kabadságára hagyatik. - - P.3. T.5. A.2. F.88
DeKni JóKág Jenöben való lovas tartástól mint *immunis*; a' *Patronus*ok a' Várra mint tartozzanak gondot viſelni. - - P.3. T.67. A.1. F.164
*Director*ok, Székeken 's Táblákon mint ülhetnek ben. P.4. T.17. A.2. F.232
*Donatio*k a' régi *Stilus* Kerint *eman*áltaſſanak: *Clauſula*, *Salvo Jure Fiſci dele*áltatik, kikben *inſer*áltatott vólna, *reform*áltaſſanak. P.4. T.13. A.1. F.227
*Donatio*k tsak a' *legitimus* Fejedelmektöl valók *ſt*álnak; Mihály Vajdától adatottak-is, és megveretésekor a' kiknek *Nobilitatio*k adattak. P.4. T.13. A.5. F.228
*Donatio*k a' *legitimus* Fejedelmektöl hány útakon Koktak *confer*áltatni; az olly *bonum*oknak *apprehenſio*jában való *modalitas*. - P.4. T.13. A.6. F.228
Donatarius contra vim contradictionis benne maradván a' JóKágban, *ante Statutionem legitimam* menvén-bé, *exturb*áltaſsék, *procedat extra dominium* Ibid. A.6. F.228
*Dotalis*táktól mint vehetik-ki a' *hæres*ek jóKágokat; kártételek *refuſio*jának, nálok lövö levelek, *abalien*áltatott joKágok *recuper*álásának módgya, *dotalitium*okon kivül való *juſt pretend*álván, *quid?* - P.3. T.25. A.1. F.115 ſeq.

Edictorum ſub D.

Debreczeniek a' Sósoknak ſavokat minden képen eladni, 's másuvá-is kivinni *ſub pœna fl.* 200. megengedgyék. - - - P.5. E.17. F.245
Dézmások, kereKtyén pénznek, penna kévének, penna bornak, áKok pénznek 's a' t. *exig*álásától *ſuperſede*állyanak. - - P.5. E.11. F.243
Dézmások a' melly *fl.* 1. 's egyéb *exactio*kat Koktak venni fegyverekkel Kolgáló Kabados embereken, *toll*áltatott *in perpetuum*. - P.5, E.12. F.244
Dézmásokkal a' faluſi tsöKök megegyezvén, gabona, KölökbéliKárokról, törvénnyel vegyenek *ſatisfactio*t, *Fiſcus* és a' káros réKröl. - P.5. E.13. F.244
Dézmások mennyi magokkal, lovakkal, 's minémü gazdálkodások légyen, meddig *continu*állyák a' dézmálást, *limit*álva légyen. - P.5. E.18. F.244
Dézmáláshoz kezdésért, határ felKabadításért, ne húzzanak vonnyanak. P.4. E.15. F.244
Dézmások *exceſſus*okat tselekedvén, *inquiſitio*, *areſtatio* Kabados. - P.5. E.26. F.244

E.

*E*Ccleſiai régi *Parochialis proventus*okat kik eltartanak, *proceſſus*, *pœna*. P.1. T.5. A.1. F.11
*Eccleſiai Parochialis proventus*okat *in caſu etiam vacantiæ miniſterialis* másuvá *convert*álni *prohibitum*. - - P.1. T.5. A.1. F.11
*Eccleſiaſticum bonum*ok foglalói, 's nem *reſtitu*álói ellen *proceſſus*, *pœna*. P.1. T.5. A.1. F.11

Eccleſiák viſitálásának idején a' Ł*egényſég ne taxáltaſsék.* P. 1. T. 5. A. 2. F. 12
Eccleſiákbéli külömbözö vallású Papok, egymás hivatallyába magokat ne avaſsák; *Viſitálásokban az uſust obſervállyák.* P. 1. T. 5. A. 3. F. 12
*Eccleſiaſticus*ok a' Székelyſégen külsö örökſéget birván, a' Falubéliekkel közönſéges dologban egyet értsenek, egyébként ne *aggrav*áltaſſanak. P. 1. T. 5. A. 3. F. 12
*Eccleſiaſticus*ok ellenkezö *Religio*jú Ł*emélyeket copul*álni, *divorti*álni ne méréŁellyenek *ſub pœna.* Söt azon egy vallású Papok-is, *quo modo.* P. 1. T. 5. A. 4. F. 12
*Eccleſiaſticus*okat megbántók ellen való *proceſſus* és *pœna.* P. 1. T. 5. A. 5. F. 13
*Eccleſiaſticus*ok másokat megbántván, azon *pœna.* P. 1. T. 5. A. 5. F. 12
*Eccleſiaſticus*ok mellett lappangók, jobbágyságot kerülök ellen, kik tanúlásnak *prætextus*ával here módgyára élnének, *proceſſus* P. 1. T. 6. A. 1. F. 13
*Eccleſiák*hoz ingatlan jókat örökösön *leg*álni, *Fiſcus* vagy *Succeſſor* kárával, *interdic*ál. tatik. P. 1. T. 6. A. 2. F. 15
*Eccleſiaſticus*ok ösröl álló, 's *acquir*ált javok *devolutio*ja in caſu *defectûs eorum*, Vármegyéken, Székelyſégen, és Városokon mint. P. 1. T. 6. A. 2. F. 15
Enyedi Kaſtélyban a' lakos Nemesſégnek kamara helyek intézteſſenek, arra *deſtin*áltt *Commiſſarius*ok által. P. 3. T. 60. A. 1. F. 160
Enyedi Nemes és Városi rendek között való *Controverſia* már *decid*áltatván, 's Káptalanba adatván, *utrinque* ahoz tartsák magokat, *ſub pœna fl.* 500. P. 3. T. 60. A. 2. F. 160
Enyeden 's több Mezö Városokon való *Exemptio* 's *Nobilitatio cave*áltatik. ibid.
*Executio*ban *proced*áló Nemes megölettetvén, Gyilkosa a' TiŁektöl törvénnyel büntetteſsék, ha megbékélt vólna-is a' ſérelmesekkel. P. 3. T. 44. A. 1. F. 135

Edictorum ſub E.

Enyediek piaczán *extorque*álni Łokott köböl pénz *toll*áltatik. P. 5. E. 19. F. 246

F.

FAluknak néhány réŁre való határi, *juxta numerum Seſſionum* oŁtaſſanak a' *Poſſeſſor*ok között. P. 3. T. 29. A. 1. F. 119
Fejedelmek Łemélyek 's méltóságok ellen. a' Haza kárára, *conjuratio*kat; *conſpiratio*kat tselekedök ellen *proceſſus* és *pœna.* P. 2. T. 7. A. 6. F. 44
Fejedelmek magoktól hadakozásra való okokat ne adgyanak, *Inaugurutio*jokkori *Conditio*jokhoz tartván magokat. P. 2. T. 4. A. 1. F. 46
Fejedelmek a' *Libera Electio* Łerint válaŁtatván, azoknak *præſcrib*álandó *Conditio*k az idönek alkalmatoſságitól hordóztatnak. P. 2. T. 1. A. 1. F. 21
Fejedelem *Rákóczi Sigmond* ö Nága *Conditioi juramentum*ában lévén, *Juramentum*ának *tenora.* P. 2. T. 1. A. 1. F. 21
Fejedelem Báthori Gábor ö Felſége *Juramentum*a. P. 2. T. 1. A. 2. F. 22
Conditioi. P. 2. T. 1. A. 2. F. 23
Fejedelem Bethlen Gábor ö Felſége *Conditioi.* P. 2. T. 1. A. 3. F. 25
Fejedelem AŁŁony *Catharina* ö Felſége *Conditioi.* P. 2. T. 1. A. 4. F. 26
Fejedelem Idösbik Rákóczi György ö Nága *Conditioi.* P. 2. T. 1. A. 5. F. 28
Fejedelmekben való *immatura ætas ad Articulum An.* 1607. *rele*gáltatik, azon *confirmálta-*

máltatik; Mindazáltal *arduis cauſis id exigentibus*, Rákóczi Ferencz ö Nága válaſztatik; ö Nága *Juramentum*a, 's a' *Status*ok *homagium*a-is, mint és mikor. P.2. T.1. A.7. F.34.

Fejedelem Rákóczi Ferencz ö Nága gyermeki ideje alatt való *gubern*álásnak módgya, a' *Regimen*nek *apprehend*álásáig. - - P.2. T.1. A.7. F.34.

Fejedelem Rákóczi Ferencz ö Nága *Conditioi*. - P.2. T.1. A.7. F.36.

ö Nága által a' *Regimen*nek felvételére, és *Juramentum*nak letételére rendeltt idö. - - - - P.2. T.1. A.7. F.34.

ö Nága mellé rendeltetett *Gubernator*, 's annak *Conditioi*. P.2. T.1. A.7. F.41.

ö Nága mellé rendeltt *Gubernator*nak hólta történvén, más válaſztaſsék mindjárt. P.2. T.1. A.9. F.42.

ö Nága körül ártalmas tanáts adókat *Gubernator* a' Tanátstsal *admone*állyák, és *amove*álhaſsák-is. - - - P.2. T.1. A.10. F.42.

ö Nága gyermeki ideje alatt, ha ki hadat fogadna, *Gubernator* a' Tanátstsal elo-ſlattaſſa: kiknek parantsolattyára tartozik mindē rend felülni; Ez illy parantsolatokat *Gubernator Cancellarius*ſal vagy ott lévö Tanátsokkal *ſubſcrib*állyon. P.2. T.1. A.12. F.42.

ö Nága 's *Gubernator* között való *mutua relatio*k, 's *quid in caſu violationis conditionum*. - - - - P.2. T.1. A.14. F.43.

Gubernator és *Status*ok között *reciprocum Juramentum*. P.2. T.2. A.13. F.44.

ö Nága mellett a' *Gubernator* és Tanátsok *ſuſtentatio*ja Orſzág közönſéges jövedelméböl légyen. - - - P.2. T.1. A.14. F.44.

Fejedelmek hüségére *homagium*okat *præſt*álni tartoznak minden rendek, *ſub pœna amiſſionis omnium bonorum*; külön kenyeres gazdaságban ſállók-is hú-ſ e-ſtendös korokban. - - - P.2. T.2. A.1. F.45.

Fejedelmeket törvénytelen oknélkül való tanátslók, *in notam perpetuæ infidelitatis incurrunt*. - - - - P.2. T.3. A.1. F.45.

Fejérvármegyében Törvény Székek, Gyülések *celebr*áltaſſanak, a' fö Iſpánok ha jelen nem lehetnének-is. - P.3. T.59. A.1. F.160.

Fejérvári *Poſſeſſor*ok *Aſſecuratio*ja házok 's örökſégek *dominium*ja dolgában; Házok épitésére a' Tiſztektöl *adig*áltaſſanak; A' Városnak ſükſéges épitése *continu*áltaſsék. - - - - P.2. T.14. A.1. F.68.

Fejérváratt Nemes házhoz ſaladott lator kiadaſsék *ſub pœna fl.* 500. A' Tiſztek-is tartozzanak reá menni. - - - P.2. T.14. A.2. F.69.

*Fiſcale bonum*ok *recuper*áltaſſanak, mellyek *poſt An.* 1588. eladattak; Érdemeseknél lévök, és kik pénzt adtak vólna a' köz jóra, *inſcrib*áltaſſanak, és a' *recuperatio depoſitis deponendis* légyen. - - P.2. T.8. A.1. F.49.

*Fiſcale bonum*ok, mellyek *ab An.* 1615. *inſcrib*áltattak, a' *Donatio*k *continenti*áira hagyattatnak; Azoknak ſabados zálogos eladások; De örökben nem *confer*áltathatnak. - - - - P.2. T.8. A.1. F.49.

Fiſcalis Jószágok *redim*álásakor, ha ki nem *reſtitu*álná a' *manumiſſus*okat, avagy másuvá telepíttetteket, azoknak árrok *defalc*álódik a' *ſumm*ából. ibid.

*Fiſcale bonum*ok közzül, ha kinek az Orſzág *confer*ált Mihály Vajda kiverésekor, *contentatio-*

tentatio nélkül el-ne vétessék, ha nem *rebellált* azután az olly *Donatarius*. P. 2. T. 8. A. 1. F. 50

*Fiscale bonum*ok nevezet szerint *Ex Art. Anni* 1615. ibid.

*Fiscale bonum*ok *Possessor*inak érdemességek vizsgálása, *penes Principes & Consiliarios*; illy Jószágok, *proventus*ok, *absque præscriptionis interventu*, *redim*áltathassanak. P. 2. T. 8. A. 1. F. 51

*Fiscale bonum*ok, dézmák, *proventus*ok, mellyek *ante Annum* 1588. adattak vólna-el, ne *recuper*áltassanak; ha mellyet *recuper*áltak vólna-is, *restitu*áltassanak. ibid.

*Fiscale bonum*ok, Várak, mellyek *in Anno* 1650. *Fiscalis*oknak irattak, *ratum* légyen 's azon módon *recuper*áltathassanak. - P. 2. T. 1. A. 3. F. 52

Fiscus és valamelly *Possessor*ok között *in Anno* 1650, és 1651. valamelly jószágban *de Fiscalitate Controversia* maradván fenn, *utrinque* azok végett *processus*. P. 2. T. 8. A. 3. F. 52

Fiscus kezébe *quoquomodo deveni*álandó jószágok, (a' megírtt *Fiscalis*okon kivül) mind *in jure perennali*, 's mind egyébkint a' Fejedelmektöl eladathatnak. P. 2. T. 8. A. 4. F. 53

Fiscus valamelly jószágban *latit*áló *jus*sát, *eo juridico processu* keresheti, mint más *privatus* Nemesség egyik a' másiktól; elnyervén-is illyek *Fiscalis*oknak nem tartatnak, eladhassák *perennaliter*-is. - - P. 2. T. 8. A. 5. F. 54

*Fiscale bonum*ok a' kik által *usque ad An.* 1615. *recuper*áltattak, *Assecuratio*jok. P. 2. T. 8. A. 6. F. 54

Fiscalis jószágban, a' melly Nemességnek személyekre 's örökségekre nézendö dolgok. Bethlen Fejedelem idejében helyben hagyattak, most-is *ratific*áltatnak; *ab An.* 1631. telepedtek-is, kik ez ideig megtartattak, *productio*ra nem kéntsérttetnek, *excipi*áltatván a' Váradi jószágban lakó Nemesség. P. 2. T. 8. A. 7. F. 54

Fiscalis Jobbágyok, Czirkálás, törvényes *Executio*k, Fejedelmek 's Vármegyék szükségét illetö *Expens*ák dolgából Vármegyék Tiztei *jurisdictio*jok alól ki nem vétetnek. - - - - P. 2. T. 8. A. 8. F. 54

Fiscalis Várakbã szükségkorán Fejedelmek *Præsidium*nak *collocá*lásoknak *modalitas*a: *Fiscalis* Várak *Possessori*, 's azokban lévö Tiztek, *Præsidium*ok, *ad fidelitatem Principum*, oda *confugi*álandók *securitas*ára, *defendenda, conservanda fortalitia &c.* hittel kötelezteténnek *sub gravi pœna*. - P. 2. T. 13. A. 1. F. 67

Fogaras Vára 's Tartománya állapattya régi *Privilegium*ban marad, *exceptis juxta Articulos regni excipiendis: Catharina* Fejedelem Asszonynak *nomine dotis* száz ezer forintban *oblig*áltatott vólt; Azután 1634-ben Idösbik Rákóczi György Kegyelmes Urunknak ö Nãgának, nyólczvan ezer forint *summ*ában, mitsoda móddal *oblig*álta az Ország. - - - P. 2. T. 15. A. 1. F. 70

Fogaras földéröl elment 's *red*eálni akaró Jobbágyok viszsza botsáttassanak; A' kik nem akarnának-is, *juxta Art. An.* 1648. *reduc*áltathassanak. P. 2. T. 25. A. 2. F. 71

Edictorum sub F.

Fejérváratt a' kerítésen belöl szalmával fedett házát, és tövisses sövény kertét, *ad certum terminum*, kiki *reform*álni tartozik *sub pœna* P. 5. E. 20. F. 246

Fejér-

Fejérváratt Országg Gyülése alatt-is kiknek adassék állás, kiknek ne? kinek-kinek légyen vagy háza, vagy pénzért fogadott állása. - P.5. E.21. F.246
Fiscalis jószágban Nemes ember barlangból kölöt akarván épiteni, *quæ sint primùm præmittenda.* - - - P.5. E.23. F.248

G.

Görögöknek, Örményeknek, Ráczoknak, Bolgároknak, Dalmatáknak, mitsoda *Conditio*kkal engedtetik-meg a' kereskedés, járás-kelés. P.3. T.52. A.1. F.155
A' kik vélek perlenének, *processus.* - - ibid.
Gyülések alatt való Táblán mitsoda *Caus*ák szoktak *revide*áltatni. P.4. T.1. A.43. F.211

H.

Hadi *Expeditio*kra minden Nemes rendek felülni tartozzanak a' Fejedelmek parantsolatira. - - - P.3. T.19. A.1. F.106
Hadi *Expeditio*kra fel-nem ülök, rendeltt idökben jelen nem lévök ellen, mint *animadvert*állyanak a' Tiztek. - - - P.3. T.19. A.2. F.106
Hadi *Expeditio*kban *generalis* Mustrákról, Strásálásokról, Tsatázásokról, Vár állásokról, *contumaciter* magokat *absent*álók, *in perpetua amissione omnium bonorum mobilium: Immobilium verò perennali æstimatione mediante redimendorum, convincuntur.* - - - P.3. T.19. A.3. F.106
Hadi *Expeditio*ra való lovas állatáffal, minémü *Relict*ák ne bántassanak. P.3. T.19. A.5. Fol. 108
Hadi *Expeditio*ra lovas állatáffal tartoznak a' Fejedelmeknek akarmelly Szolgai, jószágoknak *quantitas*a szerint, a' Vármegyék Zászlói alá. P.3. T.19. A.6. F.108
Hadi *Expeditio*ra a' kilóval nem *compare*álhat, gyalog szerben tartozik jelen lenni jó készülettel. - - - P.3. T.19. A.7. F.108
Hadi *Expeditio*ra mitsoda rendbéli Nemes Szolgák tartoznak Sóldost állatni, 's mitsodások nem: Mellyben a' Tiszteknek mire kell vigyázniok. P.3. T.19. A.8. F.108
Hadi *Expeditio*ra jószágok *quantitas*a szerint, jó Sóldost állatni tartoznak, más birodalomban lakó Urak, Fö rendek; Melly Sóldosok *ad fidelitatem* hittel legyenek kötelesek. - - P.3. T.19. A.10. F.109
Hadi *Expeditio*ra Városi rend között lakó Nemesség, külsö jószágiról, felényiröl tartozik Sóldost állatni, nyugodalmas lévén a' városi lakás. P.3. T.19. A.11. F.109
Hadi *Expeditio*ra midön nem *personaliter* kell menni, Sóldosokat hány-hány Kapuról, 's Gyalogokat-is a' szerint, mint kell állatni. P.3. T.19. A.12. F.110
Hadi *Expeditio*kat Zászló alatt másokon *potentiá*t, vagy egyéb *injuriá*t *patr*áló Nemes ellen, *processus.* - - - P.3. T.19. A.13. F.110
Hadi *Expeditio*kban, a' Szászságról két nevezetes személy legalább, *continuè* jelen légyen a' Fejedelmek mellett. P.3. T.19. A.14. F.110
Hadi *Expeditio*ra, ki mellyik Vármegyében való lakó helyéröl akar felülni, szabados; Sóldosit-is kiki együtt állassa. - P.3. T.19. A.15. F.111
Hadi *Expeditio*kban Sóldos Gyalogját kiki a' Zászló alatt jártassa, imide-amoda ne *distrah*állya. - - - - P.3. T.19. A.16. F.111

Hadi *Expeditio* alatt kinek fia, vagy Sóldosa elesik, máſt nem tartozik azon *Expeditio* végéig állatni. - - - P.3. T.19. A.17. F.111

Hadi *Expeditiok* alatt, a' hódoltsági Nemesség-is, vagy *viritim* felüllyön, vagy a' Végh helyekbe bémenvén, ott ſzolgállyon. - P.3. T.19. A.18. F.111

Hadi *perſonalis inſurrectio*kor, kiki érteke ſzerint tiſztességesen igyekezzék felülni, *Contrariumot* tselekedök ellen a' Tiſztek *animadvertál*lyanak. P.3. T.19. A.4 F.107

Hadi ſzolgálatra *inhabilis* Nemesek ſzemélyek helyett 's jószágokról Sóldosokat állassanak. - - - - P.3. T.19. A 9. F.109

Hajdú Városok, 's ſzabadságok; hüségre 's ſzolgálatra hittel kötelezteſſenek, gyakran megmuſtráltaſſanak, 's *Regeſtrum*ok béadaſsék. P.3. T.86. A.1. F.192

Hajdú Városok a' moſtaniakon kivül ne ülteſſenek, Mitsoda *Conditio*kkal ſzabados valakinek maga földére ollyan ſzabados embereket telepíteni. P.3. T.86. A.2. F.192

Hajdú Kapitányoknak 's lakosoknak, Török közzé menni, küldözni, irogatni, *Conventiculum*okat tenni, *ſub amiſsione capitum & confiſcatione bonorum*, tilalmas. ibid. A. 3. F. 193

Hajdúság magok *territorium*okon kivül, jószágot, *prædium*okat birván, azon *jurisdictio*val kell birniok, mint más Nemes *Patronus*ok. *Areſtatio*k dolgából az *Articulus*okhoz tartoznak magokat *accommod*álni. - - ibid. A.4. F.193

Hajdú Városokról az Erdélyi birodalombéli Jobbágyok mint *reſtitu*áltatnak. ibid. A.5. F. 194. *& ſeq.*

Halas-tókbéli halakban kártévö lopók ellen *pœna*. P.3. T.36. A.1. F.127

Hamis pénzzel tudva élök *in Notam incurrunt*. - P.2. T.55. A.2. F.157

Harangok *recuper*álásának *proceſſus*a, mellyek akarmint, és akarmelly idöben, *abalien*áltattak vólna. - - P.3. T.24. A.1. F.114

Harminczadoknak helyei leiratnak, újabb helyek Harminczadlásra valók ne rendelteſſenek. - - P.2. T.12. A.1. F.62

Harminczadokon való *Vectigal*ok *authenticè* Káptalanokba adaſſanak; Harminczadosok *Inſtructio*i az Orſzág végezéſihez *accommod*áltaſſanak. P.2. T.12. A.2 F.62

Harminczadosok, Orſzág *Statutumi* 's Haza ſzabadsága ellen, *privatus* embert károsítván-meg, *in pœna fl.* 200. *convincuntur*; köteleſségek ellen *imping*álván, *Director*ok *proſequ*állyák, *ubi & quo proceſſu*. P.2 T.12. A.3. F.62

Harminczaddal nem tartoznak, *intra limites Regni*, egy helyböl másba járó-kelö Kereskedök. Vámmal-is Nemes ember majorságabéli javaiból, mellyeket pénzen nẽ ſzedett: Paraſztság-is, Urok egyetmáſsát hordozván, vagy Urok ſzolgálattyában járván, *ſub eadem pœna*. - - P.2. T.12. A.4. F. 63

Harminczaddal, Vámmal nem tartozik, a' ki Magyar Orſzági házához innen belöl, avagy onnan ide-bé valóhoz, akarmi féle jókat hozat és vitet. ibid. F. 64

Harminczadosok czédula pénzzel a' ſzegénységet a' ki nem vijendö marháktól; A' Kereskedö rendet-is ſzokatlan *Exactio*kkal ne terhellyék. A' melly marhától egyſzer megharminczadolnak, akkor el-nem adhatván, többſzör arról Harminczadot ne. vegyenek *ſub pœna eadem fl.* 200. - - ibid. F. 65

Harminczaddal nem tartozó Nemes embernek majorságiból álló marháinak kihajtatásában, javainak eladásában, *modalitas*. *Fraudulentiát patr*álók ellen *proceſſus*, *pœna*. *Frau-*

na. Fraudulentus parasztellen *processus.* - P.2.T.12.A.5.F.65
Harminczadokat el-szökök ellen való *processus* és *pœna* P.2.T.12.A.9.F.67
Harminczadokhoz tartozó szolgáknak tolvaj kiáltásokra, hivatallyokat nézö dologban *sub pœna fl.* 200. segítséggel legyenek a' Faluk lakosi. P.2.T.12.A.7.F.66
Harminczadokhoz tartozó személyekre támadó Nemesek és Parasztok ellen való *processus* és *pœna.* - - - P.2.T.12.A.8.F.67
Harminczaddal tartoznak, kik a' Móldovai vagy Havasalföldi határban, vagy a' Silben legeltetik, és akarmint eladgyák marhájokat, *sub pœna.* P.2.T.12.A.9.F.67
Hídak, töltések, útak, jól megtsinálva tartassanak Baluk határin, *sub pœna fl.* 12. *Privilegium*os Városokon *sub pœna fl.* 200. - P.3.T.38.A.1.F.128
Hídakat, töltéseket, gátokat; Vámot biró *Possessor*ok jó gondviselésssel tartsák *sub pœna fl.* 12. *Privilegium*os Városok *sub pœna fl.* 200. P.3.T.39.A.1.F.128
Hólt testek minden helyekröl szabadoson elvitetni engedtessenek. P.3.T.56.A.1.F.158
Hordók miatt a' Bor vévöknek ha mi tsalatkozások lészen, abban való *satisfactio modalitas*sáról. - - - P.3.T.48.A.1.F.190
Huszna Vidéke Zaránd Vármegyéhez *incorpor*áltatik. P.3.T.73.A.1.F.167
Huszt Vára *cum pertinentiis* Gróff Bethlen István ö Nagysága maradékinál ötven ezer aranyban. - - P.3.T.74.A.1.F.168

Edictorum sub H.

Hadakozásnak idején erös *Edictum*ok adattassanak-ki; Nemes házakra, majorokra, Papok 's Schóla házakra ne szállíttassanak, *sub pœna fl.* 200. P.5.E.24.F.248
Hatalmasúl valaki határán jártatván akarkik lábos marhájokat, mint *resist*állyon a' káros. P.5.E.8.F.242
Hunyad Vármegyében, Felességek Nemes *fundus*iról, lopást, gyilkosságot, 's egyéb vétkeket *patr*áló parasztt Muntyánok, zálagjok nem találtatván, *arest*áltathassanak. P.5.E.39.F.261

I. & J.

*Jesuita*i Szerzet kirekesztetésének módgya, 's okai; s' arról való régi *Articulus*oknak *confirm*álása. - - - - P.1.T.2.A.1.F.7
*Jesuita*k kirekesztetésének újítása, 's azok *Fautori* ellen való *pœna.* P.1.T.3.A.1.F.9
Jesuita Szerzeten lévö Papot tartani nem szabad, *sub pœna Notæ infidelitatis.* P.1.T.3.A.2.F.10
Illye Várának minden állapattya; mellyet a' Fejedelmek magokhoz vehetnek, más *coæqualis* jószágot adván *perennali jure* érette. P.3.T.62.A.2.F.162
Ingyen való gazdálkodás *penitus toll*áltatott minden helyeken. P.3.T.28.A.1.F.119
*Inscriptio*s jószág állapattyában, *quoad Dotalistas observatio.* P.3.T.25.A.1.F.115 *& seq.*
Jobbágy Asszonyok Leányok, Istenesen való férjhez menetelekben földes Uroktól ne *impedi*áltassanak *sub pœna fl.* 100. Kik szökve tselekednék, *eadem pœna.* Meghólt Jobbágy *res mobilis*iben a' *Relicta* harmados. Jobbágy gyermekek állapattya. P.3.T.30.A.1.F.115

Jobbá-

Jobbágyok a' Várakban mint *recipi*áltatnak, feleségek fiekre kiadatnak, *sub pœna fl.* 200. - - - P. 3. T. 31. A. 1. F. 121
Jobbágyok *Nobilitatio*jok, kik Urok *manumissioi* nélkül *extrah*áltattak vólna, *invalid*áltatnak. - - - - P. 3. T. 31. A. 2. F. 121
Jobbágyok Zászlók alá menvén, feleségek otthon földes Uroknak való szolgálatot, 's egyéb tereh viselést *præst*állyanak. - P. 3. T. 31. A. 3. F. 121
Jobbágy kérés, *reduc*álás, hódolt helyekre nem *extend*áltathatik. P. 3. T. 31. A. 4. F. 121
Jobbágyok Erdélyből kiszökvén, azután Erdélyi birodalomban kapattathatván mindenekkel *arest*áltathatnak. - - P. 3. T. 31. A. 5. F. 121
Jobbágyok Zászlók alól, *Præsidium*okból, szokott idejeket eltöltve, *certis modis*, fiekre visza botsáttatnak. - P. 3. T. 31. A. 6. F. 121
Jobbágyok fiekre *reduc*áltatván, bújdosások alatt adójokat a' kik fizették, azoknak mint tartoznak *refund*álni. - - P. 3. T. 31. A. 7. F. 122
Jobbágyok, kik *ante Annum* 1640. Fekete-tóra telepedtek, el-nem vitethetnek; Az után oda mentek *sub pœna fl.* 100. kiadattatnak. P. 3. T. 31. A. 8. F. 122
Jobbágyok, kik *ab anno* 1599. *aufugi*áltak, Székelységről, Szászságról, Városokról, mind Tiztek által 's mind *Mandatum*mal *repet*áltathatnak; Jobbágy asszonyok-is, gyermekek-is; Jobbágy, Nemes asszonyt ha vészen. Szabad helyen ha találtatik. Szolgaságban ha találtatik Ha Török földén lészen. *Residenti*ájára ha visza mégyen, 's ez illyenekért való kezesség dolgában, *processus*ok. P. 4. T. 5. A. 1. F. 215
Jobbágyok, kik *ante Annum* 1599. *aufugi*áltak, *longo litis processu* keresztesznek, *Repetitorium* mellett igaság-is jelen légyen. A' honnan *Mandatum*mal *repet*áltatnak, azok-is másunnan úgy *repet*áltathassák. - P. 4. T. 6. A. 1. F. 218
Jobbágyok *indifferenter* minden helyekről kiadatnak. ibid. A. 2. F. 218
Jobbágyok a' *Fiscalis* jószágokban a' Tiztektől *repet*áltatnak, 's meg-nem adásért-is azok *incurr*állyanak *pœn*ába. - - ibid. A. 3. F. 219
Jobbágy *reductio*jában gyermeki ifjúi *ætas* nem *obst*ál. ibid. A. 4. F. 219
Jószágokról tartozzanak *præst*álni a' más birodalomban lakók, valamit a' végezések szerint, a' benn lakosok *præst*álnak. - P. 3. T. 41. A. 1. F. 130
Jószágok foglalása tsak *Sententi*ával, 's *legitimus Executor*ok által légyen. P. 4. T. 22. A. 1. F. 226.
Jövevény *extraneus* emberek mint *recipi*áltatnak az *indigen*ák közzé, és mint *promove*áltatnak Tiztekre. - - P. 3. T. 41. A. 1. F. 130
Jövevény idegen, uratlan, parasztt *vagus* embereket, kiki tartozik megkezesíteni, 's jobbágygyá tenni. - - - P. 3. T. 41. A. 1. F. 131
*Judaizans*ok ellen *processus* 's *pœna*. - P. 1. T. 1. A. 4. F. 10
*Jus Ligatum*nak még tsak nevezeti-is *ad subsequentia tempora in perpetuum toll*áltatik és *explod*áltatik. - - - P. 4. T. 20. A. 1. F. 236

Edictorum sub I. & J.

Innep napoknak *solennis celebr*áláſi *confirm*áltatnak, azokon való minden dolgok, *prophanatio*k *prohib*eáltatnak: Kortsomállás mint. P. 5. E. 51. F. 265
Jesuita Szerzetbéliek *Fautor*inak engedelem adatott az' *Admonitio*ig, melly *die* 22. *Januarii*

nuarii 1652. vólt. De azután való, Fejedelmeknek *gratiái*ra hagyatott. P.5.E.25. F. 248

Ingyen gazdálkodtatás a' Légénységen, *sub pœna fl.* 200. *prohibe*áltatik, Fö 's Nemes rend; Udvari Szolgák: *Fiscalis* Szabadosok ellen ha kik tselekednék, külömb-külömb *proce*ſſusok, *pœn*ák. - - P.5. E.27. F.249

Jobbágyságnak személyekre, örökſégekre nézendö *abalienatio*kban *emerg*álandó *differentiá*k, igazításra Országh Gyülésére *refer*áltatnak bizonyos móddal. P.5. E.22. Fol. 247

Jobbágyok gyalog Zászlók alól *reſtitu*áltaſſanak, *interim* feleſégek otthon szolgálatot, adó fizetést *præſt*állyanak. - - - P.5. E.29. F.255

Jobbágyot tiz tizenkét napoſt, két vagy három heteſt, mások *injuriá*jával gyüjteni *prohibe*áltatik. - - - - P.5. E.30. F.255

Jobbágyokat ha melly Katonák, Vitézlö rendek, Szabadosok, akarki földéröl hatalmaſul elvinni *attent*álnának *proceſſus*, *pœna*. - P.5. E.31. F.256

Jobbágyok, kik a' Kövári jószágba *transfugi*áltak vólna, megadaſſanak; A' mint az oda valók-is másunnan. *ſervatis de jure ſervandis*. P.5. E.32. F.256

Jófü vidékére, ha kinek Jobbágyi *recipi*áltatnának, a' Vármegye Tiszti *ſub amiſſione officiorum* reá menvén, *reſtitu*állyák. - : P.5.E.26. F.248

K.

KAlugerek Szerzeti *reprob*áltatik és *explod*áltatik. P.3.T.53.A.1.F.156

Káptalanoknak tiſztek, mellyre kötelezteſſének; Régen rendeltt fizetések igazán megadaſsék; *Legitima Executio*kra *authoritas*ok; Hivatallyokon kivül ne hágjanak, 's másoktól ſe kénſzerítteſſenek. - P.4.T.18.A.1.F.233

Kapu-szám után való adó, *in Anno* 1545. tsak *den.* 60. vólt: azután nevekedett fellyebb fellyebb. - - - - P.3.T.2.A.1.F.78

Kapu-szám után való adótól *immunis* ſenki jószága nem lehet, *niſi ſingulari Principum gratia ad certum tempus relaxaretur*. - P.3.T.2.A.2.F.79

Kapu-számra *in Anno* 1608. tíz-tíz ember oſztatván, ha hol azt a' számot meghaladta vólna a' Légényſég, a' többit ſegítse. - P.3.T.2.A.3.F.79

Kapu-számról elhúllott embereknek, a' kik élik határokat, *præſt*állyák adójokat-is; avagy maga a' *Patronus*, ha közre nem botsáttya a' földet. Leszállított helyekre újonnan telepedettek 6-oſztendeig, mint *immunis*ok. *Manumiſſus*ok adót *præſt*állyanak, *fundus*ok *exemptus*ok nem lévén. - - P.3.T.2.A.4.F.79

Kapu-szám után való adóval, puſzta helyektöl, ſenki nem tartozik; Rováson lévök maradéki után, mint jár az adó. - - P.4.T.2.A.5.F.80

Kapu-szám és Rovás alól elmenteken, mint vételsék-meg az adó; A' hódoltságon lévö Légénység fél adót adgyon. - P.3.T.2.A.6.F.81

Kapu-szám után való adót, a' honnan *ad ſuos terminos adminiſtrál*ni elmúlatnák, *proceſſus* és *pœna*. - - - - P.3.T.2.A.7.F.81

Kapu-szám után való adóra a' megégett örökségnek *Poſſeſſor*a, három oſztendeig ne kénſzerítteſſék. - - - P.3.T.2.A.8.F.82

Kapu-számokról való *purum Regeſtrum*ok Vármegyék petsétek alatt, Káptalanokba béadat-

adattaſſanak, 's mi végre. - - P. 3. T. 2. A. 9. F. 82
Kapu-Sám után való Adóſzedök hitesek legyenek, és mire. P. 3. T. 2. A. 10. F. 82
Kapu-Sám után való adónak felvetése *pro Anno* 1653. P. 3. T. 2. A. 11. F. 83
Kapu-Sám után való ſegítség, a' Végházak, és *Conſtantinapoli* Ház építésére. P. 3. T. 2. A. 12. F. 83
Káránſebesiek *Privilegium*ok. Hátzokon-is Vámot adni nem tartoznak. P. 3. T. 63. A. 11. F. 162
Káromkodó ſzitkozódók, és minden czégéres vétkesek, *pro delictorum exigentia*, kedvezés nélkül megbüntetteſſenek. - - P. 3. T. 47. A. 22. F. 150
Kénesönek kereſése, és kéſzithetése felſzabadíttatik, *Fiſcus*nak adván-bé fizetéſért: kik másuvá adnák, azok ellen *proceſſus* és *pœna*. P. 2. T. 9. A. 2. F. 56. & ſeq.
Kíntset találván valaki, harmadát *Fiſcus*nak *adminiſtrállya*. P. 3. T. 54. A. 1. F. 156
Kereskedés *certis ſub conditionibus* felſzabadíttatik. P. 3. T. 51. A. 1. F. 154
Kereskedö rendeknek mint adatik *Salvus Conductus* a' *Cancellariá*n. P. 3. T. 14. A. 1. F. 99
Kezeſség dolgában minémü dolgokra kell vigyázni, 's megviſgálni. P. 3. T. 11. A. 2. F. 97
Kézdi-Vásárhelynek, Torjának, Sepſi Sz. Györgynek, Illyeſalvának, *Privilegium*ok mennyiben *confirm*áltatnak. - - P. 3. T. 78. A. 1. F. 178
Kis Marjaiak *Privilegium*a a' Harminczad dolgán helyben hagyatik. Harminczadbéli *Indultum* Fejedelem *gratiá*jában áll. P. 3. T. 70. A. 1. F. 166
Kortsomálás *juxta quantitatem portionum limit*áltaſsék; a' ki rendit meg-nem tartya, *pœná*ja *&c.* *Fiſcus* jószágiban-is ezen mód, Paraſztoknak a' Nemesek ellen; Egyházi rendeknek a' *Patronus* ellen kortsomát kezdeni *prohibitum*, *pœna*. P. 3. T. 32. A. 1. F. 122

Edictorum ſub K.

Káránſebeſiek Só vitel és hordás dolgából régi *uſus*okban hagyatnak; *Fiscalis proventus*-is köztök nem *aug*eáltatik. - - P. 5. E. 33. F. 256

L.

LAtroknak *refræn*álásokban, kikereséſekben, büntetésekben a' Tiſztek ſzorgalmatoſon eljárjanak; Meg-*ſententiá*ztattaknak *gratiá*t adni, megſanczoltatni, elbotsátani, *ſub pœna fl.* 500. *prohibitum*. - - P. 3. T. 47. A. 1. F. 140
Latrokat czirkálás idején kivül ſzabados a' Tiſzteknek megſogni, 's érdemek ſzerint büntetni, *certis ſub modis obſervandis*. Paraſzt embert-is *ſuſpicio*ra *privatus* Nemes mint fogja-meg. - - - P. 3. T. 47. A. 3. F. 142
Latrok párt-tartóinak, Orv gazdáknak kikereſéſekben, 's büntetésekben való mód: A' Faluſi lakoſok-is tartoznak megſogni *ſub pœna*; ha kik abban *impedi*álnák, a' *pœna* azokra fordúl. Hódoltsági; Faluk ebből *excipi*áltatván. P. 3. T. 47. A. 4. F. 143
Latrot a' megſogó Falubéliek el-találván ſzalaſztani, *intra quindenam* tartoznak megſogni, Tiſzt kézhez adni, *ſub pœna fl.* 200. Mások adván kezekhez, 's úgy botsátanák-el, *pœná*ja *fl.* 500. - - P. 3. T. 47. A. 5. F. 147
Latrok kergetéſekre, megfogásokra, tolvaj kiáltásra, harang félen-verésére tartoznak *inſurg*álni mindenütt, *ſub pœna fl.* 200. - P. 3. T. 47. A. 6. F. 144

Latrok, fő rendek hátok megé vonván magokat, a' Tiſztek kéretésére tartoznak kiadni *ſub pœna fl.* 500. Kiket udvarokon kivül ſzabadoson megſoghaſſanak, 's több *proceſſus*ok. - - - P. 3. T. 47. A. 7. F. 144
Latrok között a' Felelök mint Orv gazdák *exequ*áltaſſanak: A' melly Falu illyeket ſogadna, *cum fl.* 200. büntetödgyék. - P. 3. T. 47. A. 8. F. 145
Latrok büntetésében a' Tiſzteknek a' *Fiſcalis* gondviſelök-is *aſſiſtenti*ával legyenek; Egyházi Nemeſség-is, *ſub pœna fl.* 12. - P. 3. T. 47. A. 9. F. 146
Latroknak, erdön mezön lappangóknak gazdálkodni tilalmas; Sőt kergetni, a' hová illik, hírt tenni felölök, megfogni *ſub pœna fl.* 500. tartoznak mindenütt. Biró *negligá*lván, harmad magával felkaróztaſsék. P. 3. T. 47. A. 10. F. 146
Latorral *conſenti*áló Nemes *pari pœna puniatur.* Nemes embernek a' megfogott latrot *ſimpliciter* elbotsátani *ſub fl.* 200. tilalmas. P. 3. T. 37. A. 11. F. 146
Latrot *exequ*áltatni más Vármegyékbéli Tiſztek-is tartoznak, más helyek, Vármegyék, Székekbéli Tiſzteknek hit ſzerint való *reſcriptum*okra. P. 3. T. 49. A. 12. F. 147
Lator czégéreseknek Tiſztek *informatio*ja nélkül *gratia* ne adaſsék. P. 3. T. 47. A. 14. F. 147
Latrok akarminémü *Fiſcalis* Tiſztek alatt, és egyéb hivatalokbéli állapatra adván-is magokat, mint *areſt*áltaſſanak és büntetteſſenek. P. 3. T. 47. A. 15. F. 147
Latrokat tömlöczökbe bévenni mindenütt tartozzanak: ha kik elbotsátanák a' béadók hírek nélkül, *proceſſus* és *pœna.* - - P. 3. T. 47. A. 16. F. 148
Lator jó ſzágtalan Nemes, a' Tiſztektöl *ad inſtantiam læſæ partis captiv*áltathaſſék, *proceſſus, pœna. Collateralis Atteſtatio*-is *ſtet.* - P. 3. T. 47. A. 17. F. 149
Latrot, idegent, Jobbágyát, udvara népe közzül valót, maga földén megfogatván valaki, *ſervatis de jure ſervandis exequ*áltathattya-is. P. 3. T. 47. A. 19. F. 150
*Legitima Executio*kat a' Tiſztek, *illegitimum Mandatum*okra nem *ſubſiſt*álván, *Exmiſſio* nélkül-is *perag*állyanak, *certificatio præmitt*áltatván a' *Contractus* avagy *Sententia* mellett. *Salarium*ok, *fl.* 12. P. 4. T. 10. A. 1. F. 223
*Legitima Executio*kra a' Török miatt a' hová nem bátorságos menni, a' Falusi Birák hivattaſsanak-fel elégséges ſzámmal. - ibid. A. 2. F. 223
Levelek *repet*álásának 's megkereſetinek *proceſſus*a. P. 4. T. 11. A. 1. F. 224
Levelek mind *Terminus*ok, 's mind *Diæ*ták alatt *tranſum*áltathatnak. ibid. A. 2. F. 225
Levelek, mellyek *à die* 1. *Febr. An.* 1610. Kendi István *Cancellarius*nál lévö petsét alatt költek, *caſſal*tattak - - - ibid. A. 3. F. 225
Levelek *taxa*ja a' *limitatio* ſzerint *exig*altaſsék. - ibid. A. 4. F. 225
Levelek *taxa*inak *limitatio*ja. - - - F. 237
Levelei kiknek háborúság 's tüz miatt elveſztenek, *Nova Donatio*k adaſsanak: *Statutio*jokról való *Relatoria*kat kik *amitt*álták, *teſtimoniô vicinorum* állathattyák helybe fogyatkozásokat: Olly *Relatoria* nélkül való, Mihály Vajda béjövetele után, ha *confer*áltatott vólna-is, ne *ſtal*jon: A' *humana memoria*t *exceda*lván *dominiuma*, 's *conſta*lván igaz *hæres* vólta, *Nova Donatio* megadaſsék. P. 4. T. 13. A. 1. F. 227
*Liber Baronatus*ság mindenütt *toll*áltatott *exceptô Fogaras.* P. 3. T. 18. A. 1. F. 106
*Liquidum debitum*nak ſzáz forintig valónak *proceſſus*sa. P. 4. T. 7. A. 2. F. 219

Lopók,

Lopók, Orvok ellen való *processus* és *pœna*. - P. 3. T. 47. A. 2. F. 140
Lopók, Orv-gazdák, Felelök Nemesek lévén, *processus*. P. 3. T. 47. A. 13. F. 147
Lopók, Orvok *exqual*tatván, javokból a' károsok *content*áltatsanak: Azután a' Tiztek jutalmokat kivévén, a' többi a' földes Uroknak marad. P. 3. T. 47. A. 18. F. 149
Lugosiak Hátzoki vámtól *immunis*ok, 's *usus*ok. - P. 3. T. 64. A. 1. F. 162

Edictorum sub L.

Lelkezödéssel való Zitkozódások *juxta Articulum Anni* 1619. *sub pœna prohibe*áltatnak. P. 5. E. 34. F 256
*Limita*lása az adásra vévésre való dolgoknak, más idöre halaztatott; addig pedig az elöttiek hagyattak helyben. *Inspector*ok. - - P. 5. E. 35. F. 257

M.

MAlmok *eriga*lásában való *differentiák privatus*ok között a' *Decretum*ra *refer*áltatnak: Közönséges kárban pedig *processus*, azt *turb*álók ellen *pœna*. P. 3. T. 40. A. 1. Fol. 129
*Manumissus*ok adót *præsta*lni tartoznak, *fundus*ok *exemptio*ban *relaxatio*bã nem lévén. P. 3. T. 2. A. 4. F. 79
Máramarosban-is a' *Liber Baronatus* ság *toll*áltatott. A' Czirkálás-is, mint másutt, *per*agáltatsék, *sub pœna fl.* 200. Mellyet ha a' Tiztek magok vagy mások jószágiban kedvezésböl *neglig*alnának, *eadem pœna*. P. 3. T. 75. A. 1. F. 168
Mértékekben, Vékákban, Köblökben való egyenlöség; és hova honnan adassanak-ki. P. 3. T. 45. A. 1. F. 135
Mives embereknek, Czéheknek *Privilegium*ok mitsoda *condition*okkal tartatnak-meg. P. 3. T. 85. A. 1. F. 191
*Missile Mandatum*ok jószágok foglalására ne adattassanak: Ollyanokat *extrah*álni *prohibitum sub pœna fl.* 200. Jószágok foglalása *Sententi*ával lehessen: Azon kivül foglaltt jószág *intra Anni revolutionem restitua*ltatik, 's a' foglaló *in pœna Decretali convincitur*. - P. 4. T. 12. A. 1. F. 226
*Missilia Mandata Executio*k *turb*alásában *sint invigorosa, ac hujusmodi illegitimorum studiosi, in flor.* 200. *convincantur*. - - ibid. A. eod. F. 226
Moldova, Havasalfölde, 's Erdélynek több szomszéd Országokkal való *Confœderatio*ja, dolga. - - - - P. 2. T. 6. A. 1. F. 47
*Munitio vecturá*ját a' *Fiscalis* Várakban, a' Tiztek rendeljék. P. 3. T. 6. A. 7. F. 90
Musztrákon kiki jó szerrel fegyverrel tartozzék jelen lenni, 's mindenkor jó készséggel lenni. *Contrarium facientium pœna*. - P. 3. T. 20. A. 1. F. 112

Edictorum sub M.

Mézét, Viaszát, maga majorságában valót, Nemes ember szabadoson adhattya: Az Országból-is bizonyos *Testimonialis* mellett kiküldheti. Paraszt embertöl vehet háza szükségére. De külömben kereskedvén véle valaki, az ollyak ellen *processus* és *pœna*. - P. 5. E. 36. F. 258.

Mézet,

Mézet, Viaſat, Barmot, minden marhát, eſközöket, béhozni más Orſágokról, *ſolutis de jure ſolvendis*, ſabados : A' ſegényſéget maga ſámára tartandó Mézének, *Fiſcus* ſámára adására, Magának rendeltt méheinek felverésére, ha kénſerítenék a' méz güjtök; *proceſſus* és *pœna* ellenek. *Vecturaja*-is mint légyen a' gyüjtött méznek. - - P. 5. E. 36. F. 258

N.

NEmes ember *coram competente Judice* tartozik törvényt állani. P. 5. T. 6 A. 1. F. 89
Nemes ember poſta-ló adáſſal, gazdálkodáſſal nem tartozik. P. 3. T. 6. A. 2. F. 89
Nemes ember *nonniſi legitimè citatus, & convictus areſt*altathatik, károſíttathatik javaiban-is. - - P. 3. T. 6. A. 2. F. 89
Nemes ember kénſerítésböl nem tartozik ſenkit ſolgálni. P. 3. T. 6. A. 4. F. 90
Nemes ember hadi *Expeditio*ra felülni, tsak a' Fejedelmek parantsolattyára tartozik. P. 3. T. 6. A. 5. F. 90
Nemeſi *prærogativa*jokban, a' *Fiſcus* jóſágiban lakók-is megtartaſſanak, az *Articulus*okbéli *accommodatio*k ſerint. P. 3. T. 6. A. 6. F. 90
Nemeſség, 's annak jóſága-is ſemmi *vecturara* ne kénſerítteſsék : Mikor *Fiſcalis* várakba *munitio*kat viſznek, a' Tiſztek rendeljék *vecturaj*okat. P. 3. T. 6. A. 7. F. 90
Nemes embernél lopott marha találtatván, a' marha, és nem maga *areſt*altaſsék, s a' végett való *proceſſus*. - P. 3. T. 11. A. 1. F. 95
Nemes ember gyilkoſságot *patra*lván, ellene való *proceſſus*. P. 3. T. 47. A. 20. F. 150
*Nova Donatio*k a' *verus hæres*eknek *confer*áltaſſanak. P. 4. T. 13. A. 3. F. 127
*Nova Donatio*kban kiknek mi *prætenſio*jok lehet, *jure proced*álván, a' *Decretum continentia*ja ſerint *diſcuti*áltaſsék. - - ibid. A. 4. F. 128
Nös paráznák és nötelenek ellen való *pœna*. P. 3. T. 47. A. 21. F. 150
Nyomásokról külsö marhákat béhajtani ſabados : Egy öreg marhának váltsága *den.* 2. apró marhának *den.* 1. *toties quoties*. - P. 3. T. 33. A. 1. F. 123
Nyomásról béhajtott marhától ki többet *exig*álna, *pœnája*, *fl.* 12. ibid. F. 124
Nyomásról kik béhajtani nem engednék marhájokat, *pœnája minor potentia*, mellyet a' Tiſztek mindjárt *exequ*állyanak. - - ibid. F. 124
Nyom követés helyett való újonnan rendeltt *proceſſus*. *Depoſitum*át valakinek ha ki elö nem adhatná, *proceſſus*. - - P. 3. T. 34. A. 1. F. 124

Edictorum ſub N.

Nyomát mint kell követni elveſett marhájának, úttyában Falun vagy Városon kivül ſállván-meg valaki; mint lehetnek *abſolutus*ok azon határnak *Poſſeſſori* a' kártól: Kerített 's Mezö Városok ebben mennyiben külömböztetnek-meg; Vitézlö nép lévén Városokban, ha azoknál találtatik, 's ha a' Gazda-is *conſentiens*nek találtatik a' Katonával; *Proceſſus*ok. Kiben mitsoda idök *excipi*áltatnak. P. 5. E. 37. F. 259

O.

OLáh *Vladikák* állatásábã, 's azoknak tiſzteket illetö *Præſcriptum*ok. P. 1. T. 8. A. 1. F. 16
Oláh Papok más Orſágból jövén-bé, meg-*examin*áltaſſanak. P. 1. T. 8. A. 2. F. 17
Oláh Papok *honorarium*mal tartoznak *annuatim* földes Uroknak. ibid. A. 3. F. 17

Oláh Papok fiai megházasodván, vagy külön kenyeren lévén, *repet*áltassanak; Apjok mellett-is megfogattathassanak: Apjoktól külön lévén, akarmi idös korokban, *repet*áltathassanak. - - - - ibid. F. 17

Oláh Papok büntetése, kik ok nélkül *divorti*álnának; vagy más vallásokon lévöket, vagy elragattakat *&c. copul*álnának. - P.1. T. 8. A.4. F.17

Oláhság Magyar *Nation*ak ne *præscrib*állyon; És hogy az ö innepeken ne légyen szabados vélek dolgoztatni, abban senkit *impedi*álni ne méressen. P.1. T.9. A.1.F.18

Oláhfalviaknak, hogy a' Szék törvényétöl függjenek, *impon*áltatik. P.3.T.79.A.1.F.178

Ország Házainak, Jószáginak *proprietas*ok az Országnak megtartatik; Egyébféle jószágok *collatio*ja a' Fejedelmek *authoritas*ára hagyatik. P.2. T.5. A.1. F.46

Országnak szóló levelek a' *Status*okkal *communic*áltassanak P.2. T.5. A.2. F.46

Ország Gyülési Sz. György napban *celebr*áltassanak; Kire *Regalis*sal hivattatott fö rendek *sub pœna fl.* 200. jelen legyenek mind végig. Arra választattak, az elmenetelt *renu*álván, *eadem pœna.* Azt nem *exequá*ló Tiztek *in duplo:* Melly szükségre mindenek Jószági, *Sessionatus*i Nemesség-is *contribu*ál. P.3. T.17. A.1. F.105

Edictorum sub O.

Oláh Papok, kiknek Orv gazdaságok, 's egyéb latorságok felöl bizonyos *suspicio* vagyon, a' Tiztek által *aresti*áltathassanak. - - P.5. E.42. F.262

Oláhok tolvaj módon ragadván-el feleségeket, azoknak, és azok Attyoknak *consensus*ok nélkül, halállal büntettessenek; *consensus*ok ha járúlt, díjokon változzanak a' földes Urtól, ki ellen a' hatalmat tötték. - - P.5.E.43. F.262

Oláh Papok *illegitimum divortium*ot tselekedvén *invigorosum* légyen. ibid.

Oláhságnak, *exceptis excipiendis Officialibus*, mindenféle fegyver viselés *interdic*áltatik. - - - - - P.5. E.44. F.263

Oláhfalviak *Privilegium*a, *præst*álván *Fiscus*nak való szolgálattyokat, tartatik-meg. P.5. E.45. F.263

Oláh Rákos és hidas nevü Faluk határinak igazítására, *Commissarius*ok *denomin*áltatnak. P.5. E.102. F.279

Örizésbéli gondviselés, Vármegyéken és minden helyeken, minden rendektöl *continu*áltassék és *support*áltassék *sub pœna fl.* 12. - - P.5. E.41. F.262

Oroszi, Oláh, Muntyán, 's egyéb nemböl álló, uratlan lézzegö emberek, szolgaságra, vagy Jobbágyságra kötelezteressenek, *sub pœna fl.* 200. mindenütt. P.5. E.38. F.261

Ötvös Mesterek *fraudulenti*ája *cohibe*áltatik *sub pœna fl.* 100. P.4. E.18. F.245

O Torda Városa *immunitas*a; Só-vágók a' Biráktól hallgassanak és függjenek Törvények dolgából. - - - P.5. E.87. F.274

P.

Parasztnépek Urok számára való egyetmásokat, terheket, magok majorságából való javokat, egy helyböl másba hordozván, Harminczadot, Vámot ne *exig*állyanak rajtok *sub pœna fl.* 200. Különben-is Vámot a' szegénységtöl, mikor Urok szolgálattyában járnak; - - - P.2. T.12. A.4. F.63

Parasztemberek ellen *processus*, kik a' harminczadlás dolgában *fraudulenti*át *committ*álnának: - - - - P.2. T.10. A.5. F.64

Paraſt embert *privatus* Nemes embert *ſuſpicio*ra mint foghat-meg. P.3.T.47.A.3.F.142
Paraſtság Dézmát adni, akarmi földéből-is tartozik - P.2.T.10.A.1.F.59
Paraſtoknál lopott marhák találtatván, *areſt*áltathatnak. P.3.T.80.A.4.F.181
Pénz veretésben való *modalitas*ok, *interdictum*ok. - P.3.T.55.A.1.F.156
Hamis pénzzel tudva élök *Notam incurrunt*. - ibidem. F.157
Ötvösök kik aſféle formákat metſzenének. - - ibid. A.2.F.157
*Potentiarius occupator*ok ellen való *proceſſus ante annualē revolutionē* P.3.T8.A1.F.92
Potentiák és *violentum concambium*ok, Mihály Vajda, Báſta György, és a' Német *Commiſſarius*ok idejekbéliek dolgait, mikor 's mint igazította-el az Orſág. Minémüek *ad futura tempora interdic*áltatnak. De ha lenni történnének, *proc.* ib.A.2 F.93
*Potentiát patr*áló *Fiſcalis* Tiſztek ellen való *proceſſus*. P.4.T.1.A.42.F.210
*Potentia*król *vide Partis* 4. *Tituli* 1. *Articulis* 5. *&c.* F 206
*Potentiát patr*áló Paraſt emberről-is azon *Titulus* alatt.
*Procurator*t kettőnél többet maga mellé *attrah*álni *prohibitum*, 's azokon kivül másokkal alattomban való *colluſio ſub pœna homagii*. P.4.T 19.A.1.F.234
*Procurator*ok hittel mitsoda dolgokra legyenek kötelesek, különben *ſub amiſſione honoris* ne *agá*lhaſſanak: Illetlen kivánságok ha lenne, *ad inſtantiam partium* a' Birák *limit*állyák-el fizetéſeket. - - P.4.T.19.A.3.F.235
*Procurator*ok kötelesſégek ellen *impingá*lván, *pœná*ja: *Principalis*sának leveleit ha elveſztené, *proceſſus*. - - - ibid.A.3.F.235
Procuratoriák ad reſcriptum mindenünnen kiadaſſanak. ibid. A.4.F.236
*Proſcriptio*k alól valakik *per publica Regni ſuffragia eliber*áltattak, azoknak maradéki-is *in perpetuum abſolutus*oknak tartaſſanak. *Hæres*ek-is *legitimè* nem *convinc*áltatott Elejeknek jószágok keresetitől el-ne rekeſztesſenek. P.3.T.9.A.1.F.94
Proſcriptus avagy *legitimè convictus* foglyoknak ſzabadúlásokban, ha kik idegen nemzetekhez *confugi*álnának. - - P.3.T.10.A.1.F.95
*Proteſtatio*k mellyek az Orſág *Articulus*i ellen léſznek, *invigoros*ák. P.4 T.1.A.46.F.211
*Publicatio*k Gyülések alatt, 's *Terminus*okon *revide*áltaſſanak; Azokról való *Relatoriák* kiadaſſának: Elö venni a' Tábla ne halogaſſa. *Proteſt*álni nem tartoznak a' *Contradictor*ok. Arról való *Privilegialis Articulus*. P.4.T.3.A.1.F.212 *&* ſeq.

Edictorum ſub P.

Papok 's *Prædicator*i rendeknek való fizetésből, jószágtalan Nemeſeknek-is magokat kivonni *interdictum*, *ſub pœna fl.* 12. - - P.5.E.46.F.264
Paraſt népnek, ló vagy egyébféle vonó marhának tartáſa, a' földes Uroknak *authoritas*okra 's *diſpoſitio*jokra hagyatik. De a' Száſzság poſtálkodásra lovat tartson, *ſub pœna fl.* 200. - - - - P.5.E.47.F.264
Paraſtnak, Béresnek, poſztó ruhát, nadrágot, tsizmát, dupla forintos süveget, gyöltsinget viſelni *prohibe*áltatik. - - - ibid.F.264
Paraſt és Sellér emberek Nemes házban lakván, Falu közönſéges földét nem *col*álván, marhájokat nyomásokon nem jártatván, ſzolgálattal 's adóval Falu közzé nem tartoznak. - - - - - ibid.F.264
Poſtálkodásnak állapattya egy bizonyos jó karban állattaſsék. P.5.E.81.F.272

Prædi-

Prædicatori rendekkel pert akarván *movéálni* valaki, avagy *Prædicator* Nemes emberrel, *in eo casu* ki miről állassón kezest. - - P.5.E.46.F.264

*Præfectus*oknak *authoritás*ok úgy *circumscribá*ltassék, hogy a' Nemesi Szabadság, 's Ország Törvényei általok meg-ne bántassának. - P.5.E.48.F.265

Q.

*Quartiro*zás békeséges idöben mindenütt *toll*áltatik: Vitézlö rend tartása *ad Fiscalia bona & Oppida* jó *disciplina* alá *rele*gáltatik. Nemes és *Parochialis* házakra, Majorokra, Malmokra, *Schol*ákra, Ispotályokra Szállani *prohibitum sub pœna.* P.3. T.21.A.1.F.113

*Quartiro*ztatása a' Vitézlö rendnek *toll*áltatván, és a' Fejedelmek mellett való tartása, vagy *ad Fiscalia Oppida rele*gáltatván, pénzeken éllyenek: A' Tiszt-ek-is pénzre elégedendö élést Szolgáltassának mindenüvé. P.3.T.22.A.1.F.113

R.

Recepta négy *Religio*k *pro receptis* hagyatnak. - P.1.T.1.A.2.F.1

Recepta három *Religio*n lévö *Eccles*iák Püspökök által, a' *Roma*i *Catholica* pedig Erdélyben *Vicarius* által igazgattassának. - P.1.T.1.A.9.F.6

*Eccles*iái *proventus*ok, *Parochialis* régi örökségek, minémüek maradnak helyben, 's minémüek *admitt*áltatnak. - - P.1.T.1.A.10.F.6

*Religio*ban *in Articulis fidei* nem Szabad senkinek *Innovatio*t tenni, *sub pœna Notæ infidelitatis.* - - - - P.1.T.1.A.3.F.2

*Ritus*okban pedig *reform*álni, változtatást tenni, *qua modalitate.* ibid.F.2

Religio dolgában, kinek-kinek Szent Irásból vett *opinio*jának megjelentésének módgya.

*Contrarium*ot tselekedök mind *Ecclesiastic*usok, mind *Seculari*sok ellen *processus* és *pœna.* - - - - - ibid.F.2

Ezen dologért *convict*usok párt-tartói ellen való *pœna.* - ibid.F.2

Ezen dologért *convict*usoknak, *perseve*rálván tselekedetekben, *binaria gratia* nem adatik. - - - - - ibid.F.2

*Religio*ban külömbözö lakosok között, egy Templom lévén, mitsoda *modalitas*sal engedtetik az a' *major pars* Számára. - - P.1.T.1.A.7.F.5

*Religio*jára kénszeríteni valakinek alatta valóit; azoknak Templomokat elfoglalni; ellenkezö vallású Papot reájok vinni, *sub pœna fl.*200. nem Szabados. P.1.T.1.A.8.F.5

Romanô-Catholicus Haza fiai, minémü Papokat 's Barátokat tarthatnak magok mellett, 's mi *modalitas*sal. - - - P.1.T.1.A.5.F.4

*Romanô-Catholicus*oknak *Religio*jok *Exercitium*a, derekas *Templom*ok, *Claustrom*ok, 's a' Tövisi *Templom* állapattya. - - P.1.T.1.A.5.F.4

Kolosvárra az *Orthodoxus Evangelicus Prædicator*oknak *introductio*jok *confirm*áltatik. Az O Várbéli és Farkas-útzai *Templom Collegium* helyével, 's a' Dési öreg *Templom*, azon *Orthodoxus Evangelicus*oknak hagyatik. P.1.T.1.A.6.F.5

Romanô-Catholicus Papoknak minémü *exercitium*okra Szabados bémenni Kolosvárrá, P.1.T.1.A.11.F.6

Vasárnapok, 's három nevezetes Innepek, *solenniter celebr*áltass. P.1.T.1.A.12.F.7

Edictorum sub R.

Ráczoknak ez Országba való béfármazások *certis modis admitt*áltatik. P.5.E.49.F.265
Réznek ez Országból való kivitele szabados: De a' Házafiainak a külsöktöl, pénzek letévén, mindenütt szabados magokhoz venni; A' Réz-bányai Gondviselök-is a' lakosoknak pénzekért Rezet adni tartozzanak, *sub pœna fl.* 200. *Executio*jában *processus*. - - - - P.5.E.50.F.265

S.

SZabadosokat, Darabantokat, 's Udvarbéli szolgákat a' Dézmások ne sanczoltassanak, Dézma adásra ne kénszerítsenek. - - P.3.T.4.A.7.F.87
Szászágon-is az ingyen való gazdálkodás *toll*áltatott; Kire *residentiá*s Nemes kénszerítvén öket, a Székbéli Tiztek, avagy *Director prosequá*lván, egy *Exmissio* adatván *finaliter decid*áltatik: *Collateralis Attestatio*k-is *admitt*áltatnak; *pœn*aja *fl.* 200 Szállás adással, pénzért való gazdálkodással, ök-is tartoznak *sub eadem pœna*. Kik méltatlan fogdosnának, törvénnyel *vex*álnának, *in pœna talionis convinc*áltatnak. Nemesen történvén, szabados kereseti, hol: P.3.T.80.A.1.F.178. & seq.
Száz *Nation*ak *fundus Regius*ról elbújdosott jobbágyi, fészekre vizza akarván menni, elbotsáttassanak. - - - ibid. A.2.F.180
*Regius fundus*on Vármegyei Tiztek ne czirkállyanak. *Jurisdictio*jok alatt való czirkálásra menvén-is, semmi *exactio*kkal a' szegénységet ne bántsák. ibid. A.2.F.180
Száz és Magyar Városokon, a' *sententi*áztatott latrok, *in loco delicti* találtatottak, lopott marhákkal találtatott parasztok, *arest*áltathassanak. ibid. A.4.F.181
Szászágról *Appellatio*ba botsáttatott *Caus*ák, mind Gyülések, *Terminus*ok alatt *revide*áltassanak. - - - P.4.T.15.A.1.F.231
Salétromot az Országból kiiktatni *prohibitum sub pœna fl.* 200. Annak fözésében való *modalitás*ok, mind *Fiscus* 's *Patronus*ok részéröl. P.3.T.40.A.1.F.153
Salvus Conductus nélkül a' Házából ki 's béjárás, irogatás, küldözés, mitsoda *Condition*okkal engedtetik-meg; mind Deáki tudomány tanúlására, 's egyéb tiztességes végekre igyekezöknek, Kereskedö rendeknek, mint adatik-meg a' *Salvus Conductus*, P.3.T.14.A.1.F.99. & seq.
Számadó Szolgák a' kezességnek *meritum*ját *adæquá*ló jószágúak nem lévén, 's hamások birodalmok alatt találtatnak, *processus*. - P.4.T.8.A.2.F.120
Szék Városa eddig való állapattyában marad - P.3.T.65.A.1.F.163
Székelységen Kapitányokat a' Fejedelmek *præficiá*lnak, Fö Király-Birákat pedig a' Székek szabados választások szerint. - - P.3.T.76.A.1.F.168
Székely *Natio*béliek *immunitas*okban megtartassanak, törvénytelen *Executio*kkal ne *aggrav*áltassanak. Halásat, madarásat, vadásat. P.3.T.76.A.2.F.169
Székelységi Ló-füségis örökségit azon *jus*sal birja, mint a' Nemesség. P.3.T.76.A.3.F.169
Székely Darabantságot, köz rendet háborgatók ellen a' Tiztek *adfist*áljanak; és *in pœna Minoris potentiæ convinc*áltassanak: - - P.3.T.76.A.4.F.169
Székelység 's egyéb rendek, az Oláh Országok határira való *irruptio*któl magokat megtartóztassák, *sub pœna fl.* 100. - - ibid. A.5.F.169
Székelységen lévö Aknák-is *Fiscus* számára valók; honnan mindazonáltal Só adassék szüksé

Szükségekre. - - - P.3. T.76. A.6. F.170
Székelységen a' *Regium* és *hæreditarium jus*nak *devolutio*ja mint: ibid. A.7. F.170
Székelységen Nemes, Lófü, Darabant, *ad quasvis neceſſitates* olly kéſzen légyen, meg ne fogyatkozzék a' Haza ſzolgáltyában; Szolgák, lovas állattáſſal úgy tartozzanak, mint a' Vármegyéken való Nemeſség: - ibid. A.8. F.171
Székelységen a' tetémre való hívás, ott való hit feladás, azért való fizetés, halál újításſal együtt, *in perpetuum toll*áltatott. - - ibid. A.9. F. 171
Székelységi Jobbágyoknak Urok *manumiſſio*jok nélkül adatott *Armalis*ok *caſſ*áták és *invalid*áták legyenek. - - - ibid. A.10. F.171
Székelységi ſzolgáló rendeket; mint *perluſt*ráltt és iratott vólt *Generale Regeſtrum*ban *in An.* 1635. Idösbik Rákóczi György idvezült Urunk ö Nága, és minémü *Edictum*-ot adott vólt-ki a' ſok pana ſzolkodásoknak *ſopi*áltatásokra: ibid. A.12. F.172
Székelység mitsoda *Caſus*okban hivattatik *directè* Táblára; Más *Caſus*okban ha ki *competens Forum*ára nem híná, *in fl.* 200. *convinc*áltatik: ibid. A.13. F.174
Székelységen *proceſſus*ban lévö jószág ſemmiképen ne *ſequeſt*ráltaſsék: ibi: A.14. F.174
Székelységen ſemmiféle ember Dézmával *Fiſcus* ſzámára nem tartozik· ibi: A.15. F.174
Székely-földi jobbágyoktól örökſéget vásárolni *interdictum ſub p. fl.* 500. ib.A.16.F.175
Székelyſégen a' Vitézlö rendtöl-is az 1650-béli 29. *Art.* ſzerint mint légyen ſzabados örökſéget venni, azon kivül *pœn*ája *fl.* 500. - ibid. A.16. F. 175
Az Aranyas-Székiek minden ſzabadságokban megtartatni ígértetnek: ib. A.17. F.176
Székelységröl elment hadbã ſzolgálók, mindennünnẽ viſſza botsáttaſſanak. ib.A.18.F176
Székelység-is a' nyom dolgából, a' közönséges végezésre igazíttatik: *Additô*; A' Szélybéliek békövethetik az Oláh Orſzágokra-is *certis modis*: ibid. A.19.F.176
Székelységi Nemeſség és Vitézlö rend-is hadi *Expeditio*kra, Muſtrákra jelen légyen *ſub gravi pœna: Suffi*ágálván itt-is a' betegekröl való *Articulus*: ibid.A.20. P.177
Székelység az Oláh Orſzági útakban lévö erösségetskékre jól *provide*áljon: ib.A.21.F.177
Székely Jobbágyok *Mandatum*mal *repet*áltaſſanak, *ſub pœna fl.* 200. A' Székelységröl-is a' ſzerint a' külsö helyekre: - - P.4. T.14. A.1.F.230
Székelységen *toll*áltatott a' közböts; A' *Capitalis*ſal való élés *pro communi decreto* végeztetett: - - - ibid: A.2. F.230
Székelyek *Transmiſſio*ja ſe *Communis*ra, ſe *Evictor*ra, a' Tábláról ki-nem botsáttatik, *remedium*okkal az alsó *Forum*on kell élni; *Diviſio*ban a' *verbalis prohibitio pro repulſione admittitur*: - - - ibid: A.3.F.230
Székelységen való Törvények *proceſſus*a, *Citatio*, *Par* vétel, *Exmiſſio*, *Novum*, *Appellatio*. *Juridica remedia*: *Contradictio*, *Inhibitio*, *Repulſio*. Maros-Szék *Relatori*ával él. Három helyes *Exceptio*. : - ibid. A.4.F.230
Székelységen a' *Transmiſſio*ba menö *Caus*ák elsöben a' derék Székre, onnan a' Táblára botsáttaſſanak: - - - ibid. A.5. F.231
*Sententi*ák és *legitimum Mandatum*ok *Executio*ját ha kik *recus*álnák, *in amiſſione officio*rum *& fl.* 200. *convincuntur*: Kiben a' *Director*-is *competens Actor* lehet. *Legitimum Mandatum*oknak nem *obtemper*álói, *illegitimum Mandatum*okat *extrah*álók, 's azokkal élök: Másokat méltatlan *evoc*álók-is, *omnes in fl.* 200. *convincuntur*. - - - - P.4. T.9. A.1.F.221

*Sequeſtrum*ok *Decretalis Causa*kban *admitti*áltatnak: P.4. T.12. A.1. F.226
Szolgák idejek eltöltéſe elött Urokat elhagyván, *ſub pœna fl.* 200. *reſtitui*áltaſſanak: Ha Nemes emberek. Ha Záſlók alatt találtatnak. Ha *reſidenti*ások, 's ha nem-is, *proceſſus*ok ellenek - - - P.4.T.8.A.1.F.120
Szolgák, had kihirdetésének alatta telvén eſtendejek, Urokat kedve ellen ha elhagynák a' had leſállásáig, *proceſſus*: - - ibid. A.43. F.221

Edictorum ſub S.

Száſság a' Poſtálkodásra lovat tartson *ſub pœna fl.* 200. - - P.5.E.47. F.264
Száſságon-is a' lézzegök, ſegénységet ſanczoltatók megſogattaſſanak, 's érdemek ſerint büntetteſſenek. - - - - P.5. E.76. F.271
Száſságon páſtorkodó külsö Jobbágy emberek ne ſanczoltaſſanak a' Száſ Tiſtektöl, P.5. E.77. F.272
Száſságon-is az ingyen *Quartir*, Fejedelmek lovai tartása, pénz nélkül való Bor foglalás, *toll*áltatik: Borok ſállításában való mód: - - P.5. E.79. F.272
Száſ és egyéb Városokra-is tartozzanak a' latrokat bévinni *ſub pœna*: P.5.E.79. P.272
*Salvus Conductus*ok avagy Poſta czímerek legyenek a' Szélybéli Tiſteknél P.5.E.85.F274
Székelységen való Czirkálásnak módgyáról *Inſtructio*: mitöl *prohibe*áltatnak a' Tiſtek: P.5. E.52. F.267
Székelységi Czirkálási *Executio*k dolgában, arról való *Articulus*okra *rele*gáltatnak több ott való Rendek-is: - - - P.5. E.52. F.267
Székelységen a' tetemre való hívás, akkori való hit feladás, halál újítás &c. *in perpetuum toll*áltatnak: - - - - P.5. E.54. F.268
Szekereseknek büntetések módgya, kik akarmi terhet hordozván úttyokban akarkiknek 's akar mint károkat tselekednének: - - P.5. E.7. F.242
Székelységen mind Ló-fök 's egyebek tartoznak *contribu*álni a' Gyülésre menö Követeknek: - - - - P.5.E.55.F.268
Székely Darabantok Maros-Széken, a' Görgény Várában való ſolgálattól *Immuni*sok: P.5. E.56. F.268
Székelységnek fel-kelletvén ülni, magok földén gyülekezzenek *ſub pœna fl.* 200. P.5.E.57. F.268
Székelységi Vicé Király-Birák hadakból hon hagyatnak P.5. E.57. F.269
Székelységen a' poſtálkodásra bizonyos ſemélyeket állaſſanak a' Tiſtek: P.5.E.59.F.269
Szentmihályfalviak Aranyas-Székkel *incorporatus*ok- - P.5. E.60. F.269
Székelységen a' Maros Székiek a' czirkálás dolgában *uſus*okbã hagyatnak: P.5.E.61.F.eod.
Székelység *gratuitus labor præſt*álásától *immunis* mint egyéb *Status*ok-is: P.5.E.62.F.269
Székely fö rendeknek, *extra Regnum* küldetvén, költség adaſsék úttyokra: P.5. E.63.F.eo.
Székelység Fejérvárrá Gyalog állítáſſal, 's Só ſállítáſſal nem tartozik: P.5. E.64. F.270
Székelységen a' vér birságból való per, az *uſus* ſerint: P.5.E.65. F.270
Székelységen és Vármegyéken-is, jövevény emberek Jobbágyúl adván magokat akárkinek-is, *Fiſcus*tól máſoknak ne *confer*áltaſſanak: P.5. E.66. F.270
Székelységen a' kik ſolgálatra adgyák magokat, azzal az otthon való közönséges tereh viſeléſtöl nem *immuni*sok. - - - P.5. E.67. F.eod.

Szé-

Székelységen-is *Parochialis fundus*okról falu közzé ſzolgálattal nem tartoznak: P. 5. E. 68. F. eodem.
Szekereknek, Boroknak Udvarhelyen való által-vivéſe ne *impedi*áltaſſ: P. 5. E. 69. F. 270
Székely Udvarhelyt kiknek földök a' Várhoz *applic*áltatott vólt, *contentatio.* ibid.
Székelységen a' Ló-kötö helyek dolgából a' régi *uſus:* - P. 5. E. 70. F. 271
Székelységen lévö Jobbágyi a' *Fiſcus*nak, a' Szék törvényétöl függjenek: P. 5. E. 71. F. eod.
Három-Széken a' Málnáſi híd tartáſa, azok mellett marad, kik az elött tartották: P. 5. E. 72. F. eod.
Székelységi Só Aknai Tiſztekkel ha mi per indúl örökség dolgában, a' Székhez tartoznak magokat alkalmaztatni: - - - P. 5. E. 73. F. eod.
Székelységen a' Zetelakiak, és két Oláhfalviak a' Széktöl függjenek; *Fiſcus*nak a' mivel tartoznak, *præſt*állyák *ſub pœna fl.* 200. - P. 5. E. 74. F. eod.
Székelységen az 1639-eſztendöbéli *Edictum*ok *confirm*áltatnak: P. 5. E. 75. F. eod.
Szeleſte Székböl Vizaknának ſegítéſe a' régi *uſus* ſzerint: P. 5. E. 80. F. 272
Szegödött ſzolgák eſztendejeket jámborúl eltöltvén, *Teſtimonialis*ſal botsáttaſſanak-el Uroktól: *Alioquin* akarmelly Tiſztektöl-is megfogattathaſſanak. Másokhoz állván pedig a' nélkül, mint *repet*áltathaſſanak: - - P. 5. E. 83. F. 273
Szegödött ſzolgák jámborúl ſzolgálván, 's fizetéſek *dene*gáltatván, a' Tiſztek *content*áltaſſák: - - - P. 5. E. 84. F. eod.
Sidóknak Fejérváratt való lakhaſok, 's kereskedéſek: P. 5. E. 82. F. 272

T.

Tiſztek hivatallyokban el-nem járván *animadvert*áltaſsék ellenek: P. 3. T. 42. A. 2. F. 131
Tiſztek igaz *Executio*k ſzolgáltatásában *ſub amiſſione officiorum* eljárjanak: P. 3. T. 43. A. 1. F. 133
Törvényes Székek mentöl gyakrabban mindenütt *celebr*áltaſſanak: ibidem.
Törts-várának minden állapattya 1651bē mint hagyatott *jure perennali* a' Braſſaiaknál: P. 3. T. 82. A. 1. F. 184
Törts-vári jóſzág minden *Fiſcalis* és Vármegye közzé való *contributio*tól *immunis*: ibid. F. 118
Tútorság dolga a' *Decretum*ra igazíttatik: P. 3. T. 26. A. 1. F. 118

Index Proceſsûs Juridici.

*Termin*usok ſzokott idejekben mindenik *Nation*ak ki-ſzolgáltaſſanak: P. 4. T. 1. A. 1. F. 196
*Termin*usok *celebr*álásinak rendeltt idei 's ſzokott helyei, mellyeket a' Fejedelmek az idöknek hordozásokhoz képeſt megváltoztathatnak, mint az Orſzág Gyülésinek-is helyeit: - - ibid. A. 2. F. 196.
Törvényes Székek *celebr*alásakor egyik Fö Tiſzt Udvartól elbotsáttaſsék: ibid. A. 3. F. 197
Törvénytévöket, pereseket fenyegetök *in pœna fl.* 200. Azoknak pedig *Turbatori in pœna Decretali convinc*áltaſſanak: ibid. A. 4. F. 197
*Potentiat patr*alván e' birodalombéli jóſzágokból a' más párton lakók, Törvény és *execution* azon jóſzágokból ſzolgáltaſsék *etiam cum brachio Regali*: ibid. A. 5. F. 198

*Potentiarius*tól *prosequ*áltatván valamelly jószág, ha abban azalatt pusztítást tenne, a' kár tétel-is a' jószággal az *Actor*nak megitéltetsék: ibid. A.6. F. eod.
Törvénybéli levelek ha *illegitimus* Fejedelmek idejekben költek-is, *stá*lnak *in judicio*, ibid.A. 7. F. 198
Törvény *processus*a ne *remor*áltatsék *illegitimum Mandatum*okkal; A' *Sententi*ák mindenütt *exequ*áltatsának, 's *Fiscalis* Tiztektől-is ne *impedi*áltatsának, *sub pœna Minoris Potentiæ & refusionis damnorum*: - - - ibid. A.7.F.198
Törvényes Székek *celebr*álásában, *legitima Executio*kra való kimenetelek, semmi *obstaculum*úl ne lehessenek: - - - ibid: A.9. F.199
Törvények *processus*ában a' melly *Articulus*ok 1619-ben egybe szedegettettek, 's az után valók-is most *annect*áltattak, *pro perpetuis Statutis* maradnak: ib: .A.10.F.199
Törvények *Processus*iban *pro brevibus* mellyek értettessenek: ibid: A.11.F.220
*Brevis*eket *in arbitrio Causantium* vagyon, Táblán vagy Széken *move*állyák-é. A' melly *Caus*ákban *productio privilegiorum* kivántatik, azt Táblán: 's a' melly *Not*át illet, *Diet*án *prosequ*állyák: - - ibid: A.12. F.210
*Brevis*ekben a' Táblai *processus*: *Evocatoriis evoc*áltatsék az *In Causam Attractus*; *Exmissio* következendö *Terminus*ig; akkor *finalis Sententia*: *Nemo*ban hagyván magát, 's az *Inhibitio* mellett sem *compare*álván *finalis Sententia*. ib. A.15. F. 200
*Inhibitio*val akarván élni valaki *per non comparitionem*, azonban ö mással perelni találtatván, *in pœna calumniæ convincitur*: - ibid: A.14. F.201
*Quinque Casus*ok és *deliberatum homicidium*ok *personalis comparitio*t kivánnak, *exceptis casibus Decretalibus*. - - - ibid: A. 15. F. 201
*Personalis comparitio*ra hívni olly *Casus*bá, melly *personalis comparitio*t nem kivánna, *sub pœna mortui homagii prohibitum*. ibid A.16. F.201.
*Per non venit Sententia*nak *inhibea*lásának módgya, 's az *Actor*nak jószága nem lévén azon Vármegyében, a' honnan *certifica*ltatni kellene, *de Novo judicio* az *Executor*ok mint *proceda*ljanak. - ibid. A.17. F.202
*Brevis*ekben, *proclamationis die absentibus sine onere*, a' *verbalis prohibitio* megengedtetik. *Sententiak eodem die* nem *prohibe*áltatván, másod nap kiadhattyák az Itélö Mesterek: - - ibid. A.18. F.202
*Brevis*ekben az Alsó Székeken való *processus*: *Citatio*k mint; Azokon való *processus*ok-is a' Táblaihoz *accommod*áltatsának: ibid. A.19 F.203
*Brevis*ekben *Novum*mal élni *ante Extractionem Transmissionalium* lehet: ibid. A.20. F.203
*Novum*mal való élésnek módgya és *processus*a: ibid. A.21. F.203
*Novum*mal való élés az Alsóbb *Forum*okon a' *Transmissio* kiadatása elött lehet; A' *reform*altatás-is; a' Tábláról nem *remittal*tatván arra-is: ibid. A.22. F.204
*Novum*ok mind *cum gratia*, 's mind *simpliciter ex utrisque Cancellariis extradentur*: ibid. A.23. F.240
*Nemo*ban ki hadgya magát, a' *Sententia*nak *exequa*lásától eltiltván az *Actor*t, kéżen légyen bizonyságival *ad futuram*: ibid. A.24. F.240
*Appellatio*k mind ezekben *admitt*áltatnak; De *in quinque Casibus & homicidiis pars convicta* fogva tartatik, vagy megkezesittetik: ibid. A.25. F.205

Evictor-

*Evictio*rra való fogásnak *modalitas*a , 's annak *processus*sa : ibid. A.26. F.205
A' Székek két vagy három nap *celebra*ltassanak *in Foris inferioribus* : *Per non venit Sententia*k azon Székekből kiadattassanak : ibid. A.27. F.205
*Potentia*t *patra*ló paraszt emberek ellen való *processus* : ibid. A.28. F.206
Parasztok ellen való *Causa*kbéli bizonyításban jó *Relatoria*k *sta*lnak : ibid. A.29. F.206
*Brevis*ekben három helyes *Exceptio*knál több ne *admitta*ltassék : ibid. A.30. F.eod.
Longis Causarum in processibus két *prohibitio*val élhetni : ibid. A.31. F.207
*Communis*tól, *Oculata*tól, *Juramenti depositio*tól, az *Inhibitio ante Octavum* lehet, azokra a' Birótól rendeltt nap előtt, azután nem : ibid. A.32. F.eod.
*Adjudicata*k, *binaria repulsione non obstante, vel cum brachii Regalis adhibitione executioni demandentur* : ibid. A.33. F.207
Levelekben esendö *error*ok, ha az *Executio*k Mesterek, avagy Káptalanok által lésznek , *reforma*ltassanak : ibid. A.34. F.207
*Per non venit Sententia*k kiadásábã a' Mesterek mitsoda módot tartsanak : ib. A.35. F.208
*Divisio*kban, *inter fratres & sorores carnales, Inhibitio non admittitur* : ib. A.36. F.208
Tutöri vagy *Prædecessori* által *move*áltt *Causa*kban, ha *duplex Citatio*ja *comperia*ltatik-is valakinek, *pœnam calumniæ non incurrit* : ibid. A.37. F.209
Törvény Szék egyszersmind két Vármegyében *celebra*ltatván, ha ki mindenikre *personalis comparitio*ra vólna *citatus*, egyikben *dilatio* légyen : ibid. A.38. F.209
Régi pernek másra való szállításában mód és *processus* : ibid. A.39. F.209.
Novum cum gratia, a' *Fiscus* részéről való *Causa*kban-is a' *Causans*oknak megadatik : Kiknek, ha nem *novi*zálhatnak ; *cum pœna calumniæ perpetuum silentium impo*náltatik : ibid. A.40. F.200
Törvényes Székeken adassanak-ki a' *Transmissio*k, 's *reformatio*k azokban a' *pars*ok *instantia*ira mint lehetnek : ibid. A.41. F.210
Törvényekben való *dilatio*k ha adatnának-is, a' Törvény *venti*lálja, *admitta*landók lehetnek-é, nem-é : *Prorogata*k az özvegyeknek megadassanak : P.4. T.2. F.212

Edictorum sub T.

Taplocza minémü *Condition*okkal hagyattatott helyben : P.5. E.88. F.275.
Tasnád Városának *Privilegium*a *in quantum* hagyatott helyben : P.5. E.86. F.274

V & U.

VÁmmal Nemes ember, maga majorságából való javait hordoztatván, nem tartozik : P.2. T.12. A.4. F.63.
Vámok *toll*áltatnak, valahol az útak hídakkal, töltésekkel, gátakkal nem tartatnak ; minémüek meglátására *Oculator*ok *destina*ltatnak : P.3. T.39. A.2. F.129
Vám adással Nemesség se személyétöl, se jovaitól, *exceptis excipiendis*, nem tartozik ; ha ki abban *læd*álná, *pœnája ft.* 200. P.3. T.39. A.3. F.129
Várakat, Kastélyokat, Végházakhoz közel épiteni nem szabados : P.3. T.3. A.1. F.83
Vármegyéken, Székeken, Vég-házakban a' Tiztek hozzás halogátás nélkül helybe állattassanak. Kikre zálagos Haza-fiai *promove*áltassanak : P.3. T.42. A.1. F.131
Vármegyéken Fö és Viczé Ispánok azon Vármegyei zálagosok légyenek : Föket, a'mint egyéb

egyéb Fö Tiſzteket-is, a' Fejedelmek halogatás nélkül helybe állaſsák:
Viczé Iſpánokat, Szolgabirákat, a' Fö Iſpánok Vármegye *Conſenſus*ával:
Viczéségnek tiſzti Fö Iſpánság *vacantia*jában megſzünik:
Vármegyék Tiſzteinek ſzokott fizetések megjárjon: P. 3. T. 43. A. 1. F. 133
Vármegyék Viczé Iſpáni, Szolgabirái, Notáriuſi eſztendönként bútsúzni tartozzanak; Tiſztekben a' ſzegénységhez kegyesek legyenek: P. 3. T. 43. A. 2. F. 134
Vármegyék Tiſztei *jurisdictio*jok kiterjedéséig, minden hivataljokat illetö dolgokbã ſzabadoson *procedal*haſſanak: - P. 3. T. 43. A. 3. F. 134
Vármegyék *Perceptori Notarius*si hadba menni nem tartoznak: Szolgabirákban hon-is hagyattaſſanak: El-is viteſſének bennek: P. 3. T. 43. A. 4. F. 134
Vármegyékben, Székekben a' Tiſztek czirkálásokat, legalább három eſztendöben *peragal*janak: - - P. 3. T. 46. A. 1. F. 136.
Vármegyéknek egyik Fö Iſpánnya Erdélyben a' czirkáláson jelen igyekezzék lenni: P. 3. T. 46. A. 2. F. 136
Vármegyék Gyüléſiböl legyen a' czirkálásra való kibotsátás, Tiſztek mellé való ſzemélyeknek, Éléseknek elrendelése: P. 3. T. 46. A. 3. F. 136
A' czirkálástól ſenki jóſzágit ki nem foghattya, *(exceptis Bonis Arcium Fogaras & Kövár) ſub pœna f.* 500. *Fiſcus* Tiſztein mint *exequal*taſsék azon *pœna*: P. 3. T. 46. A. 4. F. 137
Vármegyék Tiſztei Fogarasi 's Kövári jóſzágokba bé nem menvén, a' Kapitányok vigyék végbe a' czirkáláſt, 's latrok büntetését: P. 2. T. 46. A. 5. F. 137
Vármegyén lévö jóſzágiban a' Száſz *Patronus*oknak, mellyeket *cum jure Regio* birnak, azon állapattal; Hét Birák jóſzági félékben pedig, az 1651 eſztendöben lött *declaratio* ſzerint a' czirkálás dolga. P. 3. T. 46. A. 6. F. 138
Vármegyéken való jóſzágoktól a' Törtsvári jóſzág mennyiben különböztetik-meg. Czirkálás állapattya, 's latrok büntetése-is ott mint: P. 3. T. 46. A. 6. F. 138
Vármegyéken a' kik jóſzágokat magok megczirkálják, a' latrokat az *Articulus*ok ſzerint megbüntetik, az ollyanokat a' Tiſztek ne czirkálják: P. 3. T. 46. A. 7. F. 139
Váradi *Fiſcalis* jóſzágban lakó Nemeſség, *ſemel pro ſemper Exemptio*jokról *produc*álni tartoznak: - - P. 37. T. 66. A. 1. F. 163
Váradi kortsomálás *continuè* a' lakosoké: ibid. A. 2. F. 163
Városokban a' Fejedelmek, Udvarok népekkel, Orſzág népe, fizetett vitézlö rend, 's azoknak Tiſztviſelöi, az idöknek kivánsága ſzerint *recipi*áltaſſanak, benn lakhaſſanak, Kapukat, Báſtyákat, Czejtházakat egyiránt örizzenek, *ſub pœna Notæ infidelitatis, amiſſioneque omnium immunitatum*: P. 3. T. 81. A. 1. F. 181
Városokon akarmelly *Natio*béli *Regnicol*ák házakat veheſſenek mind örök árron, 's mind zálagosképen, *Punctô Secundô*: ibid. F. 182.
Házok a' kiknek nem lehetne-is, illendö fizetésért ſzállások adaſſanak, 's ſzükség idején minden javokkal *recipi*áltaſſanak, óltalmaztaſſanak, ki 's bé-botsáttaſſanak, *Punctô Tertiô*: - - ibid. F. 183
Városbéliek azon *Punctum*ok ellen *imping*álván, ha kiknek Vármegyén jóſzágok vagyon, *eo facto amitt*álják: A' kiknek nints, *pœna præmiſſa*: ibid. F. 183

Vasár-

Vasárnapok és a' 3 nevezetes Innepek *ſolenniter celebr*áltaſſanak: P.1. T.1. A.12. F.7.
Udvarhely városának régi *Privilegium*a mennyibẽ *confirm*áltatik: P.3.T.77.A.1.F.177
Vicarius nötelen Pap-is leheſſen, válaſztván a' nösök-is: P.1.T.7.A.1. F.16
Uj *Calendarium* ez Orſzágban-is *accept*áltatott: - P.3. T.13. A.1.F.98
Uj kereſztyének meſterſégeket *exerce*álhaſsák, de miveket a' Haza fiai elött eladni, *ſub pœna fl.* 200. *prohibitum.* - - P.3.T.61. A.1. F.161
Uj Tordaiak *Privilegium*ok, ſzolgálattyok, Törvények P.3. T.61. A.1. F.161
*Unio*ról mellyik eſztendökben *conclud*áltak a' *Status*ok, és az 1630-eſztendöben bövebben: - - - - P.3.T.1.A.1.F.75
*Unio*ra való *juramentum*a a' *Regnicol*áknak: - - ibidem.
*Union*ak *Conditioi* { *Religio*k ſzabados *exercitium*a. Ha ki megbántatik, ſzemélyében, jószágiban, ſzabadságiban; *Delatores falſi, Executores illegitimi, Notam incurrunt*: } P.3.T.1.A.1. F. 75-78
Utakat, mellyek bévágatttatak, ſenkinek kinyitni nem ſzabados, *ſub pœna Notæ infidelitatis*: - - - - P.3. T.37. A.1. F.127

Edictorum ſub V. *&* U.

Vám-adáſſal nem tartoznak Nemesek ſzámára való tereh hordozáſtól, ſem menett, ſem viſzſza jövett *Teſtimonialis* lévén nálok: *Fiſcus* ſzámára való tereh hordozáſtól-is, ſem együtt ſem máſutt: - - P.5. E.90. F.276
Vámok jövedelme a' kiké, azok tartsák a' hídakat, ha kik ſegítenek tsinálni kérésekre, vámmal ne tartozzanak: Szokatlan vám ne *exig*áltaſsék; *Toll*áltatott vámok fel ne állattaſſanak *ſub pœna fl.* 200. - - P.5. E.91. F. eod.
Vám adáſſal a' Nemeſség, ſem annak ſzámára való terhes ſzekerek nem tartoznak. A' Rikai, Kézdi-Vásárhelyi, Zágoni, Tordai hídakon-is, ſem egyébütt: P.5.E.92.F.eod.
Vámmal tartoznak Kolosiak, 's egyéb helybéliek, midön által járnak az ô és új Tordai-hídakon. Lampérti vám tsak azon határra menökön véteſsék-meg: ibid.
Váradi jószágban Bihar, Tsatár, Püſpöki Nemes lakosi *Fiſcus* ſzámára *Contract*usok ſzerint *annuatim fl.* 5. adni; 's közönſéges tereh viſelésben a' ſzegényſéget ſegíteni tartoznak. Külömben máſuvá való ſzabados elmenetelek engedtetik. P.5.E.21. F. 247
Váradra 's több Vég-házakra és *Præſidium*okra való ſzorgalmatos gondviſelés, ſzükſéges építéseknek *continu*álása: - - P.5. E.89. F.275
Váradi Városiak *Compulſorium Mandatum*okra *fate*álni tartozzanak: P.5.E.95.F.278
Váradon lévö sáros útzáknak, gátoknak töltéſi mi móddal legyenek: P.5.E.96. F-eod.
Váradi Kovátsok ha meg-nem felelnek a' Vár és Város ſzükſéginek, magok okai *Privilegium*ok ſérelmének; Sokadalmok idején minden mivek béviteſſenek ſzabadon, P.5. E.97. F.eod.
Váradi *Seſſionatus* Nemeſség, az 1638-béli Táblai *deliberatio* ſzerint, tartozik *contribu*álni a' Városiak közzé; Erröl való 1648-béli lött *Articulus*-is *in vigore* marad; Azután lett igazítás-is *obſerv*áltatni: Abban igazítatlan maradott réſzſzégbe vitetni ren-

ni rendeltetik : - - - P.5. E.98. F. eod.
Váradi Vár árka miatt elesett, és elesendö házakért való *contentatio* dolgában *deliberatio* igértetik : - - - - P.5. E.99. F.279
Vásárokon, vásári vámon kivül való £okatlan *Exactiok prohibe*áltatnak *sub pœna fl.* 200. Feleſeg árron kérö áros, más kéröt, az eladó marha mellöl el-ne rekeſtheſſen : P.5. E.93. F.277
Vásárlások *Fiscus* £ámára, *Portai* mivekhez való arany ezüſtadás, a' Tárházból légyen: P.5. E.94. F.eod.
Vasnak az Orſágból való kivitele, *qua modalitate prohibe*áltatik· P. 5. E.100. P.279
Udvarhely-Székben Parajd és Sófalva között határ végett való *Controverſia*nak *complanálására, Commiſſarius*ok *deſtin*áltatnak. - P.5. E.103.F.280
Uton-járóknak a' lakosok £állás-adáſſal, pénzekért való gazdálkodáſſal, a' minek helyekben £erit tehetik, mindenütt tartoznak *ſub pœna*: P.5. E27. F.249

Z.

ZÁlagos Jóſágok a' *Notorius*ok közt ha találtatnak, *depoſitis deponendis*, a' *verus hæreseknek reſtitu*áltaſſanak : - - P.4. T.7. A.1. F.219
Zálagok dolgában, mellyek £áz forintig valók, *Appellatio* ne *admitt*áltaſsék : Megkínálásnak módgya : *Liquidum debitum*ok £áz forintig azon mód £erint *dejudic*áltaſſanak : - - - - ibid. A.2. F.219

Edictorum ſub Z.

Zörény Vármegyében megmarhásodott Muntyánok, vi££a akarván menni, marhájoknak két réſzét a' *Patronus*ok magoknak tartsák : - P.5. E.40. F.262
Zarándi Alsó-járás, 's *gratuitus labor* Jenö Várának épitésére ; Azon Vármegyei adó, az ott való *Præſidium* tartására rendeltetett ; Azon Vármegyében a' Dézmálásnak módgya ; *Manumiſſus*ok adóval tartoznak, ott-is, máſutt-is. P.5. E.101.F.279

V É G E.

M. KIR. SZÉCHÉNYI KÖNYVTÁR
DEBRECENI EGYETEMI KÖNYVTÁR
Leltsz. 4057-1961

2196i

701486

701486